

Deze tekstuitgave is vervaardigd door medewerkers van de Stichting Vrijwilligersnetwerk Nederlandse Taal o.l.v. Nicoline van der Sijs en Hans Beelen. De tekstuitgave vormt een onderdeel van de elektronische Woordenbank Nederlandse Dialecten (eWND), op www.meertens.knaw.nl/dialectwoordenboeken/

{p.1}

WOORDENBOEK VAN DE VOLKSTAAL VAN KATWIJK AAN ZEE

{p.2}

{p.3}

Dr G. S. OVERDIEP

WOORDENBOEK

VAN DE

VOLKSTAAL VAN

KATWIJK AAN ZEE

MET MEDEWERKING VAN

C. VARKEVISSER

DIRECTEUR VAN DE VISSCHERIJSCHOOL

TE KATWIJK AAN ZEE

VOOR DEN DRUK BEZORGD DOOR

DR G. A. VAN ES

HOOGLERAAR TE GRONINGEN

{illustratie}

1949 UITGEVERSMIJ

N. V. STANDAARD – BOEKHANDEL

ANTWERPEN

{p.4}

{p.5}

VOORBERICHT.

Dank zij de onvermoeide hulp van mijn trouwen medewerker, de Heer Varkevisser, ligt ons Katwijksche Woordenboek klaar om uit gegeven te worden door de N.V. Standaard Boekhandel te Antwerpen, zoodra de tijdsomstandigheden 't zullen toelaten. Er in verwerkt zijn ook vele oudere woorden, genomen uit een geschrift van een Katwijkschen visscher van het eind der achttiende eeuw: Leven en bedrijf aan boord van een Katwijkschen visschersschuit in 1790, uitgegeven in 1927-28 naar een handschrift der Mij. der Ned. Letterkunde in het Jaarboekje van Leiden en Rijnland, door Dr. A. Beets. Deze oudere woorden en uitdrukkingen, waarvan vele nog steeds gangbaar zijn, duid ik aan met B. 1790. Tevens worden aan 't Woordenboek toegevoegd eenige der meest karakteristieke teksten, stenografisch verzameld door den Heer V. Uit deze kostbare gegevens heb ik indertijd mijn "Volkstaal van Katwijk aan Zee" opgebouwd.

Juli '43 G. S. O.

Zoals bovenstaand voorbericht getuigt, lag de tekst voor het Katwijksch Woordenboek reeds enkele jaren voor den druk gereed. Helaas heeft Prof. Overdiep de verschijning van dit boek, waarmee zijn studie van de Volkstaal van Katwijk aan Zee voltooid wordt, niet meer mogen beleven. Hij overleed in December 1944. Het stemt tot weemoedige vreugde dat dit werk uit zijn nagelaten papieren aan het licht mocht komen als een nieuw bewijs van zijn veelzijdige werkzaamheid op het gebied der Nederlandsche Taal.

Nadat de tekst van het woordenboek reeds gezet was, verschafte de Heer Varkevisser mij, tot mijn groote verrassing, veel nieuw materiaal, dat ik slechts voor een klein gedeelte in de bestaande lijst kon verwerken. De rest werd ondergebracht in een tweede alphabetische lijst, aangeduid als Aanvulling. Daarin zijn ook eenige gegevens opgenomen uit "De Volkstaal van Katwijk aan Zee" die in het eerste deel van het woordenboek waren verwaarloosd. De Aanvulling omvat nu: 1. aanvullende opmerkingen bij woorden in {p.6} de eerste lijst; 2. woorden die daar niet zijn vermeld. Op volledigheid kan dit woordenboek ook met deze aanvulling zeker geen aanspraak maken. De geografische namen, vaak vervormingen van buitenlandsche namen, werden niet alle opgenomen; wel de belangrijkste en ook eenige die men niet aantreft in "De Volkstaal v. K. a. Z." (blz.39).

Ook voor vele andere woorden verwijs ik naar deze dialectstudie, waar verschillende zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden en werkwoorden naar hun samenstelling, semantische waarde en syntactische functies zijn behandeld.

De teksten achter het Woordenboek heeft Prof. Overdiep niet zelf uitgezocht. Waarschijnlijk geef ik hier meer dan hij zich had voorgesteld. Ik acht dat vanwege de taalkundige en de folkloristische beteekenis dezer interessante dialectteksten geheel verantwoord.

G.A. VAN ES. {p.7}

A.

âage, eigen, zelfde: , 't *Âage vaetje kaeremellæk was 't. 't Was mitte kaeremellæk persies 't âage* (net zoo).

âailant, eiland: 'n *Schip as 'n âailant* (zoo groot); B. 1790 en ook nu nog gebruikelijk. 't *Aailant*: Fair Island.

Aâimønt, Egmond.

âandelæk, eigenlijk. Waarsch. uit *âaijændlæk*.

âaregewaesie, vermoeden, argwaan. (in) *Abrahams skòòt legge*, buiten alle gevaar, in een *gemakkelake zee* (met weinig golfslag). Ook *in moere(n) skòòt legge*.

achter, *Wie ben d'r achter?*, welke familieleden volgen bij de begrafenis? Verouderd is vorm *after*. B. 1790: *Achter 't houkje*, achter den landhoek (daar ligt men namelijk veilig).

achterlui, **achteroplui**, degenen, die achterop het schip werken.

achter-middag, **achtere-middag** ongeveer 5 of 6 uur 's namiddags.

achterdikst, uitroep ter aanmoediging bij zwaar werk bij de vleet. B. 1790: *after dikts!*

Vermoedelijk in verband met het feit, dat de laatst ingehaalde (achterste) netten de meeste haring bevatten, 't *dikst zijn*.

achtere, zie *zâevaltij*.

achtergat, achterste ruim van de bom.

achtergatsman, de man, die op de bomschuit ging over de waren, die in het *achtergat* werden opgeslagen.

achterin, ('t)achterlogies.

achtervaere, te laat komen voor 't vertrek van 't schip: *hij is achter øvaere*, hij heeft zijn schip gemist.

achtervloed, zie *zâevaltij*.

aekertje, klein, smal emmertje met touw, om water uit het *bomgat* van het vat te halen.

ael, *Ael genog uit de pot*, er is nu in overvloed; de vangst is ruim. Verouderd; ook B. 1790.

Aelburg, Aldeburgh, bez. Lowestoff.

aendacht, zie *trekke*.

Aenebaej, de baai van Arendje (vrouwennaam, verkort Aene)

aenstons, **aestōns**), aanstonds, zoo dadelijk. Ook B. 1790.

aep, driekant zeil tusschen de masten; meestal voor de achtermast.

âer, (bijw.), eer, eerder.

aerdedonker, pikdonker.

aerdæg, eigenaardig, typisch: *Ze hâad van die aerdæge trekkies over d'r*.

aerdighâadje, cadeautje; grapje.

aeröpæle, aardappelen.

aes, lokaas, bijv. koelever, jonge visch etc. voor de beug.

aesnetjes, nauwe haringnetten voor het vangen van *aes* voor de beug.

âest, eerst

aeventure, bv.: *dat aeventuur ik iet* (= niet).

aevāsēere, **aevōnsēere**, beter worden, vooruit gaan: *Mit al ons sâale bè-we niks aevāsseert. Maer hij was niks aevāsseert* (nadat hij een geneesmiddel had gebruikt).

âewäch, eeuwig.

aeventuur, geluk, kans.

aeventure, wagen, risico lopen.

aeze, de *vishouke* van aas voorzien; *de beug aeze*. Ook: op iets loeren, bv.: *daer aest ie op*, zoowel van visch, als van een persoon.

akkædeere, 1. beraadslagen; 2. goed met elkaar opschieten, vooral negatief.

akkepoefe, spel, waarbij een plankje over een stoeltje werd gelegd, zóo dat een eind van dat plankje buiten het stoeltje stak, terwijl op het andere eind een bal werd gelegd. Met een zwaren hamer werd nu op het útstekende eind geslagen, waardoor de bal een grooten boog door de lucht maakte.

Allefárnés, **Ollefónés**, Oxfordness, ben. den Theemsmond.

allegaer, allemaal, overal: *Dat waere allegaer dròðgers. D'r stinge d'r hâele skaere mense rondom de vis, allegaer*.

allegerand, **allegerande**, alle soorten, allerlei: *Allegerand tuig, allegerande vaertuige, allegerande vis*. Ook in B. 1790.

alles, in elk opzicht, (toegevoegde bepaling): *'t Was vrouger skraelbik, alles! 't Was dik fan regen in alles*, en andere bezwarende omstandigheden.

almaer, **ammaer**, **ammer**, voortdurend: *'t Is mee slecht weer, almaer an*.

altāmes, misschien: *Azje Gijze altāmes siet, sech 'm dan, dat ...*

althans, hoe dan ook, hoe 't ook zij; aan het begin van een nieuwen zin. Verouderend. {p.8}

altijt, altijd; van ouds; ten minste of althans: *An de straet daer weunde altijt Hubrecht. Dat kolve wier altijt edaen as 't 'n harde strand was. Zoo zegge-ze-n-altijt hoor!*

alwat, naar gelang: *Alwat-tat Mallegat smaller eworde-n-is, benne ze daer op te Watering verdaegt*.

al-z'n-daege, toch nog (uitroep van verbazing): *En 't ging d'r al z'n daege bove heen. 't Liep al-z'n-daege goet (of)*, het liep toch nog goed af.

ammaer, zie *almaer*.

ampart, apart, afzonderlijk. Mogelijk onder invloed van *an part(e)*.

an, 1. bijw. *Azzāwe an waere*, met de schuit thuis. *De bom wier anezettat*, op het strand gezet. *Opte zōs weke waere we an. Hij is an*, hij heeft alles afbetaald. 2. voorz. in de richting van. *An zâe*, zeewaarts. *We benne de hâel' ochtend an zâe komme gaen. Hij lâat an zâe*, hij gaat verder van den wal, met den kop van den wal af. *An zâe van de straet*, verder in zee dan de

straet ligt. De zeilen komen *an de wind*, als ze niet meer dragen, maar de wind van voren er in slaat. *An de wind!*, waarschuwing aan den roerganger 'k *Gae an me frokje, me boezeroentje, me overhemmetje*, met mijn *frokje* enz. aan. *An mòòte, an flenters, an stikke. An zwijm legge*, in zwijm liggen.

anbére, alle zeilen bijzetten, ook fig.: *Ko, jonges, we zelle nog eras anbére!*, oorspr. stutten met de schouders.

angaen, 1. lawaai maken, te keer gaan: *Die jonges-tie gaen an as-te weergae!* 2. bezeilen: *We gaen de lâait iet maer an!*, we moeten nog een keer over stag, we kunnen hem niet meer bezeilen.

anhauwe, de vleet door middel van den reep tegenhouden bij het *skiete*, als er iets niet in orde is; teg. *viere. Hauwe, hauwe, hauwe!!*, bevel. *We hieuwe-n-an.*

ankerlui, bommen met *ankers* als reederijmerk op de boeg; ook enkelvoud: *ankerman.*

ankomme, 1. aan *de strand* varen met de bom. 2. als lijk aangespoeld: *Wullem van Aeie is hallævwege Skeveling an-ekomme.* 3. er van afhangen: *Dat komt er an, hoe hard of we viste.* 4. toenemen in gewicht.

anlòòn, aanlooden, dieplooden; perfectief den grond raken: *Dat kè-je iet anlòòn mit sòò'n vaert. De kust anlòòn*, langzamerhand, aldoor loodende, de kust naderen.

anlòøpe, 1. het vastloopen van het trawlnet aan een wrak. 2. het aanloopen van een katrol, of ander draaiend voorwerp, doordat het niet meer recht staat. 3. bezeilen of aandoen van een haven.

anòøge, zien, met de oogen bereiken: *Je ken 'm iet mâer anòøge.*

anpasse, probeeren, in het werk stellen: *We hebbe driemael an-øpast, maer 't was gien weer om te haele.*

anskauwe, aanschouwen, meemaken: *Kenne dat me òòchies nog mâer es anskauwe.*

anslaen, 1. zeil aan de mast of stag bevestigen, een hoepel om een vat, enz. 2. in gebruik nemen, een ton, etenswaar, enz.

anspreke, 1. roepen (porren) voor de wacht; waarschuwen om te varen (verouderd). *Jò, hei-j'al an weze spreke?* (voor de wacht). Ook: de voerlieden waarschuwen om te rijden of schuiten te trekken. 2. een woordje met iemand wisselen. 3. rondzeggen van overlijden.

ansteke, 1. een voorraad beginnen te gebruiken: *Is die dòòs koffiebòøne al an-estoke?* 2. dichtbinden: *Die kuul van het trawlnet ansteke.* 3. tijdelijk repareeren, een zeil, een broek: *Effe ansteke!* 4. beginnen te rotten van groenten of fruit: *Die kòødraep is al anestoke.*

anstik, anstikkent, kapot, ook adj.: *Die nette benne ook anstik(kent). Haelt-tie anstikkende nette mâer op!*

antorrene, 1. vastraken aan een *heft* van het schrobnet (zie *torne*). 2. groote kracht op een vastgemaakte kabel of staaldraad krijgen, bij meeren of slepen bijv.

antije, (opnieuw) beginnen: *Weer antije! Weeran! Zie tije.*

anvalle, met sterker golfslag *anvalle* tegen het strand, dan met de windkracht overeenkomt; voortteeken van slecht weer. 't *Zâetje valt nogal an!*

anweze, aangekomen zijn van een bom (zie *an*).

anzâale, bezeilen: *Bij N.N.O. wind dan kè-je 't âailand nog anzâale.*

anzegge, officieele aankondiging bij familie en vrienden van geboorte of overlijden door de (*hulp*)vrâuw of doodbidder (zie daar): *Hij loopt an te zegge van ...*

anzegging, aanzegging doen = *anzegge: Ik hep chien anzegging ehààd.*

anzette, 1. aan strand komen (met de bomschuit): *Die zel anzette!* 2. steviger draaien, slaan of halen van een moer, een hoepel de stag, 't want.

apostele, verbanddeelen van kiel en stevens bij houten schepen als loggers; zie ook *judasooren.*

arke, verouderd voor *harke* (zwaar en langdurig werken). {p.9}

asselhaai, een haai-soort.

asserantoe, (bijw. van graad), in hevige mate: *Die tonne vijffoete (zeesterren) die stonke asserantoe*. B. 1790: *assertoe*.

as-sòò-goet, *Deurnat assòògoet*, zoo goed als geheel nat. *Elk jaer 'n nieuwe as-sòò-goet*, nagenoeg elk jaar een nieuwe.

augustinus, mooi soort krab, niet bij de kust voorkomend (steenkrab).

auwd, (bijv. nw.), oud: *Auwe haering* (ook *auwe*), van 't vorige jaar. *Auwe*, schipper, kapitein: *wat zâad den auwe?*. Ook vocatief voor vriend, maat: *Weet je 't nog, auwe?* *D'auwste* (mv. *auwstes*), de oudste(n) van de lichtmatrozen; de benaming hangt af van het werk dat ze doen, nl. *vosse*: *Hij was al twee en twintig, maer hij voer voor auwste. Wij vaere twee auwstes. Auwste, hier komme! Piet dee chien auwsteswerk, hij hadde vierd'alf.*

auwdwif, zie *boereknoop*.

auwdzâalder, schip, dat na een bepaalde reis, waarvan anderen reeds terug zijn op ree, nog niet binnen is geweest: *Da's nog 'n auwdzâalder, niet?*

auwerwess, uit den ouden tijd (bnw.): *Dat mot hâel auwerwess weze. Van dat auwerwesse zou ik nog rijkelak op kenne geve.*

B.

bâai, zie *kruisbâai*.

bâais, het opsprengen of het overkomen van fijn verdeeld water (buiswater): *Ik kreeg 'n bâais dat 'k tot me nek toe nat was. Zie bâaize* (werkw.).

bâait, Wanneer van een vlieger het touw breekt, zegt men: *Hij gaet op-te-bâait*. Waarsch. op buit uit; ironisch.

bâaitele, buitelen: *Nou zè-je 'n beer zien bâaitele*, iemand die te hoog springt, zien vallen; ook fig. b.v.: een gokker failliet zien gaan.

bâaize, (werkw), opsprengen of overkomen van fijn verdeeld water (buiswater). *Deuze logger bâaist gaauw. Ik ben nat ebâaist.*

bâajegaer, beide(n), tezamen.

bâal, , (**bâol**), (bnw), gaar, kokend, opborrelend; het wateroppervlak rimpelend door krioelen en springen: *De koffie is bâall!*”, roep.

bâale, springen en krioelen aan het wateroppervlak: *De haering bâalt*. (17e Eeuw beilen, zie Ned. Wdb.).

bâalhaering, de jonge haring, die in massa bij vlakke zee het oppervlak doet rimpelen.

bâalmekriel, de jonge makreel, die in massa bij vlakke zee het oppervlak doet rimpelen.

baeke, **baeken**, sein (teeken): *Dan hâaje-we baekes, dat waere dinge dattewe mekâar kosse kenne. Dan zellewe de mâon halløver mast hijse*. Verouderend is *baekene*, seinen met een afgesproken teeken in de mast.

baeli, (hoos)vat; zie ook *boombali*.

baelië, (werkw.), uitscheppen van water uit het schip of de boot. *Wie komt chunter anbaelië?*, met veel beweging of moeite aanlopen.

bâen, 1. touwbaan, touwslagerij: *Dat tauw is soo van de bâen (nieuw)*, 2. baan zeildoek: *Drie bâene in 'n klâan fokje*. 3. *Da'z weer van de bâen* = afgehandeld.

bâender, touwslager.

Bâenderslop, Katw. straatnaam.

baes, reeder; ook wel schipper: *dambaes* of *walskipper*, de walchef die over de uitrusting van de schuiten gaat; *onderbaes*, kuipersbaas op groote reederijen. *As-te baes belieft!*, uitroep als de netten klaar liggen om geschoten te worden, gericht tot den schipper, die daarna zegt:

Vooruit maer, vroeger: Laet chaen in Godsnaem. Petten af.

baetje, puntjasje, als van een liftboy tegenwoordig, vroeger door visschers gedragen.

baeij, *de Baey* is de baai van Lerwick, vroeger zeer druk door de Nedl. haringvischers bezocht.

baggere, schelpenvisschen.

baggeraer, **baggerder**, schelpenvisscher.

bak-, als eerste lid van samenstellingen:

bakhale, het zeil tegen den wind in naar achteren halen.

bakje, koffie of thee, oorspr. schotel onder het kommetje: *'n bakje doen*, koffie of thee drinken. Bakje (is) bâal!, de koffie of thee is klaar.

bakke, verl. deelw. van bakken: *bakke haering*, *bakke vis*.

bakke, niet veel van terecht brengen: *Die hâad er ook wat fan ebakke!* Die bakt er totaet niks fan.

bakker, bruine strook op een gebakken aardappel, of bruine korst op de rijst (*bransel*). Uit de samenvoeging *'n bakker án* zou door assim. van de -n aan b- kunnen zijn ontstaan het znw. *bakkerám*, sneetje brood, dat in de olie gebakken wordt tegelijk met de visch; een lekkernij. Het woordje is een for-{p.10}meele tegenhanger van *boterham*. Ook *bakkerámmetje*.

bakkes, kop van het schip, voorste deel. Ook B. 1790. Ook aangezicht.

baklegge, *de zâale legge bak*: tegen de mast gedrukt.

bakse, uitwijken, terwijl er met schrobnetten gevischt wordt; meer van den wind af zien te draaien. B. 1790: *vrijbaks* varen, een ander schip of een hindernis vrij passeeren, mijden. Ook fig.: een moeilijkheid of leelijk karweitje vermijden, ontloopen; juist nog vrij zijn van militairen dienst. Tegenwoordig: *vrij bakse*. *Ofbakse*, van koers veranderen ten einde niet te dicht bij de kust te komen; meer van de windrichting af gaan visschen. *Opbakse*, de voorzeilen tegen halen bij het uitzetten van het tweede net (bij de oude bomschuiten); de bom ging dan tijdelijk iets achteruit. *Ombakse*, over de andere boeg *bakse* (bij boomschrobnetvisscherij van loggers, 1895-1912). Men deed dit als de richting van het getij veranderde.

bakskop, schopje, waarmee de kok de gebakken visch aanvat.

bal, behalve de gewone beteekenis: herrie, ruzie: *'t Was groot bal*.

bale, zie *tabak*.

bande, 1. ijzeren hoepels om een vat. 2. aan het zeil: *mastbande* enz.

banke, 1. schip in de haven op een bank zetten, om het na te zien en schoon te maken: *We gaen banke*. *We hebbe-n-ebankt*. 2. uithouden van de stank, waarsch. ontwikkeld uit het voorgaande: *Ik ken 't hier iet banke*.

bâon, omwinden van de kettingpees (van het trawl-net) met touwwerk. Oude nasaleering van band(en).

bâonsel, touwwerk, gebruikt bij het *baon* (oorspr. bandsel; vgl. *bensel*, bindsel).

barchhout, berghout, bovenste huidplank onder de verschansing; *berge* is beveiligen.

barrøle (an), aan stukken.

barreling, reserve rondhouten, lag aan dek.

barrels, (an), kapot (maken).

barste, verl. tijd borst, bersten. Ook B. 1790.

bauwe, op visite zijn; de gelegenheid gaan verkennen = gaen *bâuwe*.

be-, (perfectief), *D'r was chien ijs te bezâale*, *te bedòðge*, *te bekenne*. Het summum van onvindbaarheid is: *hij (æt) was iet te beroeie of te bezâale!*

bed, dikke, gevlochten mat, die dient om 't *fijle* van touw, bijv. de reep, waar veel kracht op komt, tegen te gaan.

bedoke, *bedoke lucht*, betrokken lucht. Oud, ook in 1790.

bedompte, *bedompte lucht*, betrokken lucht.

bedanke, afdanken: *Hij is bedankt*, hij is zijn baan kwijt; een schipper kan *bedankt* worden.

bedörreve, bederven.

bedrouft, bedroefd, ook *bedrouft beetje*: armzalige hoeveelheid.

bêen, uitnoodigen door den doodbidder.

beet, een beetje, een schep: *Doe 'n beet waeter over de gort*.

begròòte, meelij verwekken van; spijten (onpers. constructie).

behauwe, (bnw.), veilig: *Welkom mit je behauwe thuiskomst. Welkom dat je behauwe ben thuis ekomme* (als er een ongeluk is gebeurd). Ironisch bij een klein ongelukje: *Ken ik âest maer zien, datte-we behauwe thuis benne. We ben d'r behauwe ov-ekomme*.

behâuwe smeer, *Dat is behâuwe smeer*, wordt gezegd in de beteekenis van: ziezoo, dat is verdiend. Daar kunnen we op het einde van de reis of van de teelt *skòòn* (zie daar) op rekenen. Vooral van *overval* gezegd.

behauwe-teelt, het bereikte einde van het haringseizoen. Eindigt iemand vóór Dec. met varen en vischvangst, dan zegt men: *Hij hâat behauwe teelt*, hij is klaar met de *teelt*. *We hauwe behauwe teelt*, we beëindigen de haringvangst. *Ze kwaeme thuis, behauwe teelt*, ze kwamen thuis en waren klaar met de *teelt*.

behoeftighede, benooidigheden, B. 1790.

bek, de vork van de gaffel die om de mast heengrijpt; hiervan *bekkeval*.

bekaeid, (bnw.), aan het verkeerde adres, verkeerd, verdwaald, abuis: *Ik ben bekaeid eweest*, heb me vergist. De *bekaeide*, de verkeerde: *Jò, ik heb de bekaeide* (holleblokken bijv.). *Bekaeid er of komme*, er slecht af komen.

bekkeval, takel, waarmee men de bek van de gaffel ophijscht.

beknauwd, pienter; onderlegd in, ervaren in: *Dat was 'n beknauwde vent in die dinge. Dat werrek, daer was ie beknauwder in*.

beknijsd, zie *beknauwd*.

bekomme, krijgen, bekomen: *Demmes bekomme*, averij oplopen

bèkraai, verouderd, ook B. 1790, voor *kraai*, de wacht tusschen licht en donker.

belang, fan belang, in hooge mate: *'t Is fan belang!*, dat is niet mis. *Hij wiset alles zoo goet fan belang*, erg goed. *Ik ben zoo nât fan belang*, erg nat.

beleze, bezweren van een wond of (kies)pijn of een pietermansteek {p.11} (bloedvergiftiging). De *formule* wordt geheim gehouden.

belije, belêen p.pf., een bekentenis afleggen.

bendel, ouder, ook B. 1790 voor *bendsel*; zie *bensel*. Ook het werkw. *bendele*.

bendele, euphemisme voor vloeken: *die vent was an 't bendele!... liet een partie bendels waeie!*

benêen, beneden, in aantal bijv.: *Piet hâat 17000 an de wal, mâer Gijs is er benêen*. Beneden in het schip is *omlaeg*.

benier, bijvorm van *menier* (manier). Ook in B. 1790.

benuit, scherpe vorm voor *menuit* (menuut).

benoorde, beôoste, beweste, bezuije Skeveling.

bensel, *bendel*, dun stukje touw, waarmee een of twee dikkere touwen worden vastgebonden; *bindsel*, bindtouw, vgl. *bâonsel*.

bensele, **bendele**, met een *bensel* vastbinden, bijv. met een reep of een *speerrep*.

bent, *Een pot die haude de baes in*, de reeder hield op de bomschuit een gedeelte uit de besomming apart; daar werden de *onkosten* uit betaald (voor breken van materiaal bijv.). Waren er geen onkosten dan werd het *bentgeld* verdeeld. Mogelijk is *bent* oorspronkelijk de *bemannig*.

berg, massa: *Die vent die ving 'n berge haering*.

berucht, bekend, beroemd.

bèrzie, een groot aantal: *'n Berzie planke legge d'r ande strand*.

besjauwe, bedisselen; ook door intriges teweeg brengen.

beskâawe, beschouwen, opvatten, beoordelen.

beskouwe, besommen, aan waarde van visch binnen brengen. Ook B. 1790.

beslag, ijzer om een *blok*.

beslagblok, blok met ijzeren banden.

besnije, onklaar lopen.

best, *Ellek sen best!*, aanmoedigende uitroep bij zwaar werk. Ook B. 1790.

bestemaet, vocatief voor zeelui. Ook B. 1790.

beter tijd, een goedkoopere tijd: *Toe hâai-je voor vijf sente 'n goed glas jenever; 't was toe beter tijd as now.*

béting, dwarsbalk over de heele scheepsbreedte; ook de ruimte er voor.

beug, lange lijn, waaraan vischhoekjes hangen aan korte lijntjes.

beuger, schip, dat met de beug vischt.

beugერი, beugvischerij.

beure, I: gebeuren: *'t Kon beure*. Ook B. 1790.

beure, II: ontvangen, speciaal van de eind-afrekening: *we beurde dat jaar 'n aerdig didaesje* (zie daar).

beurs, te zacht: *'n beurse peer*; zie ook *murw*.

bevalle, oud (ook B. 1790) voor *droogvalle*; gezegd van een schip, dat bij laag water geheel droog komt te liggen: *Toe benne me daer droog bevalle*. (tegenwoordig *evalle*).

van Beverjan zinge, er van lusten, een kwaad avontuur hebben, ook B. 1790.

bevrije, bevrijden, speciaal op de bom van de gemeenschappelijke etenspan gezegd, waar de schipper de eerste schep uit nam of de eerste gebakken visch afnam; daarna was ieder vrij om te eten: *Issie bevrijd*.

bezaen, ook **mezaen**, achtermast, achtertuig, achterzeil.

bezonder, (hauwe), apart houden; ook B. 1790.

bezorgd, zwaartillend; ook B. 1790.

bezwauw, begrip, benul van iets hebben.

bien, been: *Z'n âage uitte biene maeke*, hard weg lopen. *Maek biene jonges!*

biendròg, volslagen droog, bijv. van waschoed of zeildoek.

bienskòdn, *skòdn as bien*: zeer schoon.

bierman, degeen die aan boord met het uitdeelen van bier enz. was belast.

bierskuit, vroeger bracht een speciale schuit het bier voor de bommen naar Katwijk.

bies, een rustige, vlakke zee: *'n zâetje as 'n bies*.

bikwanner, een kanjerd (uit Eng. a big one).

bil, 1. achterbuitendeel van het schip; *optebil* is de richting van ongeveer 4 streken achterlijker dan dwars. 2. spreekwijze: *'t Is now: bille, waer wow je legge*, gezegd van twee personen, die elkaar eerst niet konden verdragen en dan plotseling zeer vriendschappelijk worden.

binhuis, de woonkamer, vóorkamer.

binne, in het *binnenland*. *Binnewaers fandaen*, van uit het *binnenland*, het land ten O. van Katwijk aan Zee. *Ammaer rouw weer, binne zuije wint*, beoosten het Zuiden.

binne, binden; *inbinne*, een deel van het zeil, door een kwikstaart in {p.12} te binden, buiten gebruik stellen, bij storm. Ook B. 1790.

Binneløk, en **Buiteløk**, vischplaatsen op 10' à 15' en op 25' uit de kust. Zie *lek*.

binne zâe, gedeelte van de zee tusschen Nederland en Engeland.

bisnis, bizzenis, rommelig zaakje, ingewikkelde zaak, wanorde: *'t Is 'n bizzenis hier* (Eng. business).

blâai, *blâaie haering*, mooie vette en blanke haring. In Tijdschr. 52 : 79 noemt Karsten als vergelijkende samenstelling in het Westfriesch 'n *blaipoot*, een voet, zoo dik als een *blei*. Zoo zou dus Katw. 'n *blâaie haering* kunnen zijn voortgekomen, uit splitsing van een ouder compositum *blâaihaering*.

blâaik, ziekelijk bleek; bleek worden in het aangezicht is *wit worde*.

blâes, mv. blâeze, zeildoeksche zak, met lucht gevuld, doet denzelfden dienst als de *brâel*. *Skosse blâes* werd en wordt bij de *skosse vleet* gebruikt. *Hij lâat als 'n blâes op 't waeter*, het schip ligt heel ondiep. *Blâezetauw*, touw, waaraan de blâes vastzit.

blâesje, zwak windje, dat het zee-oppervlak rimpelt. Ook B. 1790. Nu meestal: *luch(t)je* of *kauwtje*.

blâeuw, 1. 'n *blâeuw luch(t)je*: heldere lucht. 2. *blâeuw waeter*: doorschijnend, ongunstig voor de vangst (tegenover *groen*, zie daar). 3. *blâeuwe haering*: ondervoede haring die, gebakken, glazig wordt.

blakgael, doodstil van wind en zee, zie *gael* en *blakstil*.

blakstil, van een spiegelgladde zee bij windstille. Vgl. *blakgael*.

blank, waardeerend adj. vooral van haring: helder wit: *we hadde-n 'n blanke plecht mit haering*, d.w.z. de plecht was blank van de haring. Het tegenovergestelde is *blâeuwe haering*. 'n **blanke**, geldstuk van 4¼ cent.

blanksette, de zeilen ontplooiën.

blenkje, een tijdelijke droogte bij regen: *D'r is 'n blenkje in-evalle*.

blikkere, *De zon blikkert op 't waeter*.

blikkieskindere, bliksemskinderen.

blind, (het), bord; scheerbord; een groote houten deur, die het trawlnet openhoudt (heet nu meestal *bord*). Zie *bord*.

blind, (bnw.), zonder kenteeken aan de neus van een bomschuit: *Twie skuite hadde ze blind, mit 'n witte gang. Zoo 'n skuit heette blindeman*. B. 1790: *blind deur ekrope*, zonder vuren.

Ook: 'n *blind voor de raeme*.

'n **blinde**, een borrel zoo uit de flesch gedronken, zonder glaasje.

blinde-lâp, gedeelte van het trawlnet, zonder meerderingen of minderingen.

blind-slaen, belet worden, wind te vangen in de zeilen.

blok, ellipsvormige houten houder van de rolschijven (katrollen).

blommetje vóór (gaen), Het Noorden is op de meeste kompasrozen de eenige hoofdstreek welke met enkele ornamenten versierd is. Stuur men *de Noorde koers* dan gaat men verder van huis. Dit wordt niet aangenaam gevonden, en om de mededeeling te verzachten was en is het geworden: (*we gaen*) *blommetje vóór!*

blonk, (bijv. nw.), gezegd van plekken in de zee, die niet helder zijn, door organismen: *blonde steedjies*. Ontstaan uit *blongt*, oude uitspraak van *blond*, dat vroeger beteekende: gemengd.

bobbelaer, B. 1790: groote Fransche visschersschuit.

bocht, *De Bocht* is de Moray firth.

boel, 1. het vischtuig bij de haringvisserij: *Hij lag mit z'n boel in de grond van de haering* (als er veel haring in zit). 2. *De hâele boel fijn*, kapot, vooral van *de vleet* gezegd. 3. 'n *Hâele boel skuite*. 4. 't *Boeltje in hebbe*, de heele uitrusting van 't schip in een binnenschuit getransporteerd naar de haven.

boelhuis houden, uitverkoop van ongeregelde goederen, huisraad enz. Dikwijls, ook B. 1790, fig. gebruikt om een uitstalling (uitlegging) van ongelijksoortige voorwerpen aan te duiden.

de boer, zie *varreke*.

boer, 1. strop van zacht touw om de mast, waarboven de stalen draden werden gespannen; de *boer* beschermt de houten mast tegen *vijlage*. De *boer* ligt op de *kalve*, nl. kwart-cylinders, houten blokjes, uitstekende buiten de mast, waarop het geheele want rust. 2. verkeerde knoop, die gauw los gaat (verkorting van *boereknóop*). 3. *gien goeie zâeman*.

boereknóop, verkeerde knoop, die gauw losgaat; zie *boer*.

boerenácht, nacht, waarin geen wacht wordt gedaan.

boet!, vocatief, gelijk *maet, makker*, voor de jongens aan boord: *Kom hier, boet!*.

boete, herstellen van netten.

boeter, boetster, hij, zij, die de netten herstelt; ze verdienen *boetersgeld*.

boetgaerent, garen om te boeten.

boezee, ruige jas, hemdvormig, (opstaande kraag, lange mouwen, afhankelijk tot boven de knieën) van donker goed.

bokke, bukken. Vgl. het spel *bok-bok-bok-sta-vast*.

bokkem, bokking (de –m door assim. aan b-?)

boks, (de), boksje, hoeveelheid visch in de punt van het trawl-net (de *kuul*): *We zette-n-'n bokse vis skeep, van raek! 'n maeger boksje vis.*

bokse, tegen den wind in varen, met een afwisselend voorovergaande en weer opstijgende beweging van het schip: *D'r teuge-n-in bokse; d'r deurheen bokse*. Ook fig. gebruikt. {p.13}

bokséere, boegseeren; bij windstilte met de roeiboot het schip vooruit roeien; zwaar werk.

bol, (znw.) 1. carbidbol, carbidlamp, zie *luchter*. Later ook voor elektrische lamp. 2. *bol* garen, kluwen garen van de fabriek. 3. *bolletje*, klein soort vaarttuigje voor kust- of rivier-visscherij. 4. *bol*, (bnw.), rond: *'t Zâal staet bol. 'n Bol gezicht. Bolle*, (werkw.), bol staan: *'t Zâal bolt te veul. Bollebuisies*, Engelsche zeekaak, wat *bolle* dan de Katwijksche. *Bollebòds*, sterke vent, die zich overal doorheen slaat. *Bollantaerent*, ronde, van dik glas voorziene scheeps-lantaren. *Bolleman*, de *bolleman* geeft met het *bollet* (waaraan de *bollestok*; het net is waarsch. oorspr. de *bol*) de haring aan de kakkers, in hun manden, en haalt de volle manden af om ze in de *warrebak* te leegen. Het werk heet *bolle*, dus de kakkers van haring voorzien.

bolder, (de), korte, dikke, ijzeren paal op de verschansing of aan dek, voor het beleggen of vastmaken van touwwerk. Vroeger waren er vierkante, houten *bolders*.

bommetje, het houten *bom* (grote kurk of rond stukje hout) midden in een vat: *Hij lâait bommetje bóve*, op zijn rug, op straat of in de kooi. *Bomgat*, in het midden van het vat.

bongs, bons, plof.

bonk, kluit (veen bijv.), groote hoeveelheid van iets (ook met –e), bv.: *een bonke haering zat daer!* grover stuk (steen-kool bijv.)

bonksom, bunzing.

bonnét, strook zeil, die onder het grootzeil wordt geplaatst.

boodje, bode, boodschap: *Toe kwam er 'n boodje dat we stoppe mosse.*

boombaeli, bali, waarin de bodems der vol te pakken haringtonnen worden bewaard.

boomstik, stuk van den bodem van een ton; zie *maenstik*.

bòòrd, (de), 1. hemd-boord. 2. (het) *scheepsboord; an boord, omboord* enz.; ook *te boord, aan de zijde*, de verschansing van het schip. In de uitspraak zijn deze twee beteekenissen onderscheiden: *bóórd* van een schip; maar *bòòrd* van een kleedingstuk, ook: *'n vent mit 'n bòòrd*, iem. als heer gekleed met een boord om.

boorende vol, boordevol.

bòòt, 1. scheepsboot, die achterop staat. 2. stoomboot: 'n Vlaardinger noemt een *stoomharingvisscher* ook een *boot*, in Katwijk en elders is dat een *fies* (fiets).

bòòt, *vierbòòt* is de oude vuurtoren; het is een oud woord voor schuur e.d. (de klinker is in dit woord bijzonder interessant).

de bòòze, de Duivel. *Ze wierd'r de bòòze-n-om*: ze werd nijdig.

bòòzegâest, kleine, Fransche haringscheepjes (in 't Kanaal), die graag 'n paar netten van de Hollanders gappen. Is van den laatsten tijd.

bòòzegat, de *hel*, nl. de bergplaats voor kolen; wordt niet gebruikt voor de *Hel*.

boozem, binnenzak, ruimte tusschen de kleeren: *Zoo, dauw je die pampiere in je boozem?* (boezem).

bord, ('t), 1. etensbord. 2. plank. De buitenhuid van de bom bestond uit *borde*. 3. zie *blind*. 4. vaatwerk, oorspr. meerv. van 1.

bordgeld, toelage van den *jongen*, op de bomschuit, boven zijn *halfdâel* (15 à 20% voor het kombuiswerk).

börræg, berg, heuvel, duin, ook zandhoopje op het strand.

börræge, in veiligheid brengen, opbergen: *De kantjies börræge*, de vaten *omlaeg viere* en daar *wegstouwe*; negatief: *We kenne gien dorteck last börræge*, in ons schip plaatsn. *Börg je nou maer*, stel je nu maar in veiligheid; ironisch: nu zal 't komen! Opvisschen en *redde*, oppikken wat drijft of aanspoelt: *We hebbe drie vaete olie ebörræge*, ook *eburræge*. *Hij is ebörræge*, zeker van zijn bestaan. Zie ook *burræg*, *burræge*.

bos, 1. verwarde kluwen netten: 'n *Bos hebbe*, vertraging ondervinden. De vraag *Hè-je 'n bos ehâad?* wordt ook in overdrachtelijken zin gebruikt bij elk oponthoud. 2. 'n *bos wind* sterke hoeveelheid wind bij storm. In deze beteekenis verbuigbaar tot *bosse*, een vorm die zelfs in den nominatief doordringt: *Daer viel toch 'n bosse wind-in!* (in de zeilen nl.). 3. de prop van het *bun*.

bos, bus, *peperbos*, en *bosje*, het klephuis, dat men onder in de scheepspomp laat zakken; 't *bos* is: de collectebus.

bot, 1. bnw. gezegd van mes, zaag enz.; stomp is niet Katw. 2. bijw. er precies tegen aan, bij een aanvaring bijv.: *Dass er bot op!* 3. znw. losgelaten, uitgevierd stuk touw of stalen lijn: *Geef 'm maer 60 vâem bot* (aan den trawl bijv. bij het uitvieren). *Kort-te bot wat in of op*, het touw inhalen. Synoniem is *loos*, maar dat is *overvloedig* uitgevierd touw enz., zoodat het niet strak staat. *Bot* is speciaal de lengte van de {p.14} lijn, waarmee het net achter het schip aansleept of van de uitgevierde ankerketting. Ook het touw, waarmee men 'n vlieger viert; zie *scheerbot*.

bottelouf, noodhulp kluifhout gemaakt van het stukgeslagen "echte" kluifhout.

böug, boeg van een schip; ook: *Wat 'n braeje böuge heb jij!*, nl. een jongen met dikke wangen.

bout, been? in B. 1790 *op de boute gaen*, gaan passagieren.

bouwe, **bouwen**, volgens Beets, aant. bij B. 1790: *de zee bouwt op*, er is een hevige branding. Thans *lòøpt op*.

bóve, 1. aan dek: *Piet is bóve*; *hij is iet omlaeg*. Ook: *nae bovene gaen*. 2. aan de windwaartsche kant. Bijv. de wind is Noord, we komen op de kust aan naar IJmuiden, uit zee, en zeilen juist zoo, dat we liggen tusschen Noord en Katwijk, dan heet het: *We zâale net boven Kattek*. *We vaerde bove die Skevelinger heen*, we passeerden hem aan de kant, waar de wind vandaan kwam. Het tegendeel is *an lij van hem heen*. Zoo liggen twee schepen ten opzichte van elkaar als de *boveste en de lijerste*. 3. *D'r bove heen gaen*, *D'r passies bove heen gaen*, nog op 't nippertje aan de windwaartsche kant passeeren.

bovekooi, en onderkooi.

bóve-òor, **bóve-vlerk**, voorboven deel van een trawlnet.

brâaidels, **breidels**, twee einden staaldraad die de trawlijnen bij elkaar houden, alleen bij de zeiltrawlers. Daaraan werd dus aangetrokken door het schip.

brâe, visch die aan boord 's avonds gebakken wordt. Ook *geringe vangst*, geen *kantje*, maar genoeg voor een *bak* of *braedje*.

braed, een schol van een grootte, die hem geschikt maakt om te worden gebakken.

brâed, breed. *De wind waejt brâed*, *je ken iet sòð skaaræp sâle*: waait niet in één richting, maar vertoont afwijkingen. Verouderd is het werkwoord *brâen* (breed worden) in 't *Braet nog iet an*, het is nog niet erg in zwang (wel in B. 1790). De *Brâe-vaertien*, naam van een breede vischgrond, overal 14 vadem diep.

braeder, makreel of haring die in eigen vet wordt gebraden; deze wordt gebakken in een stuk papier, niet in olie.

brâejer, breeder, vooral ook fig. voor *royaler*: 't is er iet *braejer*, er is niet meer, de voorraad is op, het kan niet meer lijden.

brâel, (’t), mv. brâels, houten tonnetje, aan een kant kegelvormig toeloopend; om het vischtuig op de juiste hoogte in het water te houden (de vleet). *Brâeltauw*, touw aan de punt van ’t *brâel*.

brâelkrebbe, door planken omheinde afdeeling vóór op het schip, waarin de *brâels* worden opgestuwd bij het halen, om te voorkomen dat ze over het dek rollen. (Zie *brâel*).

braemvranke, de langs den duingrond voortgroeïende takken van lange doornige braamplanten.

brakkig, gebrekkig, op invallen af, gammel van een stellage, ’n bank enz.; niet of zeldzaam van een mensch.

Brandárris, (de) Brandaris, vuurtoren op Terschelling.

brandezijgertje, een soort spook, een dwaallicht dat langs het strand gaat. ’s Avonds kwam *Brandezijgertje*. ’t Was gezien door sommige menschen. Jongens werden er bang mee gemaakt. Zie het Ned. Wdb.

bransel, korst onder in de pan.

brâuwsel, brouwsel, vooral ironisch gebruikt.

breeuwe, het breeuwwerk tusschen de naden van het dek (vroeger ook van de huid) doen.

breeuwsel, breeuwwerk, dat uit de naad van het dek komt.

bregge, brug.

brobbel, **spok**, (’n), een geweldige hoeveelheid haring, die men vangt: *Nou zè-we-n-en brobbel doen!* ’n *Spok doen*. Ook B. 1790.

brobbele, opborrelen, vooral van modder; als modder *brobbelt* komen er blazen omhoog. Ook *borrele*, *opborrele* is in Katwijk heel gewoon.

brokke, 1. *brokke maeke*, schade of averij maken: *Maek gien brokke!* 2. ’t Land an *brokke* zien, men ziet de bovenste punten van de kustlijn nog; ook: *Daer hèn-je ’t land an brokke!* 3. *brokke net* stukken net, om ’t net te herstellen. *Brokke kaek*: *Elke aevent ’n potte brokke-n-op*.

bronking, 1. groot sterk stuk zeil, dat bij het tegen het duin optrekken voor om de kop werd gedaan en waarin dan het geheele schip min of meer hangt, om op de achteruit getrokken bomwerkende krachten wat te verdeelen. 2. stuk zeil van de mastkraag om inwateren van het dek te voorkomen.

bròòd, mv. bròòn, brood. Aan land heeft men de soorten: *plaetje*, *fransje*, *tuimelaer* (*twee brooden aaneen*), *fluitje*, *bol*, *krop* (*tarwebrood*). Aan boord is ook (*kaek* het *bròòd*; *kaek* uitdeelen heet *bròòd dâele*).

bros, broos.

bross, *brossje*, een priempje, waarmee gaten in ’t zeil worden gestoken door een zeilmaker, of om gaten in het hout te steken, voordat een schroef erin gedraaid wordt.

brouw, pap; ook B. 1790.

buik, het onderste deel van het trawl-net. bv. *we hebbe ’n er de buik uit*: het onderste deel van het net is stuk (bij het inhalen).

buiktauw, touw, dat aan den onderkant van het trawl-net aan de grondpees vastzit. {p.15}

buis, haringbuis, kielschip, verouderd. Vroeger mèt de *hoeker* de schepen voor de haringvisserij. De *buis* is de voorganger van de *logger*.

buitebeslagblok, blok met ijzer-*beslag* er buiten omheen.

buite, land, in zee: *Drie ure buite land*, drie uren, nadat het land uit zicht is gegaan.

buitelekker, 1. visscher, die in de buitenlek gaat visschen; zie: *binnelek*. 2. schelp, die niet dicht bij de kust pleegt voor te komen.

buitelekskol, groote, grove schol (verouderd).

buiten, **buitene**, *van buitene kenne*, de les, zijn taak precies kennen (alg.) Ook B. 1790.

buites, (voorz.), *’t Is buitens tijd*, het is buiten den gewonen tijd, bijv. van eten gezegd. Ook B. 1790.

bulletauw, touw om bij holle zee bij de bommen stooten of opslaan van de *gijk* te beletten.

bun, (het), bewaarplaats om de visch in het leven te houden; vischkaar. Ook de bijnaam van het hôtel Du Rhin (om vorm en naam).

burger, een plaatsgenoot; ook een schip van Katwijk, op zee zoo genoemd. Ook B. 1790.

burræg, borg: *te burræg staen*. Waren *te burræg haele* op crediet.

burræge, op crediet koopen.

Burrekäm, Borkum.

buttere, keilen van platte steentjes over het water.

buurskop, hoedanigheid van buurman: *Uit buurskop ben 'k op te begaefenis verzocht*.

bij, 1. voorz.: *We zâalde bij Haesburräch in Engeland*, tot bij. Met een eigennaam duidt bij den schipper of den reeder aan, op wiens schip men vaart: *Jae, hij was bij Jaep Antjies al etorpedeert, daer was hij ov-ekomme (gered)*. *Bij auwe Kees fan Sakke haelde-we altijd booskoppe bij Pietje Skedeen* (de eigenlijke naam is Schaddee). 2. bijw.: *Hauw bij!*, dichter aan den wind houden. *Dat wier me bij ebrecht*, die gedachte viel mij toen bij inspiratie in. *Bijdraaie*, hooger in den wind draaien. *Bijgooie*, bijdraaien, speciaal na hard zeilen bij slecht weer, waardoor de windkracht op de zeilen mindert; niet verder doorzeilen. Ook B. 1790.

bijslaep, kooigenoot, slaapkameraad. Verouderd.

C.

Choejen, tijd!, uitroep van verbazing: *Choejen tijd! d'r waere d'r honderde!*

D.

dâaize, hetzelfde woord als deinzen, achteruitgaan; zoowel voor een schip, als voor een zieke. Ook *dâais* subst. *Ter dâais skiete*, terwijl het schip achteruit gaat.

, **dâel**, loon, gage, aandeel in de besomming van een matroos: *We hadde 25 gld. mittendâel*, een matrozendeel was 25 gld. bij die gelegenheid. Hiervan afgeleid 'n vierendâeler enz., vierendâels enz., waarover ook bij *tellen en telwoorden in de Volkstaal van Katwijk aan Zee* is gehandeld, blz. 137.

dâele, verdeelen.

De Dâelies, veengrond, dwars voor de Hollandsche kust: 'n brok *dâelie*, 'n *dâelielkruit*. Ook B. 1790.

dag, daeg (oude 3de nv.), verouderend (ook B. 1790) 'n uur voor daeg, voor den dageraad; tegenw. 'n uur voor daege (werkw.) of voor dagworde. Ook in B. 1790. 't *Is bij den dag*, zelfde beteekenis. Tegenwoordig: 't *Is teuge dagworde*. *Daeg*e, mv. in de uitdrukking: *Da kastje* (ook: *die man*) is ook al op-s'n-daeg. *Dat was al voor m'n daege*, voor mijn tijd. *Al z'n daege*, desondanks, toch nog. *En 't ging er al-z'n daege bove!*, warempel (uitroep). *En de skuit is al z'n daege vlot* ook thans een heel gewone, modale bepaling en uitroepsvorm. 'N *daegje over*: een dag op bezoek zijn, van uit een andere plaats, bv.: 'n *Weunsdag dan is me zwaeger 'n daegje over*.

dagge, stout kind, vooral als vocatief in *morsdagge!* (gezegd tegen een kind dat morst).

dagworde, morgenstond: 't *Was zoo teuge dagworde*.

dal, (roei)dol.

dam, 1. erf van de reederij en de scheepsmakerij: *Bèje op-te-dam?* nl. aan het werk.

Damwerker is degeen die het vischtuig klaarmaakt *op-te-dam*. 2. een stuk hout in een blok. {p.16}

dâuwele, werken, *mit-te franse slach*; vooral slordig werken. Als men op een hoed gaat zitten, is de hoed *verdauweld*, verknoeid.

deemsterig, donker, niet helder van de lucht, het zicht.

deke, houten deksel, bedekking over het bun.

dekkələs, deksel (verouderd).

del, 1. dal tussen twee duinen. 2. meid met slechte reputatie.

delləve, (sterk), spitten; uitspitten, uitgraven.

démməs, schade (dammage).

deun, (ouder *don*), strak gespannen: *De râep staet aardəch deun. Dat sel dón-àn weze*, zal net gaan. *Deun-an (don-an) hem heen*, vlak langs hem heen. *Deun(tjies) an de wind zâale*, schraal aan de wind. *Zoo deun mogelək teuge de wind in. Deun an de hand en Deun bəje!* zijn waarschuwingen aan dengene, die de netten naar beneden in het ruim haalt (*wechstouwt*), dat hij niet meer moet trekken. Ook gezegd, wanneer de netten boven gespannen gaan liggen: de man onder is dus vóór, er is geen *loos* meer in de netten, hij is dan *deun an de hande*, voelt het strakstaan in zijn handen. 'n *Deune kauw*, een sterke bries; ook B. 1790.

deur, door: *Deur de wind steke*, over de andere boeg gaan.

deurbrenge, beleven, meemaken: *Die skuite, daer hē-we ze léve wat mit deur ebracht hoor!* *Overbrenge* heeft dezelfde betekenis. Ook in de bet. "opmaken": *hij hâad er z'n vaeders sen^{jies} deur brocht*.

deurgaen, achteruitzakken van een schip met vleet of anker er voor: *Nou gaen we deur*.

deurgang, rij *skole* van het net (de *verwarde deurgang* is de tweede rij).

deurgroendig, iemand *deurgroendig* kennen, van a-z, tot in hart en nieren.

deurslag, ('t), instrument om een gat in het zeil te maken, voor een koperen oog bijv.

deurvalle, gezegd van een takel, wanneer de haak van het onderste blok één slag rondslaat.

deurzakke, zie *deurgaen*. *Hij komt aerdeg deurzakke*, wordt gezegd als een ander schip harder *deurgaet* dan het eigen schip (beter: *harder deur komt gaen*).

deurzette, voortgaan: *Hij komt aerdech déurzette*, hij komt er vrij snel aanvaren. *Toe hē-we toch deur ezettəd*, zijn we verder gevaren; zijn we met het inhalen van de vleet doorgedaan.

deutel, (de), klein propje, gestoken in het gaatje van een ton; meestal van hout (vgl. *dot*). Meestal *deuteltje*.

deuze, deze.

dicht, dicht bij den wal: *Toe was de vis zóó dicht, dat ...*

didaesje, meevallertje: nl. een (kleine) hoeveelheid geld of proviand, nog beschikbaar bij het einde der reis of teelt (alleen in deze betekenis gebruikelijk).

diepe, werken met het dieplood (zie *lòòn*). Ook B. 1790.

dieplòòd, mv. *dieplòòn*.

dier, duur; ook B. 1790: *Goeie raed dier*.

dik, *Dik waeter*, zee met groenachtige kleur, wijst op de nabijheid van land; ook B. 1790. In samenstelling: 't *Dikkewaeter*. Ook: 'n *dikke locht* (zeer bewolkt), *dik weer* (mistig), *zoo dik als 'n kauw* (potdicht van de mist). Als bijw.: *dik-op* (erg, veel).

dik-op, zeer veel: *Op de wal was dik-op haering*. 't *Biggetje hâad in d'r leve dik-op ebràaid*, heeft veel netten gebreid, en met succes.

dikdolf, ducdalf (meerpaal).

dings, ('t), tuig, vreemde stof, onbekende substantie.

dings, (mv.), bijzonderheden, manieren van doen.

dingsighâaid, *Daer hâai-die iet feul dingsighâaid fan*, niet veel begrip van; ook: daar maakt hij niet veel van. Ook: onbepaaldheid.

Dingsdag, Dinsdag. *Dinsdes*, Dinsdags. *Dingsdag* heette ook vroeger de inschuifbare dwarsscheepsche plank, onderdeel van de *last*, (stelsel van kribben of kisten, zie *last*); zie ook *Weunsdag*. Vroeger was Dinsdag de eerste weekdag, waarop werd *gehaald* en misschien was de *Dingsdag* de plank die het eerst moest worden ingeschoven. Het is bekend, dat *beginne op Maendag* algemeen gevaarlijk werd geacht.

dirk, (topper), takel voor het op de juiste hoogte houden van *de gijk*.

disselaet, desolaat. Vooral in: 't *Is een disselaete boel*.

doanech, (bnw.), Gezegd van waschgoed, of zeildoek, dat nog vochtig aanvoelt, als men het tegen de wang houdt, en dus nog niet *biendròg* is. De klinker als van *paon*, poon.

doele, (op), georiënteerd zijn op iets; in een sfeer van *De Urràkers en de Märràkers die doele nog zoo 'n beetje op dat auwerwesse!*

doemedaere, eig.: doen met eere: *Is-tat nou doemedaere, kaerel?* (Is dat nou een manier van doen!).

doen, 1. met intern object: *'n hap doen*, schip gaat met zijn kop voorover. *'n stamp doen*, idem. *'n Keggetje doen*, een stuk brood gaan eten. *'n Pekelvisje doen*, {p.17} opeten. *'n Bakje doen*, een kop koffie of thee drinken. *De mense konnen vrouger mit minder doen*, rondkomen. *Die vrouwe die mosse allegaer de vis doen*; de *snâeze telle, en uitlegge*, de visch tellen en uitleggen. 2. vervangend werkw.: *Zelf ophaele heb-ek iet mâer hellepe doen*, ik heb niet meer meegemaakt dat men zelf ophaalde. Zie verder De Volkstaal van Katwijk aan Zee, blz. 54. 3. B. 1790: *van doen hebbe*, noodig hebben.

doendeløk, doenlijk, mogelijk. *Opriddere zooveul als doendeløk is!* Ook B. 1790.

dof, (subst.), een stomp, stoot: *'n dof geve* beteekent ook stooten tegen elkaar van schepen, die *slingere*.

doffe, 1. stooten van een dier als bijv. de ram. 2. zich aanwrijven tegen iemand, gezegd bijv. van een poes.

doft, roeibank in een boot of sloep.

dogebroek, een broek van geoliede of dikke stof, gebruikt bij de *doggevaert* (hoekwantvisscherij in den winter). B. 1790. Volgens een ouden visscher werd deze aangetrokken over de gewone *bombazijne* broek heen.

dokkemente, documenten in de uitdr. *Pás op je dokkemente!*, pas op de zaken, die je doen moet, kijk uit bij wat je doet, wees op je post. Ontleend aan het belang van de *dokkemente* voor zoutaccijns e.d.

dokkies, dek tusschen de inhouten op houten schepen.

dol, kwaad, boos, woedend; krachteloos zonder weerstand of eigen werking (een schroef).

dolle, aan de genade van den stroom overgeleverd zijn; met den stroom meegevoerd worden bij windstille, en zoo het net nog voortsleepen; dus zonder eigen kracht zich voortbewegen. Vgl. *indolle*, verouderd sedert de stoomkracht. Ook B. 1790.

dollekoop, spotprijs, spotgoedkoop in de uitdrukking: *'t Is de dollekoop!*

dom, onberekenbaar, gezegd van visch: *De haering is dom*, doet anders dan de mensch, de visscher, meent. Zegswijze in B. 1790; nu niet geheel onbekend.

don, zie *deun*. In B. 1790 ook *don-an* (strak aan) halen en *don-staen*, strak gespannen staan.

donker, (de), schemering.

donkje, (donkey), stoomketel aan boord, om een spil te drijven.

donkiesschuit, bomschuit met een *donkje*.

dòòderæg, dòòdeløk, sullig, niet actief. *Hij loopt er altijd zoo dòòderæg bij; die dòòderæge vent*. Het tegendeel is *gaestæg*.

dòòdstròòm, getijstroom, die niet *fel* is; teg. *goedstróom*. Deze valt ongeveer drie etmalen na het eerste en laatste kwartier van de maan. Ook B. 1790.

'n dòòie, een haring of visch, die al lang in het net gezeten heeft.

dóoiemansduime, grondteekens, die in de netten worden opgehaald; teekens dat men *op de buitenlek zit*. Ze zijn lichtgeel en lijken op duimen.

dòòp, (de), saus bij het eten; meeldoop, netdoop: *Aeræpele mitten dòòpje*.

dòòsbedaerd, doodkalm.

dòòslief, prachtig, mooi: *Asset nau dòòslief weertje-n-is*.

doppe, dompelen (naast *dòòpe*). *Doppe* doet ook een schip, dat nu en dan achter de min of meer hoge golven zichtbaar is. Daarnaast echter *toppe* in dezelfde beteekenis (associatie aan *top* van de mast).

dorde, derde; ook B. 1790.

dord'alf, 2½; dord'alver, jongen die 2½/4 verdient, heet volledig 'n *twie in 'n half vierd'daelsje*. Zie hiervoor *dael*.

dörrep, dorp; 't *dörrep* is de *gemeente* Katwijk; het dorp Katwijk aan Zee is *Kattek* (bij de Katwijkers n.l.).

dortien, dertien.

dortech, dertig.

dorde-zwaert, reserve-zwaard, lag aan dek.

dot, wiert, werk, drit, een (verwarde) hoop, bos.

dotje, 'n *dotje achter de bolders*: een zeer kleine vangst, die men in de kuil van het schrobnet bij de bomschuit achter de *bolders* (zie daar) sloop trok.

douwe, duwen.

douwlogger, logger met een douwspil, nog geen stoomspil (verouderd).

douwspil, spil, dat met handkracht geduwd moest worden.

draeje, draaien (zie *meedraeje*). Ook commando *draeje!*

draejnagel, draadnagel.

draep, (de), zie *traep*; kol of recht neerhangend stukje hoekwant, slechts weinig vischhoeken bevattend.

dreef, op een dreef zijn; *Ik ben al op m'n dreef*, ik ben al bezig, al begonnen.

drege, drooch, edrege of droech, edrege of edroge, dragen. 1. bij een begrafenis als *dreger* fungeeren: 'k *Mot drége*. 'k *Heb edroge bij Jan bure*. *D'r waere tien dregers* {p.18} 2. lading kunnen (ver)dragen: *Die logger dreegt reuzachtig, assi vaerteg last in hâad, lâat-i nog zoo luchteg fan belang*, of: *laat-i nog as 'n blaes!* 't *Is 'n goeie dreger, die skuit*. 3. windvatten, of *trekke* van een zeil: 't *Zâal dreegt*, als er na stilte een zuchtje komt, dat het zeil *bol* zet. 't *Zâaltje gaet zoo drege-heen*, we glijden zoo langzaam aan vooruit. *Die fok dreegt iet choet*. 4. kracht op doen, uitoefenen: 't *Was-te klamp daer dat zwaerd op droog*.

drieg, (in), *Ik sting in drieg*, ik had bijna besloten, maar twijfelde nog.

dreppel, drempel.

drievierendâelder, jongen die ¾ matrozendeel verdient. Zie *dâel*.

drift, 1. het schip is *op drift*, ook *drifteg*, heeft geen houvast meer aan het anker of den wal. *Op drift slaen*. 2. hoek tusschen het kielwater en de richting van de kiel, door zijdelingschen winddruk.

drifte, de dekdeelen met een zwaar blok hout (door ongeveer 8 man) in de dwarsrichting naar elkaar toedrijven. Ten slotte worden de wigvormige dekdeelen ingedreven, *eskegd* (bij het bouwen der bomschuiten).

drifteg, los van het anker, vrij van den grond, oorspr. beteekenis: *Dan hinge de netten drifteg*. Ook: 'n *driftege man*.

drille, trillen, met dreunend geluid vooral: *Dat drilt aaræch!* (als iemand met bijv. een hamer op een plank slaat).

drilder, stijve bries, (lawaaï verwekkend?). Ook B. 1790.

dringe, opdringen van een dreigende lucht: *De lucht staet te dringe* (zie ook *zwelle*).

drit(t), oud haringwant, afval van haringnetten: 'n *bosje drit*.

droog: 'n *skuit droog zette*: op het strand zetten.

dròòg, *dròòg legge*, niet op diep water liggen. *We lagge op 't dròògst fan 't sand mitt-tie stôrrem*, het ondiepste deel.

dròòge, mv., drooggelooopen haringen, doordat de pekël uit de ton is geloopen.

dròòger, een vischdrooger.

dronke, dronken, wordt in Katwijk zelden gezegd. Omschrijvingen zijn: *Hij hâat de hòògte skeep*. *Skeep hebbe*, (ingeladen hebben, hier de volle *hòògte* van een flesch). *Hij is fan de kist*. *Hij is löls*. *Hij hâad de lamp an*. *Hij hâad natte kouse*. *Hij is in de kroote*. *Hij is half om*;

skeef; kiekjes. Hij hâad 'n snee deur z'n neus. Hij hâad de vracht. Hij hâad de vracht skeep.

Ook nog: *hij hâad 'n stik in z'n kraeg.*

dròogvalle, oud *bevalle*; het schip blijft dan bij eb vrij van water liggen.

dròog-visje, gedroogde visch.

druil, klein achterzeil.

druilerig, weer, kind, hond, zeil.

druk, (bijw.), dikwijls.

drukke néring, 't *Is hier drukke nering* (er is hier heel wat te doen).

drijven, met drijfwant visschen.

drijvens, vliegend snel (bijw.), van teg. deelw. afgeleid: *Hael drijvens 't roer over! Toe ging-i drijvens deur de wind.* Synoniem van *vliegens*, vliegensvlug.

dubbelvrakke, (subst. bnw.), haringen die al heelemaal geel zijn. *Vrakke haring is tamelijk bedorven. Vrak is wrak.*

dubbelde reek, rij van dubbele halve *skole* in het net.

dulker, logger van de reederij van den Dulk.

durrøve, dors(t), (durrøvde), edurrøvd, durven.

dut, dit. *Hier kom dut op!*, hierheen.

dut in gunt, 't een en ander, bv.: *ze hàad er dut en gunt van te zegge.*

dwâal, dweil. Ook: 'n *Dwâal fan 'n maaid.* Vgl. *del.*

dwors, dwars. *Die skuit is dwors-off* in de richting, dwars van het schip. Ook B. 1790.

dijning, deining; in Katw. pertinent met ij-klank.

E.

eens, (in), B. 1790. *In eens af*, zonder talmen, op den man af, zonder omwegen.

eetskool, (het), kinderpension; een spontane woordvorming, die niet algemeen is.

effe, even: *Hij is effe tnegentøg.*

elk, ieder; 'n *elk*, iedereen; *elk ind'ien*, iedereen.

elløf, (ve), elf; 'n *benauwde halløf elløf*, een bangerd.

elzenaer, vogel van het geslacht der sternes: *Hij zit als 'n elzenaer onder de mâewe*, niet op zijn gemak; spreekwoord.

Emuie, IJmuiden.

end, ent, *Heb-je 't end zoowat?*, ben je ongeveer klaar? Oorspr. 't {p.19} *end van de reep.* 'k *Heb 't end in de mond*, nu kan ik niet meer; ik ben uitgeput. *Ent*, 'n eind touw; 'n *ent*, 'n *entje* uitgeven.

eniens, direct, plotseling, onmiddellijk: *Doe je jas uit! Eniens! Terek* (direct)

enkeldroodhart, reederijmerk op tuig of boeg v. e. bom: alleen roode harten.

enkelt, (onb. vnw.; ook bijw.), B. 1790: *mâer enkelt*, alleen maar.

enkelt geld, klein geld, wisselgeld.

ep, ebbe: *Azzet ep is. Vóorèp, áchterèp*, begin en eind van de ebbe. *Epstroom die gaet bij ons in Kattek de Zui-j-in.*

eujerzeil, B. 1790. Thans *unjerzeil*; zie *unjermast*.

evøliens, volkomen gelijk: *Altijd benne ze maer evøliens*, zit vaste traditie in.

ezeltje, *Het ezeltje hâad ereen*, de wacht is in slaap gevallen; spreekw. uitdrukking.

F.

faertien, veertien.

Faiørel, Fair, island.

fakse, groote magere schollen.

faktør, factor, agent, sedert men in IJmuiden en Vlaardingen *havent*.

farrel, rukwind.

fazzes, (mv.), flarden, oude brokken net, die om het afslijten van het over den grond gesleepte trawl-net te voorkomen, onder de *kuil* of *kuul* van het net worden gelegd; ze hangen er aan flarden bij. Het enkelv. *fazze* komt voor, als benaming van een strook van het oude net.

Officieel *fatse*.

fel, (bnw.), in het Katwijksch zeer gebruikelijk; bijw.: *De starre skene fêl* zeggen de visschers op zee. 'n *felle winter, vorst, kauw*; 'n *felle visscher*: iem. die alle kansen benut; vandaar: *fel skiete*: zelfs bij slecht weer gaan visschen; 't *gaet 'r hier fel nae toe* (er wordt intensief gevischt).

fiktaelie, mondbehoefte aan boord.

fies(j), 1. fiets. 2. stoomharinglogger (Eng. steamdutchman). De allereerste *fies(j)* was een bom met stoomketel, ongeveer 1905. 3. stoomlogger.

fikkele, pietepouterig werken en niet opschieten, spec. van huishoudelijk werk.

firemeete, B. 1790. De kok zegt: 'k *Ben al op mijn firemeete*. Nu onbekend.

flenter(s), flard(en): *An flenters was 't!* Zie *slemp; fazzes*.

flersæg, waterig van oogen.

fləwâal, fərwâal, fləwael, fluweel.

fokke, B. 1790; naar elkander toe *fokke* (zeilen). De *fokkebòòm* was 6-8 M. lang. Fig.: een groot persoon: 'n *fokkebòòm fan 'n vent, van 'n mâaid*.

fooi, was een gratificatie, wanneer men werd aangenomen voor de haringvisscherij, in een tijd dat er volk gebrek was (geen handgeld; 't werd niet van het loon afgetrokken): 'k *Heb 'n stêe anenome, en 20 gld. fooi ehâad* (gekregen). B. 1790: *voor de fooi van de nacht*, een toegift, een extra vangst van dezen nacht; in den nanacht. Nog mogelijk.

fòømer, een schimpende benaming voor *landman* (Eng. farmer?).

fosse, vosse, de netten naar 't schip trekken (zwaar werk). Misschien afleiding van vo(o)r(t); of oorspr. *vors* (onderzoek doen naar de vangst)? De *fossers* (vossers), die trekken, zijn meestal jongere matrozen; de *wantstaenders*, die wat meer *achterlijk* aan het want staan, vragen hen dikwijls, of er nog wat in zit.

freere, vocatief onder visschers, syn. van *maet*. Uit den Franschen tijd.

frikje, een wrikje: 'n *ton 'n frikje geve* als hij te dicht tegen een schot ligt, om er de haak in te zetten en hem op te nemen.

frikke, wrikken, met één riem achter de boot roeien: *Frik effe nae d'overkant!* 't *Frikgat* zit achter in de boot; daar wordt in gefrikt. *Frikriem*.

frok, trui. Trui is niet Katw.

fuikje, klein stukje net, dwars in 't achtereinde van 'n trawl-net.

fut, *D'r zit gien fut meer in*, van menschen en dingen gezegd, is in Katw. heel gewoon.

fijn, kapot, vooral praedicatief: *In die Kwaegrond, daedelæk je net fijn!* *Dat kopje-n-is fijn.* *Zelfs as-je de bongs hoort, zegge ze: Fijn?! of iet?*

fijnhaele, de netten kapot trekken bij het *haele*.

fijnsel, fijn gruis, bijv. van steenkolen.

G.

gâarent, garnaal, garnalen; ook een kleine peuter van een kind (krabbelt en springt net zoo), vooral een bijdehand kind. {p.20}

gâarenboot, boot, die garnalen vischt.

gael, blakgael, doodstil; *gaelemijn* in de beteekenis van stilte op zee, nog in B. 1790.

Tegenwoordig verouderend; de uitdrukking *gaelemijn kokspijn* verliest beteekenis sedert de

mechanische voortbeweging der schepen. *Gael* waarsch. uit *égaal* (vlak). Bij windstilte is het water vlak.

gaelte, stilte op het water: *De gaelte lag op het waeter.*

gaen, verbonden met infin. of verkorte vorm v. h. teg. deelwoord en verzwaard door *an*: 't *ging spuie an* = het ging aardig spuien; *ze ging skrijve-'n-an* = ze ging al schrijvende heen. Zie K. blz. 165/166.

gaende maeke, lawaai en herrie doen maken.

gâer, geer, puntig toeloopend deel van een net, bijv. dat in een scheur past; een puntig toeloopende *huidplaat*, zie bij *gang*.

gâere, puntig uitloopen, vooral van netgaten gezegd bij 't boeten: *Dat chat gâert hier!*, dan is er in eens een inham.

gaerent, garen; *boetgaerent*. B. 1790: *In z'n goed garen zijn*, in zijn nopjes, of in goeden doen. Nu onbekend.

gaerte, gaarheid: *De vis was iet goet fan gaerte.*

gâest, 1. deel van het schip, waar de haringnetten over de verschansing komen, bestaande uit twee *gâestekoppe* en een *gâesterol* (een staaf die daar tusschen zit). De *gâestekoppe* waren vroeger wit geverfd. Misschien is de benaming *gâest* voor het stel voortgekomen uit de vergelijkende benaming *gâestekoppe* (men kon in droomen licht *iets anders* dan de vleet aan boord zien komen). Zie *gâestig* 2. fut: *D'r zit chien gâest in 'm!*

gâestig, (meestal uitgesproken gE:stig). 1. steeds in de weer, actief; iemand die *gâestig* is, is bijna een *felle*, tegendeel van een *dòðderige* of 'n *dòðie pier*. 2. erg bleek : *Wat sie jij gâestig, jo!* *Gâestige aerəpəle* zijn erg witte aardappelen.

gaezie, gage.

gal, kwal, bijtkwal, ook collectief gebruikt: *D'r zit hier veul gal*. 'n *Bokse gal hadde-we*, een netpunt vol kwalen. *Bijtgale*, bijtkwal. *Z'n gal uitspouge* – z'n gemoed eens luchten; *hij hààd z'n gal uitaspouge*: bittere verwijten gedaan.

galge, 1. bretel(s). 2. groote ijzeren beugels boven de verschansing, waaraan de katrol voor de trawllijn hangt.

gang, 1. vaart, gang: 't *Schip hàat chang! Mit chang*, op een draf, vlug. *Gangboord* is de richel langs de verschansing, waarlangs men kan loopen (niet bij visschersschepen). 2. strook van de huid van een schip; een *verloren gang* is een *gâer*, een aan de einden van het schip puntig uitloopende gang.

gangs, (subst.), gans.

gangs, (bijw.), nog bewaard in: *Gangs iet ezien!*, heel niet.

gast, 1. een jonge *gast*, een jonge man. 2. oudere, *die wat aan de lollige kant is*: *Die gaste waere halləf skeef*. Een helper bij de scheepsschoonmaak was *māestal een jonge gast die nooit en voer*. 3. de *gaste*, de bemanning, in de terminologie van den schipper. Syn. van *de maets*.

gasthuis, oudeliedenhuis.

gat, 1. ruim van het schip; achtereind van het schip: *Hij zette z'n gat neer*, hij daalde met het achtereind in een diepte. *Kop-en-gat-legger* is een schip, dat recht tegen je in komt (omdat hij precies andersom ligt: waar ons gat ligt, ligt zijn kop). Is een afleiding van het adv.

compositum: *Hij lāat kop-en-gat* (ten opzichte van ons). 2. zeegat; 3. Derrière: *op z'n gat of*: nog juist op 't nippertje; bv. 'k *hadde de trein maer op z'n gat of*; *op z'n gat of haele, meekenne*. 4. de haveningang: *Toe we 't chat in kwamme...*, de haven binnen voeren. 5. *Dat chaet fan gatte!*, dat gaat snel, als gesmeerd, loopt mee. B. 1790 ook. *Van z'n gat of*, half bedorven: *mit suk wārəm weer is de melk gāuw van z'n gat of*.

gatvier, heklicht achter aan 't schip.

geel, *hij zag géél, ik vertrouw 't iet*: ongezond uiterlijk. Geel heeft in K. een ongunstige beteekenis; ook "niet schoon" van waschgoed.

geelneus, bom met gele vlek als reederijmerk vóór bij de steven; vgl. witneus; ook: *geelneus met plaete*: combinatie van een *neus* en twee rechthoeken.

gehâaid, (karweitje), moeilijk werk. 'n *Gehâaide vent*, een handige kerel; tegenwoordig meer: gehaeid.

gek, *de gek steken bij iets*; in B. 1790 en nu ook nog gebruikelijk naast *mee* (mit).

geld, (namen voor), *sprokkels*, *smees* (vooral verval), *specie*, *spieje* (van spie), *spijkers*, *de kaedukke piggels*, *pietermanne* (guldens), *poet*: *Die hâat-te poet. De poet is binne.*

geleghêaid, **geleghêaid**, 1. de situatie, ligging en omstandigheden: *We ginge in de Engelse have dâris snoffele, om de geleghêaid op te neme.* 2. bries, sterke wind: 'Mooie geleghêaid', euphemisme voor een rijkelijk harde wind. Ook: 'n *geleghêaidje*. 3. *Isser nog geleghêaid om te dokke, om kole te lâan?* Overgang naar de gewone beteekenis (de Katwijker voelt het nog concreet-locaal): *As je in de geleghêaid er voor ben, werom iet?*

gelle, spec. hetgeen wordt verwijderd bij het kaken van haring.

gêndag, groet, goeden dag. *Gêndag krijge*, per brief of door iemand {p.21} anders de groeten van iemand krijgen.

gêndag zegge, afscheid nemen, ook voor aanvang der zeereis.

geniens, niet eens.

gelle, ingewand van visch.

gelijk, *van 's gelijke*, van 't zelfde.

gemak, *Ik doe maer op gemak an.*

gemien, gemeenschappelijk: 't *Is ons alle gemien*, we hebben er allen tezamen belang bij; ook B.1790: 't *Is alle broedere gemien. Met gemiender hant*, met vereende krachten, thans alleen bij ouden.

gemiendelijk, gewoonlijk.

genacht, *genacht segge*, afscheid nemen, verouderd.

genoch, genoeg; ook B. 1790. *Dat beurde genoch, dat we zoo'n dag of tien bij Aemeland lagge*, dikwijls. *Da's dicht genoch*, dat is rijkelijk dichtbij om mooi te passeeren.

gêrant, het iemand toekomende deel: *an z'n gêrant zien te komme, z'n gêrant zien te krijge*. Dit is een ander woord dan *gerant* in: *Drie-gerant, vier-gerant etc.*, drieërlei etc.; die zijn gevormd naar *alle-gerant* (alreger-hande), waarbij het bestaan van het woord *gerant* (grant, zie Ned. Wdb. granje) kàn hebben meegeholpen.

geslacht, de verwanten, de familie.

gesla, voortdurend slaan: *Hauw op mit-tat chesla!*

Gessebess, een bijnaam.

geune, gene, gindsche: *Die lâat chunter om de Noort an geune kant Aemelant*, aan de andere zijde van.

geusje, geuzevlag, rood-wit-blauw vlaggetje boven op de mast.

geve, als *doen* met intern object, intransitief: 'n *Pet geve*, een duikbeweging maken, van de schuit, die in een *pet*, een golfdal komt; met object: 't *Zâal 'n knik geven*, in lageren stand zetten; *de taefel 'n dof geve etc.*; 'n *schep geve*, een schep met het laafnet doen: 'n *nijdige slinger geve, 't schip geeft 'n pet.*

gewag maeke, melding maken van iets.

geweun, gewoon.

gewis, (bnw.), zeker. In de uitdrukking: *Je krijgt gewisse gaste*. Ook B. 1790.

gezond, een *gezond* schip is een schip, dat alles kan, wat een schip moet kunnen doen.

giere, van den koers afwijken: *Je stiert hot en her! Je giert as-te pest!* Van een schip, dat bij wind van achteren uit den koers zwaait: *Hij giert aardach.*

gierig, *lij-gierig*, geneigd om van den wind af te gaan (zie *lij*). Hetzij van *gierig*, begeerig; hetzij van *giere*, zwaaien, draaien, van den koers afwijken.

gisse, *Elk gist op sijn getij*, elk neemt zijn beste kans waar. Ook B. 1790. *Gisse buite boord*, een manier om de snelheid van het schip te bepalen. *Gegist bestek*.

glom, (bnw.), nagloeiend: *Is m'n test (van de stoof) noch chlom? Lâat de kachel glom? Glomlegge, nagloeien. As de kachel glom lâat, mot er gauw 'n skepje kolen op.*

glow, geul, gleuf in het ijs aan het strand.

gneuzele, stilletjes ergens komen *neuze*.

gnieze, niezen.

Godje, *Lieve Godje*, een schietgebedje, in B. 1790; ook thans een vloekwoordje.

gnorre, knorren.

goed, (-t) (bnw.), goed, gunstig, nogal groot; *goet-stroom*, sterke getijstroom, zie *dòd-stroom*; *goe-week*, week van Goede Vrijdag. *Goed* (bijw.), erg: *Het net was goed zwaer*.

grâaisje, gruisje, greintje, een heel klein beetje.

grabbel, **te grabbel** zonder waarde, zinloos, in de uitdrukking: *Da's praet te grabbel*, gekkepraat.

graeg, (bnw.), van goeden eetlust zijn; *'n graege jongen; hij is graeg*.

grâeje, gereedmaken, uitrusten van het schip, de netten inclus; de kleeren een groote herstelbeurt geven. Ook B. 1790.

grâizag, hongerig, goede eetlust hebbende.

greintje, *gien greintje verstand*. Ook: *die haering hâad gien greintje zaut ehâad*.

gretig, vlug etend; algemeener: met animo: *Toe ginge we gretig skiete*.

Grewelnéss, Gravelines (Fr.)

grif, vlot: *Je ken nogal 'n beetje grif skrijve* (oude visscher tegen stenograaf). *Hij ging er grif op in*.

grift, griffel.

Grimsby, Grimsby: *'n grimsbieër* is een trawler van Grimsby. Vgl. *Hullenaer*.

groen, (bnw.), 1. in versterkende functie (vgl. o.a. *gul*): *Door 't gat keek je zòd in de groene zâe!* 2. subst. meerv. *de groene*, pekelharing, die nog niet heelemaal zout is geworden. *Groen-olie*, {p.22} bak-olie, raapolie. 3. onervaren: *Ik was-taer groen in*.

grom, (de), ingewanden van visch.

grommer, in elkaar gevlochten touwstrop zonder knoop; een nette ronde strop.

gronde, (werkw.), den grond voelen bij het dieplooden; met de voeten grond voelen in het water: ik kon iet gronde.

grondteekens, planten e.d. die met het trawl-net van den zeebodem worden opgehaald. Ze zijn een goed middel tot plaatsbepaling in volle zee.

gròòs, **gròòts**, (bnw.), trotsch, verwaand.

gròòte raais, een goede besomming maken: *'n gròòte raais maeke*.

gròòt, groot. *Gròòtje*, grootmoeder. *Auwe gròòtjies*, knopen die aan de speerreep en aan de peezen van de netten zijn blijven zitten; stukjes *stael* die *behauwe teelt* aan de netten blijven zitten, waardelooze restanten, 'n stel ouwe zeuren.

gròòt, (subst.), *drie gròòte*, 7½ cent.

grootjiespoorətje, overhangende rots dicht bij de baai van Lerwick, die vanuit een bepaalde richting gezien met de naastbijliggende rots een poort schijnt te vormen. Volgens oeroude gewoonte moesten dan de jongsten aan boord een klein geldstukje (grootje) over boord werpen: dat verzekerde een goede vangst.

grijs, 1. als kleur naar 't blauw zweemend, onderscheiden van *graeuw*. 2. vreemd, raar, verbijsterend: *dass haelemáel grijs* (dat is ook wat moois!); *dass chrijs!* (dat is sterk, raar!).

gul, **gulletje**, (znw.) kleine kabeljauw.

gul, (bnw.), volslagen, *100 percent*, in uitdrukkingen als: *Toe hadde we twee nette mit chulle skol*, propvol met groote schol. *Dan wasset chulle kórremis*, volslagen.

gunt, gindsch.

gunter, ginder, daarginds. Ook B. 1790.

gij, (znw.) 1. dubbel gehaald deel van het onderzeil bij de mast. *Op 'n losse gij iet doen*, iets wagen of gedachteloos uitvoeren, zonder alle mogelijkheden te overwegen. Waarschijnlijk oorspr. gezegd van jongens die rustten in het opgegijde zeil, zonder dat het behoorlijk vast was. Zie *opgijje*, en *'t sâal driemael op in neer gijje*. 2. touw, waarmee het zeil wordt opgegijde, *gijtje*. 3. staaldraad, waarmee de laadboomen worden vastgezet.

gijk, (de), de boom die onder aan het zeil zit.

gij^tje, 'n punt van het zeil bij de mast opgeheschen om meer ruimte van beweging onder het zeil te hebben of om de windvang er van te verminderen. (Zie *opgijje*).

H.

Hâai, (DeHaai), Ter Heyde, kustplaats; *Hâaienaer*, bewoner van Ter Heide.

hâaning, **hâaining**, heining, schutting.

Hâan-om, 1. de duivel, 2. de dood.

Hâantjevaer, de *openbare duivel*.

hacht, een flink stuk: *'n hacht spek, bôdne mid 'n hachje*.

hâeg, (bnw.), heig (weer).

haegemaeker, uitroep: *Wat haegemaeker!*, wat drommel.

haej, haai: *Da's nae (voor) de haeje*, verloren, onvindbaar, weg. *Haejetas*, beursje, waarin de eieren van de haai zitten. *Haejbaej*, zeer bijdehande vrouw, meisje, jongen. *In 't haejebed*, op de plaats waar veel haaien zijn. Ook *in de haeje* zijn.

haeke, *haeketouw*, touwen met haken, waarmee de tonnen worden ingepikt, opgepikt, opgehaald: *De haeke pikke om de kimme van de ton heen*. *Haeksiek* is een ton die niet meer met de *haeke* kan worden opgepikt, doordat *de kimme* zijn afgesleten (dus *ziek* door de (of het) *haeke*).

haeke, in: *'t is haeke in ôdôge*, ruzie, kwestie hebben.

haele, de duur van het inhalen der netten hangt sterk af van de grootte der haringvangst.

haelreep, (*haerâep*), de reep, waarmee de mast wordt opgehaald.

hâel, **hâele**, D'r waere haele twee straete op Kattek, in het geheel.

haele, 't inhalen van de netten; duurt drie à vier uur, bij het schrobnet een klein halfuur. Ook B. 1790.

hâelwâcht, wacht, vlak voor het begin van het *haele*, de laatste nachtwacht.

hâenekâm, klamp met inkepingen op de piek van de gaffel, of elders (heet ook *richelaer*).

Haenekamme mv. zijn grondteekens (zeeplanten) in den vorm van een hanekam, die met het trawl-net worden opgevischt.

hâenepoot, een spruit; een eind touw uitlopend in twee of drie einden, aan een net (dan ook *sprengel*), of aan een gaffel. B. 1790: *Ik sit de haenevoet gebreid*, ik weet geen uitweg, nu verouderend.

hâerâep, *hâelrâep*, sterk eind touw waar de mast mee wordt opgehaald: *overènd ewonné*.

haere, *'t Gaet op 'n haere-n-snaere*, het gaat alles vliegensvlug.

haeringbed, laag kuit op den bodem van de zee. Maar 't is geen haringkuit; waarsch. van de *hosemond* (visch met grootte bek). Vgl. *haejebed*.

haeringziek, neerslachtig als er weinig haring gevangen wordt. Ook B. 1790.

haerluikje, *laefluikje* (zie onder *laeve*).

Haesburg, Haisborough. {p.23}

haest, (znw.), haast: *Wies haest hê-je?*, waarom heb je zoo 'n haast? Ook B. 1790.

haest, (bijw.), gauw. *Visserman is haest verblijd*. Ook B. 1790. De uitdrukking is vermoedelijk ontleend aan een gedichtje.

hâete, verhitten, warmen, opwarmen: *Hâet-tat prakje 'n beetje*.

hal, de rijksvischhal te IJmuiden. *Was 't in de hal of op te kant? D'r was 'n oezie van haering die ochtent in de hal.*

halle, (*uithalle*), slachten en venten van een slachtbeest door een niet-slager.

halldâeler, jongen die een half deel van de matrozengage verdient ('n *halldâel*).

halld-ellef, benauwde bangerd.

halldfleet, (ekocht), halfversleten, tweedehandsch.

halldver zâe, (bijw.), halverwege tusschen Engeland en Nederland.

halldevleet!, de pauze om koffie te kunnen drinken tijdens het *haele*. Als het erg druk is, kaakt men in die pauze de haring: *Op-te-halldevleet hê-we-n-ekaekt*. Ook uitroep, als bij het *skiete* een van de twee nettenruimen leeg is.

halldwege, halverwege *Nòdrtæch* bijv.; ook: *halldverwege*.

hals, hoek van het zeil. *Om hals gaen*, stuk gaan, te niet gaan.

hals, 1. hoek van de fok, die voor naar beneden wijst (vgl. *hijs*); 2. onhandig of onfortuinlijk persoon.

halstakel, takel op die *hals* gezet.

halstakeltje, takel dat de hals van de stagfok of het zeil naar beneden houdt. De *halldketting* is de ketting voor dit doel.

hammetje, ham, het *lichempje* van de *hozemond*, een visch met een groote bek, wiens huid wordt afgestroopt. Een delicatessie.

hand, *Toe ze an de hand waere ...*, gereed waren.

handgauw, vlug bij het kaken en bij touwwerk; druk van gebaren.

totte handjes!, uitroep als men staat te *skaeke*, en men de haring in het net tot aan de handen van de *skaekende* mannen toehaalt: *Dàn skaeke ze, dan trêkke ze weer*.

hand, (an de), *An de hand* is een sein voor dengene, die de vleet *overhaelt* bij het halen, dat hij de *wantstaenders* aan de handen trekt en dus even moet ophouden. Vandaar: klaar, gereed. En soms ook: werkeloos (voorloopig).

hangers, (*hangerjies*), haringschool. welke bij het horizontaal ingehaalde net er onder komt te hangen. Tegenover *leggers*.

hank, stellage, waar de te drogen visch en de te rooken visch wordt opgehangen.

hanni, plaatje met ronde opening voor klinkspijker, bij de bouw van bommen gebruikt.

hap, slingerbeweging voorover van de schuit: *Toe dee de skuit 'n hap! Hij zette z'n kop d'r in!*

harke, (*arke*), zwaar en langdurig werken, vooral met de netten: *Toe hêwwwe vijf ure legge harke*.

harp, de ronde kant van een *sluiting* (zie daar), harpvormig.

harpstijf, gespannen staand, van staaldraad e.d. gezegd. Nog sterker: *Hij staet op brekes-off*.

hart, (het), de middelste streng van touwwerk of staaldraad: *Snijt er 't hart maer uit* bij het splitsen bijv. (d.w.z. *twee* einden touw op elkaar vlechten). *'t Hart is er uit*, de ziel, de kracht is er uit; ook van menschen gezegd.

't Hart, een vischplaats dicht bij de kust.

hartbenschel, middelste van de drie *benschels*, die onder in het want zitten, in het hartje ervan.

hartelui, bommen met harten als reederijmerk op de boeg; enkelvoud *harteman*.

hârtemàn, bom, die harten als reederijmerk had.

hauwe, houden: *anhauwe, ofhauwe* enz. *Hauwe!*, Commando. Ook: *Hauw vast! Maek vast! Hauwtehand!*, commando van den *bolleman* als hij de volle mand nog niet weg kan halen.

Hauw je stil, een interjectie *'t Is van belang, zeker!*

hâuwes, bv.: *om 't hâuwes doen* (bij het spel); *doene we om 't hauwes of om 't gekkies*: om te houden (wat men wint) of uit gekheid.

hauwpees, voorbovenpees van het trawl-net.

Hauwwaer!, uiroep: *Daer heb je 't; pak aan!* gelijk aan het Engelsche *Here you are!*
Waerhauwe is een werkwoord als waarnemen.

hebbe, hebben, krijgen, vangen. Over de gebruikswijzen: zie *De Volkstaal van Katwijk aan Zee*, blz. 174.

heen, (bijw.), 1. weg: *Klâane skuitjies die gonge mâestal heen op Kruisiesdach*, van Katwijk weg, naar zee. 2. bij onbepaalde voornw.: *Hanke voor visch in al zoo wat heen stonge daer achter*. 3. duratief bijw., van bevredigende snelheid: *Toe ginge we zoo lakkefije heen*, we zeilden zoo gemoedelijk en kalm-aan verder. 't *Sâaltje gaet soo drege heen*, we glijden zoo langzaam voort, ondanks zwakke wind. 4. met voorzetsel: *Dan ginge we visse op zeuve-acht vaem heen*. Opmerkelijk is: *Daer ben ik op heenegaen*, {p.24} daar heb ik bij mijn berekening op vertrouwd. 3. achter infinitieven van werkw. van beweging (zie *Volkstaal van Katwijk*, blz. 195). In B. 1790 reeds een voorbeeld (p. 33): *Hij gaad bij ons korriere heen; zie (keriere)*.

heft, uitsteeksels onder water of aan dek, waaraan men vast raakt met netten; *heftvast*. *Hefte*, werkw.

hellap, (znw.), hulp, helper(s): *As je dan hellap hebbe wouw, dan mos je-n-en stuiver of drie laete verdiene*.

hellape, (sociatief hulpwerkw.), *Die tong heb ik nooit hellape zaute*, ik heb niet meer meegemaakt, dat men die tong nog inzoutte. *Ik hep 't hellape belêve*, Ik heb het meebeleefd.

henke, 't anker met dwarstouwen buiten werking stellen.

henke, de hoeken van de beug van twee halve steken voorzien, waardoor ze niet meer in kunnen haken. Dan gaat men *klaere*. In B. 1790 *de klijn henke*; nu verouderend. Nog heel gewoon is: *Daer is gien henken-an!*, daar is geen ontwarren aan; ook fig. gebruikt.

helmstok, ('t), stok waarmee men het scheepsroer beweegt.

hette, hitte, vgl. *hâet*.

heulie, zij, 3de persoon mv.

heugenskop, heugenis van iemand hebben.

hier en gunter, als subst. voor lichaam in: *'k sal je op je hier en gunter slaen!*

hok *bij de haenepòt*, hoekzeil geminderd achter bij het eind van de giek bij de bomschuit.

hiete, 1. heeten: *'t Mot hiete, datti z'n geld verlore hâat*. 2. opdragen, commandeeren, *'t Is ammâer hiet in gebien; hij hâad mijn niks te hiete*.

Hille, Hillegonda; zie *kees*, 2.

hoe, (bijw. van graad), In Katwijk heel gewoon: *Hoe ienvaudich hebbe die mense toch vrouger eweest. Hoe zwaer!*, uitroep bij het oplichten van iets.

hoeker, verouderd; groot type haringschip, dat 's winters de beug- of kolvisscherij uitoefende. De *hoekers* en de *buizen* mochten in den ouden tijd kaken, de bommen niet.

hoekwant, lijnen met vischhoeken, waarmee men vischte bij de beug- of kolvisscherij.

hoën, *Onder z'n hoën hebbe*, oud mv. van *hoede* of infinitief.

hoeste, in B. 1790 gelijk *proeste* van schuiten, nl. het buiswater weggoaien met de kop van het snel varende schip.

hol, ruim van het schip, verouderd: *'t Zâal in 't hol neer-recht neer laete zakke*.

Holland-Zeeland, in de uitdr.: *'t is me H.-Z.*: 't is al wat ik heb; vaak van kleedingstukken gezegd.

holleblokke, klompen.

holletje, *In 't holletje van de nacht*.

holwammes, iem. die steeds honger heeft.

hommer, 1. haring, die hom *in-heeft*. 2. officieele naam van wat in Katwijk heet de *ton* van de mast (overgang van steng op mast).

hond, B. 1790: *Hij zeilt zijn zelfde (zelve) zoo vast als een hond in zijn moer*, hij zeilt onbewegelijk vast in het vischtuig. Nu veeleer: *zoo vast as 'n moer*; maar ook: *Of den hond beet* (B. 1790). Dit gezegde is nog wel te gebruiken, doch lang niet algemeen.

honderd, heel veel, veel te veel: *'t Sel van de nacht honderd weze*, er zullen dezen nacht wel honderd vaartuigen in den weg komen; zoo ook in B. 1790.

hóndewacht, (*hondje*), de tweede nachtwacht, nadat men naar kooi is gegaan (het is heel onaangenaam één of twee uren nadat men is gaan slapen, weer uit de kooi te moeten).

hondshaai, haaisoort.

hondsvot, gedeelte van een blok, waarop het eind van een takel wordt vastgemaakt.

hòòfdtauw, één staaldraad van het want dat uit 3 à 4 hoofdtouwen bestaat.

hòòft, 1. de pier bij den haveningang; 2. einde van den boom van het oude *boomnet*. 3. eind van een speerreep, waar een nieuw net begint. Daar is het zwaarder trekken: *Hael over je hòòfd!*, Commando (let op het hòòfd, dat daar aankomt) tegen dengene, die de netten in het ruim haalt. *Hòòvetjies*, Edammer kaasjes.

hóogàers, soort kustvisschersscheepje met een hooge *kop*.

hóogewind, een wind die op den wal gericht is, bijv. N.W.

hòògte neme, de plaats bepalen met de octant: *Kom ik gae d'r es hòògte neme*, me op de hoogte stellen; informeeren hoe het staat.

de hòògste, (in besomming). *Arie van Duin iste hòògste*.

hòò(g)waeter, hoogste stand van het water bij vloed; het heele *tij*. Het moment heet ook *stil waeter*; ook: *'t Is pàal hòògwaeter*.

hòòp, een hoeveelheid visch, die wordt afgezonderd, om te verkoopen of te braden. Vooral in de genitief (partit.): *We hebbe twee maon hòòps ehâad*, twee manden visch gevangen. Ook *hòòpje*, wanneer de {p.25} visch wordt uitgelegd op het strand of aan dek: *Wat voor hòòpje mot je hebbe?* Het verbuigbare znw. *hòòp(e)* beteekent: een enorme hoeveelheid, verrassend en overrompelend *Daer ving we 'n hòòpe haering! Daer kregen we 'n hòòpe waeter over*, een stortzee. Spreekwoord: *Veul hòòps, wâaneg kòòps*. Ook in B. 1790.

hoos, 1. windhoos. 2. opening, waardoor de schroefaskoker van de motorlogger naar buiten steekt. 3. laars tot onder de oksels.

hooskouse, langgebreide kousen, die over de broek heengedragen worden, zoo hoog mogelijk.

hoosvat, vat om een boot leeg te hoozen.

horje borje, B. 1790: *horje borje weer*, onstuimig weer; verouderd.

hòrrebòrrech, kroeg, herberg.

hòrrefst, hurrefst, herfst.

hors, heet ook *horsmakreel* of *marsbanker*.

hot en her, heen en weer, her en derwaarts.

houk, 1. hoek in het algemeen. 2. uitstekende punt van het land: *achter 't houkje*, daar lag men beschut. 3. vischhaak. Ook *houkje* voor hoek: *In 't houkje valle de mâeste slaege*, spreekwoord. *Om 't houkje gunter*, gindsche straathoek. *Hokje-n-inhaele*, een stuk van 't zeil weggeeven, dichtbinden, waarschijnlijk een verkorte vorm van *houkje*.

hoze, hooge leeren broek tot aan de schouders.

hoze, 1. een boot leeghoozen. 2. met water sjouwen aan land.

hózemònd, hózesmoel, visch met grooten mond, ook overdrachtelijk van een brutalen kerel: *Watten (wat 'n of wat-nen) hózesmóel!* aldus genoemd naar de *hoze* (leeren broek tot aan de schouders), of de *hoos* (laars tot aan de lies), die een reusachtigen *mond* hadden.

Huigo, een groote rog (oud).

huis(, **huisje**, een holte in een of ander werktuig, bijv. het *huis* van een spanschroef.

hullæk, hulk, scheepsromp; bijv. een *kolehulk*, romp die als kolenopslagplaats wordt gebruikt.

husselle, dobbelen om iets; syn. van *smakke*. Ook: *de pot aerepele* (aardappelen) *husselle*.

hijs, hoek van de driehoekige fok die naar boven wordt geheschen. (Vgl. *hals*).

hijss, (de), bovenste hoek van een driekant zeil.

I.

ien, een: *Ien toet mem*, een ten deele Fransche uitdrukking voor *één pot nat, lood om oud ijzer*. Bij *ien*, bij een.

iender, eender.

iengael, egaal: *Je ken zoo de hâele nacht iengael regen hebbe*.

ienmael, eenmaal, tenslotte: *Maer asset ienmael hoog-water e-weest was, vloog 't soo weer wech òðk*.

iens, eens, één maal: *Iens ezâad, in dat onthauwe!*, slotformule van den schipper, die ieders taak aan boord heeft aangewezen. Ook in B. 1790.

ienvaudech, eenzijdig ontwikkeld, gezegd van visschers in den ouden tijd. Ze hadden alleen verstand en vermogen tot *optrede* bij de visscherij. *Hoe ienvaudech hebbe die mense toch vrouger eweest*.

ienzaem, eenzaam: *Je lijkt wel zòð'n ienzaeme spraeuw*.

ienzaemlæk, solidair, bezit samen dekend: *Vrouger waere de mense meer ienzaemlæk mit manâer*.

iet, niet.

ietes, 't is *ietes* = 't is niet (waar).

in, (**inne**), en: *Om inne bij zeuven*, ongeveer 7 uur. *Elk ind' ien*, iedereen.

in, 1. voorz. *In de stiene visse of zitte*, op plaatsen, waar steen op den bodem ligt. *In ('t) feld*, op het wantveld, de grasvlakte benoorden het dorp, waar de haringsnetten (het want) worden gedroogd en geboet. *In ien stik*, aan een stuk (loopen bijv.). 2. bijw. 't *Sand is er in ekomme deur twee Aâimanders*, in zwang gekomen als vischplaats. Bijzonder is: 't *In hebbe*, de netten ingehaald, binnen, hebben. klaar zijn met *haele*; ook overdrachtelijk voor *niet verder kunnen met iets*; ook: de volle vangst aan boord hebben. 3. zelfst. gebruikt *Om d'in* beteekent landwaarts: *Om d'in gaen, om d'n visse*; *Toe we temèt de in hadde van de hoofde*, toen we bijna zoover landwaarts waren gezeild, als zich ook de hoofden bevinden. Tegenover *an zâe*. Ook in B. 1790.

inbreke, één mand van een groep van zes wegnemen; ook één van den stapel wegnemen (*ansteke*): *Az-{p.26}je vis te kort kwam, mossje'n mâo inbreke*.

indolling, afleiding van *dolle*, zie aldaar. Bij de indolling wordt het schip in zijn eigen vleet gedreven. Normaliter staat de vleet in de richting, waar de wind vandaan komt. Draait de wind, dan wordt men *machteloos* in de vleet gedreven.

in iens, zie *eniens*.

inkant, landzijde; teg. *zâekant*.

inkomme, (subst. infin.), ingang: *An 't inkomme van de haeve lag 'n sliksuiger*. (Bij het binnenkomen van de haven etc. zou in Katwijk meestal luiden: *Toe we 't chat inkwamme, zaege we'n sliksuiger*).

innelæk, dicht bij den wal: *We hebbe innelæk elége, maer hij lag 't innelækst*, meestal 't *indelækst*. 'n *Innelake wind* is een wind van den wal af. Bijvorm *indelæk*, ook in B. 1790.

inneme, 1. laden: *We hadde 50 ton zaut in-enome*. 2. wegnemen: 'n *Zeil inneme*. Commando: *Inneme!*, de groote fok wegnemen.

inner, dicht bij het schip: *D'nner nette, d'âeste nette* zijn de netten die het dichtst bij het schip zijn; teg. *d'uiter nette*. *D' innerhalve vleet sting hâelemael om*, de helft van de vleet die dicht bij het schip ligt; teg. *d'uiterhalve vleet*.

innewærd'an, (bijw.), meer in de richting van het land. Ook gesubstantieerd in superl.: *Hij was de innewærtste*, dat schip lag het dichtst bij land.

insakke, (door dun papier) sijpelen.

inskepe, het gerei aan boord van het schip laden: *We stinge in-e-skeeft*, we hadden alles aan boord. *We skeepte 'n week vóor Paesche in*.

inskere, een takel e.d. inscheren.

inslaen, zie *slaen*.

insnije, een pennetje snijden en in een lekgaatje stoppen. Idem *opsnije*: *Snijdt er effe 'n bommetje op*, dat nl. op het gat past.

insteke, de *speerrap* aan de netten verbinden.

invoere, naar binnen halen, duwen van het kluifhout of een boom, die uitligt; teg. *uitvoere*.

inwendæch, inwendig: *Inwendæch hâat ie me nog wel ekent, maer hij zée niks mâer*, van een stervende gezegd. *Hij is inwendæch âaræch bezeert*. 't *Inwendæge van 'n mens*.

inzijge, (in-ezége), flauw vallen, in elkaar zakken, *neerstrijke*. Ook een oude schuur of gebouw kan *inzijge*.

J.

jachte, overdreven hard werken: *Ik ben an 't jachte om klaer te komme*. Ook: de anderen bij hun werk opjagen, door er tusschen te komen en nog harder dan zij te werken: *Wat bè-je an 't jachte!*

jae, ja, versterkt: *Heb je je gròtfaeder noch ekent? Bè jae-d-ek (d verzachting van Bè-jae-t)*.

jaege, de vangst van meer dan één schip naar huis brengen; dit doet de *jaeger*. *Jaege* beteekent: 1. snel zeilen. 2. de buit thuis brengen. 'n *Haeringjaeger* is iemand die geweldig veel vangt. Dit werkw. *jaege* is altijd zwak van flexie.

jaegertje, 1. klein kompas; misschien zoo genoemd omdat het je thuis bracht, gelijk de *jaeger* de visch. 2. gebakken vischje dat men aan boord eet, vóor het eten klaar is.

jaemæt, (de), klein achtermastje op de oudste bomschuigen. Als de giek oversloeg werd het weggenomen. Ook *jaemæsmast*. B. 1790: *jaemast*, ook *jaemaststuig*.

jaffok, fok, die extra bijgezet werd, om hard te zeilen, vóor de andere fok geplaatst. Onder 't *jaffok* zat 't *jasspeer*, verlenging van het kluifhout. Waarschijnlijk samenstelling met den stam van *jachte*. Ook B. 1790.

jantje, plank achter op de velling van de bom, waarop het helmstok rustte.

Jan toerelesjoer, schimpnaam uit den Franschen tijd.

jâon, (mv. jâone), joon (boei of bakenton). Heeft den vorm van een grooten dobber met een vlag of stok er op. Twee staan er op de vleet, een op de *halvevleet* en een op 't *uiterend*.

Jarremuije, Yarmouth.

jasspeer, zie *jaffok*.

jenne, *negere*: geniepig treiteren.

joker, moeilijk, bijv. van sommen gezegd.

jonge tijd, jeugd: *In me jonge tijd, toe 'k jonge gast was*.

jonges, bij de haringvisschedrij waren op de bomschuit 10 man aan boord: *skipper, stierman, 5 metroze en 3 jonges*. Op de loggers 4 of 5 jongens en 10 volwassenen. {p.27}

jongste, één der *jonges*, die 5/8 verdiende van een *metrozendeel*, dus *dord'halver*; hij is de jongste lichtmatroos, de jongste jongen in jaren en heeft de functie van *ofhauwer*. In B. 1790 de uitdrukking *De jongste moet schotter wezen* hij wierp nl. het eerste net buiten boord; hier de jongste matroos. Nog gebruikelijk; de jongste werd en wordt nl. als de *gelukkigste* schotter beschouwd.

judasòore, houten verbanddeelen voor in het houten schip (logger en kotter), verlengstuk van de *apostelen* (zie daar).

juibæke, provisorisch boeten e.d. van netten, op zee. Ook wel *boete-n-en-knoete* genoemd.

Vroeger deden dit de *boeters*, visschers die ook konden boeten, in tegenstelling met de

overlòpers (bij gebrek aan *volk* aangeworven uit andere bedrijven). Ook B. 1790. Nu zijn er bijna geen *overlòpers* meer.

juu, ('t middel), middelste touw, waaraan bij het ophalen van tonnen wordt getrokken; zie *haeketauw*.

juzebòs, het loopt de spuigaten uit: 't *Is juzebòs*.

K.

kâai, *de kâai op hebben*: de smoor in hebben, in een bar slechte stemming zijn.

kaaje, plat tegen het schip aanhalen, wat uitsteekt.

Káalæss, Calais. *Káalæssvaerder*, schip naar of van Calais.

kâaman, (mv. kâalui), bom met een groote K als reederijmerk.

kabbelau, kabeljauw.

kaebele, *zich open kaebele*, een geschikte open plaats voor de vleet krijgen, door in den stroom aan den ankerkabel te blijven liggen. Verouderde uitdrukking; in B. 1790.

kaebelgaere, garen, waaruit de zware trossen bestaan.

kaebelgat, gat, waar alle touwwerk in geborgen wordt, vóór in het schip.

kaek, (de), hard brood; scheepsbeschuit.

kaeke, verwijderen van kieuwen en deel van de ingewanden.

kaekmâo (voetnoot. Met genasaleerden *ao* (ɔ:).), (mv. mâon), mand, waarin de haring bij het kaken wordt gedaan.

kaeksluif, zie *sluif*.

kael, kaal, enkel, louter. *De kaele râep wechchooie*, de enkele reep, zonder netten er aan, uitgooien in plaats van een anker; wanneer men midden in de visschende schepen ligt. *De kaele speerep over*: alleen de speerreep (kurklijn boven aan de haringnetten) overgehouden; *kael van de râis*: zonder veel of eenig resultaat; *zò kael as 'n neet*: zoo arm als een kerkrat.

kaeman, bom met K als reederijmerk, vgl. *man*.

kaenis, hoofd; ook in B. 1790.

kaepstand, kaapstander; oorspr. verticale windas.

kaer, kist met gaatjes, om de visch levend te houden.

kaeremelk, karnemelk. Bij bewogen zee: *De zâe is zoo wit as kaeremelk*. Ook in B. 1790.

kaering, (**keering**), einde van een *kozze* (*kozzing*), waar de mast bij het mastloopen op draait. Zie *kaernluik*. Ook B. 1790 *kaaring*.

kaernluik, luik, dat de *kozze* afdekt; *kaern* verzwakt uit *kaering*.

kaesjeweel, zeer toevallig.

kaete, spel, waarbij toegepunte stukken cilindervormig hout zooveel mogelijk salto's door de lucht moeten maken in zekere richting. De beweging ontstaat, doordat met een houten hamer op de punten wordt geslagen.

kaister, grond- of stortzee.

kakkerlak, *springe as kakkerlakke*, d.w.z. achter of over elkaar; uitdr. ook in B. 1790.

kalve, (mv.), een uitsteeksel beneden aan den mast heet *kalf*, tegen de *kozzing* of *kozze*. Zie ook: *boer*.

kanaalstokke, kaneelstokken (grondteekens).

kanis, zie *kaenis*.

kanjerd, syn. van *klikkerd*.

kant, 1. de *kant van boord* is de uiterste grens van het schip in de breedte; de verschansing staat ook op de *kant van boord*. *Kantdâel* is het buitenste deel van het dek. 2. strand, kustlijn, kade: *Toe we langs de kant kwâeme*. 3. bnw.: *kante wind*, een wind ongeveer langs de kust waaiend; dus niet *innelæk* of *hòðg*. *Kanter* (comparatief). Vgl. ook *kante kouk*, eigenlijk: afgesneden van de kant, en dan: goedkoop soort koek. Zie ook: *kantsette*.

kantje, een ton haring, waarin de haring door het smelten van het zout is gezakt beneden den *kant*. 17 kantjes is een last, is 14 volle tonnen.

kantfaere, de schrobnetvisserij 's winters uitvoeren; men bleef dan dicht bij *de kant*, om de visch versch aan te voeren. Hierbij *kantvisserij*, en *kantschuit*.

kantsette, de zeilen op mast zetten. De zeilen staan dan *kant* (en klaar). {p.28}

kantskol, schol die naar de grootte wordt getaxeerd.

kantskuit, bom die de kantvisserij uitoefende.

kâole, rollen van een rond voorwerp op zijn kant over dek, vloer of tafel; met kracht van zich afsnijten (formeel: keilen).

kâoll, schijf van hout; vgl. *kâole*.

kap, 1. (houten) toegang naar het logies; overdekking over het trapgat. 2. het vóorboven eind van het trawl-net.

kapspaen, *spaen*, waarmee men de kap van een trawl-net breit.

kardeel, touwwerk.

kariere, (*kariere*), tot vervelens toe heen en weer lopen, ijsberen: *Wat lòðpi toch te kariere heen!* B. 1790: *koriere*.

karreman, schelpenvisscher.

kartekuije, B. 1790: *Weer klare kartekuije*, beteekent misschien: hard gaat hij.

kas, 1. kast. 2. geöliede rok.

kasse, rand van de ton, waar de bodems in passen. *Ik heb de kasse*, ik kan niet meer haringen in de ton bergen. Ook als het schip *vol* is, zegt men: *Hij hâad de kasse*. Een ton *verkasse*, den bodem verder in de ton slaan. Vandaar figuurlijk: verhuizen, naar een andere plaats trekken. Zoo vat de Katwijker dit woord op.

kasseton, erg versleten ton.

katsette, de *kat* (het katanker) uitzetten, dwars op den ankerkabel, als de stroom *fel* was.

kâuw, wind. Reeds in B. 1790. *Daer komt 'n kauwtje lòðpe*, daar komt een windje aan (dit is reeds van verre op het zeeoppervlak te zien). *D'r is 'n aerdæg kauwtje*, er is een tamelijke bries. *'n Stijve kâuw*, *'n deune kâuw*, een sterke bries. *'t Kauwtje komd off*, de windkracht neemt toe. *'N klâan kauwtje*: een zacht windje.

kauwe, kouder worden, afkoelen: *'t Mot effe kauwe. Zet 't daer effe te kauwe*.

kâuwe, kouwen: *die zit te haele dag te kâuwe*, vooral van kinderen, die niet opschieten met eten.

kazbak, ruim vóoraan, voorste laadruimte van een bom, liggende naast 't *kozze*. Ook in B. 1790.

kedaer, kijkdaar, kijk me eens aan, is het niet opvallend! Zie blz. 79 8 van onderen.

kedúlle, maats, bevriende schepen, die men praat. Verouderde uitdrukking in B. 1790. Later nog gebruikt voor geld, de duiten.

kee, **keetje**, kleine afdeeling in het ruim, ook in de *krebbe*. Het buitenste *keetje* ligt het dichtst bij de *gâestekoppe*. Mv. *keeë*.

keehaering, haring, die in een *kee* opgeborgen is geweest. Minder goede haring.

keer glas, in B. 1790; beteekent: keer het glas om! De nieuwe wacht begint! Thans verouderd commando.

keel-of, **keeltje-n-of**, *hij staet keeltje-n-of*, tot zijn nek in het water. *Hij is keel-of thuis ekomme*, doornat (tot aan zijn keel toe).

kees, (iron. keesje), 1. jongensnaam. 2. een walvischsoort, die op haring aast; zie *Hille*.

keesje, 1. pruim tabak. 2. rolletje aan het eind van een lijn waarmee deze op den wal wordt gegooid.

keeze-jaeger, schip dat op deze walvissen jaagt. (Zie bij *kees*).

kæleere, cholera.

kegge, 1. een puntig stuk hout: *Slae wech die kegge*, mv. kegges. 2. *keggetje*, een sneedje brood. *We zelle-n- 'n keggetje doen*.

kəman, koman!; ook in B.1790.

kəmijsje, kommiezen.

kəmijsjehuisje, huisje van de kommiezen der zoutbelasting.

kərdeel, streng uit een tros gedraaid. In B. 1790 wordt, blz. 19, misschien met *kerdeel* een kwart van een gewone beuglijn bedoeld.

kentere, *de stroom kentert*. In B. 1790 ook voor zwaaien van het schip.

kəriere, zeulen, dragen, sleepen; zich langzaam voortbewegen. In B. 1790 *Koriere*.

keu, kleine scholletjes; verzamelnaam.

keur, *keur van de balk*, *keur van de riemen*: eerste die z'n keus kan doen.

kəstie, balspel, waarbij twee groepen jongelui den bal met een balleklapper in den vorm van een houten schop naar elkaar toeslaan (zie Ned. Wdb. kastie).

kəzjak, ouderwetsch zeemanscostuum (zie Ned. Wdb. kazak).

kijke, in B. 1790: *Kijke as 'n nogter kalf*; is nog gewoon voor droomerig kijken, zonder uitdrukking, als men juist *wakker komt*.

kim, 1. de gezichtseinder: *Skip in de kim*. 2. de kant van het schip, waar de *huid* gaat rondlopen. 3. de randjes, die buiten den bodem van een ton uitsteken, heeten *kimme*; zie *haeke*.

kink, valsche bocht in touwwerk; zie *skijf*. Fig: 'n *Kink in de kaebel*.

kinke, krinkelen, weerbarstig zijn van touwwerk.

kinnetje, halve ton; klein soort ton met de helft van den inhoud van een harington. Aan den wal: 'n *Kinnetje aerdəpəle*, ½ mud. {p.29}

kinsbien, *van kinsbien of*, van kindsbeen af.

kist, 1. een vaste bak voor 't opbergen van bier of melk, staande aan dek. 2. schip dat niet mooi van vorm is. *Van de kist*, halfdronken (tengevolge van de (bier) kist).

kittete, glinsteren: 't *Sonnetje kittelt op te raeme* (bij vriesweer).

klâan, klein.

klâed, (mv. klâen), baan zeildoek.

klâekuul, zie *klâen*.

klâen, 1. bekleeden met dun touw (*klâesel*) al of niet door middel van de *klâekuul*, een rond, houten, hamervormig ding met een inholling. Daar zit touw in. 2. aankleeden, reflex. **klaer**, (waeter), 1. helder, teg. *dik waeter*, speciaal van het zeewater. 2. in orde, gereed voor gebruik. **klaere**, iets dat *onklaer* is in orde brengen, bijv. een *deur-evalle taekel*.

klaermaeke, de schuit uitrusten voor de haring- of trawlvisscherij.

klaer-want, *want dat iet edraaid ligt*. 't *Want kwam klaer*. *Gunter komti klaer!*

Klaes, benaming van de zeemeeuw. De zeekoet heet *Gerrit*. In B. 1790: 't *Is hier geen Klaas Klaas*, maar *Gerrit Gerrit*, blijkbaar: het komt er op aan, bij slecht weer en slingerend schip. De zeemeeuw zwemt rustig; de zeekoet duikt en doet druk.

klamp, uitsteeksel buiten het schip, op de gaffel enz.: Kleine *klampe* om de bom te beklauteren; groote *klamp* voor het zwaard.

klant, vriend, vriendin, *We benne toch klant(e)*.

klap, grond- of stortzee.

klaeuwe, 1. hard trekken, bijv. bij het *haele*. Ook in B. 1790. 2. krabben: *Z'n kop klaeuwe*, *Hij klaeuwt alles nae 'm toe*, is al te begeerig. *Wegklaeuwe*, zondere recht iets wegnemen.

klikkert, kanjerd; een groote visch, schuit enz.

klimmer, de man, die zoo noodig zijn taak boven in de mast heeft.

klimmergeld, geld, dat de *klimmer* extra verdient.

klink, 1. bekken van den omroeper, die *klinker* heet. *De klink gaet*, ook in B. 1790. 2. bank in het logies, die nogal achteraf staat; daar zitten de *jonges* op. *Op te klink*, een goedkoope plaats. 3. haak, die achter de mast wordt ingezet, als hij overeind staat.

klinke, iets, dat verloren is, of een belangrijke mededeeling laten rondroepen door de *klink*.

klip, onderzeesche rots, hooge rotsen. *Zoo hard as-te klippe*; 'n *Blinde klip* ligt vlak onder den waterspiegel.

klirs, *Op-te klirs haele*, op den pof halen uit een winkel.

klòòt, ronde bal oven op de *steng* (d.i. de masttop).

klòòte, ballen met gaten, waar de ra-banden door heen geregen zijn; ze houden het zeil om de mast. Ook wel *mastballe* genoemd; zie ook *kolfsklòòt*.

klòòterak, band met *klòòte*, die de gaffel om de mast houdt.

kloppe, laveeren bij sterken wind, ook *opkloppe*: *We zijn op de neus eklopt*, we hebben het verloren, we visschen achter het net, Bijv. als anderen meer gevangen hebben op een plaats, waar men gaat visschen. Ook in B. 1790.

klors, (mv. klorse), 1. stamper voor waschtobbe. 2. groot en plomp ding, bijv. een pijp: *Wat 'n groote klors hâat-tie vent in z'n mond*. 3. klos: *Gaerentklors*, 'n *klorsje gaerent*. Houten *klorse* verzwaren zoms een pees van het trawl-net.

klorse, (werkw.), klossen met klompen, enz.

klosse, (werkw.), rollen, stampen.

klossepees, onderpees van het trawl-net, die van houten rollen is voorzien, om in de scherpe steenen te kunnen visschen.

kluif, *hâute kluif*: ebbenhouten octant (verouderd).

kluiffokkeval, val om de kluiver (fok) te hijschen.

kluis, opening of uitholling in de verschansing voor bij de steven, waardoor de reep bij het halen van de haringvleet naar binnen wordt gewonden. Ook de ankerkabel ligt hierin, of komt hierdoor naar binnen. 't *End de kluis uit!* (*alles wech!*) *Ze woeie de kluis in*: het stormde geweldig.

kluize, *Het komt er kluize*, het komt er leelijk op aan.

klus, groote kin, groote onderkin. Ook benaming voor een man met een *klus*.

klusse, klutsen van een ei.

klijn, anker met vier pooten, bij de bommen veel gebruikt. Ook in B. 1790. *De klâane klijn* (een groot soort dreg) wordt nog altijd gebruikt om een haringvleet op te pikken.

klijnezetters, die de *klijn* van de bommen uitzetten om te ankeren; ze deden dat soms door onder water te loopen.

klijnhaelder, die *op 't paerd* de lijn van de aangekomen bom haalde. Ook in B. 1790. Deze lijn werd op de aan het strand liggende *klijn* bevestigd.

knap, *We benne knap an de vracht*, er kan niets meer bij de lading, het schip is vol geladen. *D'r {p.30} is 'n knappe bries*, stevige wind. 'n *Knappe mâaid*, een mooi meisje. 'n *Knappe man*, een fatsoenlijke man.

knars, 1. stuifmat, mat, om zandverstuiving tegen te gaan. 2. schedel: *Hij hâad hâel wat in z'n knars*.

knaster, een groote; synoniem van *klikker(t)*; meerv. *knaste* of *knasters*.

knauwe, variant van *kauwe*: *Hij zat an 'n wortel te knauwe*. *Goed knauwe*. *Beknauwd*, ervaren, pienter, vgl. *beknijsd*.

knecht, ergens de *knecht* zijn, afhankelijk zijn van anderen. Ook in B. 1790.

kneukels, gekrinkelde zee-organismen (*met bobbels en zoo*); ze leven op den zeebodem in *horens* en hebben lange pooten en scharen. Ook in B. 1790.

kneun, (werkw.), in elkaar gehurkt, zitten te genieten; bijv. bij de koffiepote thuis. Begrip verwant aan *knus*.

kneurse, ekneurst, kneuzen: *Z'n hâele bien ekneurst*.

knik, lagere stand van het zeil; het zeil een *knik* geven: *Klâne fok in, störrerfok óp, in 't sâal 'n knik!* Men geeft dan de gaffel een meer horizontale stand. Ook in B. 1790.

knip, 1. grond- of stortzee. 2. een kleine slag óver zeilen bij het laveeren (*knipje*): *We zelle nog 'n knipje doen.* 3. janhagel (koekjes).

knobbele, 1. *knoete*, nl. provisorisch netten boeten e.d.; knoopen. Ook in B. 1790. 2. raden, wie een rondje geeft met uitsteken van de gebalde vuist, de knobbels vooruit. 3. zeilen bij sterke wind met slingerend schip.

knoerse, een beweging maken, die op kneeden lijkt.

knoet, een verwarde knoop, een knoedel.

knoete, knoopen; *boete-n-in knoete* de netten repareren. Ook in B. 1790.

knòòp, *achter de knòòpe hebbe*, naar binnen gewerkt, opgegeten hebben. Ook in B. 1790.

knòòpe, euphemisme voor vloeken: *'n paer knòòpe geve.*

knozze, groote knoop in touw, bij het *boomnet*, waar de vischlijn op de *sprekels* zat. Meerv. *knozzes*. Bij het spilloopen werd het boomnet ingehaald; als het afgelopen was, werd het net bij de *sprekels* opgetrokken. Vandaar dat *Je krijgt de knozze* een spreekwoord is met de beteekenis: je bent zonder werk. Zie *sprekels* en *boomnet*. In B. 1790 *knosse*.

knuppels, op dikke knuppels gelijkende stukken hout (1–1.5 m. lang), die, staande tusschen het scheerbord en de vlerk van het net, de laatste bij het visschen “uithouden”.

knus, zie *kneun*.

knurræf, *hâute knurræf*: oud model gangspil zonder rond ijzeren bovenstuk.

knijpbensel, onderste *bensel* aan het want.

knijze, overdenken, piekeren, begrijpen: *Dat knijz' 'k iet*, dat begrijp ik niet goed. *Zit nou maer iet te knijze!* Hetzelfde woord als kniezen.

koe, *Now valt de koe op z'n rechterzij*, verouderde uitdr. voor: dat is een meevallertje. Ook in B. 1790.

koekete, knuffelen.

koekoek, schijnlicht in het dek van 't logies.

koelte, wind: *Stijve koelte*, krachtige wind, Ook in B. 1790.

kofferdijs vaere, op de koopvaardij varen.

koffiemaet, de vrouw van den zeeman.

koffiesool, (*sult*), vischplaats in de Noordzee, waar in het bodemzand bruine spikkels voorkomen.

koffiesult, Coffeesoil: de grond bestaat daar uit wit zand en bruine spikkels als van koffie.

kok, de kok heeft de taak, de netten na het *haele* in het ruim te bergen: *Kok-in 't ruim.*

koke, dicht maken van de naden in platen; gebeurt met een *kookbijtel*.

kokere, hameren, stooten: *De zâe die kokerde op de bil.*

kokerskot, schot, waarin de schroefaskoker zit.

Kókkelâailand, eiland onder de Eng. kust (Coquet Island).

kokkelekaene, groot soort schelpen, waaruit men de visch als aas gebruikt.

kokker, groot ding; elders in Holland *kokkerd*.

kokkernacht, nacht, waarin niet *ehaeld* wordt, waarin men dus een langen slaap geniet; een *kokker* van een nacht. Ook in B. 1790.

koksyarder, in B. 1790; vermoedelijk een hulp van den kok; nu niet meer bekend.

koksrol, groote houten rol, waarover de netten in en uit het ruim worden *ehaeld*; zie *kok*.

kolfsklòòt, bal bij het kolfspel.

kolswijn, **kolsum**, binnen kiel.

kombaers, deken, op zee gebruikt.

komme, *Dat komt 'r an, hoe hard of we viste*, dat hangt er van af. *Van drievierendâels op man komme*, tot het loon van volledig matroos worden bevorderd.

koning, de koning van het roer is een dikke ronde staaf die door den roerkoker naar dek loopt.
koninkrijk der vissen, de diepte van de zee; een omschrijving in B. 1790, die ook nu nog wel te gebruiken is. {p.31}

kont, achterdeel van het schip.

konte, met het achterdeel in het water slaan, als het schip gaat *dolle* (met den stroom meegaan) en dan blijft liggen aan het schrobnet: *Hij gaet voor de kont*. Dit gebeurde alleen met zeilschepen bij weinig wind.

kòøgerdekees, soort krab met lange pooten dicht bij de kust voorkomend (o.a. in 't zicht van Koog op Texel).

kòoi, slaapplaats. *Nae kòoi*, gaan slapen. *Uit de kòoi*, opstaan. Ook in B. 1790.

kòøl, In B. 1790: *Hij gaat strijke of hij lange kòøl egeten hadde*, hij zeilt slechts langzaam, schiet niet op. De uitdr. is nog bekend.

kool, kabeljauwsche visch, van mindere kwaliteit: *Zoo zwart as 'n kool*, doorschijnend grauw.

kòøne, wangen.

koot, **kootje**, kleine ruimte, waar etenswaren en touwwerk worden opgeborgen, in de spiegelronde. De *kootman* heeft het toezicht op den inhoud.

kop, 1. hoofd: *Z'n kop klauwe*, zich bedenkelijk achter het oor krabben. 2. voorkant van de schuit, ook in B. 1790: *De kop opperdan op zette*, met den kop op den wal varen, recht op den wal af. *Mitte kop om d'in*, landwaarts koersend. Ook in B. 1790. *Kop-en-gat*, zie *gat*.

koppel, Engelsch stoom-haringvisschersvaartuig. De visschers daarop zijn *koppellui*. Ook in B. 1790. Vroeger *zâalkoppels*. Eng. *coble*.

koppig, 1. 'n *Koppig zâetje* is een zee met korten, sterken golfslag; er zitten dan witte kopjes op. 2. *Koppige lucht*, lucht met donderkoppen. 2. *Stijfkoppig*, iemand die steeds een *kop* toont.

kopje, aan den wal de benaming van een kopje koffie; aan boord heet dat uitsluitend een *bakje*.

kor, (**korde**), sleepnet van den garnalenvisscher bijv.

korde, visschen met de *kor* (korde), te paard door de zee langs den oever. Zwak werkw.: *kordede*, *ekordet*.

kòrrøve, *kurrøf*, *ekòrrøve*, een kerf geven, bijv. om ingeladen tonnen te tellen; vooral vroeger bij het uitladen van haring per tal = 200 stuks.

kors, kers.

Korsømis, Kerstmis.

korsmishuis, **korsemishuis**, customhouse in Engeland, waar men moet in- en uitklaren.

korte, ook *opkorte*; wat aan de lengte van een kabel inhalen. Ook in B. 1790.

kost, de etenswaren, spijzen. *An de kost komme*, het eten bij elkaar krijgen, bijv. door *marste*, dat is, in den ouden tijd den boer opgaan en om eten vragen, of eten inruilen tegen visch.

koschoed, **kostchoed**, mondbehoefte aan boord, *fiktaelie*.

kosteløk, mooi, duur, kostbaar.

kotenaer, gebakken haring van den vorigen dag. Misschien werd die vroeger in een kleine ruimte (koot) aan boord bewaard.

koter, kind.

kotter, vaartuig met 1½ mast voor de schrobnetvisscherij, kleiner dan een logger.

kous, 1. zie *skijf*. 2. koperen of ijzeren, ook wel houten ring, die het oog, dat aan een touw gesplitst is, openhoudt. 3. *Kom mâer op mit je zije kouse*, laat ons je vangst maar eens zien; uitdr. ook reeds in B. 1790. Ook figuurlijk.

kozze, (officieel *kozzing*, mv. *kozzes*), ruimte, waarin de mast achterover kan zakken, schuin oplopend, afgedekt door het *kaernluik* (Eng. *tabernacle*).

kraei, de wacht tusschen licht en donker, van 6–8 's avonds: de *zøsacht*. Misschien vergelijking met de bonte kraai (licht en donker).

kraemerswaer, etenswaren van kruidenier en bakker, aan boord. Tegenw. verouderend. Ook in B. 1790.

kraemerij, (vijze), miserabele, tegenwerkende omstandigheden speciaal van 't weer.

krâole, heen en weer slenteren. In B. 1790 *kreile*. De klankvorm als van *bâole* e.a. Zie *kreile*.

krappe, (mv. krappies), korte karbonades; ook vette visschen.

kras, baas, leider. *Onze kras*, gemoedelijke benaming evenals *den auwe* voor den kapitein.

krebbe, (mv. krebbes), bak waarin de haring tijdelijk wordt geborgen bij het *haele*. In B. 1790 *krib(be)*.

kreen, proper, kieskeurig, waarbij het nauw steekt. 'n *Kreen wijffe*, door een ringetje te halen. *Hij is kreen op z'n ete* alles moet zuiver zijn. Dit woord kan geen anlaut-variant zijn van *rein* want dat woord zou den klinkervorm *râan* hebben, als het bestond. Men zegt ook: *âiere is 'n kreen ete*.

kreile, in B. 1790 voor *krâole*. {p.32}

kreng, omhalen van het schip, op zij, om het schoon te maken.

krepel, kreupel.

kriëel, ovale mand, die op den rug gebonden wordt (Eng. creel). Om hout te jatten op het strand; nog wel gebruikelijk.

kriezel, ('n), klein snippertje van iets.

krik, kruk.

krit, kleine scharretjes, verzamelnaam.

kromtongag, onduidelijk.

kròòn, ('n), twee gulden.

kròòst, (het), 1. gleuf in de binnenkant van een ton, waarin de bodem past. 2. *waeterlinze*.

kroot, roode biet.

krophantje, verbinding tusschen voorsteven en *beting* (zie daar) bij een bomschuit.

kropkaek, kaak van tarwezemelen: *Die was zoo hard as te mast, moes-je mit 'n dissel kapot stampe* (in oorlogstijd). Aan den wal is *krop* tarwebrood.

kroppen, in B. 1790 voor *kaproen*, vroeger een warme muts, verbonden aan de jas.

kruije, *kruije te koop hebbe*, praats hebben en veel verwachting van de vangst hebben. Ook in B. 1790: *Dat selle beter kruije weze*, dat zal meer succes hebben, de vangst zal nu weer beter zijn.

kruin, achterkant van een bijl.

kruis, is nog altijd de tijd, waarin de haringvisserij is begonnen (vgl. *kruistijd*), maar het hangt niet meer van een bepaalden datum (St. Andries kruisdag) af. Vroeger was *kruissiesdag* een soort feestdag, waarop alle bommen keurig opgeschilderd gereed stonden om zee te kiezen, zooals "buisjesdag" in de havenplaatsen. *Mit kruis is ie er al in komme*: met begin van de haringvisserij is hij daar al aan boord gekomen ("in" slaat hier op de bemanning: in de bemanning opgenomen).

kruisbâai, kruisbes. *Elk staet als een presente kruisbei*, elk staat vol goede verwachting (B. 1790); nog wel bekend.

kruise, heen en weer zeilen.

kruistijd, (**kruis**), tijd, waarop de haringvisserij een aanvang neemt; na St. Andrieskruisdag.

kruisbendel, (het), *bensel*, waarbij de slagen kruiselings liggen.

krulder, een golf die omslaat; -er is nomen agentis.

krijge, is nog een concreet perfectief werkwoord: *Dan mosse we weer zien, dat we die skietlòt krége*, terughaalden, als hij verweg was afgedwaald; *skietlòt* is hier een speelbal. Ook: 't *end krijge*: het eind halen; 't *in krijge*: na (soms verscheidene uren) te hebben gehaald, het eind der haringvleet binnen halen.

krijte, als w.w. met krijt werken, bv. van haringvaten. Als subst.: *staen te krijte*, als 'n aanmaning ergens opgeschreven staan, bv. nog te betalen hebben.

kuikeskop, als een gat in een zak wordt dichtgebonden, ontstaat een *kuikeskop*.

kuil, kuil; maar zie ook *klâekuil*.

kuitsieke, haring op 't punt om kuit en hom te schieten.

kule, schuilen; *Je mot kule âer 't regent*. Schuilen is ook *skuile*. *Kule* kan een oude variant van *skuile* zijn.

kusting, drukkracht: *Zoo 'n kusting dee de zâe d'r op, dat de hâele stang ov-ebroke is"*. *Dat swaert doet s'n kusting an die klamp*, oefent een normale drukkracht uit.

kuul, achtereind van het trawlnet. In B. 1790 *kuil*. De zijkanten meer vooraan heeten *wamme*.

kwaë, kwaed, kwaad: *Van twee kwaëje-n-'t beste kieze*.

Kwaegrond, (de), een plaats bezuiden Katwijk, *zachte grond*; het is er gevaarlijk visschen, daar men spoedig vast blijft zitten.

kwaeneute, sombere vermoedens in de uitdr. *kwaeneute kraeke*.

kwaek, *de kwaek ophauwe*, blijven praten en daardoor anderen uit den slaap houden.

kwaertel, ¼ van een halve vleet, vroeger ¼ van de heele vleet. Als bij het schieten het *kwaertelmerk* passeert, roept men *Kwartier!* Dan wordt er omgewisseld. Ook in B. 1790.

kwaë-tij, getijstroom, waar men last van heeft; ook stroom sneller dan de hoofdstroom, vlak langs den wal bijv. Vgl. de *naet* van het *kwaetij*. Binnen 't *kwaetij laveere* (zie *neer*). Speciaal bij de monding van de Maas.

kwallom, vochtige, benauwde lucht; damp, die uit de pan slaat vóór het vischbakken, of walm uit een walmende lamp.

kwarrelnacht, kwakkelnacht, nacht met stilte en omloopende winden; *half om half*. Door het gedraai van den wind wordt het scheepsvolk voortdurend *uitgepard*, om met de zeilen te werken. Ook in B. 1790.

Kwartier!, roept men als het *kwaertelsmerk* is gepasseerd.

kwartiersknoop, knoop in de seizing, die aangeeft, dat er een *kwaertel* voorbij is.

kwiehuk, *De jonges speule kwiehuk*, ze zijn op straat heer en meester, zoo baldadig zijn ze.

kwikkele, *Kwikkel óp, zwarte bekjes!*, kom maar op haringen, voor de vangst; in B. 1790, maar ook nu nog zeer gebruikelijk.

kwikstaert, inbinne, een deel van het zeil, bij de schoot of staart dichtbinden. Ook in B. 1790.

kwijt, heel gebruikelijk in Katwijk: *Die logger is nette kwijt*, enz.

kijke, Ook: voortijdig of bij slecht weer even de eerste netten inhalen om te zien of de vangst loonend zal zijn: *We hebbe om twee ure ekeke*. Ook in de uitroep (imper.): *Kijk hij æris nijdig weze!* of: *Kijk zijn æris nijdig wezen.*{p.33}

L.

lâai, zie lui.

Lâais, Leidsch; afwijkend van het gewone, onhandig; als van een *Lâaienaer*. Een bewoner van *Lâaje* is iemand die onervaren is in zee- of visscherijzaken. *Die hoed staet je zoo Lâais*, gek. *Dat chaet er allemael zoo Lâais nae toe*, onhandig.

Lâaistof, (Leistof), de Engelsche visschersplaats Lowestoft.

Lâaistovverrand, bank in zee voor Lowestoft.

Lâaje, Leiden.

lae, la, lade.

laefnet, zie *laeve*.

laeg, (bnw.), *laeger* is meer van den wind af, dus meer voor den wind sturen.

laeg, (znw.), rij schepen langs de kade: *Uit de laeg gaen*.

laegste (de), die het geringste bedrag heeft besomd bij de teelt; teg. de *hòðgste*.

lâeløk, leelijk, zwaar, moeilijk: 'n *lâeløke bries*; *Hij gaf 'n lâeløke slinger!* Ook verkort tot *lelløk*. 'n *lâeløke jaep in z 'n nâarəm op daen*: 'n diepe wond (snèe) in zijn arm gekregen.
lâen, laden, als lading kunnen innemen: *Die logger lâet 40 last*. In B. 1790 *laan*. Verl. tijd *lâede*.

laen, laene, houten plankjes, schuif- en legbaar, om af te schutten e.d. Enkelvoud *laen* is zeldzaam: 'n *gròòte laen*. Verkl. *laentje*. *Al de laene-n-an dek*, om schoon te maken. *Op-te laene zitte*, nog niet ter kooi zijn. Men zit dan nog op de vloerplanken; in dit geval zijn de *laene* vaste planken.

lâere, (werksw.), leeren.

laers, Laers van 't Zand: drooge Z.W. vlakte van de Doggersbank in de vorm van een laars.

lâeruim, laadruim. Wanneer men verder moet *haele* terwijl de *krebber* al vol haring zijn, bergt men de haring in gedeelten van enkele haringruimen, die *lâeruime* heeten: het *lâeruim* wordt dan *inezet*, dwz. de *laene* worden ingeschoven, waardoor het voorloopige ruim ontstaat. Oorspr. zou dus het woord *laenruim* kunnen zijn; tenzij inderdaad *lae(d)ruim*. Vgl. *last*.

laete, *Laed-ik ris effe!* zegt degeen die een anderen zwoeger aflost. *Laet ie 't nau tóch edaen hebbe!* *Laet chaen!*, commando voor iets dat men laat zakken of los maakt.

laetje, kastje van ieder man in de gemeenschappelijke bewaarplaats.

lâeve, met een schepnet de visch uit het boomnet scheppen, als het te zwaar is, om het *scheep te krijgen*: *We hebbe tien skeppe-n-elaeft*. Het net is het *laefnet*; men stond half in het *laefluikje* (in het dek). In B. 1790 *laaf*.

lait, vuurschip, Eng. light.

lakkefije, met een gangetje voortzeilen: *Toe ging we zoo lakkefije heen*, gezegd van een diepgeladen schuit die langzaam aan doorzeilt. Het is een woord met een symbolieke gevoelswaarde; men denkt aan *laks*, een Katwijk's bijv. nw. Ook in B. 1790.

lam, onaangenaam. bv.: *das 'n lam gevalletje*.

lammetjespap, minachtend voor vla-achtig papje, te zacht voor een zeeman.

land, *Daer hâad-ie 't land an ezien, hòòr!* Voor het *land* zijn de zeelui bij leelijk weer vooral bang. De uitdrukking is volledig met het verl. deelw. *ezien* (bepaling van gesteldheid). *Dat slaat het volk in haar land*, dat alarmeert het volk; daar kan schade van komen. Uitdr. in B. 1790; thans verouderd.

landkrabbe, iem. zonder benul van zee- en scheepszaken.

landman, noodhulpmatroos bij de haringvisscherij, ook *fòðmer*. *Lándmense (walmense)*, niet-zeelui. Ook *lânslui*; *op s'n lânslui's*, op de manier van een *binnenlander*.

landrot, een *landmens* die eigenwijs een zeeman afkamt.

landvaltij, zie *zâevaltij*.

lâon, landen: *Hij is om-egooid mit lâon*, met de bom omgeslagen door de branding.

Verouderend werkwoord. Vooral voor: door schipbreuk stranden.

lapje, voor 't *lapje gaen, lòðpe*, voor den wind gaan. *De lappies opsette (bijzette)*, de zeilen bijzetten.

las, Engelse, tijdelijke herstelling als er een scheur ontstaan is.

last, 1. een last haring is 17 kantjes haring in 14 gepakte tonnen haring (zie *kantje*): *We hebbe nau negentien last omboort. Dortien last in de tonne in zös last in de krebber*. 2. *De last inzette*, het inschuiven van eenige langsscheepsche en dwarsscheepsche planken, waardoor midscheeps tusschen de krebber de haring tijdens het *haele* verhinderd wordt over het dek te slingeren. De *last* is dan die ingeschoven planken te zamen. *Lastplank*, een dezer planken. 3. *de last*, deel van het dek in het midden van het schip, waar tijdens het *haele* zich *de last* (zie 2.) bevindt. *Mâer gelòðp op te last*, er komen meer opvarenden heen en weer lopen op de *last*. 4. moeite: {p.34} *Je heb gien last an əm*. 5. pijn: 'k *Heb 'n beetje last in me-nâarəm*. 6. gevaar: *Blijf mâer staen; je hè chien last*.

lâuwrens, (mv. *lâuwerénze*), roode poon; een meestal dure vischsoort. Zie *paon*.

leeg, *leeg was de skuit*, er was geen inventaris, schotten e.d., in. *Leeg (lòðpe)* – zonder werk zijn, vgl. *skaelas*.

leere, (reflexief), *Leere je!*, roep, waarmee het volk wordt gewekt, om te komen *haele*; uit den tijd van het leeren schootsvel, de laarzen etc.; later het oliegoed. Ook in B. 1790.

legge, liggen, vooral ook van schepen. Ook in B. 1790.

legge, haring-pakken aan boord.

legge, *gaen legge*: naar bed gaan. *hij hâad iet ælege*: heeft niet geslapen. *ze lààt van 'n dochter* (in de *kraem*): ze heeft het leven geschonken aan een dochter.

legger, 1. degene, die tijdens het kaken de haring zout en *legt*. Men heeft 3 of 4 leggers. 2. groot vat. 3. wanneer haringen bij het *haele* óp de netten liggen, zijn het *leggers*.

legje, 'n *legje*: 'n slaapje.

legmerk, voor contrôle had, en heeft soms nog, ieder der *leggers* zijn eigen legmerk op de tonnen.

lek, *Nae 't lek luistære*, omschrijving van slapen.

lek, vischplaats, zie *binnelek*; ook in B. 1790: *Hier hebbe we 'n mooi lekje. Dut is mijn lekje!*, dit is mijn gebied, mijn recht, mijn claim. *Wat ben d'r 'n hòðp mense op te lek*, op de been. *Stoffelek, Sparregatslek* – plaatsaanduidingen op zee. *Ter lek zijn*, in B. 1790, is thans verouderd voor *We zijn in 'n lekje*.

leke, verbindingen tusschen de borden, welke het trawl-net bij het visschen openhouden. Het zijn staaldraden of kettingen, waardoor aldaar openingen (lekken) ontstaan. Bij het boomschrobn-net bevestigden de *leke* de hoeken van het net aan hoofden van den *boom*.

lekker, *lekker en vet* noemt men vooral de visch.

Lekkó!, uitroep, Eng. let go! beteekent: laat maar zakken, dus als *laet chaen*.

Lemmess, (de), de leemansbanken, ten Z. van Hull.

lene, leunen.

lenge, (znw.), de einden in de lengterichting van de haringnetten, ook van één net.

Lengebanden, dunne eindjes touw, waarmede de einden van twee haringnetten aan elkaar worden verbonden. *Losse lenge!*, waarschuwing, dat de einden van het onder handen zijnde net niet aan het volgende zijn *elengd*.

lenge, (ww.), het vastmaken dezer banden. *Oflenge*, de lengebanden losmaken op een gegeven plaats in de vleet. *Anlenge*, de lengebanden vastmaken, waardoor de vleet langer wordt: *We hebbe zeuve nette-n-ov-elengt, an-elengt*.

lengstik, een bescheiden feestmaal, dat de bomschipper of diens vrouw aan de opvarenden en hun vrouwen voor rekening van den reeder gaf, wanneer 's zomers de vleet de eerste maal gereed was en aan boord was gebracht. Zie *lenge*.

lens, (bijv. nw.), uitgeput in letterlijken zin; een pomp die geen water meer geeft, is *lens*; er is dan geen water meer in het schip, althans niet door de pomp te bereiken: het schip is *lens*. Zelfst. nw. *D'r is gien lens in*, het houdt niet, het gaat zonder ophouden. Overdrachtelijk: *Dat kind hâat de hâele nacht chien lens in eweest*, heeft den geheelen nacht geschreeuwd, zonder ophouden.

lenze, voor den wind gaan bij slecht weer; is niet aangenaam. Mogelijk is van dit werkwoord een verscherpte affectieve vorm *lengze*, met de beteekenis zaneken, vooral van een kind: *Leg iet te lengze. Lenszak* is een groote, puntige zak, die buitenboord wordt gegooid, om een zeilschip te stoppen; hing dan achteraan en hield het water. In de sloep van stoomschepen zijn nog lenszakken: men gebruikt ze vooral, als men *lenzend* een haven wil ingaan. *Voor top en takel lenze*, zonder eenig zeil *lenze*. *Lenspoort* is een poort in de verschansing, die wordt opengezet bij slecht weer, om het overkomend water te *lenze* (in dit geval loozen). Vgl. hiervoor *lens*.

lepel, *al dat lepel likken kan*, allen zonder uitzondering; uitdr. in B. 1790; ook nu nog wel gebruikelijk.

lepelzucht, honger.

lessender wijs, van lieverlede.

lestent, onlangs.

letten op, in Katwijk kijken naar: *'k Heb weldāris op dat huis elet.*

leuk, (bnw.), half warm, half koud; Hollandsch *lauw*. Geen andere beteekenissen.

leus, zie het woord. "*Frans pōtent is nou de leus*, de mode. {p.35}

leuter, zie *reutel*, *warreutel*.

leuvers, oogen in de *lijken* van een zeil, voorzien van ijzeren kousen. Soms worden *rifmotten* verkeerdelijk *leuvers* genoemd.

leve, (van me), in mijn leven; staande term bij intensieve modaliteit: *Māer 'k hep 't ook fan me leve ehāad, dat we niks vonge*".

lōveere, beurtelings over iederen boeg zoo dicht mogelijk bij den wind zeilen, ten einde zich tegen den wind in te verplaatsen. Ook overdr.: *Daer ken 'k iet langer teugen-op lōveere*. Zie *oplōveere*.

leveres, opleveren of uitleveren: *Hij hadde faertāg duizend Engelse haering omboort, dat is 80(000) leveres*. (zoo veel konden we er opleveren, zie blz. 97 onderaan).

leze, uitzoeken, sorteeren van visch; *lezer*, sorteerder.

lichte, 1. helder worden van de lucht; 2. 't anker lichten. *Op één lichten gaan* in B. 1790.

Liet, Leith: *'n Liesse trolde*r, trawler van Leith; *Liesse gat*, Firth of Forth.

lieve-broer, visschersvaartuig, dat naar de thuishaven gaat: *Daer gaet me lieve-broer! 'k Wou dat 'k bij əm voer!* Rijnvers.

lieverlee, (van), gestadig aan.

ligge, (te), de verbinding *ligge* met *te* Infin. kan nog de oorspr. beteekenis van liggen hebben: *Hij laat (de skuit op zāe) 15 last haering over te neme*". Zie: *legge te steke*, *te haele* enz.

lipblok, (offic. voetblok), blok, waarvan een deel van het beslag open kan worden gedaan als een haak; wordt o.a. gebruikt als geleiblok om halende parten uit de mast naar de winch te brengen.

lobberig, zwak, krachteloos (van wind). In B. 1790: *een lobberig koutje*, nog maar net voldoende om te visschen, het net te trekken.

loesem (geve), slaag geven.

log, (bnw.), niet vlug; een schip, een jongen kan log zijn. *'n logkont* znw., instrument om den afgelegden weg te meten.

logger, vaartuig voor de trawl- en de haringvisscherij. Een stoomlogger heet ook een *fies* (fiets).

lok, geluk: *goed lok!* Ook in B. 1790. Eng. good luck.

lokke, 1. lukken, gelukken. 2. aanlokken. Bij 1 klinkt o als in bok (ó), bij 2 als in pòt (òt).

loesing, in B. 1790, verlies van netten: *op 'n loesing off*; thans onbekend. Van Eng. loosing?

lompetraen, traan, bereid uit de lever van de *lomp*, wordt veel als pijnstillend middel gebruikt bij inwendige pijnen, verstuikingen enz. Zie *pijlsterdolie*, *pijlstaartolie*, idem.

lont, (offic. blauwlicht), kleine flambouw met houten handvat door aanstrijken van de bovenkant ontvlammend. Rood, groen, enz.

lòòm, drukkend; lui en zwaar: *Loom weertje*. *'k Heb sukke loome biene*.

lòòn, 1. znw. mv., stukken lood, zie *pijpelòòn*. 2. werkw.: looden met het dieplood, zie *anlòòn*, *peezelòòn*.

lòòp, in de uitdr. *ter lòòp*. *'t Is ter lòòp*; *'t is 'r ter lòòp nae toe*, de koers is zoo, dat we moeten *lòòpe* (zie aldaar), om er te komen. Katw. is ook het adv. *Terlòòps*, terloops.

lòòpe, 1. snel varen in dezelfde richting, als de wind waait. *Je lòòpt*, waarschuwing tot den roerganger, dat hij niet meer *bij den wind* stuurt. *Het loopende houden* is oorspr. een concrete zeemansuitdrukking voor een noodmaatregel, nl. dóór blijven varen, nog niet ankeren of bijdraaien, wegens te veel wind. *Lòòp'èch!*, ironische uitroep gelijk Holl. *Gándù!* *Wees*

wijzer! 3. Die skijf lòdpt iet mâer, loopend tuig is alles wat over schijven *loopt*. 4. rondgaan, bijv. om visch te venten of geld in te zamelen. *Lòdper* is een venter; ook een bode. *Lòdperster* is een ventende vischvrouw. 5. hard stroomen, van overslaand water.

lòdpees, loodpees, d.w.z. vooronderpees van het schrobnet; lòdpt over den zeebodem en was vroeger met lood verzwaard (vgl. *peezelòdn*).

lòdpes, *be(n) je loopes of op te fies?* (= loopende).

lòdpje, paadje.

lòds, ruimte van touw, zie ook *Bot. Geef loos!*, geef ruimte van beweging in een tros die *deun* is. Wordt de *loos* ergens uit gehaald, dan staat het touw meer *deun*. *Wij hebben nog loos over*, ook overdr. voor: er is nog een restje. *Uitlooze* kon men het zeil; tegenwoordig *uitlosse*.

lòds, (z.nw.), loodsman. Werkw. is *lòdze*. *Binnelòdze*, *d'r deur heenlòdze*.

loos, groote schuur; vgl. *loosje*.

lòdsiesmaet, het *maetje* van den *lòds* (vgl. *vestjeszak*).

loosje, schuurtje; ook keukentje bij het huis aangebouwd.

lòdve, (*glòdve*), gelooven, in den vorm *lòdf 'k*. Ook in B. 1790.

lòdze, 1. lossen. Afgeleid van *lòds* (subst.). 2. zich ontdoen van: *Ik kon 'm iet lòdze*. 3.

loodsen van een schip, ook overdr.

los, onnauwkeurig: *'n losse man*, geen *verkeerde* man. *Van Piet-{p.36}jies! Die was los allegaer*, die vond alles goed. 2. *los weer*, erg onvast weer. 3. *los* in den mond, vloekend en ongepast in woordenkeus. 4. *We benne los*, we hebben de lading *uitgegeven*. Overdr., we hebben geen geld meer. 5. *losse lucht*, uiteengewaaide wolken. 6. is *los in z'n lijf*, heeft diarrhee. 7. *Losse lenge!*, waarschuwing bij het *haele*, dat de einden van het net niet aan het volgende zijn *elengd*.

losse, de lading uit het schip hijschen. Ook op de kade deponeren.

losse, *geloste skòd*: afgevierde schoot van het grootzeil bij het met ruime wind zeilen.

lot, hoeveelheid: *D'r is de lot*, dat is alles; bv. bij het laden of lossen. Vgl. Engl. the lot.

louter, scherp, goed (uitkijken). Verouderd; in B. 1790.

louter, nu: uitsluitend.

louw, luw.

lubbe, (*luppe*), ingewanden uit de visch halen (*strippe*). Het ww. heeft naar de verbuigingsvormen den vorm *luppe* gekregen: *ik lup*, *jij lupt* enz.; *lupte*.

lucht, de lucht als accidenteel weerverschijnsel heet meestal *'t luchtje* (*luchje*). *'t Luchtje licht*, klaart op; *staet te zwelle*, wordt donker en dreigender; *staet te dringe*, wordt dreigender en komt opzetten; *staet iengael dik*, *skònd-off*; *haeld-op*, *haeld-an*, wordt dikker, wordt *klaer(der)*, wordt *mâer ope*, *staet helder*".

luchter, scheepslamp, aan dek gebruikt: *Luchter op! Steek de luchter op!* Tegenwoordig meest electriciteit of carbidgas; meestal *bol* genoemd, een kort woord voor schijnwerper.

luchtach, 1. koel, niet warm: *'t Is luchtach*. *Je bent nogal luchtach zòd an 't festje*, in je vest. 2. luchthartig: *Altijd eve luchtach*, *'t is luchthart en treuriet*. 3. een beetje aangeschoten. 4. niet diep in 't water: *De skuit lâat (ligt) luchtach*. Vgl. *azzen blaes op 't waeter*. *De skuit gaet luchtach*, draagt goed.

luchtluikje, luikje, waardoor op de oude bom de lucht moest binnen komen in het logies.

Luch(t)gaetje, opening voor hetzelfde doel in de koekoek.

lui, (lɔ:i) traag van gang en werking: *De skuit gaet 'r lui nae toe*. *Die zaeg is wat lui*. *De skuit dee luie slingers*, slingerde langzaam heen en weer. *De luie ellave* – windstille midzomertijd, wanneer er niet gevischt kan worden.

luip, stilte tusschen twee windrukken: *Effen 'n luipje!* Ook bijv. nw.: *'t Is luipies*, stil. *'t Is now 'n end luiper*. *'t Is op s'n luipst eweest*, hoor!, de wind wakkert nu weer aan.

luipe, stiller worden van den wind: *'t Luipt 'n beetje off*. *'t Ching luipe heen*, gestadig aan werd het stiller.

luizebos, scheldwoord voor “vervelende kerel”.

luizæg, iemand met een vale of bleeke gelaatskleur, niet frisch.

luppe, zie *lubbe*.

lij, de richting, waarheen de wind waait. *Lij maeke*, in die richting afdrijven. *We benne d'r an lij van*, lijwaarts van het doel; het is dan moeilijk het doel weer te bereiken. *Gunter an lij van ons*. 't *Lijer hòðfd*, de lijwaartsche pier. 'n *Endje lijelaker*, wat meer naar de lij. 't *Lijelakste vaertuig* (of *lijerste*), het meest naar de lij liggende vaertuig. *Lijgieræg*, wanneer het schip geneigd is om vån den wind af te gaan. Tegenovergesteld aan *lijerste* is de *boveste*; is dus gevormd naar analogie van de *onderste*.

lijbil, *Hij is an lijbil*, het schip is in de richting (ongeveer vier streken) “achterlijker” dan dwarsscheeps aan lij. Ook in B. 1790.

lijf, 1. lichaam: *Dat werk mos je allegaer mit 't lijf doen*, zonder motor. 2. persoon: *Je lijf æris!*, een waarschuwing “Ga eens uit den weg”. *Lijfplaet* is een *plaet* tusschen het dek en de verschansing, van voor- tot achterschip doorlopend; misschien is *lijf* hier nog “leven”, hetgeen zeker het geval is bij *lijfweer*, noodweer, waarbij het om leven of dood gaat.

lijk, omlijsting van touwwerk, van de zeilen; geteerd drie-strengs hennep. Deze beteekenis gaat waarschijnlijk terug op de oudste van *lijk*, nl. gedaante, vorm. *Uit-te lijke waeje*, 't zeil is geheel en al kapot; ook overdrachtelijk van kleding: *Je hâele kieltje lâat uit-te-lijke*. Nieuwe woorden zijn: *lijke*, van lijken voorzien; *lijketuig*, lijkentouw; *lijkegaerent*, dun garen, om zeilen te *lijke*; *lijkenaelt*.

lijne, staaldraadkabels, waarmee het schrobnet wordt uitgevierd, voortgesleept en ingehaald. {p.37}

M.

mâaid, meid.

mâasje, meisje.

maege, (de), de verwanten, het “geslacht”: *Vriende-n-in maege had-di enood*.

maek, made: *De maeke kruipe d'r uit* (oorspr. *madæk?*).

maekbaer, herstelbaar, nog te repareren. Ook in B. 1790.

maeke, maken. *Drijfwant maeke*, de vleet hooger laten gaan; *gewag maeke*, melden, ook officieel melden. *Overal maeke*: een term bij de marine gebruikelijk, tevens bij de koopvaardij voor: iedereen wakker maken, alarm maken.

maekelâai, maaksel; makelei.

maele, maalstroomen vormen: 't *Hâat hier wel emaele vannacht*, er zijn klaarblijkelijk maalstroomen geweest, die de vleet hebben verplaatst of verward. *Maeltije*, draaiende stroomen in volle zee, ook wel bij nadering van het land. Ook in B. 1790.

Maendag, 's *Maendæs*, 's Maandags.

maene, hol of rond uitloopen. Een dekplank, de scheepsvorm kan *maene*. *Maenstikke* zijn de twee buitenste plankjes, segmentvormig, van een ronden vatbodem. De rechte plankjes heeten *boomstik*.

maer, maar. Dit voegw. wordt nog vaak gebruikt zonder tegenstellende of beperkende functie. Het is nu en dan “overredend”: *Maer Jaepje, je zel d'r uit motte skaije hoor!* Het voegw. wordt dikwijls verkort tot *mar*.

mâer, meer.

mâering, (en mindering), bij 't breien, bijv. van netten.

mâest, meest, grootst. *De mâeste macht*, de meerderheid.

maet, 1. maat. *Op maet sette*, op de goede maat zetten, bijv. van zeilen. 2. genoot, bijv. op wacht: *Wie is me maet?* Schip, waarmee men samen doet: *Waer is onze maet?* *Maetje* (meerv.

jies) beteekent vooral “goeie vriend”, en ook de nog niet geslachtsrijpe haring: *Is ’t ’n volle of ’n maetje?*”

mallejan, voertuig met twee hoge wielen, waaronder de masten worden vervoerd.

mallemokke, groot soort meeuwen. Biol. naam: noorsche stormvogel.

man, volslagen matroos, met vol deel in de winst. *Op man komme*, volledig matroos worden. Meerv. *mans* in het commando: *Haele, mans, haele!*

man, als aanduiding van de *bom* (meerv. lui voor bommen), als tweede lid van samenstellingen, zie *kaeman*, *harteman*, etc.

mâon, (mv. *mâon*), oude nasaleering van *mand*, met speciale beteekenis, nl. vischmand: *Mitte mâo(n)* (per mand) *wier dat verkoft*.

markel, (het), luikhoofd, verhooging, waar een luik op rust; ook de drempel vóór ’t logies wordt wel zoo genoemd.

marrele, bepaalde steken leggen, om iets bij elkaar te houden.

mars, (mv. idem), een reeks halve scholen in het trawl-net: *Brai nog maer drie mars*.

marsbanker, zelfde als *horsmakreel*; weinig geliefde vischsoort.

mart, vischveiling: *te mart brenge*. Ook in B. 1790. *De márt* is de rijksvischmarkt te IJmuiden; het verlengde ervan, waar geen hallen meer zijn, maar wel tegels op de kade, is de *tegeltjies-mart*.

marte, (ww.), de visch verkoopen.

martelaer, *We legge te vleet als ’n martelaer, die hem iet verwere kan*, omschrijvende uitdrukking in B. 1790, die nog wel gebruikelijk is voor “we moeten het maar nemen, zooals het is”.

mast, *Mast uit!* Op de bommen moest de mast eerst wat achteruit, voordat deze in ’t *kozze* kon, om daarna te worden opgehaald.

mastballe, zie *klòðte*.

mastband, (**masband**), banden, waarmee het zeil aan de mast bevestigd is, vgl. *râaband*. Ook ijzeren band om mast of steng.

mastwarre, de mast achterover laten loopen, voor of na het *skiete*, teneinde den *windvang achter de vleet* te verminderen.

mastwerp, soort *steek* in touwwerk. In Katw. meestal *twie halløve steke*.

matrooskop, de tijd, dat iemand matroos was.

mats, ingewikkeld, moeilijk; rekensommen zijn bijv. *te mats*. Eng. much?

mâuwe, geöliede mouwen: *Jo, trek je mâuwe deris an*.

mediaet, onmiddellijk. Dit verkorte Romaansche woord werd nog door de vorige generatie gebruikt.

mee, mede, ook; dikwijls modaal bijw. *Hij stierde mee van Piet Meerburrøge vaeder*, hij was bovendien schipper geweest bij den vader van P.M. *D’r ging mee nogal veul vis op te mâon*, eigenlijk, {p.38} inderdaad. *Je ben d’r mee ook iet fetter op eworde*, nogal vermagerd. *’t Is mee slecht weer ammaer*.

meedraeje, 1. bij sterken wind achter de vleet de machine langzaam vooruit laten draaien ter voorkoming van te veel trekken aan het vischtuig: *We hebbe de hâele nacht mee legge draeje*. 2. bij de beurten ingedeeld zijn: *Piet hadde vierd’alf; maer hij draeje mit-te matroze mee (an ’t want in zòð = enzoovoorts)*. *Hij draeje mee in de wacht*. *Mijn wacht is edraejd*, wordt beschouwd als voorbij.

meegaen, meegesleurd worden door een overslaande zee.

meegaend tij, tij, dat in gunstige richting stroomt.

mekke, schreeuwen, huilen van een kind.

melkers, (**melokers**), haring waar het homvocht spoedig uitloopt.

merrege, oude vorm van *mörrege* in *Goeie merrege*.

menuit, menuut.

meròdi, amper.

metór, motor; motorvrachtschuit, die de ladingen vischtuig over het binnenwater vervoert.

meuke, zachtjes aan gaan koken: *De örräte ben al zòò zachiesan bâol emeukt.*

midde, (de), midden: *In de midde*, in het miden; tegenover *an de kante*.

mienig, menig; menigmaal. Ook: *mènnigmäl*.

mient, gemeenschap aan boord, de geheele bemanning, vooral als “bezitter”: *Dats van de mient*. Ook: het gemeenschappelijke bezit. Daarentegen de *gemiente Kattäk*. *De mient* is ook een stuk grond bezuiden Katwijk in de richting van Wassenaar.

mik, de *gròòte mik* stond achter op de bom en diende als rustpunt voor de voormast, wanneer deze achterover lag (3 à 4 Meter hoog). *Klâane mikke* stonden hier en daar op de verschansing voor allerlei doeleinden.

mis, *misse* nacht of *misse* week, waarin niet of weinig gevangen is, dus weinig verdiend wordt. *'n Misse week is gien mis jaer*, spreekwoord, ook in B. 1790.

miskie, mæskie, misschien.

miste, mesten.

mit, (bijw.), *Ik heb 'r twie teelte mid óver elòòpe voor 15000 gulde.*”

mit, (voorz.), met, vooral ook voor de aanduiding van den tijd, de omstandigheden, de gelegenheid: *Mittat spul wier je warm. Mitte mão wier dat verkoft*, per mand. *Mit lâen benne d'r twie ton örräte in 't dubbelde gat egaen. Daer wier mitten ooralog iet nae evraegd. Ze benne mit sturrämweer in 't Nieuwediep in elòòpe. Mittie skuite (toe was 'k nog skipper)*, toen er nog bommen waren... *'t Rijtuig* (zie aldaar) mit alles *wier weg-egòòid*, totaal, in zijn geheel. *Mit chang*, met groote snelheid. *We voere mit maetige vaert in de mist, mit om de twie menuite twie korte stòòte.*”

mitterhaest, (bijw.), *Nou jonges, mitterhaest die kantjies dichtslaen en dan skiete*, gemoedelijk, dringend bevel van den *auwe*.

modderpraem, in B. 1790: *Jij legt als een modderpraem*, nl. zoo diep geladen. Nu veeleer *modderbak, slikbak*.

moddersijsje, motregentje. Ook in B. 1790. Ook wel *moddersausje*.

moed, moed hebben “op iets”: verwachten dat het goed afloopt. *Waer heb je de beste moed?*, waar verwacht je de beste vangst? Met een *nijvere moed* – met nieuwen moed. Ook in B. 1790.

moeielæk, moeizaam, bezwaarlijk, lastig: *'t Was 'n moeielæke zâe. We laege moeielæk*, het schip slingerde hevig. *'n Moeielæke man*, een ruzie-achtige, pruttelige man.

moer, *'t Is nae z'n moer*, het is weg, stuk; ook in B. 1790. *Hij zâalt zoo vast als 'n moer*, onwrikbaar vast in het vischtuig. In B. 1790 en ook nu nog gebruikelijk: *Zoo vast as 'n hond in z'n moer*.

moereskòòt, moerenskòòt, zie *Abrahams skòòt*. *In moere(n)skòòt legge*, een oude uitdrukking voor “in een gemakkelijke zee liggen”.

moet, *he'je nog moet op*: verwacht je nog goede vangst?

mok, 1. groote kom met oor. 2. metalen drinknap met ronde haak, als het maatje van den melkboer.

mokkig, warm, broeierig weer.

molshòòp, *Daer legge we az- 'n molshòòp*, zonder veel windvang, onder de mast; niet te manoeuvreeren. Ook in B. 1790; gelijk *sluikies*.

monikae, harmonika, accordeon.

mòòdi, *Het tij komt mòòdi*, het getij komt gunstig, bijv. hoogwater, als men bij de haven is; reeds in 1790. *'n Mòòdi skeepje visch*, met flinke lading; ook: goed gedaan, dankje.

Môorbank, de buitenste zandbank van de kust af gerekend.

mòòt, moot, stuk: *'t Swaert lâat an mòòte*, aan stukken. *Die gròòte skol voor de bank ging an vijf mòòte*. Ook in B. 1790. {p.39}

mopmus, (**oppæs**), vrouwenmuts van tule of kant.

mörræge, morgen. *Goeie merræge* is een oudere vorm; alleen in dezen wenschzin.

morsdagge, kind, dat morst, vocatief.

mot, 1. oog met houten kous in het achterlijk van de zeilen, waardoor bij het reven de steekbout wordt geschoven. Ook *rifmot* genoemd. 2. fijn gehakt hout, om haring of makreel te rooken. 3. ruzie, kif: *Ze hebbe mot ehâad. Maek nou gien mot.*

motte, moeten. *In kedâer, de dorde kaer mot-ie 't lødte legge!*, was het zoo voorbeschikt dat...

muile, vrouwenslippers.

muis, (ook **muizing**), merkteeken, door een dun eindje touw om te woelen; een verdikking. Op den schoot geeft de *muis* aan, hoever deze moet worden uitgevierd; op de reep, waar de seizing moet worden bevestigd. *Râep muize*, de muizen bevestigen. *Lech taer maer 'n muisjen-op!* Ook in B. 1790; daar de verkleinvorm *muistje*.

muiter, 1. klein Belgisch visschersvaartuig, dat vroeger vischtuig van andere naties vernielde, door middel van een snijwerktuig vooraan; dit noemden de Engelschen "the Belgian devil". Ook in B. 1790. 2. een moeilijk te leiden kind: *Da's toch zoo 'n muiter!*

murrægpjip, mergpijp, ook scheepsriool.

murw, gekneusd, door het botsen tegen elkaar op zee: *Zoo murw as 'n beurse peer.* Ook in B. 1790.

mijze, motregen.

N.

nacht, *een nacht overgeven*, een nacht de haringvleet niet buiten hebben. Is dit het geval, zonder dat de verwachte storm komt, dan is het een *vervalle nachtje*. Zie *kwarrelnacht*, een nacht met stille, omloopende, van richting veranderende winden.

nachthuis, bak, waarin een lamp brandde en het kompas hing, om in het donker te kunnen sturen op het kompas. Ook in B. 1790.

nae, (voorz.), naar: *Je mos weldaris nae mekâar wachte mit timmere. Hael nae je!*, haal de netten vlug in, d.i. naar je toe; ook algemeen: schiet wat vlugger op. Heeft de bet. "ver" in: *hoe nae be'je? Ze krijge zijn zòd nae iet. Ze komme zòd nae iet.*

naeke, naderen, ook in B. 1790.

naeld, 1. *boetnaeld*. 'n *Naeletje volle*, een naald vullen met boetgaren. 2. zeilnaald.

naegel, 1. ijzeren pen, om touwwerk aan te bevestigen: *korveinaegel*. 2. een nagel van een blok steekt dwars door het blok; de schijven draaien er om: *draejnaegel*. 3. ijzeren verbindingsnagels in houten schepen, sloepen. 4. afkorting van klinknagel.

naegelbanke, zware houten klampen aan de binnenzijde van de verschansing, bij het want. Hierop worden de vallen van de zeilen aan de nagels bevestigd.

nâet, (meervoud *nâete*), naad; scheiding van een zeestroom in zee.

nâete, (werksw.), een naad maken bij het aaneennaaien van twee stukken trawl-net door *marrele*.

naderhant, naderhand, later.

naevenant, de een na den ander: *Die hadde alzo naevenant de wacht ekrege.*

naeverhant, misvorming van *naevenant*: *In deuze nette zit naeverhant veul mâer.*

narm, (ook **nâarm**), arm. De vorm *narm* reeds in B. 1790.

natte bolnes, bolnesmotor, werkend met water-inspuiting; teg. *dròdø bolnes*.

nauw, (**nauwt**), nauw: *nauwe maeze, nauwe netjies, nauwt want*. Zelfst. nw. *In 't nauw zitte*, in smal vaarwater; wordt ook overdr. gebruikt; waarschijnlijk dus aan de zeemanstaal ontleend.

neer, stroom tegengesteld aan den hoofdstroom, meestal vlak langs den wal (*kwaetij*).

neergaen, met de bom door paarden naar de grens van het laagwater worden getrokken.

neer-recht, recht naar beneden, zie bij *hol*.

neerstrijke, flauwvallen; ook *inzijge*.

neertrekke, de bomschuit naar de grens van het water trekken met een groot aantal paarden; de bom *oprolle*.

nelleboog, elleboog.

nemmer, emmer.

nering, *Slappe nering*, weinig te verdienen, slechte vangst. Ook in B. 1790. Tegenover: drukke nering.

nes, vgl. *Grevelnés*. Kaap Lindes-^{p.40}nes heette vroeger bij de zeelui *de Neus*.

nésvoorman, vroeger de man, die voorop de punt van het schip staat; ook B. 1790. Thans *voorópmán*.

netruim, ruim, waar de vleet wordt geborgen.

neut, 1. noot. *Kwaeneute kraeke*, sombere voorstellingen of vermoedens uiten, de stemming bederven. Ook in B. 1790. 2. een inham in een blok voor den strop. 3. borrel.

neus, de beschilderde vlek boven aan den boeg van de bomschuit: *witneus*, *vuilneus*, *ròðdneus*, reederijmerken. *Hij is 't neusje eweest*, hij is leelijk terecht gekomen.

neuze, gelijke beteekenis als *snoffele*, onderzoek doen, naspeuren.

nəzjɪn, azijn.

niet, alleen in *voor niet*, voor niets; overigens is de negatie in Katw. altijd *iet*.

nieuwt, (**nieuwd**), nieuw; ook *splinternieuwt*, maar *nieuwd werk*.

nimmendal, niemendal.

nochter, nuchter, zie *kijke*.

nók, bovenhoek van net en zeil.

nok, *de nok hebbe*: de hik hebben. De vocaal van nok is ó, van nokke ò.

nòkke, (meerv.), nukken.

nokkəch, nukkig.

nol, boomstronk bij de wortels; stobbe. Deze worden soms met het schrobnet opgehaald. *We stookte die nolle*.

number, *de number*: the Would, tusschen de kust van Norfolk en de reeks banken als Haisboroughsand, een vaarweg naar de Humber.

nomme, noemen. *Dat nom 'k je liege*, heet ik je liegen. *Dat durrəve ze je nou liege nomme*.

nòðd, noodzaak, nooddwang. *Ass-we gien nòðd ən hadde, dan bleve die proppe-n-altijd ope*, als het niet noodzakelijk was wegens slecht weer... *Deur nòðt ching dat*, bij gebrek aan beter. *Nog gien nòðd van de wal?*, nog geen last.

nòðje, *te nòðje komme*; zie *te*. Ook in B. 1790.

nooit, *Nooit schae!* roep bij het peilen van den grond, wanneer men geen grond haalt. Ook B. 1790.

Nòòrtəch, Noordwijk.

nopje (doen), 'n kort slaapje doen, 'n *middagnopje* bv. – vgl. *piepslagje*.

nörregəs, nergens.

nou, nu. *Nou gae!*, adhortief commando: laat nu het kluihout gaan.

nijdas, nijdigaard.

nijptang, knijptang.

nijver, *met 'n nijvere moed*, vol energie, met nieuwen moed. 'n *Nijvere vent*, een ijverige kerel.

O.

oezie, geweldige hoeveelheid: *D'r was 'n oezie van haering*.

of, (bijw.), af. *Off!*, roep van den afzetter (*ofsetter*), wanneer het oogenblik gekomen is, om een ton haring, of i.d., van dek *af* in een ruim te vieren. *Of zijn*, met het schip van huis zijn, op reis zijn. *Die râais waere we twaelaf weke of. Mijn wacht is of*, afgelopen. 't *Is of*, nl. met de liefde. *Van-of: We wisse nog iet van kaeke-n-of*, we verstonden toen de kunst van het kaken niet.

of, af, in verb. met *zijn*: *je ben nog iet van me of*, je krijgt nog van me te hooren! *We benne van mekâar off*, onze zaken, vooral geldzaken, zijn vereffend. Met *komen*: *je ken iet van æm ofkomme*, je kunt hem niet kwijt raken.

of, (voorvoegsel en bijw.), af. *ov-ebbe*, afnemen van het water; *ebbe* bestaat niet, wel *valle*, teg. *wasse*. Overdr. in aantal minderen, bijv. een school *is an 't ov-ebbe*.

offaere, afvaren van het strand, van de bommen; vandaar nog *of* (van huis).

offiere, trossen langzaam lossen maken.

offisie, ouder: taak, opdracht.

offijle, door schuring breken, touwen e.d.

ofgaen, afvaren.

ofhaele, weghalen van de manden, die vol gekaakte haring zijn geworpen en ze leegen in de *warrebak*. *Hael off!*, roep aan den bolleman. *Wie hâat dat bouk van de taefel ov-ehaelt?*, wegnemen. Overigens is de *ofhaelder* een hulp van den bolleman, die de manden weghaalt, terwijl de bolleman andere vult. *Ofhael* is de laatste trek aan de bom van de rollen af, zoover mogelijk de zee in, voor het vertrek: *Hij doet s'n ofhael*.

ofhauwe, 1. met het schip meer van den wind afhouden. 2. uit den weg gaan: *Hauw æris off foor die logger gunter*. 3. het touw van de draaiende *wins* (spil) aftrekken. Ook den reep van de vleet bij het *haele* afhouden; dit doet de *ofhauwer*, de jongste in jaren.

ofkaeke, het kaken beëindigen: *Zelle we âest ofkaeke? Ov-ekaekt zijn* – gereed zijn met kaken; ook overdr. gebruikt, als iets wat lang heeft geduurd en klaar is: *We benne ov-ekaekt*. {p.41}

ofkalve, ergens afslaan, bijv. brokken van een duin: *De duine benne ov-ekalvd*.

ofkegge, met keggen een ton vastslaan, zoodat deze niet kan gaan rollen: 't *Lâat ov-ekegd*. Ook een lek kan men *ofkegge* met *kegges*, dichten.

ofkomme, 1. toenemen van de windkracht: 't *Kauwtje komd of*. 2. gered worden uit een schipbreuk: *Allien de skipper is 'r ov-ekomme*. 3. afrollen van tonnen door 't slingeren, niet blijven liggen na stuwing: *Dat komd off, hoor!*

oflòðpe, eindigen: *Daerbij ov-elòðpe*, basta.

ofmikke, (een hoeveelheid, enz.) schatten: *hij ken æt aerdeg ofmikke; dat he' je aerdeg ofæmikt, Wuls*.

ofparte, de visch verdeelen in *parte*: *Die in de mâon staen, die ben nog iet ov-epartet.*

ofsâewe, te vèel van de kust af in zee geraken.

ofsette, 1. een ton haring of zout in de *haeke* pikken en van dek af in het ruim (gat) sturen. De stuurman, die dat doet, is de *ofsetter*. 2. een boot afduwen.

ofskiwelækhâaid, dingen, die men uit fatsoen niet zegt of doet: *Ze wete iet wat ofskiwelækhâaid is!*

ofslaen, 1. visch veilen: *Heb ie al ov-eslege? Ofslaeger* is de officieele "aanwijzer". De *ofslaeges* is de hoeveelheid visch voor den afslag. De *ofslag*, de afslag. 2. *zâale ofslaen*, zeilen van de mast losmaken. 3. een aanbod, een geschenk weigeren.

ofslechte, vlakker worden van de zee: 't *Zâetje is al aerdæg ofeslechtet*.

ofsliere, afglijden.

ofsnije, de teelt beëindigen: *Die lâat al ov-esneen*, dat schip ligt al afgetuigd. *Toe benne we ov-esneen*.

ofsonderlæk, afzonderlijk, op zichzelf: *Ofsonderlæk weunde ze daer allegaar in*, ieder in zijn eigen huisje.

ofstâaite, dat is daarop of stait(et) = daarop afgesprongen. Zie *stâaite*.

ofsteke, 1. zich verwijderen met de boot van het schip of van den wal. Overdr. 'n spies (speech) *ofsteke*: *As hij ienmael van wal ov-estoke-n-is, komt 'r verâest chien end an.* 2. tegenover *opsteke*: *braels opsteke bij het haele van de binnen komende râep.*

ofstoppe, 1. de *râep* (tros) vasthouden met een *stopper* (sterk eind touw), wanneer deze met kracht uitloopt. 2. een "tij" afwachten door het anker weg te werpen en te blijven ankeren, zoo lang de tijstroom tegen is. *Een gat ofstoppe*, dichtstoppen; een ton tijdelijk *ofstempele* tot er een ander naast ligt. *Ofstempele* is schoren met een paal of i.d.

ofvaere, van *de strand* afvaren, gezegd van de oude bommen.

ofvalle, 1. meer vóór den wind gaan: *We valle nog hard of!* 2. tegenvallen: *Dat sel 'm lâelæk ofvalle.* Da 's 'n *ofvalder*, tegenvaller.

ofvisse, al visschende, een ander schip zoo aanvaren, dat er een klamp afvliegt: *Hij viste d'r de klamp bij ons of.* *We benne van 20 nette* (een halve vleet) *ov-evist*, een deel van de vleet is afgebroken. *We ben d'r off*, we zijn van het vischtuig los (een ramp): ook fig.

ofwinne, 1. *de klijn ofwinne*, het gangspil zoo vlug draaien, dat de klijn wordt opgehaald; de bom werd hierdoor eigenlijk van het strand *af*, *gewonden* op de *klijn*. 2. de aardappelen afgieten en gereedmaken; dit doet meestal de oudste, als hulp van den kok.

ofwinne, eig. met een groote houten lepel de visch uit de met kokend water gevulde pan opscheppen en in het zoobennetje doen, ook *opwinne* genoemd.

olied, (verl. deelw.), *in olied vel*, geolied schootsvel; *oliede jas*, ook *oliejas*.

oliekòopers, kwakzalvers, die middeltjes verkochten.

om, (bijw.), *We lâaje zòò goed-as òm, toe ging de skuit rechte.*

om, (-om), samenstellend lid achter mansnamen: *Hâan-om*, Oom Hein. Ook van de haaien gezegd: *Haai-om*. Buiten de familie is *Oome* ook een gemoedelijke vocatief van wijdere strekking dan de bloedverwantschap.

om, (voorz.) duidt wel eens richting aan: *om d'in gaen*, landwaarts; *om de noord gaen*; *omlaeg gaen*, naar beneden in 't schip gaan, enz. *We ginge om onze sente* (doelaanwijzend).

om, uitspraak van on- in *omgemak*, *omgeridderd* e.d.

omhâls, dood, ten einde: *Hij zauw die vent omhals ebrocht hebbe.* *Die vleet-is omhals.* *Die jonge hâad-tat mondörrægäl gâuw omhals ebrocht.*

omhoog, ook van een gestrand schip: *hij staet bij Zandferd omhoog.*

omhòèg gaen, de bommen met paarden hooger op het strand trekken.

omhòèg staen, hoog op het strand, dus tegen het duin staan met het {p.42} schip. Vroeger van de bommen, nu nog van een wrak gezegd.

omlaeg, (bijw.), beneden in het schip; ook "logies". *Omlaeg viere*, laten zakken in het ruim.

ommekomme, (da's), (dat is) een teken dat alle hoop vervlogen is.

omstaen, 1. bij een verdeeling met den rug naar hetgeen te verdeelen is, staan en zeggen, wien men het aangewezen toedenkt: *Wies geef je dut? Wies part is tut? Gijze. Gèrrede.*" 2. *de vleet staet om* als hij met een bocht, niet recht vooruit staat.

omweer, onweer; heel slecht weer.

onder, *onder de duin*, hoog op het strand, vlak onder de duinen. *We stinge mit-te skuit onder de duin.* *Dat laaje* (luie) *meraekel lâat de hâele dag onder de duin.* *Onder de mast*, met de mast achter over gevierd. *De skuite lâaje altijd onder de mast an de vleet.* *Gunter komt 'n logger onder de mast stòðme.* *Onder de teelt*, gedurende de haringteelt, (Juni tot December). *Onder de vloot*, over de heele vloot gerekend. *D'r is iet veul evange onder de vloot*; ook in B 1790. *Onder de zâe*: *Dwars onder de zâe legge*, evenwijdig aan de kammen der golven; gevaarlijk.

onderkruip, klein kereltje, ook *ondersteek*.

onderlést, onlangs, ook *lestent*.

onderveur neme, streng aanpakken; op zijn plaats zetten.

onderzâe valle, *dwars-zâes* komen te liggen; ook *onder de zâe valle*.

ongemak, 't *ongemak krijege*, met het schip vergaan, schipbreuk lijden. Ook wel *omgemak* uitgesproken.

ongeridderd, (uitspr. omgeridderd), ongeordend, niet opgeredderd. 'n *Omgeridderd huishauwe*, janboel; vgl. *opriddere*.

onklaer, *onslaegs*: niet geklaard (= ontward) zijn van takel, tros, vleet, enz.; *hij komt onklaer* (bij het halen).

onnommelæk, onzegbaar: *Hoeveul mense of d'r toe omboort eweest benne om te kijke, da-was onnommelæk*.

onslaegs, (**onslaes**), niet *slaegs*, d.w.z. niet direct klaar om voort te kunnen gaan of in actie te komen, meer speciaal van een schip gezegd.

ontduimele, in de uitdr. *Laet je je zooveul ontduimele van zijn* (door hem)? in B. 1790. Nog wel gebruikelijk in de beteekenis: "Laat je je zooveel visch voor de neus wegvangen?"

onterjuin, onbehoorlijk, lummelachtig en brutaal: 't *Is 'n ónterjuine jonge*. Ook zelfst. nw.: *Och, och, dat is soo'n onterjuin!* Waarschijnlijk negatieve vorm bij Zeventiende-eeuwisch (*ge*)*terjuint*, bedreven, ervaren, getraind van een oud werkwoord *trahinen* (trainen). De ui voor ij. Zie Taaltuin III 289.

ontopene, een ruimte maken, om de vleet uit te zetten.

ontrent, ook: **omtrent**, bijna: *D'r was chien lúchtje ontrent. Ontrent bij tol*, ongeveer, maar toch alleen *an deuze kant*. "Bijna" is geen Katwijkisch, wel *temét*.

onvis, (uitspr. ook om-), "zwartvis", tongen, tarbot enz. Thans dure visch, vroeger onverkoopbaar.

onzien, **onziens**, leelijke weergesteldheid: 't *Is zòd onzien(s)*. Ook in 1790. Ook *onsiender*.

òðbae, opa, vleinaam voor grootvader.

oochieslui, bommen met ronde oogjes op de boeg; vgl. *ankerlui*; zie *-man*.

òofel, **òofeltje**, (gien), niets.

òòg, oog. *Hij hâat 'n òògje op s'n buurmâait*. Wanneer een jongen zegt: *Dat maaisje-n-is m'n òòch*, dan geeft hij daarmee aan, dat zij wel eens zijn *maait* zou kunnen worden. A. zucht: *Daer gâet m'n òòg*, wanneer B. bijv. een mooi *blank* vischje voor zijn neus wegkaapt. *Et ken in m'n òòg*: het is een heel kleine hoeveelheid (valt tegen).

òòk, het bijw. *òòk* aan het einde van den zin is veelal zoiets als "toch maer", een affectief bijwoord, uitdrukking van een zekere meewarigheid of verontwaardiging: *Nou, in toe liete ze de (zieke) man maer staen òòk, foor zoo'n gròdte taefel!* *Oòk*, waarempel. *Maer as 't iemael hòòg waeter eweest was, vloog 't sòd weer wech òòk*.

òòr, op z'n *òòr legge*, slapen. In B 1790: *De beste ton (bier) op s'n òòr legge*, bier uit de beste ton tappen.

op, (bijw.), *Hij was òp*, finantieel uitgeput. *Hij was óp*, ook: afgemat, en: afgeleefd.

op, (voorz.), *op sprong korte*, een kabel zoover inwinden, dat het anker (de *klijn*) bijna uit de grond springt. *Op 'n kompasje, op de kleur van't waeter vaere*, afgaande op. *Op 't vierskip 75 mijle vaere*, koersende naar. *Op de wind ligge*, met den kop recht in de richting, waaruit de wind komt. *Op de winde steke*, het zeilschip recht in den wind steken en zoo een poosje houden, het komt dan stil te liggen. *Op de wind draeje*, bij ongeluk met het schip op den wind {p.43} komen. *Op 't felt*, op het wantveld: hier ligt de vleet voor herstelwerk. *Op ten dach*. *Toe 't eve luiper wier opten dach ...*, in de uren van het daglicht. *Op-te-week*, in den tijd van een week; *opte vaertien daege* enz. *Op man komme*, volledig matroos worden. *Op Kattæk*, in het dorp Katwijk. *Op part vaere*, op condite van winstdeeling. *Op 't leve-n-of benne we binnen ekomme*, met groot levensgevaar. *Op breekes of staen*, op punt van te breken, gezegd van een tros of staaldraad, waarop een te groote spanning staat, zoodat hij ieder oogenblik kan breken. Vgl. ook: *op springes of staen*; en zie daarover De Volkst. v. Kw., blz. 166.

opbakke, 1. het verdeelen van de gekookte aardappelen, groenten enz. in de schoteltjes (de *bakke*), om ieder zijn deel te geven. Dit doet de oudste (de *opbakker*); wanneer hij klaar is, roept hij: *Hij is op-e-bakt*. 2. opnieuw bakken; sterk werkwoord.

opdoen, voordoen: *as æm niks âars opdoet, benne we overmörrege binne*.

opdouke, opdoeken, de zeilen oprollen en vastbinden.

opdraeje, een schip draait op, wanneer het anker is weggeworpen en het met draaiende beweging daarachter komt stil te liggen. Dit werkwoord staat waarsch. overdrachtelijk in de ook Katw. uitdrukking: ergens voor moeten opdraaien.

opdringe, door den stroom tegen de richting van den wind in gedrongen worden: *We dronge teuge Zanfert op*.

opfiere, de valle van 't *sâal opfiere*.

opfrunneke, opknappen bijwerken, oppoetsen enz.

opgaen, bij het *opskiete* van de *râep* of van een tros opnieuw naar den buitenkant gaan, om een nieuwe *skijf* te beginnen. *An de waegers gae je op*, naar den kant van de *waegers*. *Opgaend tij* stroom tegen de windrichting in.

opgeve, 1. iets naar boven reiken, speciaal naar het dek omhoog geven. 2. ophalen en vertellen van vroeger.

opgooie, geldstukken bij weddenschap.

opgije, de *hals* van het zeil ophijschen. Het maken van een *gijje*: 't *zàal opgijje; hij lag mit 't zàal opægijd, mit 'n gij in 't zàal*. Zie: *gijje*.

ophaele, 1. aan dek halen. 2. tegen de windrichting in halen, bijv. het roer, het *gatsâal*. 3. in de riemen vallen bij het roeien.

ophieve, (Eng. to heave), opwinden van een last met de *wins*, het spil. Ook *ophieuwe*.

ophòðge, de visch in de mand een "kop" geven. Die kop heet *de ophòðg*.

opkloppe, laveeren tegen den wind in: *Hij komt opkloppe*, gezegd van een schip, dat uit de lij opkomt.

opkloppers, opvolgers, degenen, die op hun beurt staan te wachten: *opkloppers vóor!*

opknijpe, zoo dicht (*deun*) mogelijk tegen de windrichting inzeilen.

opkorte, inkorten.

opløveere, laveerende vooruitkomen.

oplòðpe, 1. al varende, door een aanvaring, averij krijgen: *We liepe 'n groot gat in de zij op*. 2. hooger worden van de golven: 't *Zâetje lòðpt op*. 3. een ander varend schip van achteren naderen: *we lòðpe-n-æm op*.

oplosse, iets dat te stijf is aangehaald, laten schieten: *Los die voorste taerâep dæris op*. Zie *losse*.

opnomme, vermelden, vertellen: *Ik heb dat huis (nl. de Brittenburg) wel op hoore nomme*. *Zoo as 'k je op-enomt heb*.

oppakke, 1. een ton haring, die wat ingezakt is, opnieuw vol pakken. 2. een vleet in zee aan het schip of aan eigen vischtuig vastmaken: *We hebbe dat want van zijn iet op-epakt*.

oppasse, opletten, op je qui-vive zijn: *Pas op te hòðfde*, stoot de hoofden niet. *As je maer op en past, dat j'iet deur de wind en draejt*.

oppekele, de tonnen opnieuw met pekkel bijvullen, aan den wal.

opriddere, opredderen.

oprijze, van het bed opstaan; wordt uitsluitend van de wal gezegd.

opsette, waarnemen van de wacht.

opskeppe, bij het wenden de fok of fokken tegenscheppen, teneinde het schip te doen doordraaien: *Skep op mit-te gròðte fok*. Oud.

opskiete, 1. een tros op reep, wanneer men de bochten in steeds kleiner wordende kringen naast elkaar brengt (in schijven leggen). Is de schijf "vol" dan *gaet* men *op* (zie *opgaen*). Men maakt van het touw een *romte*. 2. vlugger werken.

opslaen, timmeren, bijv. *hanke*.

opsnije, dichterbij komen, doordat de koerslijnen elkaar snijden. Het éene schip *snijdt* dan het andere *op*, éen schip moet uitwijken. Ook: *we hebbe de vent aerdig opasneen*.

opsteke, 1. bij het *steke* zich verplaatsen tegen de windrichting in: *We wâere vast 'n mijl of zöstien op-estoken*. 2. een touw op een ander touw vastmaken: *sâaizings opsteke bij het skiete; brâels opsteke*. 3. op grooten afstand door herhaald opsteken van een voorwerp te kennen geven hoe groot de vangst is: *Hij steekt op*. 4. een pijp, sigaar aansteken: *steek ens op!*

opstòme, tegen wind of stroom in-{p.44}varen: *We konne-n-iet opstòme*.

optâauwe, (d'r), een pak slaag geven.

optaelië, met een *taelie* naar boven werken, optakelen.

optimmere, opkalfateren.

optorne, in de vaart of gang stuiten, een draaiende beweging maken doordat men vast loopt: *We tornde teuge 'n zwaere ketting op*. Ook fig.: *'k Doch er zòò nog deur te rolle, maer 'k tornde lâelæk op. Daer tornde Piet voor op!*, daar moest Piet voor opdraaien.

optuige, zie *tuige*.

opwinne, zie *ofwinne*.

opzette, 1. lossen: *We zette toe seuvântæch kiste op*. 2. *vloete opzette*, aan de *speerræp* bevestigen. 3. *bijzette* van zeilen; ophalen van de vlag.

ope, (bijw.), 1. *De viere staen nog ope*, de havenlichten zijn nog niet op één lijn. 2. *'t Land gaet zòò badien ope*, straks komt er een opening in het kustland, dat nu één geheel lijkt.

ope, (zelfst. nw.), ruimte om de vleet in zee te zetten: *'t Sel hier lastæg gaen, om 'n ope te vinne in al die Engelse. Gaen we âest maer 'n ope zouke!* Oud Katw. is *mekander ontopene*.

op-'n-bos, allemaal tegelijk (bijeenkomen).

opespâauwe, zie *spâauwe*.

openbaer, open en bloot: *de openbaere duivel*, de baarlijke duivel. *We hadde drie gaete-n-in 't bun. In de openaere zae hoor, stinge die gaete*, zoo maar vlak op het water.

op heen, op heen gaen. *Daer ben 'k op heen egaen*, daar heb ik bij mijn berekening op vertrouwd.

op in neer, heen en weer. *Haauwt 'm maer 'n beetje op in neer*, bij het wachten voor een haven bijv. heen en weer varen.

oppentopsâeman, ('n), volslagen zeeman.

opper, **opperd**, landwind. *We kreges 's aevens opper van d'Engelse wal* bescherming door landwind aan de loefzijde tijdens slecht weer. *We hadde-n-'n opper(tje) achter 't Hâailege land*.

opperd'an, (bijw.), *opwaert an*, in de richting waar de wind vandaan komt, soms ook op het tij toegepast. *Toe benne we opperd'an egaen mitte ep*.

opte, men heeft *opte*, als men door den heerschenden wind of komenden tijdstroom niet aan lij van het doel, de woonplaats, de thuishaven, wordt gedreven: *Âest zurræge datte-we opte krijge; we zelle âest 'n paer slaege opperd'an gaen*. Fig.: *Van opte kè(n)-je wel afkomme*, beter te veel dan te weinig van het goede, beter te vroeg dan te laat, enz.

order, *op order maeke*, in orde brengen.

örræges, **örrægesan**, ergens.

örræte, erwten. Spreekwijze: *Dat benne zijn örræte, die ken hij doppe*, dat zal hij zelf moeten opknappen. Ook in B. 1790.

ottere, zwoegen en sjouwen.

Over!, 1. verkorting van den roep: *Hael over!* e.d. 2. bij de radiotelefonische gesprekken de waarschuwing, dat de spreker (zender) zijn toestel overzet op ontvangen: *Over (gaet ie)!* 3. bij zeilschepen de roep van den roerganger (dikwijls als het er op aankomt, de schipper), dat hij het schip laat wenden, door den wind *steke*.

over, (bijw.), op visite: een *Skevelinger* bijv. is *over*. Voorz.: *over 'n week of drie*, drie weken geleden.

overàl, *overàl hauwe*, ieder uit zijn slaap houden of roepen.

overbrenge, beleven, meemaken: *Mit-tie jonge brenge ze wat over!* Vooral in den volt. teg. tijdvorm.

overènd, rechtop.

overgeve, zie *nacht*.

overhael, (de), 1. de pont, het veer. 2. stroomrafeling(en) in zee.

overhaele, 1. aan de anderen kant halen: *'n skòdòt, 'n roer overhaele*. 2. de vleet over de *koksrol* in het ruim halen en wegstuwen. *Hael over!*, waarschuwendende roep aan den kok in het ruim, dat hij want over de rol moet halen. Deze roep klinkt herhaaldelijk onder het halen. 3. op den nettenzolder een vleet overhalen, wil zeggen: een andere plaats geven, ook om verstikken te voorkomen. 4. stroomrafelingen in zee. 5. overreden: *Hij was iet over te haele*.

overhijse, tonnen met zout met een takel binnen boord hijschen. Ook in B. 1790.

overlòdpe, de haringvisscherij uitoefenen: *Dat jaer hèwwwe iet overe-lòdpe* Zelfst. nw.: *'t overlòdpe. Toe benne-n- 'n week nae pinkstere* {p.45} *nae 't overlòdpe-n-egaen*. De tijd van het jaar der haringvisscherij: *'t Was mid overlòdpe, 't was onder 't overlòdpe*. Oorspr. waarschijnlijk: naar Engeland *lòdpe* (varen).

overnachte haering, haring die langer dan een nacht in de vleet heeft gezeten, omdat slecht weer 't halen onmogelijk maakte. Deze haring is van mindere kwaliteit.

overneme, *Da's over te neme!*, dat kun je begrijpen, dat spreekt van zelf.

overpaeje, wanneer over de lange *last* wordt gehaald en het bakboordsruim is vol netten, dan moet worden *overepaejd* door den *overpaejer*. Deze haalt de leeg geslagen netten over de *koksrol* voorloopig in een bak boven in het bakboordsruim, *de kok in 't ruim* haalt ze daarvandaan in het tegenoverliggende ruim, onder het dek door.

overskeppe, bij het halen de haring uit de *last* in de krebber scheppen: *Stop! Aêst overskeppe!* *'t Keetje* (meestal het buitenste) *overskeppe*. *Hij háeld iet; hij lâat over te skeppe*, een schip in de verte is bezig *over te skeppe*, omdat anders de haring te hoog in de last (zie daar) komt te liggen.

óverstooome, 1. bij het *haele* of liggen aan de vleet door manoeuvreeren de vleet aan één zijde van het schip brengen of houden: *Hij lâat óver te stooome*. 2. *overstóome, overzáale* (onscheidbaar prefix), aanvaren, zoodat het schip zinkt; overg.

overtolløker, tolk, overbrenger van woorden.

P.

pâal, peil, Amst. peil. *Pâal hebbe*, in de peiling hebben, de richting of de maat weten.

pâal-laag, *pâel-laeg waeter*, het laagste punt van de eb.

pael, 1 K.M. *Drie paele weg*, op een afstand van 3 K.M. *D'r staed 'n logger bij de dorde pael om de Zui*, is gestrand.

paerdebien, horrelvoet.

paeje, 1. schieten van de vleet. De roep hiervoor is: *Páeje, paejéé!* *We benne te drie ure gaen paeje*. 2. den tros uitpaaien, buiten het schip uitgeven: *De skuite hadde soms mit slecht weer de kaele râep ervóor epaejd*, den reep zonder eenig verder deel van het vischtuig voor het schip gepaaid, uitgeviert. 3. kuitschieten. 4. met beloften overhalen.

paetertjies, haringen, oude naam. Misschien: zwart en wit, dik en vet. Bij het begin van de vangst zegt men wel: *Daer komme ze, de paetertjies!*

pakke, het bijvullen van haringen in een ton, wanneer door het smelten van het zout de haringen zijn gezakt en *'n kantje* is ontstaan. In *gepakte tonne* zitten de haringen tot boven aan toe. Hiervan de bekende spreekwijze.

pal, paalkop, waarlangs men op de oude bommen in het logies sprong. Vergl. oudnoorsch: pallr, step. *Te pal komme*, leelijk terecht komen, te land komen. Vergl. *te nooie komme*. *pal Noorde* = precies Noord.

pallesaeters, euph. voor vloeken (vgl. *knòðpe*): *'n paer pallesaeters laete waeie*.

pampier, (**pompier**), papier, ook ambtelijke papieren.

pannevis, *skurråfje*, rest van het middagmaal, opgewarmd 's avonds in de braadpan, waarin de visch gebakken is.

parlipoket, In B. 1790: *De lucht staat zoo parlipoket*, waarsch.: staat zoo bleek, stijf.

part, , 1. deel: *Da's Piete part*, Piet z'n deel. 2. streng, kardeel van touwwerk: *Leg d'iene part onder d'âore deur*. 3. strook netten: *Neemt-die part maer onderdeur*. 4. hoofdtouw van het staande want.

op part vaere, een overeenkomst tusschen reeder en opvarenden van de bommen: een ieder ontving en grooter deel der besomming, maar moest ook eventueel deelen in de verliezen: *Toe voere we op part, in wat je verloor, dat mos-je betaele*.

pártie, (onbep.telw.), eenige. Daarnaast de vorm *partij* (z.nw.), vooral gebruikelijk in de verkleinvorm en met aanduiding van hoogen graad: *We hadde nog 'n partijtje haering van twee en twintig gulde*. *D'r wâere 'n hâel partij vaertuige bij mekàar*.

pas, juist, precies. *Pas an zâe van de hòðfde*, juist aan de zeezijde van de havenhoofden. *Wanneer was-tat? Pas!* (= zo juist, kort geleden). *Passies*, precies op 't kantje. *We ginge passies bove'm {p.46} heen*. *'t Is goed van pas*. B. 1790: *van passe*.

passe, zijn geluk beproeven bij het visschen: *We zelle dâris passe in de binnelek, 'n tij*. Ook: looden, peilen; kijken of men op de gewenschte diepte is aan gekomen.

peek, oude visscher, die terwijl het schip 's zomers eenige dagen van de haringvisscherij binnen is, herstellingen aan de vleet verricht.

pees, touw-omlijsting van het net.

peke, het verrichten van het werk van een *peek*: *Die auwe peke wâere-n-an 't vlote-'n-opzette*. *Gijs doet iet âars mâer as soo nou in dan 'n paer daege peke*.

pekele, opnieuw vullen van een doos, bak, met suiker bijv.; ook *de tonnetjes* van den kok met *ete* uit het ruim: *ete pekele*.

pæreet, paraat, klaar, gereed.

pere, *Dat zelle onze mantjes pere weze*, dat zal onze verrassing zijn. In B.1790 en ook nu nog gebruikelijk.

pertij, groot aantal; zie *partie*.

pet, **petje**, (meerv. *petjies*), diepe plekken, putten, in zee; teg.: *bolletjies*, verhoogingen van den bodem. *'n Pet doen*, het onderduiken van het vóorschip bij zwaar weer. *'n Pet geve*, een putbeweging maken.

petret, portret: *wat 'n pæret is tat*, wat een rare kerel is dat.

pette, putten: alleen gebruikt voor water putten aan de wal – verl. t. *pette*, dw. *æpetted*.

peur, branieachtige uitdrukking voor de vleet: *De hâele peur verspeuld*.

peze, hard werken.

pezelòøn, het bevestigen van lood aan de onderste *pees* (de *lòðpees*) van het schrobnet.

pezetuig, touwwerk voor *peze*.

piekeval, (het), takel, waarmee de piek van het zeil wordt opgeheschen en neergelaten: *Skeert 't piekeval dâris in!* Tegenover het *piekeval* het *bekkeval*; kortweg ook de *piek* en de *bek*. Zie *val*.

piepe, 1. slapen; 2. verwarmen met de palmen der beide handen; 3. er stiekum tusschen uit gaan: *kees is æm æpiept jonges!*

piepslagje (maeke), kort slaapje doen; vgl. *nopje*, *tukje*.

pieterman, visch, mooi van kleur, maar met gevaarlijke stekels; die op den rug kunnen bloedvergiftiging veroorzaken.

pik, pek.

pil, zie *poeha*.

plâan, (bijw.), opzettelijk, met dat doel, expres.

plaes, bestraat deel van het erf bij een woonhuis. Ook: geplaveid plekje: *In dat del lag 'n plaesje*.

plaesknecht, (**baesknecht**), meesterknecht, vooral op de reederij.

platkont, houten logger, tot ongeveer 1910, met een spiegel, die aan dien van de bom herinnerde, niet in ronden vorm uitlopende.

platvisch, visch met plat lichaam, als schol, schar enz.; teg. *romtvis* als schelvisch, kabeljauw.

plek, is niet Katw.; daarvoor gebruikt men *stee* en *lek*, speciaal vischplaats.

plokke, plukken.

plokhaere, plukharen.

plomp, soort vischtuig, bestaande uit een lijn met eenige vischhoeken en een stuk ijzer bijv. om de *plomp* van het strand af in zee te kunnen gooien. Elders in Holland een looden mantel met een streng pieren, om paling te vangen (peuren, vgl. Katw. *peur*).

plompe, het visschen met de *plomp*.

ploug, ploeg; groep vaartuigen, of groep mensen, die tegelijkertijd hetzelfde doen: *Wij voere bij d' âeste ploug. Ze werkte an twie plouge, om die week nog te vaere*.

plunje, zeemansuitrusting; zeegoed.

póaⁿ, (mv. *pôan*), poon, knorhaan. De *ròðje pôaⁿ* heet ook *Lauwerens*. *We hadde twie môan pôan*.

poeha, onnoodige drukte; opgeblazenheid. Vroger in B. 1790: een flink stuk brood met een kop koffie; tegenwoordig *pil*.

poezegroezig, in B. 1790 voor het tegenwoordige Katw. *Roeseboezig*, onstuimig.

pof, het geluid van een flinke golf tegen de breede boegen van de bomschuiten. Ook znw.

polse, slingeren van het schip, *walte*.

pooklijn, rijglijn door de achterste mazen van de *kuil*. Dus deze houdt het trawl-net dicht.

pop, (de), eind van het staande want, dat voor een deel de *tamp*, om het jufferblok is gelegd, en daar met drie *bendsels* is bij gebonden, hiervan *popbendsel*.

porsje, (mv. *porsies*), portie, rantsoen: *We zelle zeuwe porsies doen*.

posje, in B. 1790 voor jongetje; misschien een verschrijving voor *gasje*.

potdeksel, bovenkant van de verschansing op houten schip; (soms los gedeelte).

poting, een soort zelfgebakken tulband, of zakkoek.

pottebenauwd, heel benauwd, bang.

praeje, praaïen.

prenter, iemand, die voor het eerst een reis meedoet, een jongen in de vakantie bijv., of een passagier.

praem, zie *modderpraem*.

praete, *Jij ken mooie praete, as je {p.47} allien praet. Da's goeie praet*; ook in B. 1790.

prat, *prat gaen op* is Katw.

prins, *Het zel zoo lang niet duren als de Prins voor den Bosch lag*, uitdrukking in B. 1790, die vóór zestig jaar nog gebruikt werd.

prinsekop, kleuren op den kop van het zwaard.

prinseharte, reederijmerk op tuig of boeg van een bom: rood-wit-blauw gestreepte harten.

prinsevlerke, reederijmerk op tuig of boeg van een bom: twee parallellogrammen naar den steven.

prinsös, princes.

printe, reederijmerk op tuig of boeg van een bom: rood, wit en blauw.

proep, (de), bijnaam voor schokker. Ook *proepman*. *Proepstörrəm* is een kleineerende naam voor een briesje, waarbij grootere schepen nog kunnen uitvaren, de *proep* niet; ook: plotseling opstekende wind, die verwarring brengt.

proeste, het boegwater ver wegwerpen bij stampen en happen; zie *hoeste*.

pront, op tijd, prompt. Ook bnw.: 'n *pronte gelegenhâaid*.

proppe, om de gaten onder in de bun af te sluiten.

proufnetje, net gebruikt voor het *prouve* (zie daar).

prouve, terwijl de groote vleet uitstaat met een klein net de proef nemen of er haring zwemt.

prut, vieze, onoogelijke brei.

puf. 1. visch, te klein voor den handel. Deze dient voor eendenvoer en vischmeelbereiding. 2. de opbrengst van deze visch; meestal is deze verval voor de bemanning. Ook *pufeentje*. Over den oorsprong van het woord zie Volkstaal van Katwijk, blz. 37.

pufje, 'n *pufje*: een klein scholletje.

pufskol, kleine schol, nog juist voor den handel.

pulløke, hard werken, speciaal het zwaar inhalen der netten.

punter, 1. klomp met vooruitstekende punt; 2. boot met punt. 'n *Twiepunter*, een boot met twee punten, voor en achter scherp.

puttingijzer, ijzeren staaf recht op langs de verschansing geklonken met een oog daarboven, waarin het staande want wordt gepikt.

puzze, (mv. *puzzəs*), houten emmer met touw.

puzzetouw, touw van de *puzze*.

pijn, *Pijn in z'n buik hebbe*, in zorg zijn over iets.

pijpelòon, de stukken lood, die aan de onderste pees van het schrobnet werden bevestigd.

R.

râa, (de), **raatje**, boom of boompje, dat langs een zeil wordt gebonden, om het meer te doen uitsteken; bijv. de *tjikkerâa*, waarmede de *tjik* boven de mast wordt gebracht. De *râa* steekt daar verticaal boven de mast uit.

râabande, banden, waarmee het zeil aan de mast, vroeger aan de *râa* verbonden is; zie *mastbande*.

râaif, ruif.

rad, vlug, handig, lenig: 'n *rad ventje*. Znw. het stuurrad.

raedio, kleine, nog maar net verkoopbare schellevisch.

raefelinge, draaiende bewegingen van het zeewater, daar, waar een zeestroom stilstaand water of een anderen stroom ontmoet.

raek, (van), geweldig groot, van geweld, van je welste; bijv. bep. bij subst.: 'n *brokke waeter van raek!*

raeme, idem **raemstreke maeke**, een eind visschen schuins over de vischplaats, *lek* of *bank*, omdat men wegens wind of stroom niet de geheele langsricting kan volgen, of: vlak langs de kust visschen met korte trekken, waartusschen men telkens weer naar de kust zeilt. Ook in B. 1790. Thans komt dit weinig meer voor.

râen, gereed maken (*reeden*) speciaal ontwarren, bijv. van een touw of een *dot want* dat in een *bos* zit: *Dat râet z'n âage*, dat ontwart zichzelf wel.

râep, 1. reep, dik touw ter lengte van de geheele vleet, 4 à 5 KM, waaraan de netten door middel van de seizings en bij *zinkwant* ook de *breels* zijn vastgemaakt. 2. *râepkee* (de), reepruim. 3. *râepmuize*, de reep van de *muize* voorzien. 4. *râepskiete*, reepschieten, zie *wegskiete* of *opskiete* van de reep in het reepruim. 5. *râepskieter*, degene, die bij het *haele* de reep in de *râepkee opskiet*. Dit is meestal de op één na de jongste aan boord. 6. *râeptauw*, reeptouw, een der touwen, waaruit de reep bestaat.

râep, reep, smalle strook. De *duinrâep*, de rij duinen voor het dorp, ook de *worræf* genoemd. Ook de *zâerâep*.

raeræg, leelijk (weer bijv.); afgel. van *raer*, vreemd, antipathiek.

raeræchâaid, niet veel goeds, iets vreemds, abnormaals. 't *Luchje staet sòð strak, we krijge vast weer raeræchâaid*. *Jan Groen hâai altijd Urrækers, Aâimænders, Zanfærders in al die raeræchâaid an boord*.

raeræchâaidje, eetbaar cadeautje. {p.48}

râeuw, rauw, ongekookt.

raesel, raadsel.

raevaert, vaart op de gis, waarbij men maar raadt; in B. 1790 en ook nu nog gebruikelijk.

ragge, heen en weer gaan, bewegen; slingeren van het schip: *Daer lâat 'n ton te ragge*, ook in B. 1790. *Deur 't lange ragge, vijltte râep of in benne we vrij van 'm*. *In die haeve lagje weer àâr òg te ragge mit ('n) partie vaertuige*. Van jongens zegt men: *Jo, sit sòð iet te ragge*, ravotten, steeds bewegen.

rak, ('t), voor-bovenhoek van een gaffelzeil, dus bij de *bek* of *klauw* van een gaffel. Zie ook *klooterak*.

rap, (bijv. nw.), bij-de-hand, pienter.

rapalje, minste kwaliteit van visch, *wechchooi*. Ook in B. 1790.

recht, rechtop (praed. bnw.): *Hij was recht*, de schuit was verongelukt, maar niet omgeslagen.

rechte, 1. reflex, zich oprichten: *Die skuit rechte nog, maer Teun die kreeg ook 'n hòðp waeter, in die is iet mâer erechtet*. *Jaep kon z'n âage tamét iet rechte van de rimmetiek*. 2. trans. recht maken: *Recht die bollestok ris 'n beetje*.

rede, *Da 's chien rede!*, zoo spreken wij in onze volkstaal niet.

redelæk, vrij goed: 't *Gaet redelæk*.

redene, redeneeringen.

redekaevele, (**redekaebele**), beraadslagen; debatteren. In B. 1790 de vorm met *b*, die thans óok naast die met *v* geldig is.

ree, gereed, om te vertrekken; klaar met werk: *Bè-je-n-al ree?* Zie ook *zâalree*.

reeflijn, lijn, gebruikt om het *rif* dicht te halen.

regeering, schol van de grootte, die tijdens de voedselschaarste in den eersten wereldoorlog aan de regeering moest worden afgestaan (korte vorm!): *We hadde zeuventien kiste regeering*.

regge, rug; ook het bovendeel van een trawl-net.

remming, stellage van palen en balken, waar schepen aan meren.

renne, hard lopen, vlug heengaan: *Wuls, ren eve om zout*.

reuk, 1. vermogen om te ruiken: 'k *heb ie^t feul reuk*, 'k *ben verkâuwe*. 2. eau de cologne.

reut, 'n warboel, 'n rommeltje: 't *is 'n reut in die mâ* (mand).

reutel, *op de reutel haele*: poffen, op crediet koopen; andere uitdrukkingen hiervoor: *op te pof*, *op te klirs*, *op te lat*, *te bôræg haele*.

reutel, zie *warreutel*; ook met metathesis *leuter*, waarschijnlijk eerst bij *warleuter*, door dissimilatie.

reutele, oprakelen van de kachel.

reve, reven, het inbinden van een deel van het zeil bij sterken wind. Men kan, behalve het *gròtsâal*, ook het *gatsâal* en de *staffok* reven. Zijn alle reven ingehaald, dan is het zeil *dichtereefd*. Een *rif* is een deel van het zeil, dat wordt gereefd (mv. reve): *We zelle 'n rifje inhale*. *We zelle 'n tweede rif insteke*. Wordt het weer beter, dan *de reve-n-uitgooie*.

Rifstròðk, strook dubbel zeil, waarin de rifkousen zijn bevestigd. *Rifbande*, eindjes touw door de rifgaten gestoken ter weerszijden van het zeil, om bij het reven het rif dicht te binden.

rezel, of **reuzel**, ingewanden of ingewandsplooiën van visschen (spec. van haring) waartusschen later kuit of hom wordt gevormd.

richelaer, zie *haenekam*.

rifbande, zie *reve*.

rifmot, zie *mot*.

rifstròòk, zie *reve*.

rinneweere, ruïneren, vernielen.

rinneweerə ˌg, (adj.), ruïneus, synon. van *sletig*, aan sterke of snelle slijtage onderhevig, of leidende tot snelle slijtage: *Blaeze gebruike is rinneweerəger as braels, asje ('n beetje veel) haring vangt.*

ripping (*zije*), last van de ingewanden

rôen, rôede, erôed (met lange *oe* gesproken), rooien van aardappelen.

roemâoⁿ, mand bij het rooien gebruikt.

roemertje, glas voor sterken drank.

roerpen, pen, verticaal door het eind van *het helmstok*, waaraan de *roertalie* kan worden vastgemaakt.

roertalie, (de), takel, waarmee vroeger bij *het helmstok* het roer werd bediend: tegenwoordig stuurt men gewoon met het stuurrad. Tijdens het schieten gebruikt men het *vóorroer*, dat nog *helmstok* en *talie* heeft.

roezeboezəg, roezemoezig, onstuimig, stormachtig weer: *'t Is roezeboezəg! 't Luchje staet roezeboezəg.*

rok, ruk; speciaal *'n rok wind*, een plotselinge hevige vlaag wind (syn. *'n bosse wind*). *'n Rokje doen*, nog wat afwerken.

rol, 1. verkorte aanduiding van de *koksrol*. 2. mv. *rolle*, de balken, waarop de bom aan het strand stond, en naar en van zee werd gerold; zie *ofhael*.

roltauwtjies, (ook **skrooitauwtjie**), touwtjes, waarmee men rollenderwijs een ton afviert, een rondhout ophaalt, enz.

romd, rond. *Romtfan*, zie *van*.

romtom, (**rommetom**), rondom.

ròòì, *de ròòì hebben mit*, last hebben van iets. Bijw. *Məròòì*, {p.49} amper, nauwelijks: *'k Heb məròòì ete-n-ehâad. 't Was məròòì zeuven ure.*

ròòie, klaren: *Ze kenne-n-'t iet ròòie*. 2. opschieten met elkaar.

ròòjing, omgeving: *In de ròòjing van 't Zand. 'n Tacht ˌg gulde-n-in die ròòjing.*

roosies, zie *roze*.

Roosiesbarrəge, een kenbare duin tussen Scheveningen en Hoek van Holland.
hebben.

rop, ingewanden van een visch, *z'n rop uitspouge*: het naar buiten komen van de ingewanden van een naar boven gehaalde visch (wegens drukvermindering).

rot, rat: *De nette binnen van de rotte-n-ekauwd*, zijn zeer gehavend, vol gaten. Ook in B. 1790.

roupe, roepen. *Roupe, roupe, roupe!*, opgewonden bevel van de wacht om de bemanning aan dek te doen komen. Ook *klinke* heet wel *roupe*.

rouspoelewee-gaste, onverschillige, doch harde werkers aan boord (Eng. *rouse pull away*).

rousdouzerə ˌg, wat ruw en ruig (werk, en werken bijv.), het tegendeel van *'n pietje pərsies*. Een verlengde afleiding *'n rouwe zâe*, *'n rouwe lucht*; *'n rouwe vent* (ruw in zijn optreden), *rouw in z'n mont*;

van *rouze*.

rouw, ruw: *rouw weer*. Ook *'n rouwe kant* van een plank.

rouze, zich vlug door het werk heenslaan. Gaat het wat onverschillig en ruig, dan *maer raek rouze*.

roze, (*roosies*), grondteeken, gewasjes op den zeebodem.

ruifele, zich haasten. *'t Mos alles te ruifel gaen*, in haast. *Dat gaet 'r te ruifel nae toe, jonges! Ruifeldergòòì*, in haast. *Alles maer effe ruifeldergòòì*.

ruije, 1. schieten van de haringvleet, wanneer het schip vooruit vaart, teg. *dâaize*. 2. de geaakte en de gewarde haring niet *legge*, maar ongepakt in tonnen storten; dit gebeurt bij overgrootte vangst.

ruim, *ruim dek maeke*, wat op het dek ligt, pbergen. In B. 1790 de uitdr. *steyn ruim*, dat is te zeggen “de visch kookt”. Tegenwoordig onbekend.

ruimende wind, 1. op onze breedte naar rechts draaiende wind, bijv. van Zuid naar West; in den regel een voorbode voor afnemende windkracht. 2. wanneer de wind bij een bepaalden koers meer bezeild wordt, dus meer van achterlijke richting begint te waaien: *De wind is ruimer as van over (voor) ’n uurtje*.

ruimgaenders, degenen, die in het ruim hun bezigheden hebben.

rus, robuste sterke kerel.

rustæg, een in het Katw. weinig gebruikt bijv. nw. *’t Is hier nog al rustæg* als men van uit een druk bevaren gebied komt pp een ongestoorde vischplaats.

rije, rijden, sterkere uitdrukking dan *ragge* voor het heen en weer gaan door het slingeren van het schip. Een ton bijv. *lâat te rije*. Bij storm ligt het schip *achter de vleet te rije*. *Ofrije*, slingeren, aan het anker of aan de vleet vast. *Uitrije*, altijd maar *rijende* op eenzelfde plaats blijven. *Dat wordt ’n uitrijer!*, we zullen van nacht door te veel wind niet kunnen *haele*. *Rijer*, zware kabel, die het schip tijdens het *uitrije* met de vleet verbindt. *Toe hè-we ’t uit legge rije*.

rijkman, *Hij lâat weer veur ’n rijkmans deur* (de vlet nl.), dat kan weer een heel goede vangst worden. Ook in B. 1790.

rijtuig, de zware kabel, de *rijer*, waaraan het schip een storm *ofrijdt* of *uitrijdt*.

rijze, (**oprijze**), opstaan; opkomen: *Kijk daer ’s ’n verlòðp rijze!*

rijze, (znw. meerv.) takken.

S.

sâaizing, (de), seizing, touwen waarmee de netten aan de reep worden bevestigd. *Hier sâaist ie*, hier moet de seizing vast. *Sâais is ’t*, vastgemaakt is het. Vgl. *skeepsâaizing*.

Kwartiersâaizing, seizing op ¼ van de vleet; *halvervleetsâaizing*; *driekwartiersâaizing*.

Tegenwoordig is de halve vleet in vier *kwaertel* verdeeld.

sâal, te zeil. *Hij gaet sâal*. *Hij is al sâal gunter*.

saejing, (de), kleine boom- of schrobnet voor de garnalenvangst, ook wel *saejøn*. Het visschen er mee: *saejinge*.

saemedoen, gezamenlijk de visscherij uitoefenen; de vangst van eenige schuiten bijeenvoegen en *deele*, de besomming namelijk. Ook gezamenlijk verbruik van versnaperingen, echter niet van de heele *mient* (zie daar).

Sant, (’t), de Doggersbank.

sarrel, *as ’n sarrel*, vliegensvlug. {p.50}

sarre, plagen, sarren.

sarremaries, tot voor veertig jaar: Fransche driemasters, visschersvaartuigen, die uitsluitend met de *kol* vischten, waarbij de middelste mast gestreken was.

səbotte, klompen. Ook *holleblokke*.

Seeviot, (de), de Chevot, goed kenbare berg op de grens van Schotland en Engeland.

səpoo, scheldwoord: *Auwe səpoo*.

sieləpe, sjilpen van een musch.

sinkeltje, singel, laantje met bomen. Door een Katwijker omschreven als: *Zòð an ’t paedje heen allegaer van die klâane boompies*.

sissendeere, een ruzie sussen.

sjauwe, druk bezig zijn; het moeilijk hebben: *We sjauwde-n al op te kust*, we waren druk aan het visschen. *Je mot 'r nou om lache, hoe of je toe* (op de oude bomschuiten) *sjauwde*, het moeilijk had door de wijze van werken.

sjoor, wal (Eng. shore). Ook in B 1790.

skâarəp, scherp. Vooral gebruikt van de zeebodem: in de *skâarəpte* visse (scherpte, scherpe plek op de zeebodem).

skaeke, schaken, namelijk een bruuske beweging maken, schudden; ook intransitief: snel gaan. 1. de haring uit de netten slaan door schokken en schudden; ook in B. 1790. *Gelijk an skaeke! Skaekse, datte ze over de vinnemast vliege*. 2. wanneer het mogelijk is uit een verwarde kluwen haringneten wat los te trekken, zegt men: *Hij skaekt*. 3. *Die* (onweerslucht) *skaekt na achtere, skaekt voor ons over*. 4. *Dat skaekt wel*, fig. dat komt wel in orde, dat loopt wel los.

skaeləs, zonder werk, niet in functie: *De hâele winter skaeləs elòpe*. Wanneer de schaats breekt, zegt de rijder: *Ik ben skaeləs eworde*.

skaepskere, 't *Gaet op 'n skaepskere*, het gaat minder met de schepen die nog visschen, wanneer het seizoen naar het eind loopt. Uitr. in B. 1790; ook thans nog bekend.

skaer, **skaere**, groote troep mensen; de buigings-e is in het woord opgenomen (hooge graad): *Dan stinge d'r 'n hâele skaere mense*.

skaerstok, schaarstok, (ook in B 1790), langsscheepsch dekverband. Tegenwoordig schaarstokplaten, zie *skrankplaet*.

skaft, lange stang, lengte-as van het anker; schacht.

skafte, 1. eten. 2. schaffen. *Skaftéé!* roep tot eten uitnoodigend. *Skafte wat te kok skaft. Kok skaft op!*

skalkeraesie, doen, rare streken uithalen.

skanslòoper, warme buis, 's nachts bij slecht weer aan boord gebruikt; een kleedingstuk te versleten voor gebruik aan wal.

skar, schar.

skarrele, steeds op zoek naar vangst zijn, al visschende: *we skarrelde die tijd veul bij Terskelling*.

skat, schaduw.

skauwe, *Da skauwde zoo nauw iet*, dat kwam er zoo precies niet op aan.

skeef, dronken; ook *halfskeef*. *Skoss in skeef*, door elkaar.

skeele, verschillen.

skeep, in het schip: *Hij is skeep. We zette 100 tonne skeep. We zette de boot skeep*, de scheepsboot aan boord. *Skeeprije*, naar het schip, om den boel te bergen.

skeepsâaizing, de seizing, die het dichtst bij het schip is, wanneer de vleet *buite* (boord) is. Bij het *skiete* gaat deze laatst *weg*; komt bij het *haele* het eerst *voor*. Als de *skeepsâaizing wech-ching*, riep men bezwerende rijmpjes als: *Skeepsâaizing hauw je vast, Morrege tien last! Sâaizing voor!*, roep, wanneer de *zwink* is ingewonden en de skeepseizing met het eerste net voor den boeg is, dus iedereen op post dient te staan voor het *haele*.

skeerbot, klein touwtje in hoekvorm vóór den vlieger, dat den vlieger doet opscheren, den juisten stand geeft. Het *bot* (touw) zit er aan vast.

skeg, wigvormige deksel.

skegge, indrijven van wigvormige dekdeelen.

skele, *Dat ken iet skele*, dat doet er niet toe.

skelling, dertig cents.

skep, *ter skep* staan van een zeil, tegendragen, een achterwaartsche druk uitoefenen. 't *Gaet 'r ter skep naa toe*, alles moet opgeschept worden; niet machinaal.

skere, *wechskere*, het weggooien met vaart; ook iest opzij *skere*, iets *neerskere*, Intrans. zich snel bewegen. 't Bord van 't net *skeert goet*, gaat vlot van het schip af. Een stuk bordpapier

skeert door de lucht; de jongen noemt het *m'n skeer*. Een vlieger *skeert te veul*, zwaait langdurig heen en weer, zonder te stijgen. Zie *Skeerbot*.

Skeveling, Scheveningen. “Skeve-^{p.51}lingsche Pingster” een uitgangetje met Pinksteren naar Scheveningen.

skæviele, slijten door wrijving; bij het slingeren van het schip schuiven onderdeelen over elkaar. Vgl. *vijle*. Wordt fout verklaard in Leopolds “Van de Weichsel tot de Schelde”, blz. 254.

skevieling, slijtage, Katw. *vijlage*. Soms ook de benaming van het middel om de *skævieling* te voorkomen, bijv. een stuk zeildoek. *Doet æris 'n skævielinkje-n-om!*

skiemanne, tuigen of opknappen van het tuig; vroeger blijkbaar ook: het vischtuig opknappen, *græje*. Ook in B. 1790.

skierelæk, schielijk: *Hij is skierelæk esturræve. Ik mos skierelæk slikke*, verslikte me. Overigens is dit bijw. ongebruikelijk; komt in B. 1790 voor.

skiete, snel wegwerpen, vooral het in zee zetten van de vleet; vgl. *ruije* en *dâaize*. Ook: iets of iemand met vaart wegwerpen, bijv. bij vechten, worstelen, stoeien. *Skiet se hier maer in uit*, gooi ze (bij het sorteeren) maar in deze mand; vandaar uitschot.

skieting, (de), deining in het water: *D'r zit nogal skieting in 't waeter uit-te-Noort*.

skietlòòte, spelen met schijven, die men rolde of wierp (zie de beschrijving in den tekst). De *skietlòòt* is waarschijnlijk oorspronkelijk een *skietklòòt*.

skilløp, schelp.

skilløpkaor, **skilløpekaor**, schelpekar, hooge tweewielige wagen, zonder veeren.

skilløphòòp, een hoop gevischte schelpen.

skilløppad, pad, waarop schelpen zijn gestrooid.

skim, 1. dun laagje: *'n Klâan skimmetje waeter staet er op-te teer, âest ofgooje*. 2. kleine hoeveelheid, vooral klein bedrag aan geld. 3. schaduwvorm van een mensch: *De skim viel op-te vloer. 'k Sach 'm in 'n skim*, ik zag heel even zijn gedaante, terloops, amper.

Skimmlekòòg, Schiermonnikoog.

skinkel, strop door den ring van de *klijn*, waarop de ankerkabel werd bevestigd.

skip, bij de groote vaart in tegenstelling met een *boot* is een *skip* een zeilschip. Bij de haringvisserij is *skip* de benaming van de scheepslading of de ladingruimte: *'n Skip haering*, *'n mòòì skeepje haering*, een flinke lading. Ook: *'n goed skip vollæk*, een flinke bemanning.

skip van Sint Ternuiten, legendarisch groot schip, dat groote reizen maakte. Nu spottend gebruikt voor groote schoenen of een groote hoed: *'t lijkt 't skip van Sint Ternuiten wel*.

skis, schits, zie Ned. Wdb. Vlug en snel, bijv. bij 't spreken. *Hij ken soms sòò skis praete. Hij is sòò skis in ze praete*.

skobbe, (mv. schobbes), schub.

skoiteboene, afkrabben en schoonmaken van de kiel van de bomschuit, een onaangenaam karweitje bij het *graaie* of *græje*. De vorm *skoit* voor *skuit* is in dit woord aan *Zantfoorders* te danken.

skoeje, oliegoed aantrekken.

skokker, schokker, klein Hollandsch visschersvaartuig, dat de kustvisserij uitoefent; bijnaam *proep*.

skol, *De skol skote we uit* (sorteerden we) *in viere; gròòte kantskol, klâane kantschol, in braet. Sprâaiskol hinge we mitte kop nae de laegte in 't bun*.

skole, mazen van het net.

skole, **skool**, ook voor menigte bijeenzwevende visschen: *'n skool haering*, *'n skole zwaerdvisse*.

skòòn, 1. *'n skòòn overhemd. Skòòn dek*, opgeruimd en schoongemaakt. *We wiere skòòn-dek egòòid*, alles werd door de zee van dek geslagen. 2. *Hij hâad skòòn-boom emaekt*, hij heeft

alles schoon opgemaakt, tot den bodem toe; opgeruimd. 't Is skòòn op. *Ik ben skòòn boom*, ik heb niets meer. *Hij is skòòn op*, hij is geheel afgeleefd, zeer vermoeid. *De visserij is skòòn op hier*, totaal afgeloopen. 3. 't Is skòòndag, helder dag. 't Is skòòn-klaere dag, idem. *Skòòn as zullàver*, brandhelder. *Zullàverskòòn*, idem. 4. *skòòn geld*, netto bedrag. 5. *Je hebt skòòn gelijk*. *Je staet hier skòònstebest te praete*, alsof er geen werk aan den winkel is. *Hij zit skòònstebest zâale te maeke*, in volle glorie.

skòòt, 1. de benedenste uithoek van een zeil (fok of gaffelzeil), wijzend naar het achterschip. 2. takel of sterk touw om dit deel van een zeil te kunnen bijstellen.

skòòtan, (het), oorlam, borreltje. Voor de verklaring, zie De Volkstaal van Katwijk, blz. 236/7.

skòòtje, een "schot" met een deel van het want; ook *trekje*.

skòòraf, scherf. *Skurràffe* (met *gesloten* u), 1. pannevisch. 2. cornplot van een stelletje grappenmakers of slampampers.

Skoss, Schotsch. *Skosse blaes*, Schotsche "windzak".

skot, (het), 1. het schieten van de netten bij de haringvangst: 't *Leste skot hadde we nog sös in sòstàg kantjies*. *An skot gaen*. 2. voort-{p.52}gang, vooruitgang; ook het snel vooruitgaan van een schip.

skotters, degenen, die bij het schieten de netten overboord zetten. *Skotters te boort!*, roep bij den aanvang van het schieten.

skotterstijd, tijd, om te gaan schieten; na den middag.

skotterwijs, op de wijze van schieten.

skrael, 1. schraal, weinig te vangen: 't *Is skrael over zâe*, onder de vloot. 2. arm, zuinig: *We hadde-n-'t skrael vrouger*. 3. zonder vet: *Skraele pot*, 't *ete was 'n beetje skrael*. *Vrouger was 't skrael-bik hoor*, was schraalhans keukenmeester.

skrâewe, schreeuwen.

skrankplaet, schrankplaat, hetzelfde als *skaerstokplaet*.

skrappe, schrappen. *An 't skrappe, die is an 't skrappe, lâat te skrappe*, is bezig roest te schrappen van het schip.

skrapwant, oud touw, voor den oorspr. dienst afgekeurd, geschrappt; maar voor een ander doel, bijv. *Skoeking*, tegen vijlage, nog te gebruiken.

skrengs, (mv. skrengze), een kras, bv. in 'n gladde kastdeur of pas geverfde scheepswand.

skrengse, krassend geluid maken, bijv. van een harde griffel op de lei, of twee schuiten met de huid langs elkaar.

skrik, **skrikje**, schokkende, stokkende beweging bij het opdraaien van een touw; men stopt even met opwinden en laat *doorskiete*: *Je geeft 'm 'n skrikje*.

skrikke, zw. werkw., mogelijk denominatief van bovengenoemd *skrik*, transitief voor 'n *skrikje geve*. Intransitief 'n *skrikje doen* (het touw nl. onderwerp). Ook het intrans. werkw. *skrikke*, schrikken, een schrik krijgen, is behalve sterk ook zwak van vervoeging vooral bij hevigen schrik. De oorspr. beteekenis, (springende reflexbeweging) schemert daarin nog door, onder invloed van *skrikje*.

skrobbe, 1. 't dek schrobben, stevig boenen. 2. jeuk verdrijven door krabben; verleden tijd "skropte". 3. schuren langs den grond door het *skrobnet*.

skrobbòom, *boom*, het ouderwetsche boomschrobnet; nu alleen op zachte grond en bij speciale visscherijen gebruikt.

skròòitauw, zie *roltauwtjies*.

skrijf, *ter skrijf legge*, gereed liggend om te schrijven (om er mee te schrijven?) van een vogelveer, die men op zee passeert bv.

skrijne, schuren langs.

skrijnsel, afvijsel.

skuile, (skool, eskole, skuilde, eskuild), 't *Sonnetje skuilt wech, gaet skuile. Wechskuilertje doen*, verstoppertje spelen.

skuit, de oude bomschuit.

skuitegat, waarin de bommen aan wal stonden.

skuring, schuring, het verschuren van banken en vaargeulen: *D'r was nogal skuring daer voor Lâaistof*.

skurræf, scherf; ook **skörræf**.

skurræftplattung, samengevlochten en daarna uitgerafeld touwwerk, waardoor dit de gedaante krijgt van een groote lampepoetser, gebruikt tegen het *vijle*" van het *Gatsâal* op de *Dirk of Topper*.

skijf, 1. draaibare schijf uit een blok. 2. touwwerk van de baan, in regelmatige ronde kringen. Ook één laag van het spiraalvormig *opgeskote* touw: *het tauw op skijf skiete*, bij het *raep skiete* in het ruim. Het overgaan van de eene *skijf* op de andere is *opgaen*. De inslag van de *skijf* is de *bocht*; als het touw *klinkt* wordt de bocht *neeretrapt*. De ruimte in het midden van de *skijf* is de *kous*, de *râepskieter* staat in de kous, midden in den hoogwordenden cylinder van touw.

skijne, schijnen, schitteren: *De starre skene fel*.

skijnlicht, gat boven het logies, waar licht doorvalt; koekoek, lantaren.

skijnvier, **skijnviere**, de lichten aan weerszijden v. h. schip; rood aan bakboord en groen aan stuurboord.

slaegs, *De skuit slaegs skeppe*, den wind met de zeilen zóo *opskeppe*, dat de schuit in goede orde komt te liggen, om weg te zeilen. Ook in B. 1790.

slaegs, *slaegs legge*: gereed liggen of gereed leggen van het schip om in de goede richting weg te varen; tegenover: *onslaegs* of *onslaes*.

slaegs, **slaes**, het tegenovergestelde van *onslaegs* (zie daar). *slaes komme*: slagen, op gang komen; ook bij het halen of opwinden gereed komen om zonder te ontwarren, opgepakt of aangevat te worden. – *slae(g)s legge*, gereed liggen of gereed leggen om in actie te komen; van een takel e.d. ontward gereed liggen of leggen voor gebruik.

slaen, *waeterslaen*, tonnen vullen met water; *zautslaen*, tonnen vullen met zout; vgl. *opslaen* van voorraden. *Asset zaut eslege-n-is, wordt-'t elâen*. In de zoutton wordt daarna *de boom in-eslege*; op het bomgat van de waterton wordt *de bom eslege*. *De boom inslaen* (nl. in de ton), de leege ton openslaan, de *boom* naar binnen, eruitgehaald, de ton met haring gevuld: *Slaet die ton effe de boom uit*. Daarentegen *slaet 'r de boom in*, als de ton vol is, even de *boom* opslaan, *om af te sluiten*. Misschien is de term *Waeter en zautslaen* hieruit te verklaren.

slaeper, verouderend woord voor meer dan één dag oude haring. In B. 1790. {p.53}

slag, 1. een eind zeilens bij het laveeren: *We doen 'n mòdi slagje. korte slaegies* enz. *We gaen 'n paer slaege-n-in de wind*, eenige slagen in de richting waar de wind vandaan komt. 2. zandweg door duin, diep karrespoor. *D'r lag 'n slag, 'n rijslag, dat ree dan zòd nae Klaes Haezenòdte*. 3. branding. 4. soort, grootte.

slagzij, *We hebbe slagzij*, we liggen niet recht. *Slagzij stierboord* de lage kant aan stuurboord. Wordt ook overdrachtelijk gebruikt, bv. *Jan v. K. hadde slagzij van de medâljes*.

slappenering, 't *Is hier 'n slappe nering*, er is hier weinig te beleven; geen nieuws, geen vangst; niets te doen. Teg. *drukke nering*.

slecht, effen, vlak. *Een slechte zâe, slecht waeter*, er zijn in verhouding tot de windkracht geen hoge golven. 't *Is mit 'n òdstewind 'n slecht zâetje onder de wal*. *Op 't slechte*, aan den luwkant van een eiland. 'n *Slechje* is een oogenblik, waarop de zee bij het schip zoo "slecht" is, dat er geen water zal óverkomen, en men dus een bepaald karweitje even kan opknappen: 't *Slechje waerneme*.

sleet, (de), slijtage: *Dat hâad veul sleet. Sletæg*, aan slijtage onderhevig, zie *rinneweeræg*. *De sleet*, het sloopen. *Sleter*, slooper.

slekke, zie *uitslekke*.

slemp, strook van gescheurd net, vgl. *fazze*, *flard*. De *slemp* kan nog gebruikt worden bij het boeten.

sliere, glijden.

sliert, een lange rij, *van mâaides en jonges over de straet* bijv.

sliknat, kletsnat.

slip, **slipje**, kleine tong.

slippers, 1. soms *slips*, kleine tongen, waarschijnlijk uit het Engelsch overgenomen. 2. slofjes, pantoffels.

Sloffælak, (de), een vischplaats.

sloffies, pantoffels zonder achterkant; zie *slippers*. Vrouwenslippers heeten *muile*.

slòðf, 1. vrouwenschort zonder mouwen, speciaal om te werken. 2. een vrouw, die zich moet afbeulen: *'t Is een slòðf van d'r huishâuwe*.

slorsje, in B. 1790 de benaming voor den kok; nu *sjors(je)*.

slot, stuk hout tusschen *beting* en *voormik* bij slecht weer ingezet.

sluif, vinger van *wantengood* (kraplaken) ter bescherming bij het kaken; zie *kaeksluif*. Ook bij een wond aan een vinger doet men een *sluif* erom.

sluik, (bijw.) ook **sluikies**, stil zonder te veel windvang of sterk slingeren op het water liggen.

sluite, de vensters sluiten bij overlijden: *D'r was eslote bij Ys fan Pâarale. Ze hadden-al eslote voor ons*, nl. voor een visscher of bemanning, die verloren gewaand werd, en onverwachts terugkeerde. Zonder object als aanduiding dat er een doode is (taboe), bv. ook: *sluite de bure?*

sluiting, schalm, waardoor een schroefbout wordt gedraaid, zie *harp*.

slijte, 1. sloopen (uitsluitend van schepen), (werksw.); vgl. *sleet*. 2. verkoopen, venten, zonder zelf te produceeren.

slijter, caféhouder; *broodslijter*, *melkslijter*, filiaalhouders van brood- en melkfabriek.

smak, (de), speciaal soort van Engelsch vaartuig, dat de schrobnetvisscherij uitoefent. *Zâalsmak*, den laatsten tijd ook *motorsmakken*.

smakke, (werksw.), wat men in Engeland en ook hier "tossen" noemt, zie *opgooie*. *Om de aeste beurt hewwe-n-esmakt*. Ook in B. 1790.

smauws, gebakken suikerklont.

smele, smeulen.

smere, *tere-n-in smere*, schip en tuig teren, verven, smeren enz.

smit, (mv. smiss en smitte), smid. Zie Volkstaal van Katwijk bij de flexie van znw.

snaere, (de), takels, in B. 1790.

snâes, (het), twintigtal; mv. ook *snâes*.

snâeuw, sneeuw; ook *snow*.

snee, (mv. sneen), snede: *Twie sneen in me hand. 'n Paer sneen krentebròðd*. Bijz. uitdrukking *op de snee van 't land*, waar het land in zicht komt. *'t Land an brokke* is verder weg. *Mit 'n snee in de neus*, halfdronken, lichtelijk aangeschoten.

snerrøpe, gieren van den wind door het touwwerk.

snersje, 1. klein beetje buiswater, dat over het dek stuift. 2. klein beetje koken: *De örrøte motte nog 'n snersje hebbe*. Vgl. Holl. "geen snars", heelemaal niets.

snik, (de), *snorrevaerder*, meer speciaal hiervoor gebouwd Deensch vaartuigje.

snoffele, snuffelen, onderzoeken; op verkenning uitgaan, de situatie ergens gaan opnemen, in vreemde havens, bij eilanden: *We ginge hier's snoffele, in daer 's snoffele, in zòð lâerde je dat*.

snorrepippe, lichte zeilen en het tuig daarbij behorende; alleen bij goed weer in gebruik. Ook in B. 1790. {p.54}

snorrevaerder, sloopje, dat met de *snorrevaerd* (een verbastering van het Deensche woord voor zeezegen) vischt. Naar verluidt zou door de vischvrouwen in de stadsstraat *snorrebaerdskol* worden gebruikt.

snotlamp, groote snuitlamp.

snottebel, soort waterzeil onder het kluihout bij de bom tijdens het visschen gebruikt.

snotwork, zie *work*.

snow, sneeuw; ook *snâeuw*.

snuive, zie *uitsnuive*.

snijsters, vroeger vrouwen, die de visch in het zout sneden op het terrein van den vischdroger.

soeferd, liefhebster van zoetigheid.

soffe, een zuigend, smakkend geluid maken; zuigen op een *smâus*, gebakken suikerklont, bijv.: *Me gròdte zat 'n peperementje te soffe*. Ook **soefe**.

solderement, vloekwoord voor lichaam en ziel, vgl. *zielement: op je zolderement*.

Sools, Southwold, Engelsche kustplaats, bezuiden Lowestoff; vroeger vermoedelijk algemeen bij de zeevaart. "Slag bij Solebaai."

sop, (de), o.a. *taensop*, waarin de netten getaand worden. Ook: de zee, het water; dan echter *het sop*.

soppe, 1. met zeepsop afnemen: *Dat skot 'n beetje soppe*. 2. met vocht doortrekken: *'k Sel me bròd maer soppe*. *Sopbròd*, broodpap. *Sopper*, druipnatte kous.

spâait, spuit; *brandspâait*.

spâaite, spuiten, spetteren. Men kan ook *'n spaait modder* op *s'n goed*, kleeren, krijgen. Maar als afzonderlijke spetters het gevolg zijn, noemt men het *spatters*.

spâauwe, splijten: *Die skellevis spâauwde we 'n ope in ròdte ze*.

spaennieuw, splinternieuw.

spanne, het *boomnet* aan de *bòm* spannen: *Jonges, laete we maer gaen spanne*.

sparrele, 1. worstelen met de golven, van een drenkeling; spartelen: *Die mense zag je zòd in 't waeter sparrele*. 2. vooruit zien te komen, tegenw. syn. is *skarrele: Gaen we maer 'n beetje om d'in sparrele*. Ook in B. 1790.

spatters, zie *spaaite*.

speen, staand balkje met twee oogen voor de *luchterstok*, waar de *luchter*, de lantaren opkwam.

speerøp, speerreep; mv. *speerrøps*, lijn, meestal dubbel, waaraan de *vlote* (kurken) zijn bevestigd. Deze dient om de netten verticaal in zee te houden. Zie *staele*. In B. "speerrip".

speet, stok, waaraan men de haringen rijgt voor de rookerij. Die het doet (oude mannen en vrouwen) heet *speter*. Zie *spete*.

spekke, (werkw.) 1. *spekke* van een mat is: een gevlochten mat van *worstjes* voorzien en deze uitrafelen, waardoor de mat een behaard oppervlak krijgt. 2. *Z'n zak spekke*, in geldelijk opzicht zichzelf bevoordeelen, in den regel ten koste van anderen.

spete, haring aan een dunnen stok, *speet*, door de kieuwen rijgen. Daarna worden zij in de *hank* opgehangen.

speule, spelen.

spilloope, de spil aan de spaken ronddraaien door er om heen te loopen. Zie daarover in de Volkstaal v. K. aan Z., blz. 70.

spillòpers, 1. de mannen, die, vóór stoom bij de visscherij werd toegepast, aan spaken het spil rond liepen te draaien. 2. de schoenen bij het *spillòpe* gedragen: *Hè-je je spillòpers an, buur?* Tegenwoordig meestal gezegd, wanneer iemand een vreemd soort schoen aan heeft.

spinbaene, touwslagerij.

Spleet van't Sant, geul, die het N.O. deel van de Doggersbank van de rest afsnijdt.

splisse, splitsen van touweinden, die men op elkaar vlecht. Van daar *splissing*. Zie *hart*.

spoel, *dek spoel*, schoonmaken.

spok, (ˈn), 'n *brobbel*, geweldige hoeveelheid visch, die men vangt. Vindt men hier en daar een school haring, *dan issæt ssræg spokkæg*. 'n *Spok jongæs*, een troep. 'n *Spokje* een gezelschap.

spouge, spooq, espoge, spuwen.

sprâaiskol, *wier uit-esprâaid* (op het strand) in *ov-e-slege*. Zie *skol*.

spreekwoord, manier van spreken, typische uitdrukking. In B. 1790: *Lekker en vet zegge we voor een spreekwoord*. Deze uitdrukking is ook nu nog gangbaar.

spreke, groeten, knikken. *Ze spréke iet teuge mekâar*. *Spreek se noch iet? Je mot spréke hòr, denk 'r om*.

sprekels, de twee uitspringende lijnen, *spruiten*, die vast zaten aan het *bòdmnet* (net met een *bòdm* ervoor). Nu ook *haenepoote*. Ook de term *spring*, mv. *springe*, aan de gaffel bijv., komt voor. Waar {p.55} de *sprekels* bijeenkwamen, zat een *knozze*.

sprekele, met een weinig zout bestrooien.

sprekeltje, klein strooiseltje (zout).

spring, zie *sprekels*.

springbank, bank bij het oude type van bommen, dienende om van dek in het logies te komen; men stapte of sprong van de *pal* op de *springbank*.

springe, *Ze komme springe an*, zij komen in haast aan dek springen uit de kooien, in B. 1790. Ook nu nog gebruikelijk.

springes, *op springes staen*: kan ieder oogenblik springen. Vergl. *op (breekes staen)*.

sprong, *Dat anker staet op sprong*, is op het punt uit den grond te gaan. *Op stel en sprong staen om nae de kerk te gaen*.

spul, spel.

spijgat, gat, waardoor water van dek af buiten boord loopt; offic. "spuigat".

stâaite, stuiten, afstooten. *Dat stâaite me-n-off!*, dat stond mij tegen, stuitte me tegen de borst. *Daer is 't op ov-estâaitet*, daar is het op afgesprongen. *Van de werómstâait*, van de weeromstuit, uit reactie.

stââlte, *we stinge kop in de stââlte*, van een steil stuk strand af.

stâàræk, sterk; bij telwoorden, bijv. zes man sterk: *mit z'n zösse stâàræk*.

stâalhaele, steilhalen, nl. het zwaard verticaal tegen de zijde van het schip halen, om afdrift bij het zeilen tegen te gaan. Sedert 30 jaar in onbruik; nog in B. 1790.

staeg-an, gestadig aan, langzaam aan. *Staeg-an voor de lenge!*, langzaam haele als de lenge naderen.

staekelbos, flambouw van touwwerk in terpentijn gedrenkt, waarmee men seinen kan geven.

staেকে, seinen geven. Ook B. 1790.

staekelvier, *staekelbos*.

staele, dunne touwtjes ('n *bosse staele*) gemaakt om de netten aan de *speerræps* te verbinden. Ook B. 1790.

staen, 1. te wacht zijn: *Hoe lang motte we staen? Je staet pas 'n goed uur*. 2. bij peilen: *Hoe staet Terskelling van je? In 't Oost van ons*. Ook: *'t Net staet goed bij de grond*, bevindt zich goed op den bodem. 3. gestrand zijn, van een schip: aan de grond staan, bv. *hij staet! we staen! hij sting* (= aan de grond geloopt). *'k Heb mee emækt datter drie skepe gelijk stinge hier*. *Aai Lòs die hâat bij Burrekom estaen op 'n plaet*, met een bom droog gelegen. 4. *te burræg staen*, zie *burræg*. 5. *staen te zwelle*, *staen te dringe*, zie *lucht*.

stamp, 'n *stamp doen*, zie 'n *hap doen*.

star, ster.

starreman, bom met sterren als reederijmerk op den boeg.

stee, 1. plek, plaats: 'n *stee om te vaere*. 'n *Slechte stee in 't tauw*. 'n *Steeje in me hand*, een zeer plekje. 2. betrekking: *As m'n vaeder gien stee en hadde, dan was 't zwarte honger*.

steekzâewer, reis als noodhulp bij de visscherij. *Piet is mee voor 'n steekzâewer. 'k Heb al drie steekzâewers edaen. Steekzâewerman*, die een *steekzâewer* maakt.

steke, 1. steken; bij de visscherij niet visschen, hetzij door storm, hetzij om andere verandering. Het schip wordt dan met den kop op zee gehouden. *Die legge te stéke. We hebbe-n-estoke. Steek!*, met den kop scherp bij den wind doen draaien. 2. *steek* en *steke* beteekent ook: een seizing op de uitlopende reep bij het schieten vast maken. 3. *dat steekt wel op dortag duizend in de nette*, dat belooft wel een vangst van 30 000. In B. 1790 en ook nu nog gangbaar, bv.: *dat steekt wel op 'n lastje of twaelaf*.

stekel, doorn van hegheesters bijv.

stekels, blauwe zeedistel.

stekke, goed gericht gooien, bijv. met steenen.

stekke, adj. 'n *stekke peer* = beurse peer; een *stekje* is een kleine peer of appel met wat beurse plekjes *voor de wechgeef*.

stel, (het), het heele vischtuig voor de trawlvisscherij.

stelle, ..., *zel 'k maer stelle*, zal ik maar zeggen; formule bij het vertellen.

steure, steuren, het zouten van ongekaakte haring. Bij groote vangst heeft men namelijk geen tijd om alle haring te kaken. Ook in B. 1790.

steuerhaering, gesteurde haring.

steve, steven, voorste verbanddeel van een schip: *De steve snijt 'r lekker deur!*

stiene, steenen, steenen als grondteekens: *We hebbe in de stiene-n-evist*.

stiere, sturen. 1. sturen van een schip; meestal echter *vasthauwe*. 2. besturen en beheeren van een schip; de functie van *skipper* uitoefenen. *Hij stierde van Piet Haezenoote* (den reeder). *Hij stierde* {p.56} *van Skeveling*, voor een Schev. reederij. Ook in B. 1790 de vorm met *ie*.

stierman, vroeger de *skipper* (de kapitein) van een bomschuit; tegenwoordig de tweede in rang aan boord.

stierstoel, 1. houten zetel op de bom, waarop men bij het sturen kon gaan zitten. 2. een met schotjes afgeschutte plaats in het logies, bestemd voor den schipper.

stievrvâuw, vroeger de vrouw van den schipper van de bomschuit.

stik, znw. stuk. Ook B. 1790. 1. 'n *nieuw stik*, 'n *zwaer stik* (touwwerk) enz. 2. een gehavende haring, vooral in meerv. *stikke*, 'n *kantje stikke*. *Stikkelton*, ton voor de *stikke*. 3.

Broodmaaltijd, *stik ete*, *stikketijd*. De oorsprong is duidelijk in 'n *Bolletje*, *daer doen 'k drie stikke van*. 4. *vier stiks fan haering*, stuks. 5. *op gien stikke nae*, heelemaal niet. 6. bijw. *an stik*, *an stikkent*, *stikkent*, kapot.

stik, bijw.: *stik in de wind*: pal in de wind; nog sterker is *hard stikke in de wind*; ook (*hard stikke vol*). (Zie bij *stikfol*).

stikfol, propvol. 't *IJs was stikfol rijers*.

stilwaeter, zie *hoorwaeter*.

stop, stopje, 1. een vroeger zeer bekende scheepskist met handvat op het deksel, waarin ieder opvarende zijn versnaperingen, tabak, pijpen enz. had. 2. stop! stop!, bevel tot ophouden.

store, (onoverg. ww.) zich storen. *Stoortter iet an!*

störräm, storm. 't *Sel 'n störräm waeje!* Vooral ook fig.: *det sel d'r 'n störräm waeie!* (wat zal hij of zij te keer gaan).

störræve, sterven.

storte, estortet, haring bergen, bijv. in de *kasbak*. *Haering in tonnen storte*, d.w.z. niet netjes *pakke* of *legge*.

stouwe, stuwten.

stouwer, degene, die de tonnen haring in het ruim opstuwt.

stouwvlotte, oude vloten (= groote kurken) bij het stouwen gebruikt.

strâaisel, bijvorm van *stròðisel*.

strâel, **strâele**, een groote hoeveelheid, bijv. van kwallen in het net.

Straet, (de), *scherpe* plek vol steenen bij Texel; 't is daar gevaarlijk visschen m. o. op de netten.

streek, 1. gebied, omgeving: *Dat was in die streek van de söstæg* (= 60° N.). 2. Kompasstreek, *Hâuw maer 'n streek hooger heen*. 3. trek (zie daar), *We hadde-n-'m mòdi streekje-n-edaen*. Wanneer men toch wachten moet, doet men en passant 'n *naestreek*. Ook in B. 1790 *Z'n streek neme*, ergens gaan visschen.

streen, lange streng dun touw; een streng katoen, sajete of wol, voordat er een kluwen van gemaakt is: 'n *streen gaerent*.

streng, strengen, kardeelen van het touwwerk; bijv. *driestringstâuwwerk*, *Is-tat driestrengths?* *D'r laat 'n streng of!*, het touw is stuk.

striem, **striempje**, schijfje of sneedje van vruchten, brood, koek enz.

stròòie, strooien. *Stròòisæl en strâaisæl*. Zie *strâaisel*.

stropblok, blok met een strop er omheen.

strijd, discussie, twistgesprek.

strije, stree, estreen, strijden, bekvechten, ruzie maken. *Ofstrije*, leed doormaken: *Ze hâat hâel wat ov-estreen*.

strijke, 1. strijken, het schrobnet in gaan halen. Hierbij werd de stagfok gestreken. *We benne toe de trek uit was, om zeuve-n-ure-n-estreke*. 2. de tonnen haring omlaag vieren: *Strijke!*, commando daarbij. *Strijkers* zijn zij, die aan de *haketauwe* de tonnen afvieren. 3. ergens gaan visschen; zie *streek*. 4. na te hebben gezeild of verstoemd (= vertierd, zie *vertiere*) gaan "schieten", zie *skiete*.

strijkskòòn, het dek is *strijkskoon*, als alleen de haring bij elkaar is gestreken en weggeschept; er blijft dan wat slijm en schubben achter. Na spoeling met water is het *zulleverskòòn*, zilverblank.

stug, (bijw.) 1. stroef: *Dat ding gaet 'n beetje stug*. 2. onafgebroken en daardoor snel, werken. *We haelde stug deur*, het *haele* ging onafgebroken snel door; in deze beteek. ook het bijw. *studdie* en *studdie-an*.

stug, (bnw.), hard, niet gaar, niet zacht: *Die bòòne benne stug, ze motte nog 'n snersje hebbe*.

stuidie, attentie. *Hep stuidie! Pas op je botte!*, Let op als er iets aankomt..

stuik, (de), 1. dwarsscheepsche deknaad. 2. hoop want, in het netruim bijv.: *Laet te stuik iet ofkomme, hoor Piet!*

stijf, 1. zeer winderig, stormachtig. 't *Is knap stijf*, stormachtig. 'n *Stijve véger, drilder, bries, kauw*. 't *Is stijver as vânochtent*, meer wind, de wind is krachtiger dan van ochtend. 2. boven het middelmatige. *Die vent-tie-vaert stijf*, besomt goed. *Hij is stijf in de* {p.57} *vloot*, boven het gemiddelde in besomming. *Hij is bij de stijfste*, bij de hoogste besommers.

stijfte, 1. stijfheid in de leden. 2. steun, hulp en gemak: *Die jonges heb j'al aerdæg stijfte-n-an*. *Dat tauw hebbe we stijfte-n-an*. 'n *Stijfhâuwer*, hulp, steun. *Hij hâad 'n goeije stijfhâuwer an die jonges van 'm*. *Da's 'n mooi stijfhauwertje*, meevallertje. Ook een matig briesje werd een *stijfhauwertje* genoemd; het was voldoende om de vleet stijf te houden, d.w.z. zonder bochten.

suikelaet, chocolade.

Sunderdeklaas, **Sundereklaas**, Sinterklaas.

T.

tâait, eig. tuit. 1. torentje. Vroeger stond tusschen Noordwijk en Katwijk op een hooge duin een houten gebouwtje, in het "Kattæks" 's *Graeven tâaitje* genoemd. 2. de puntige top van een vrouwenmuts: *Wat 'n tâait hâad-die muss!* 3. puntige zandhoopjes voor de *klote* bij het *kolve* op het strand.

tâaitæræg, abnormaal puntig, van een muts bijv.

Tààlènd, n.o. uiteinde van de Doggersbank, door de Engelschen “tail end” genoemd.

tààràne, tornen (los-). Katw. *torne* behoeft geen ander woord te zijn, aangezien voor *d'r tege op torrene* ook wel *d'r tege op tààràne* wordt gezegd. Ook *'n hâele tààràn d'r an hebbe* en *'n hâele torn*.

tabak, *'k Heb 'r tabak fan*, *'k Heb 'r bále Tabak fan*, *'k Heb 'r (de) bale van*, ik heb er meer dan genoeg van. Uitspraak: tɔbak.

taefel, *We zelle an onze meesters taefel te gast komme*, we zullen een groote vangst hebben. In B. 1790 en ook nu nog bekend.

taekel, hetzelfde als *taelie*.

taekele, 1. met takel(s) verplaatsen of ophijschen. 2. het eind van een tros of touw tegen het uitrafelen met dun garen omwinden. *Oftaেকেle*, aftuigen, minderen. *Optaেকেle* 1. met takel(s) naar boven hijschen. 2. optuigen: *Hij (de schuit) was zóó raer op-etaekeld*. Ook fig. van personen: *Hij gaed-al aerðæg oftáেকেle*. *Hij taekelt-hard off*. *Toetaেকেle*, optuigen, mooi maken, tegenwoordig meestal ironisch gebruikt. *Wie hààd jou zoo toe-etaekeld? Dat wijf zag 'r zòò toe-etaekeld uit*, potsierlijk.

taekelgaerent, garen, dat gebruikt wordt om te *taekele*.

taelie, (het), takel, talie, bestaande uit blokken met een doorgeschooren looper om gemakkelijk zware vrachten te lichten.

taelië, **optaelië**, met een talie of takel naar boven halen, werken.

taene, tanen van netten. *Taenbak*, *taenketel*, waarin de *taensop*; er onder brandt een vuur. *Taenderij*: een installatie voor het tanen; de plaats, waar het gebeurt. *Taenpomp* levert het water voor het tanen. Ook kan visch soms een beetje *taenæg* smaken. **taenæg**, wordt als kleuraanduiding van netten gebezigd, niet van menschen, tenzij ze nog *geler as pis benne*.

taeje, 'n, een borrel.

taerâep, talreep, waarmee het want op de verschansing vastgebaald wordt.

taes, taats, achter den achterstevan uitstekend eindje kiel, waarin het roer draait.

Taesplaetje, halfbol plaatje, waarop het roer rust. *Taespot*, uitholling van de taats, waarin de koning van het roer draait. Fig. *Hij hâat'm an z'n taes*, hij heeft hem te pakken genomen, in den handel er tusschen genomen. *An z'n taes trekke*, hem eens onder handen nemen.

taets, of **taetsend**, hoek bij de schoot van het gaffelzeil.

tak, 1. aftakking van een stroom in zee. *Takbaut*, een bout met weerhaken. 2. onder invloed van 1. zal uit *attaque* ontstaan zijn: *'n tak van influenza*, influenza in lichten graad. Analogie naar 1. is: *Van dat kauwe wêer uit amérika hè'we hier òòk nog 'n tak*.

tal, ('t), tweehonderdtal; is *tien snâes*.

tarrøpetijn, terpentijn.

tauwe, (d'r op), er op los ranselen, hard slaan.

te, (voorz.), *te Lâaje*. *Ankomme te Noortach*, aan het strand te Noordwijk. *Te ruifel*, in haast. *Te vier gaen*, den kachel stoken. *Te wacht gaen*. 't *Enne*, aan het eind van. *Haut-te hand!*, houd de haring nog even in de hand. *Te vette gaen*, op de vette haringvangst gaan. *Te markt brenge*. *Te vorsse vaere*, in het najaar de haringvangst aan land {p.58} brengen. *Te nooie komme*, zie *nooie*. *Te pal komme*, zie *pal*. *Dat staet mijn iet te voor*, voor den geest.

te, **t'enne**, bv. *tenneraed weze*: ten einde raad. De uitdr. *hant-te-hand* is niet meer letterlijk op te vatten. De kakers werpen de geakaakte haringen één voor één in 'n mand zonder daarnaar te kijken. Is deze vol, dan roept men *hânt-te-hant!* De kakers gaan dan echter snel door met kaken, terwijl ze tijdelijk de geakaakte haringen in de mand werpen, waaruit ze de ongeakaakte grijpen.

teborste, oud verleden deelwoord van *teberste*, stukbarsten. 1. totaal stuk, wordt gezegd van netten. 2. *Hij is teborste*, hij heeft een breuk. *Is zwaer teborste*, heeft een gevaarlijke breuk.

teefje, klein gekleurd *breeltje*, dat op het *uiternet* wordt bevestigd. Wanneer buiten gebruik, liet men dit vroeger wel op den boeg buiten boord hangen. Ook in B. 1790.

telle, in aanmerking nemen, rekenen. *Je mot telle dat...*

telles, tellens, *Kè-je tien telles wachte Kees?*

teller, ook **telder**, vroeger degeen, die aan land de steurharing telde.

taloozie, horloge.

tamee, aanstonds, in B. 1790; nu niet meer.

tāmet, bijna, altemet, ongeveer, nagenoeg. Ook: temet om.

temtaesie, *'t is me 'n an temptaesie*: een moeilijke opgave, een bezoeking.

ten, te den. *Ten haering gaen*, op de haringvangst gaan.

ter, te der. *Ter doel in de haeve lōdpe*, zonder hindernis. *Ter lek komme*, aankomen op een bepaalde lek. *Terlōdp*, zōo dat het schip *lōdpt*, voor den wind vaart. *Ter plaetse*, spec. op een bepaalde vischplaats aankomen. *Ter zet*, schuins, bij het kolven stond de stok *terzet* in het houten blok, waarmee geslagen werd. *Ter schep*, zie *schep*.

tārek, onmiddellijk, direct; waarschijnlijk begrepen als *te-rek*; verscherpte vorm van direct.

Ternuiten, zie *skip van St. Ternuiten*.

terzet, (bijw.) zie *zet*.

teuge, 1. bijwoord, vooral met hebben verbonden. *Ze hadde Gijze teuge*, Gijs werkte hen tegen, was er niet voor. *Ze hadde de mart teuge*, de prijzen voor de vangst waren laag. *Slagboug teuge hebbe*, bij het laveeren juist na het wenden den wind in nadeelige richting zien veranderen. 2. voorz. *teuge dagworde, teuges ten aevent*. *'n Logger teuge-n-ons an!*, vlak bij ons. *D'r komt 'n logger teuge ons an*, tegen onze richting in, op ons af. *Teuge Noortach an*, bij Noordwijk.

teugerampe, tegenslagen.

thuisleggers, pensiongasten.

thuiszāal, (de), (zelfst. nw.), het stoomen, vroeger het zeilen naar de thuishaven; zie *uitzāale*. Ook in B. 1790.

tient, (mv. tiente), tiend, tienden, waarvan men manden vlecht.

tiende, de oude beteekenis, nl. een tiende aan belasting opbrengen, bestaat nog in de uitdrukking: *Hij hāad tiend' egeve*, hij is erg afgefallen in gewicht.

tientje, halve gulden, tien stuivers.

tier, 1. *tier hebbe*. *Die hond hāad al māer tier as gistere*. *'k Heb iet feul tier*, ik voel me niet lekker. 2. afdeelingen in de laadruimte, waarin in langscheepsche richting juist een harington past; bv. *die logger was twaelef tier*. 3. ruimte tusschen twee in lengte naast elkaar liggende en in snijvlak elkaar rakende tonnen. Wanneer op die twee een derde gelegd wordt, ligt deze *in tier*. 4. ruimte tusschen de strengen van touwwerk; bij het *trenzen* vult men deze wel met dun touw op.

tiere, gedijen. *Hij tiert iet aeræg*, hij is niet opgewekt.

tille, *Ze tille d'r iet swaer an*, ze trekken zich er weinig van aan, voelen het niet als bezwaar.

tintele, *Z'n ooge tintele van blijskop*.

tintelton, tondeldoos; nog lang in gebruik geweest.

tjik, (de), 1. gaffeltopzeil; driekant zeil boven het gaffelzeil, extrazeil. 2. het gouden of zilveren *hōdfijzer*. *Tjikkerāa*, zie *raa*.

tobbe, als tobbe dient ook wel het onderstuk van een vat; ook *baelie* genoemd.

tocht, (de), 1. dun uiteinde van de *reep*, bij het visschen het verst van het schip verwijderd. 2. stroom, vlak bij het land: *D'r ging 'n felle tocht*.

tochte, trekken van den stroom bij het strand: *'t Tocht in dat chat gunter*.

toe, uitroep. *Skaem je, toe!*

toe, (bijw. en voegw.), toen, ook in B. 1790.

toegaen, verouderende aanduiding voor het *uitzette* van trawl- of schrobnet; bij de zeilvaart algemeen. Ook in B. 1790. *Toegaen!*, commando, wanneer men zal gaan visschen, na eenigen tijd gezeild te hebben. *Toe benne we 's aevens laet nog toe-egaen*.

toegòdie, hierheen gooien. *Gòdi toe*, gooi het naar dit schip.

toe-mâonⁿ, (meerv. mâon), dichte vischmand; tegenover *Traeliede mâon*ⁿ.

toetrekke, verdienen, meer speciaal na aftrek van voorschotten enz. aan het einde van de teelt of reis, ontvangen geld. Ook het totaal, dat men gedurende een teelt verdient: *Voor d'òòrlog hâai-je-n-'n beste teelt as-je 300 gulde toetrok*.

toeval, epileptische aanval.

ton, 1. harington: *Ton in al over {p.59} boort!*, alles weggeslagen. 2. boei of ton als afbakening van vaarwater. *De ton, de uiterton*, de lichtbrulboei, die drie mijl in zee voor de haven van IJmuiden en voor den Waterweg ligt. *'k Hoor de ton. Die logger zit al bij de ton.*" 3. hommer van de mast, verdikking tusschen steng en ondermast.

tòdkje, spijltje in het ovale gat bij de punt van de boetnaald.

top, top van de mast. Een zeillogger ligt *van top*, als er geen fok voor den steven staat. *Voor top en taekel lenze*, zonder eenig zeil recht voor den wind gaan bij slecht weer.

toppe, zoo nu en dan slechts met de toppen van de masten tusschen de golven zichtbaar zijn. *Gunter kè-je net an 'n vaertuig zien toppe*. Ook wel *doppe*.

toppe, topte, etopt, tobben, hieruit en uit *hij topt* de -p-.

topper, zie *dirk*.

tor, in *as te torre* = zwart als een neger, bv. *ze ben' as te torre*.

torent, toren. *Viertorent*.

torn, beurt. *Daer hebbe we 'n hâele torn an ehâad* (ook *pulk*), een zwaar karwei. *Issæt jou torn?*, is het jou beurt?

torrement, woordenstrijd, twist.

torræne, *Je kon d'r temet iet teuge-n-op torræne*. Ook *antorræne*.

tornpael, paal, waaraan bij de schrobnetvisscherij de lijnen bevestigd waren.

traliede mâon, manden met tralies, veelvuldig gebruikt voor het verwerken van haring. Zie ook *toemâon*ⁿ.

traep, zie *draep*.

trawl, (**trəl**), ook *trawlnet*, het net van den *trawl(d)er*.

trawler, **trawlder**, gesproken als "troller", treiler als benaming komt in Katwijk niet voor.

trek, een periode van uitzetten, vissen en ophalen van de *trawl*. Deze duurt 2, 3 à 3½ uur. *Daer hè-we twie trekke-n-edaen, toen bè-we gaen verstòdme. Zè-we nog 'n trekje doen?*

trekje, ook: *'n trekje baes!*, verzoek om nog eens over te veilen, van dengene die 'n mand (of meer manden) visch had afgemijnd, wanneer hem nl. de inhoud daarvan tegenviel. De afslager was niet verplicht dit te doen, maar veelal deed hij het toch.

trekke, 1. de schuit hoog op het strand trekken en op rollen zetten. 2. de *aendacht trekke*, nl. door een langen stoot op de stoomfluit; dus tot aandacht dwingen. 3. intransit. *Dat Mallegat* (een vaart) *trok hier tot net bij de Blòditjies*, liep, strekte zich uit tot. 4. schrob- en trawlnet *trekke*, binnenhalen met de hand.

trâuwdag, "in z'n trouwdag", tijdens zijn huwelijk; eigenlijk zijn getrouwde dagen.

tuig, (het), 1. al wat samenhangt met de masten en verdere rondhouten van een schip. *Staend tuig* dient tot steun voor de masten, want en stangen. *Lòòpend tuig* is alles wat over schijven loopt. 2. touwwerk, als *lijketuig*, *piekevalletuig* enz. 3. dingen, rommel, gedoe. 4. gemene lieden: *'t is tuig!* Ook fig.: *ze tuigt mòdie met dat sjaeltje*.

tuige, optuigen, aanbrengen en verfraaien van het tuig. Van een schip zegt men *Hij tuigt mooi, mit-tat nieuwe gatsâal*.

tuin, groen grasveld; erf van den reeder met vischdrogerij enz. *In de tuin staeke we de vleet in*.

tuinster, vrouw, die in den *tuin* van den reeder werkte.

tukje (doen), kort slaapje doen, vgl. *piepslagje*.

tussewiel, tandwiel bij het stoomspil, uitneembaar tusschen twee andere wielen bevestigd.

twiebak, dubbelgebakken broodje met korsten aan twee zijden. Vgl. *bak*. In B. 1790 en tot voor 50 jaar in gebruik.

twielicht, schemer.

tij, (het), getijstroom. Bijw. bep. 'n *tij*, gedurende een getijstroom. *Zâevaltij*, tij dat zeewaarts gaat.

tije, (teeg; tege, teeə, toge; etege, etoge), tijgen, vooral met an- verbonden, in de beteekenis beginnen met: *Hij teeg an 't flouke*. 2. *We teeə-n-an*, we gingen aan het werk. Zie *antije*.

tijelək, tijdelijk; op tijd (komen); vroeg.

tijgaen, bij hoogwater den dienst aan boord v. d. bom waarnemen.

U.

uil, *As 'n uil in dòsnòdd*, sip kijken; ook in B. 1790. 2. eenzaam zitten, afgezonderd.

uit, *De zon is 'r uit*, is opgegaan, uit de zee.

uitasse, asch verwijderen, van asch ontdoen: 't *Donkje uitasse*.

uitdrege, de mannen uit de aangekomen bom door het water naar het strand dragen; dit geschiedde door den *uitdreger* of *Zwemmer*. *Hij hadde ons nog geniens allegaer uitedroge*.

uitəpluisd, overdr. van een zaak: uitgezocht.

úiterənd, het verste eindpunt van de vleet.

uiterjâon, het buitenste *jâon*. {p.60}

uiternet, buitenste net van de vleet.

uiterton, de buitenste ton voor het zeegat; de lichtbrulboei, die drie mijl in zee vóór de haven van IJmuiden en voor den Waterweg ligt.

uiterst, (bijw.), *Twie menuite (op s'n) uiterst*, op zijn hoogst.

uithaele, 'n *nieuw schip uithaele*, voor 't eerst zeeklaar maken, uit de bouwschuur halen. Nu ook van een schip gezegd, dat voor de eerste vaart wordt opgetuigd. *Fegure uithaele*, het maken van versieringen, optochtonderdeelen bij een feest.

uithaele, uitsparen, bekorten, bezuinigen, bv. *as je zòd gaet, hael je 'n ən dag uit; dat haelt 'n ton aerepele uit*.

uithalle, zie *halle*.

uithebbe, geledigd hebben, gedronken hebben. *Heb je je bakje-n-al uit?*, heb je al koffie gedronken? *Heb je nau die gròdte kom waeter al uit dðk?* *Hij hadde maer ien biertje-n-uit?* 't *Uit hebbe*, de vleet in zee geschoten hebben (nl. uit het schip).

uithure, verhuren.

uitkomme, *Kom uit!*, alarmroep tot de mannen *omlaeg*.

uitkrijege, 't *Skiete* beëindigd hebben. *We kregē-n-'t die aevend iet mâer uit*, niet meer klaar. *Om zòs ure hadde we-n-'t uit*.

uitlegge, een rondhout uit de bom steken; *uitlegger*, een rondhout of spier achteruit gestoken, om de *jaemet* uit te houden. *Uitleggersgat*, 't gat waar hij doorgestoken werd.

uitlegge, ruimte in touw of zeil wegwerken; syn. van *uitlòdze*, *uitpaaie*, *uitslekke*, *uitviere*.

uitlevere, *dat levert uit*: daar komt veel meer uit dan wij verwachten, bv. uit 'n vat of uit een ruim; vgl. in Nedl. uitdeelen.

uitlòdze, syn. van *uitlegge*. Zie *lòds*.

uitlosse, zie *uitlegge*.

uitpaaie, zie *uitlegge*.

uitrije, een storm uithouden en afwachten, drijvende achter de vleet. *We lagge drie daege uit te rije*. 'n *Uitrijer hebbe*, den storm moeten *uitrije*.

uitsette, het te water laten van de *trawl*.

uitskaie, uitscheiden. *We skaie d'r uit*, met het werk. *Skai nou maer uit mit huile*.

uitskepe, uit het schip brengen, lossen van den scheepsinventaris. *We motte nog uitskepe. Die hâad al uiteskeeft.*

uitskiete, in soorten verdeelen, sorteeren, bijv. schol naar de grootte op een hoop werpen. 'n *Uitskieter* is een buitengewoon groot exemplaar, visch, mensch, aardappel.

uitslekke, syn. van *uitsteeke* v. e. tros.

uitsnijje, 1. een slechte plek uitsnijden. 2. bij een scheur in het net de mazen zoo besnoeien, dat het gereed is om geboet te worden. 3. van den wal of van een ander schip schuinsweg afkoersen: *Om zeuven ure benne-we-n- 'n beetje uit gaen snije.*

uitsnuive, van den gewonen koers afwijken. 'n *Uitsnuivertje maeke*, een bijzonder voordeelige reis maken; een meevallertje hebben in 't algemeen.

uitspeule, *uitspele mit-te koste*, het klaarspelen met de kosten, alles betalen en overhouden.

uitsteke, 1. buiten gebruik stellen: *We mosse zös nette uitsteke, hâelemael fijn.* 2. buiten het schip uitsteken: *We zelle de fok uitsteke.* 3. van een tros: uitgeven.

uittenòðge, niet meer te zien, reeds buiten den horizon. *As j'm nog sien wul, motje gauw weze; hij is in 'n kertiertje uittenooge.*

uitterzâe, van uit zee komend.

uitvorse, haring, die al in 't zout staat, weer ontzouten, om te bakken. Dit gebeurde in een *baeli*. Vgl. bij de marine "versebali". Zie *vervorse*.

uitzâale, van de thuishaven naar de visscherij varen. *Mit uitzâale*, tijdens het uitzeilen.

Uitzâal, de tocht naar de visscherij, de duur ervan. 'n *Lange uitzâal hebbe*.

Uitzâalder, 1. schip, dat onderweg is naar de visscherij. 2. een hartigheidje voor de reis naar de visscherij, meestal een tonnetje haring, dat de vorige reis ervoor werd bestemd.

uitzâeuwe, allengs verder in zee gaan, zonder dat men bepaald zeewaarts koerst.

uitzetboom, waarmee de vischlijn van de schuit werd afgezet.

unjere, langzaam zeilen met *unjerstuig*.

unjermast, **unjerzâal**, noodhulpmast en noodhulpzeil gebruikt bij het *unjere*. Bij het visschen was de groote mast half gestreken; het ophalen nam te veel tijd, wanneer men een kleinen afstand *verzâalde*, voor men weer ging *skiete*. Men maakte dan een tijdelijk tuig en ging *unjere*. In B. 1790 "eujer"; *unjere* wordt dan ook nu genasaleerd uitgesproken.

uurglaeze, zandlooper. {p.61 }

V.

vaek, *De vaek uit de òðge hauwe*, ook in B. 1790.

vaem, (mv. idem), vadem, 1,83 M.

vaere, 1. het visschersbedrijf uitoefenen, de zee bevaren. *Die man hâad s'n hâele leve-n-evaere. 'k Voer toe van Maert Hubrechte.* 2. uitvaren: *Nou, toe was 't zuk'n weer, dat-tè bòðte die bléve legge, maer Gèrréd-is evaere.* 3. Bij de vaart een plaats geven of hebben aan boord: *We vaere twie ton zaut in de zij. 't Aepe-val vaert op de naegelbank an stuurboord hier,* gezegd tegen een matroos, die pas aan boord komt; zie *val*. 4. meevaren, aan boord hebben: *We vaere twie jonges, in dan he'we nog 'n vierdalløver òðk om boort.*

vaerøg, spoedig, zonder verlet. In B. 1790 en ook tot voor 60 jaar nog gangbaar.

vaertien, veertien.

val, (het), takel, waarmee de zeilen opgeheschen worden: 't *Klui-fokkeval is uitgepikt. 't Piekeval vaerd' an bakboord, in 't bekkeval an stierboord.*

valle, (werkw.), 1. met het heel gewicht *valle* in de *haelende* part van de *valle*; de hierdoor ontstaande *loos* wordt onder een *nagel* of *klamp* doorgehaald. Dit doet de *deurhaelder*; de anderen zijn de *valders*, de zwaarsten. *Hé, val!*, roep voor het gelijk neervallen. 2. afdalen naar *omlaeg* of in een boot. 3. De motor viel *stop*, bleef toen stilstaan. *Valle* heeft een momentane beteekenis, ook die van iets verrassends.

valwind, rukwind op en neer waaiend.

van, (voorz.), 1. in dienst van een reederij *stiere*, schipper zijn: 'k *Stierde van Piet Meerburrege vaeder*. 2. op bevel van, van wege: *Hij moch 'r in 't gehâel iet chaen zittə, van de burregemâester*. 3. door (bij passief): *Dat is fan Piete-n-eteerd eworde. 't Lijkt wel van de rotte ekauwt*, als de netten stuk zijn. 'k *Heb 't fan z'n âage hòdore vertelle, jae* 4. tengevolge van: *We bleve legge van de vis*, door de groote massa visch. 5. partitief: *D'r waerre maer vier stiks fan kòdïe*. 6. praedic. met zijn: *Die huissies waere van durrəp*, eigendom van de gemeente. 'k *Ben zoo van de rimmetiek*, zoo ziek van. Ook praed. attr.: *Hij lâait fan de niere*. (Oorspr. ten gevolge van). *Watti van zins is weet 'k iet. We zijn van de raais*, we moeten de reis afbreken. 7. *Van me leve*, versterkende uitdrukking bij vertellen. 'k *Hep 't døk fan me leve-n-châad, dat ...*, het is me toch eens gebeurd. 9. *Romt fan duine!*, rondom duinen, alles duinen wat je zag. *Romte fan blanke*, bij het dominospel, als men alle kanten *blank* heeft. **vang**, vangst: *We deeə-n-'n gròdte vang. We hebbe d'r 'n mòdïe vang van. Zauwe we nog 'n vangetje doen, murrəge?* Alleen bij de haringvisserij; bij de trawlvisscherij *trek*. Zie *windvang*.

varəke, bruinvischachtig dier, dat schepen begeleidt; steeds bij den kop van het schip, terwijl één de zwembewegingen schijnt aan te geven. Tezamen heten ze *de boer mit s'n varəkes*. Vroeger werden ze ook aan de kust gevangen. Zie den naam *Varkevisser*.

vast, (bijv. nw. en bijw.): 'n *Vaste lucht*, bestendig mooi. *Vast worde, vastlòdpe, heftvast worde* kan het trawl-net aan een wrak of een ander *heft*. Men roept dan *Vast!*; ook als bij het *skiete* iets blijft steken. *Die skuur bij Dirrek was te (de) vaste*, de gewone, altijd gebruikelijke schuur voor zoutvoorraden. *De Vaste*, oorspronkelijk de Kathol. Vastendagen, thans *de late winder. Dat was in de vaste ...*

vasthâauwe, sturen; het gewone woord bij de visschers.

veer, *Het veer eens overkijke*, de situatie in den omtrek. In B. 1790 en ook thans nog.

vel, 1. huid ook van visschen. 2. geolied schort of schootsvel, aan boord gebruikt. Ook *olied vel* (verl. deelw. zonder *e-*). *Vel en wante antrekke*, Ook in B. 1790. *Mettet fel op-te skoot sitte*, met het schootsvel op de knieën gereed zitten, om het direct aan te kunnen trekken.

veld, *wantveld*: stuk vlak duin aan de Noordzij van Katwijk, waar de netten worden gedroogd en hersteld. *In 't Veld weze*, werkzaam zijn op 't *wantvelt* met de netten. 't *Veld in hebbe*, het naar zijn {p.62} zin hebben, in zijn knollentuin zijn. *Nou Klaes, die hâai 't veld-in, toe ie zag dat Wuls 't døk iet 'n klaerde*.

velling, lage verschansing van de bom; de bovenkant van de verschansing. *De mast op de velling*.

vingster, venster.

vent, (mv. vente), mannen aan boord; op zee was *vent* ook voor de *skuit* gebruikelijk bij zijn manoeuvres. *Steekt-tie vent deur de wind*.

verarme, 't *Luchtje gaet verarme*, wordt ongunstig.

verdistelerweerd, verfomfaaid, kapotgemaakt.

verdaege, terecht komen, in zekere richting gaan: *Toe benne we voor Lâaistof verdaegd. Toe benne we mekander kwijt verdaegd. Die braels ben' over boord verdaegd mittie zet waeter, in Henk verdaegde onder de skeepsbòd.*

vergaere, ook **oververgaere**, materiaal overhouden, door zuinig te zijn.

verglaest, 'n *Verglaest zâetje*, vlak. Zie *gael*.

verkenne, zich oriënteren. *Faiərel, 't âailant, je verkent 'r weldəris an*, je oriënteert je wèl eens aan dat eiland. *Verkenning hebbe*, middel om zich te oriënteren.

verkomme, vooruitgaan, verbeteren: *Hij is al aerəg verkomme sint ie hier omboord is. Jae zeker, hij gaed-al zoo zoetjies an heen zâehard worde. Bij 't warme vier verkom'k pas 'n beetje*.

verlet, tijdverlies, verloren vischkans: *We hadde maer twie daege verlet. We zelle buite verlet binne brenge.* Ook in B. 1790.

verlette, *Tijd verlette*, onbenut voorbij laten gaan.

verlieze, 'n *Verloren gang*, een strook van de huid van het schip, die puntig toeloopt.

verlòòp, 1. verloop: *Dat hâad nog 'n goed verlòòp ehâad.* 2. onweersbui. *Dròòge verlòòp*, bui met plotselingen wind zonder regen. *Verlòòpog weer*, buiig weer, onweersachtig.

verplichting, doen, korte godsdienstoefening houden.

vérræk, vork.

vəronder, vooronder, volkslogies.

verre, verweg. *De wacht is verre van ons*, wij zijn er nog lang niet aan toe.

verschanzing, bommen hadden geen verschanzing. Daar was een lagere *wal*, die heette *velling*.

verspeuele, verliezen: *Hij hâad 'n halve vleet verspeuld.* Vgl. *vervalle*.

verstool, (het znw.), mindering van scholen van het trawl-net.

verstòòme, naar een andere vischplaats gaan, met een zeilschip *verzâale*. Beide werkwoorden beteekenen ook: op een rots, bank of kust vastraken en schipbreuk lijden.

vertelle, noemen: *Nou, toe vaere z' ris, die 'k je daer vertel, in Jaecob van Knelis van Baele, in toe ginge ze ...* Katw. *opnomme*, vertellen.

vertier, 1. plaatsverandering; veel *vertier* bij de visscherij moet in 't journaal worden vermeld. 2. vermaak, tijdpassering.

vertiere, naar een andere vischplaats gaan.

vervalle, terecht komen bij: *Toe benne we bij 't Gallegezond komme vervalle.*

vervalle, (verl. deelw.), *vervalle nachtje*, een nacht, waarin niet gevischt wordt bij verwachting van slecht weer, dat niet komt.

vervolgens, achtereenvolgens: *Dan voere de skuit-n-of, allegaer vervolgens.*

vervorse, 1. een nieuw begin, een nieuwe reis maken. *Hij gaet vervorse*, hij zeilt na een weinig gunstige reis, naar huis, om een *vorse* reis te beginnen. 2. versch water op de haringen doen, nadat het oude, zoute water er afgegoten is.

verzâale, naar een andere plek zeilen.

verzauwte, (verl. deelw.), gebruikt bij het zouten. *Alles wel, zauwt verzauwte!*, een gezegde om aan te geven, dat alle zout verbruikt was en het ruim volgevangen.

verzuipies!, de ergste vloek van een braven schipper.

verzije, met de bom door slecht weer op een andere plaats aan de kust varen dan men bedoelde; dus een "noodstranding" maken: *Toe benne we de Wijk verzijd. Toe hêwe 'n week teuge Zanfard an verzijd estaen.*

vette gaen (te), op de vangst van vette haring gaan.

veul, (bijw.), meestal, veelal, dikwijls.

veul in vijf, heel wat, bv.: *ze hâad er veul in vijf van te zegge, maer ze deugt zelafiet.*

vier, vuur; ook vuurtorenlicht, vroeger een *vúur*: *Daer staet 't fier van Skeveling. Vier an 't waeter*, het licht van de vuur-{p.63}toren precies aan de kim; dan komt *Vier achter 't waeter.* Zie *vlaek*.

vierbòòt, vuurtoren, waarop nog oude vuren hebben gebrand, o.a. de *Kattaker vierbòòt*. In B. 1790 *vierbot*. *Gatvier*, heklicht, achteraan het schip. *Te vier gaen*, pan of ketel op het vuur zetten; ook in B. 1790. *Skijnviere*, de roode en groene zijlichten van schepen.

vierd'alf, $3\frac{1}{2}$ *Vierd'alver*, jongeman, die $\frac{3\frac{1}{2}}{4}$ van een matrozendeel verdient.

viere, 1. een touw of tros laten gaan; meestal houdt men een slag om *bolder* of winch, ter voorkoming van te snel vieren, ook om direct weer te kunnen *hauwe*. Commando: *Vier!* of *vieré!* 2. het lichten van de zee.

vierendâels, $\frac{1}{2}$ van een matrozendeel: *'k hadde maer 'n hallaf vierendâelsje. Vierendâelder*, jongen, die voor $\frac{1}{4}$ van een matrozendeel is aangemonsterd.

vierkant, in zijn geheel; aan alle zijden: *We zelle-n-'m vierkant oppakke, manne! Ze gooide-n-'m vierkant over boord.*

viktaelie, etenswaren aan boord; ook *kostchoet*.

vin, vinnetje, klein driehoekig zeiltje op het achterschip gevoerd; ook in B. 1790. *Vinnemast*, andere naam voor de *jaemætsmast*.

vingerling, haak, gevormd door één oog van den steven en daar vlak boven één oog van den roerkoning, waarin van onderen een tapsche bout wordt gestoken, waarop een moer wordt gedraaid; verbinding van het roer met het schip.

vinnæg, vinnægjes, snel, fel, energiek; ook B. 1790.

vis, visch, verzamelnaam: *D'r zit chien vis hier. Da's prachtæge vis. We hadde 'n skip vis.*

visje, visch die men eet; een massa visch die in 't net zit. *De haering an dek, zelle we âest de vissies strippe? D'r zit 'n visje in, jonges! Aêst de vissies overskeppe. Zè-we-n-'n pekelvissie doen?*, zullen we een pekelharing eten?

visbaer, netten die ondanks beschadiging, nog geschikt zijn, om mee te visschen. Ook B. 1790.

visbòòm, boom voor het schrobnet, *bòòmnet*.

visnaemæg, geschikt om visch te vangen: *'n Vaempje dieper gaen met de vleet, is wel zòð visnaemæg. Deuze nette ben iet zòð visnaemæg. Kokklekáene benne véul visnaemæger as aes, as brokkies haering.*

visse, opvisschen van allotria; in deze beteekenis vooral in het perfectum gebruikelijk, zie Volkstaal van Katwijk aan Zee blz. 169.

visserman, 1. schip, dat de visscherij uitoefent; teg. *kofferdijman*. 2. zelden gebruikt om het beroep aan te duiden. *Murræge benne we-n-al visserman*, zijn we reeds aan het visschen. *Visserman is haest (gauw) verblijd*, spreekwoord.

visserswaeter, water, waarin met succes wordt gevischt: *Hier benne we nog iet op visserswaeter hòðr!*

visserij, de plaats waar men vischt.

vissings, zware platen onder het houten dek ter bevestiging van voorwerpen aan 't dek, waarop veel kracht komt, zooals mast, winch, *bolders* enz.

vlâais, vleesch, oudere vorm.

vlâeg, aanval van pijn: *'k Heb fan die vlâege-n-in me buik.*

vlâek, (de), het schijnsel van het licht van een vuurtoren, als het licht zelf achter de kim verdwenen is; vgl. *vier*.

vlaggeman, bom met nederlandsche vlag als reederijmerk.

vlampijp, pijp, waardoor in een scheepsketel de vlammen gaan.

vleet, 1. de geheele serie (120 – 150) netten voor de haringvisscherij. 2. het geheele vischtuig voor de haringvisscherij, dus alle netten, plus reep, breels enz. *Hij hàà s'n hâele vleet verspeuld*. 3. een vischsoort, behorende tot de roggen. 4. Merkwaardig is, dat het tuig van een zeilschip vroeger ook de *vleet* heette, evenwel niet eerder dan dat het door storm of i.d. geheel of gedeeltelijk over boord was *verdaegd*, (door ironie ontstaan). 5. *In de vleet zijn*, werkzaam zijn aan de haringvleet, op 't *veld*; vooral de *peke* werken daar.

vlekke, vlak maken, worden; haring of makreel opensnijden en vlak leggen om te bakken. *'t Zwaerd lag gevlekt op 't waeter*, vlak, uitgespreid. *Hij komt gevlekt!*, 'n roep bij het halen, als de netten *vlak* d.w.z. bijna horizontaal, binnen komen. *Hij vlekt nogal uit*, de netten komen wijd van het schip, dus vlak, binnen.

vlerræk, 1. vleugel. 2. reederijteeken {p.64} van den steven naar den boeg bij de oude bom in den vorm van twee vleugels.

vleuge, meelopen.

vleugje, tijdelijke opbloei, korte beterschap.

vliegens, bliksemsnel.

vloed, stroomrichtinglijn, stroom langs de kust. Alg. Ned. “vloed” is in Katwijk *hoogwaeter*. Deze vloed, in Katwijk noord-aangaande, veroorzaakt het *hoogwaeter*. *De vloed gáet al. De vloed is edaen. Hij lâad voor vloed*, de richting waarin het schip ten anker ligt, geeft aan dat de vloedstroom loopt. *Voorvloed*, aanvang van den vloedstroom.

vloot, 1. kurk, dienende om de haringnetten verticaal te houden, op de *speerap*. 2. een verzameling schepen: *Daer komd'n hâele vloot trollers. Wat 'n vlote vaertuige!*, uitroep. 3. de visschersvloot, *De ellafde Maai gaeter maer 'n klâan vlootje tsâe. De vloot zit benoorden-ons. We ben' uit te vloot; je zie chien vaertuig maer*, we zijn ver van de haringvloot verwijderd. 4. figuurlijk. *We benne in de vloot*, we behooren tot de gemiddelde besommers. *We benne in 't vlootje zòd*, wij behooren nog juist bij de gemiddelde, wij zijn eigenlijk iets beneden de gemiddelde besommingen.

vloerbaer, *onvloerbaer* is synoniem van *buite vlote*, zie *vlote*.

vlot, (bnw.), vlot, drijvende; ook in B. 1790. *Toe ie vlot wier*, drijvende bij de afvaart van het strand.

vlot, (znw.), mv. vlote, de kurken, die op de *speeraps* zitten. *De vlote zitte in de vloteton*, Zie *vloot*.

vlote, (ww.), vlot worden, bijv. van een oude bomschuit. *We benne iet evloted, evloot. Buite vlote staen*, met hoogwater niet vlot komen van het strand.

vluk, niet grondig, te oppervlakkig, te luchtig, niet stevig. *Dat chaet te vluk*, niet licht genoeg over den grond. *Dat ching mittie somme te vluk. Die pet staet sòd vluk*.

voere, voeren; ook zeil bij hebben: *Voor deuze bries voere we nou âagelak zâal zat! Die zâalfranse voerde-n-altijd 'n tjik Vergelijk 'n vlag voere*. 2. met vereende krachten een zwaar voorwerp verplaatsen, doen gaan: *We zelle de mast nog 'n endje achteruit voere*. Commando: *Héé, vóerr!*

voerman, de man, die de wagens en paarden voert, waarmee de vangst of scheepsbenodigdheden langs zij worden gereden of gehaald; ook *voert* hij de paarden *aan* bij het schuientrekken.

vol, als znw. gebr., 'n volle (*haering*), een geslachtsrijpe haring. Vgl. iemand voor vol aanzien; zie *maetje*. *Volle* (mv. znw.), volle haringen. *Tien kantjies maetjies in vijf volle*.

volâen, (bijw.), met volle kracht. *Volaen werkte de motar achteruit*.

volk, de zeelui; de visschers van beroep; het scheepsvolk, de bemanning.

volle, insteken van een brei- of boetnaald met garen.

volzâe, de lijn tot waar het gemiddelde hoogwater komt. *De skuit sting an de volzâe*.

vonkele, fonkelen, stralen.

voor, (voorz.), *We hadde nog 'n skip voor de zâe hoor!*, bestand tegen. *D'r sting 'n hâaning voor 't stuive*, tegen. 'k *Hepper twie-teelte mid over elòdpe voor 15000 gulde*, met een opbrengst van. 'k *Foer voor mätroos*, als *matroos*, voor het loon van. *Voor den dag*, present. *We waere-n-al die hâele nacht voor den dag eweest. Die jonges ben ammaer voor den dag; nae je kòdi jelui! We hoeve toch allemael iet foor den dag te blijve, zeker wel?*

vooreb, begin van den ebstream.

voorganger, 1. hetzelfde als *rijtuig*, zie daar. 2. 'n *zwink* (zie daar) bij slecht weer.

voorhael, *In de voorhael*, voorbarig.

voorkomme, verschijning, uiterlijk: *Die vent hâai zòd'n vreemd voorkomme, dat sting me van-eniens-of-an iet aaræg an. Wat 'n raer voorkomme hâad-dat land nou; 't lijkt wel of-tat Lâaistof iet an is!*

voorlui, de mannen, die voorop het schip hun werk hebben: ook *vooroplui*.

vóorneme, de vischlijn voorop het schip halen of vastmaken; ook wel andere dingen. Ook in B. 1790.

vóornet, het net, bij de schrobvisscherij het meest naar het voorschip bevestigd.

voors, (bijw.), verder, voorts.

voort, (bijw.), vooruit, weg: *We motte voort!* Ook in B. 1790. {p.65}

vooruit, (bijw.), *Land vooruit!*

vóorvloed, begin van de vloedstroom.

vóorwinne, zoo ver mogelijk tegen den boeg of de verschansing opgewonden. Ook in B. 1790.

vóorzoodje, zoodje visch vóor den voorafslag, fijne vischsoorten.

vörrændel, vierde deel.

vörræwe, verwen.

vors, versch; ook in B. 1790. *We zelle ze vórs hauwe*, we zullen de haring niet zouten.

Vórswaeter, zoetwater, ook als het al oud is. Men zou kunnen zeggen *vórs vórswaeter* voor nieuw zoetwater, maar zegt liever *ander vórswaeter*. 'n *Vorse ton zauwt*, een pas aangepakte ton zout. *Hij is te vórsen-evaere*, uitgevaren om de vangst ongezoeten, d.i. *vórs* aan te voeren; id. *op-te vórsen gaen*. 'n *Vorspakje tabak*; 'n *vórsen pijp stoppe*; 'n *vórsen râais beginne*. *Van vorene vórs beginne*, van voren af aan. Zie *vervórsen*. *Fris* is het woord voor koel, koud (weer). Koel is niet Katwijkisch.

vosse, zie *fosse*.

vrank, (en vrij), alleen in deze uitdrukking.

vredig, rustig, in rust; ook in B. 1790.

vrij, vrij van werk. *De vrije torn, torræn*, de vrije beurt. Vooral zelfst. *de vrije: Gijs hâad de vrije. Waer is-te vrije?*, bij wie is de vrije beurt? (Zoo kon *de vrije* weer de persoon die vrij is, gaan beteekenen). *Vrij geld*, netto.

vuil, 1. bijv. nw. *Vuile grond*, grond, waar de netten stuk gaan door steenen, wrakken en andere *hefte*; zie *skòòn*, teg. *Vuile lucht*, bewolkte lucht, die storm kan brengen. *Vuile kust*, kust met gevaarlijke banken. *Da's taer vuil hoor, an deuze kant fan de Kramme. Die Belze waere vrouger vuil*, verraderlijk. (Er waren Belgische vissers die netten stalen uit de vleet). 2. zelfst. gebruikt. *Twie mâon vis in vier mâon vuil*, planten schelpen, die met het net tegelijk met de vangst worden opgehaald. *De vuile*, gevaarlijk vaarwater; *uitte vuile*, in volle zee, buiten het gevaarlijke gebied. Ook overdr. *Hij was uit-te vuile*, hij had geen zorgen meer. *Hau je uit-te vuile*, bemoei er je niet mee.

vuilneus, het reederijmerk van een aantal bommen, roodachtig van kleur; rood is een *vuile* kleur. Ook de schepen met dat merk heeten zoo.

vuister, gemetselde vuurhaard op oude bommen, waarin meestal een pot stond.

vracht, 't *Skip hâad vracht in. D'r zitte-n-'n vracht auwe nette-n-in*, een massa. In deze beteekenis ook verbogen met -e. *De vracht hebbe*, volgeladen zijn, dronken zijn. *We benne knap an de vracht*, het schip is volgeladen. *We hebbe de vracht skeep*, dit is alles, dit is genoeg. *Ze hebbe de vracht skeep*, ze zijn dronken.

vult, (de), volte van haring; wanneer er overvloed van haring is op de vischplaats. *In de vult weze*, zich daarin bevinden.

vijffoet, zeester met vijf punten. Vgl. *negevoeters* en *dörtienvoeters*.

vijfje, kwartje.

vijlage, slijtage door wrijving. *Dat fijlt hoor, dat tauw!*.

vijle, slijten door wrijving.

vijs, vies: 'k *Ben d'r vijs fan. 'n Vijze kraemerij*, een vieze rommel.

W.

wâa (te), *te wâa gaen*, de netten uit het ruim halen en weer naar beneden brengen, ten einde broei te voorkomen. *Ze benne te wâa*. Ook in B. 1790.

wâai, weide.

waarme nestje (?t), deel van het *Mallegat*, waarin men ging zwemmen.

wacht, 'k *Ben te wacht*. 'k *Hep-te wacht* (hier *te lidw.*). 'n *Wachtje kloppe, lòðpe*. *Klaes haude de wacht bij de reddingbòdt*, bewaken., *Wacht te kooi hebbe*, niet op wacht zijn, maar slapen.

wachtslui, zij, die de wacht hebben op zee. Zie *waeker*.

waeg, wand. 'n *Waegluis*, wandluis. Waarschijnlijk in *waegeskot* en *waeger*.

waegers, wegering, de binnenbeplanking van houten schepen. *An de waegers*, hoog op, in de zij van het schip. Bij het stuwen van tonnen haring in de ruimen, zegt men: *Mot je an de waegers? Van de waegers*, {p.66} bij het uitladen van zout of haring. Dan moet voorzichtig opgedraaid worden met de *wins*.

waegeskot, wagenschot, fijne houtsoort; gebruikt om kajuiten te beschieten.

wâej (jo), uitroep. *Jo wâej, kommæris hier!*

waeje, *Stakelviere laete waeje*, laten branden in den wind.

waeker, wachtsman, die in de haven aan boord komt, alvorens de bemanning naar huis gaat. Hij at ook van de rest van de *viktaelie* en knapte het schip op. Vandaar dat men op reis wel zei: *Da's voor de waeker*, als men eten niet kon plaatsen, of een karweitje niet wenschte op te knappen.

waenburræg, waarborg; de -n- door assimilatie.

waerde (van), van enige beteekenis: 't *Skip bekwam van waerde gien demnæs*, het schip had bijna geen averij.

waerhauwe, opletten. *Hau waer!*, let op; daar heb je 't nou.

wâes, wees.

waeter. 't *Is 't iene waeter in 't âor edrege*, water naar de zee dragen.

waetere, de vleet waetere: de vleet aan het einde van de seizoen (teelt) schoon spoelen door de netten buiten boord te werpen en daarachter weer scheep te halen.

Waetering, de Wetering, Rijnlandsch uitwateringskanaal. Tegenwoordig de eenige verbinding met de zee. *Op de Waetering*, bij de Wetering.

waeterkrebbe, omheining van houten planken gemaakt, waarin vóór bij de bomschuiten vaten drinkwater lagen opgeslagen.

waeterslaen, zie *slaen*.

waeterzâal, vroeger een zeil, dat door de kracht van den stroom, het schip voortbewoog.

Waterwegt, de Nieuwe Waterweg.

waffær, wafføre, wat voor (een), welk(e).

wak, (bijv. nw.), te zwak gezouten haring heet *wakke* haring. *Te wak ezaute voor zuk wààræm weer*.

walmens, landmensch.

walte, van een schip, dat zich overzij op en neer beweegt; van een kind, dat woelt in zijn slaap.

wam, groote plooi of zijnaad van het boomnet, waar men het inhalen vastgreep. Oud woord voor geplooiide ruimte, schoot, dat ook bewaard is in *wambuis* en in *luiwammæs*. Zie bij *kuul*. Ook in B. 1790.

want, handschoen.

want, (wand), 1. zware staaldraden, vroeger henneptouwen, vanuit den mast op de verschansing aangehaald, tot steun van den mast dienend. 't *Stierboordswant mot 'n beetje anezettæd*. 2. haringnetten: *D'r zit wand om de râep*. 3. het heele vischtuig voor de haringvisserij. *Wand inneme*, het gedroogde en gerepareerde haringwant van het wantveld op wagens laden en op den nettenzolder of in de motorschuit brengen. *Wand-ophangers*, werklui, die bij het binnenzijn van het schip, de netten uit de motorschuit in de *taenbak* leggen, ze er uithalen en op het wantveld bewerken, enz. *Middel-, onder- en bovewant*, het midden, de onderzij en de bovenzij van de haringnetten.

wantophaelder, de man, die bij het *skiete* de haringnetten uit het ruim optrekt. Ook in B. 1790.

wantstaenders, matrozen, die bij het *haele* aan het haringnetwant staande het want binnenhalen en de haring *skaeke*. Ook in B. 1790.

wantvelt, veld waar de netten geboet worden.

warre, 1. den mast achterover laten zakken. *Laet warre maer!*, bevel. Ook het achterovergaan van den mast; ook in B. 1790. 2. vermengen van haring met zout, ook *uitwarre*. *Warrebak*, ook in B. 1790. *Warreutel*, houten schop of spaan; met dissimilatie *warleuter*. *warsel*, de hoeveelheid haring, die wordt of is geward. Ook in B. 1790. 3. kibbelen, ruzie uitvechten, in de uitdr. *Laet warre!*

wech, (zijn), omgekomen zijn bij schipbreuk of ongeval op zee. *Alles wech*, de heele bemanning is omgekomen.

weddebak, de tweede kans om nog iets te besommen, nadat men die week al in 'n korte reis een besomming had gemaakt.

weer-an, *We tije weer-an*. *Tije-we weer-an!* (adhortatief), aan het werk! Hieruit waarschijnlijk de oude, nog Katw. uitroep van aanmoediging *Weeran!* *Alweeran*, nu *alweer*.

wéerhauwe, bij hameren of klinken aan de andere zijde tegenhouden.

weerskante, *an weerskante*, *an weerszije*. Ouder *Weeresije*. In B. 1790 *an werensije*.

weeuw, (mv. weeuwe), weduwe. Maar *wedaw vrouw*. *Wedawskop*, weduwschap.

weg, (bijw.), zie *wech*.

weg, (znw.), verbogen vorm *weech*, onder *wege*. *Niks in de weech!* *Uitte weech!* *Asser wat in de weech komt, motje mar roupe*.

weges van, **wegens van**, betreffende; ook in B. 1790.

weggòdi, alles, ook visch, wat geen waarde heeft en weggegooid wordt. Reeds in B. 1790. {p.67}

weggòdie, net, lijn, kabel over boord werpen.

Wegje, oude naam van een der eerste geplaveide straten, de *Zuidstraet*; vgl. de *Straet*.

wegneme, innemen van zeilen. *Middelfok wech!* *We zelle de gròtte fok wegneme*.

weg^t, *hij was van de wegt*: hij was op 't verkeerde pad. *Da's van de wegt*: dat deugt niet, wat je daar zegt of wat je op 't oog hebt.

wekker, ketting, die dwars vóór het trawlnet uitgesleept wordt, om de visch op te jagen, zoodat ze in het net terecht komt.

wenne, wenden, het schip over den anderen boeg bij den wind draaien. *Wenne- wennééé!*, bevel.

werendech, waarachtig; verzachte vloek.

werke, zijn best doen om vooruit of weg te komen; *Om d'in werke*; *uit de haaje werke*, enz. Ook in B. 1790.

wərom, terug: *Wo'je 't antwoord voor me mee wərom brenge?* Ook: *kom gauw wərom*.

werrəke, 1. door de deining werken of bewegen; gezegd van de verbanddeelen van een houten schip. 2. stukken van de lading gaan bewegen, verplaatsen zich bij slingeren. 3. een gestrand schip kan gaan *werrəke*. 4. al varende voortgang maken: *Zuid-an werrəke*.

West, (het), het Westen.

weten van, zich herinneren: *Daer is now gien mens meer, die van die huize weet*,

Weunsdach, Woensdag. 's *Weundəsochəs*. Vroeger heetten waarschijnlijk de *weunsdaege* de langsscheepsche planken. *De dingsdaege* waren de dwarsscheepsche planken v. d. last bij de bomshuiten. Zie ook B. 1790.

weve, dwarstouwen aanbrengen in het staande want, waardoor een soort touw ladder naar den top van den mast ontstaat. *Weeflijn*, dwarstouw bij het *weve* gebruikt. *Weeflijne* de aangebrachte dwarstouwen.

wiert, wier, zeewier: *D'r zit 'n dotte wiert in*, bijv. in de schroef of vleet.

wind, *Hij zweef(de) tussen waeter in wind*. Allittererende uitdrukking.

wind, wind. *Hòðge wind*, wind in de richting van de kust. *Innelàke wind*, wind van de kust af. *Kante wind*, wind langs de kust. *Krimpemde wind*, linksdraaiende wind; op onze breedte meestal teeken van slecht weer. *Skâarape wind*, wind, ongunstig t.o.v. den koers. De koers kan niet ten volle gezeild worden; teg. *bezâalde wind*. *Skraele wind*. *Ruimende wind*, rechtsdraaiende wind. *Deur de wind steke*, zie *steke*. *In de wind*, naar de richting van den wind. *Van de wind*, naar de richting, waarheen de wind waait. *Uit-te wind*, uit de richting van waar de wind komt. *Opte wind*, juist met den kop in de richting, waaruit de wind komt: dan slaan de zeilen. *Vóor de wind gaet 'n bos stròð*, zelfs het lompeste schip gaat voor den wind snel. *Vóor 't lapje*, voor den wind. *De wind skraelt*, de wind krimpt. *De wind waeit braed*, met snelle, kleine richtingsveranderingen; dan kan men niet scherp bij den wind zeilen. *Jij heb weer zoo veul wind in jou mus* (B. 1790.), je bedenkt heel wat werk; je verwacht dat de vangst heel groot zal zijn. Nog wel gebruikelijk, maar tegenwoordig beteekent het veeleer 'n *hooge mart in de neus hebbe* en ook *wat hooggevoelig zijn*. *Maer wind as molé'jies*, kouwe drukte hebben.

windærd, (de), windwaartsche richting; richting vanwaar de wind komt. Teg. *lij*. *Twie vaertuige te windærd!* Nog 'n *endje maer nae de windærd*. *As je spouge, motje iet te windærd weze, maer an de lij, âors waeit 't skeep*. Als bnw.: 't *Winderste vaertuig*, 't *windærd want*.

wintfeere, vederachtige wolken, die wind voorspellen.

windmaeker, opschepper, druktemaker.

wintsak, 1. langwerpige zakje aan het uiteinde van een pluim voorzien, bovenaan den top van den mast. 2. opschepper.

windspaekje, spaak voor op de bomschuit tijdens het halen gebruikt om de binnen komende reep op een of andere plaats langs te geleiden.

windvang, de mate van wind door de zeilen opgevangen.

winne, 1. winden, draaien, trekken, speciaal met de windas, het gangspil. *Toe hebbe-ze-n-'n skaep mit 'n tauw mit 't spil deur 't waeter ewonne*, opgewonden, in de schuit gehaald. *Winne, winne, winne!*, commando voor het ophalen van tonnen of netten. Zie *opwinne*. 2. winnen, vooruitgaan, avanceeren. *Nou benne we nog niks ewonne*. *Winne gaet ie*, gezegd bij den aanvang van het regelmatige loopen van het stoomspil. *Ofwinne*, water uit een pot afgieten.

winnetje, verkleinwoord voor wind.

wins, windas. *Wins* is reeds oud en kan ontstaan zijn uit contractie van windas, of naar 't Eng. winch.

Winterduin, Engelsche plaats Winterton, benoorden Yarmouth. {p.68}

winterlaeg, het opgelegd zijn der schepen in den winter. 'k *Hepper winterlaeg ook elege mit me skuit, in Mæsluis*, tijdens de *winterlaeg*. De *laeg* is de rij, waarin de schepen, met de stevens naar de wal gekeerd, liggen: *hij gaet uit de laeg*: vaart tusschen de rij uit.

wisgevallig, wisselvallig, toevallig, merkwaardige samenloop.

wisselvallig, toevallig: *Da 's ook wisselvallig*. Katw. *toeval* is een epileptische aanval.

wisje, een bundeltje, touw bijv.

wit, eigenaardige uitdrukking: *wit foor in chien segaer*: dikwijls gebruikt als een zeeoet, opgeschrikt door 't naderende schip zich uit de voeten tracht te maken.

witneus, bom met een wit vlak vóor bij den steven als reederijmerk. Teg. *vuilneus*.

wonder, 'n *wonderstâarke man*.

wòðrd, de orders, die de wacht doorgeeft aan de opvolgers; ook de *leus*. *Noordòðst in, is 't wòðrd*. *Hij zâad mit 'n wòðrd*, hij zegt kort en bondig.

work, "snottebel" uit de neus hangende; ook: pork. *Snotwork*, iemand die zich te veel verbeeldt.

wòrræf, wurræf, 1. werf; de bovenkant der duinen vóor het dorp, aan zee. Tegenwoordig ook de boulevard. Hier zag men vroeger de bomschuiten aankomen en vertrekken; nog altijd de

plaats van samenkomst der ouderen. 2. scheepswerf. *Die skuit is op-te wörraf van Taete-n-ebauwd.* De scheepswerf heet ook wel de *dam*.

worst, klein stukje touw op een worst gelijkend, gebruikt om een mat te spekken.

wraek, (’t), kielzog; uitspr. ook *wæraek*. Kan een afleiding zijn van wreken in de oude betekenis van *volgen*. *We hebbe-n-’n wreak man, as sös, zòò ken je nòòit de acht mijl haele.* *Wraek* ontstaat nl. door sterken aangroei of verkeerde belading van het schip.

wrak, (uitspr. *wærak*), 1. bijv. nw. bedorven, spec. *wrakke* haring; ontstaat wanneer de pekel er eenigen tijd af is. 2. zelfst. nw. mv. *wrakke, dubbel wrakke*, totaal bedorven haringen.

wrakkæg, gammel, vervallen; niet sterk.

wrikke, zie *frikke*.

wringe, (uitspr. *wæringe*), *hij wærong z’n âage-n-in kinke* (bochten).

wrijfworst, (uitspr. *wærijfworst*), kort, dik topuw tusschen schip en wal of tusschen twee schepen, om schade te voorkomen; id. *wrijfhout*. Fig. is een *wærijfhout* iemand die de schuld krijgt, de zondebok.

wul, 1. wil, nl. kurkezak die tegen stooten wordt uitgehangen, als *wrijfworst* en *wrijfhout*: *Piet, hauw ’n wul tusse!* In B. 1790 “wil”. 2. *De wul hebbe*, goed profijt hebben (als in Gron. “wil hebben”). Bij de thuisreis van een schip met goede vangst en gunstigen wind naar de haven zegt men: *Hij hâad de wul van de râais*.

wulfhâut, dwarsbalk in het houten achterschip.

wulle, willen.

Wulləm, Wuls, Willem.

wup, wip. *De wup en de wap hebbe*, eigen baas zijn; alle ruimte van handelen, van beweging hebben, bijv. in een betrekking.

wijfies, vrouwtjes. Doordat vele jaren achtereen op ’n druk punt in Katwijk een kort dametje met een even korte gediensstige een zaak in kruidenierswaren, galanterieën enz. had gedreven, ging men in plaats van deze juffrouwjes ten laatste ook de plek, het samenkomen van zes straten op een klein plein, *bij de wijfies* noemen.

wijge, in het netruim stuwen, verouderd; in B. 1790. Zie *overhaele*.

De Wijk, Wijk aan Zee.

Y.

ijpehout, iepenhout.

ijsdijk, deze lag in 1890 op het strand.

ijssələk, vreeslijk, griezellig.

ijverig, ijzingwekkend, angstaanjagend. ’n *IJverige vent*, een ongunstig type. ’n *IJverig gezicht*.

Z.

zâal, zeil. 1. het grootzeil. 2. de zeilen collectief: *Op-tie driemaster staet me-n-’n kluite zâal, hòòr!* *Die voert mâer zâal as wij*. 3. zeildoek: *Bin óm ’n brok sâal, Klaes!*, bind er een brok zeil om. 4. de *tuis-sâal*, de thuisreis afleid. van het werkw. *zâale*. Zoo ook *overzâal*.

zâale, aanvaren (transit.). Vooral in den volt. teg. tijd: *Dat skip hâad-’n skuit ezâald ehâad.* {p.69}

zâaltje, *Dat chaed-in ’t sâaltje*, dat loopt mee, dat is een meevaller. Fig.

zâalekee, zâalekooi, bergplaatsen voor de zeilen aan boord.

zâalklaer, zâalrêe, gereed om te zeilen, om te vertrekken.

zâalplaet, draagt men aan de hand bij het zeilmaken, om de naald door het doek te drukken.

zâe, zee. 1. *op zâe; inzâe, tsâe*, naar zee. *An zâe*, zeewaarts. *Hij lâad an zâe*, stevent zeewaarts, teg. *om d'in*. *We vaere an zâe van je.*, 2. golfslag, golfbeweging, golf. *D'r sting nogal zâe op tie bank*. *Die zâe viel skeep*. 'n *Verglaest zâetje*. 'n *Slecht zâetje*, vlak.

zâehard, bestand tegen zeeziekte.

zaekat, inktvisch.

zâetje, deining. *Dat gaet van voor 't zâetje*, dat gaat met de deining mee.

zâevaltij, getijstroom naar zee gericht; teg. *landvaltij*. Vóór den vasten wal ook *achtervloed*. Ook in B. 1790.

zâewelak, (znw.), niet bij den wal. *Zâewelaker*, 't *zâewelast*. Ook in B. 1790.

zâewârd, (znw.), zeereis, vooral met goede vangst. *Die maekt 'n goeie zâewârd*. Zie ook *steekzâewârd*. Mv. *zâewârs*. *Daer konje zâewârs fandaen haele, van belang*, goede reizen met reusachtige vangst.

zak, 1. ontslag: *Je krijgt de zak, as we binne komme*. 2. uitzakking of bolstaande vorm van net of zeil. *How! 'n hâele zak(ke) haering!* 3. *As 'n zak*, dronken. *Piet was as 'n zak*.

zakke, 1. het laten zakken van het grootzeil. *Zakke zâal!* 2. *Uit de wind komme zakke*, uit de richting komen, waar ook de wind vandaan komt.

zand, 1. 't *Sand*, de Doggersbank. 2. zandbak. 3. zandgrond als grondsoort in zee: *Op te twaelaf vaem, fijn zand*. 4. *zooveul als zand*, onnoemelijk veel.

zandbal, grondteeken, dat met de netten wordt opgehaald.

zarræk, zerk.

zandhaering, haring gevangen op Doggersbank. Het Zand: Doggersbank.

zandstrook, eerste huidstrook van het schip naast de kiel.

zat, **zadder**, genoeg, voldoende: *D'r ben d'r zat, die wel wulle*. *D'r waere zadder zaelui, die wel wouwe*.

zautmerræk, merk. Dit merk wordt op de ton met zout gekrast en op den bodem, om ze bij elkaar te houden: *Zautmerræk zeuve!*

zeet, nu verouderd; in B. 1790 voor een eindje visschen. Nu *trek*.

zeeg, holle vorm van bijv. het scheepsdek; vgl. *maene*. *Zeeg hebbe*, hollen vorm hebben.

zelle, zullen. *Lang zel ie in de hel brande!*, wensch. *Lang zel ie leve!*

zelling, (de), gat rondom een op het zand staand schip, veroorzaakt door de strooming. *De zellingtrek*, wanneer het gat te diep werd, moesten extra paarden de bom er uit trekken.

zeng, winddruk, windvlaag bij storm: *Astie wint sòd snerræpt, dattet waeter haest uit-te zâe waeit*. *D'r viel m-n-eniens 'n zeng, in eve laeter was 't weer luiper*.

zet, 1. 'n *zet waeter*, een stortzee over het schip. 2. duw van een golf tegen het schip. 3. voorwerp, waarmee men ijzeren banden om de tonnen drijft. Vgl. *terzèt* met de beteekenis: in schuine richting; want ook de *zet* (3) stond schuin tegen de banden en hoepels aan.

zette, *De kop opperdan óp zette*, het schip recht op den wal zetten.

zeumerman, los werkman, die hielp bij lossen en laden, ook op de bom.

zeuve, zeven.

zeuveklâer, fok, vooral Schev. Een zeil met *zeuve klâan*.

zicht, ('t), 1. het gebied, de afstand, waarover het oog reikt. *Die is nog 'n zicht weg! Toe benne we nog 'n paar zichies vordere egaen*. 2. uitzicht al naar gelang van den atmosferischen toestand: *Slecht, helder, niet feul zicht*.

ziel, 1. fut, energie, kracht: *D'r zit chien ziel in die vent*. 2. uitholling in een flesch, in het dieplood enz. 3. deel van de ingewanden van een haring, zilverkleurig. Bij het kaken *moet 't sieltje d'r in blijve zitte*. 4. een man, waar de ziel uit is, heet 'n *ziel*. Een onhandig of sullig vrouwtje heet 'n *zieltje*.

zien, kijken. *Assæk 't chat sòd uitkeek, zag 'k in de groene zâe*. In de uitdr. 'k *Heb 'r 't land an ezien* (zie *land*), en *Wattie dáer an ezien hâat, dat weet 'k iet*, heeft *zien* een sterke gevoelsmodaliteit.

zin, van plan zijn.

zindeløkhâaid, verouderd voor *gezindheid*. In B. 1790.

zinke, 1. zinken. 2. met de haringvleet diep visschen. *We hebbe dut {p.70} jaer nog ezonke*, met de zinkvleet gevischt. *Op zinkəs off*, bijna zinkend. *Ze benne op zinkəs off binne-n-ekomme*. *Hij lâad op zinke*. In B. 1790 tot *zinkes toe vol*. **Zinkbak**, schip, dat weinig zeevaardig is. **Zinkhaut**, hout, dat geheel doorwaterd is en zinkt.

zinkəs, zenuwpijnen, bijv. in het gelaat. Waarschijnlijk het mv. van *zinking*, dat het *zinken*, het *vallen op* beteekent. *De zinkəs, die valle daer op*.

zinkwant, vleet, waarbij de netten zich onder de *râep* bevinden, in tegenstelling met het *drijfwant*, waar de netten boven de *râep* hangen.

Zjek, een Engelschman; ook in B. 1790.

zoetjes-an, zachtjes aan, voorzichtig.

zoet-waeter, eig. *vorswaeter*; drinkwater aan boord.

zòð, 1. bijw. o.a. in de beteekenis “zoeven”. *Waer is me mes-taer verdaegt? D'r zòð heb-'k-'t nog! 't Lâat sòð ín in úit 't sicht van Lerrewick*, zoo ongeveer. *Ass'k 't chat sòð uitkeek, dan zag 'k in de groene zâe*, hier is *sòð* een onbepaald bijw. Zie verder Volktaal van Katwijk aan Zee, blz. 178. *Waer zòð?*, waar? 2. voegwoord, toen; momentaan. *In dat sach Klein əniens, zòð die opte dam kwam hij Piet Chuite*.

zoo, zoodje, 1. hoeveelheid visch voor direct gebruik: *We kregē 'n 'n lekkere zoo vis van die vent*. 2. algemeene maataanduiding: *'n Zoodje nette, land, skilləpe kòðpe*. 3. rommeltje, niet veel zaaks: *Daer in die dam weund òðk 'n zoodje. Kom jo, gae we bij dat zoodje van daen. 't Is 'n zoodje in 't Kaebelgat. Baksootje*, zoodje visch, juist voldoende om te bakken of te koken. **Zoobennetje**, mandje, bestemd voor de dagelijksche *zoo* aan boord. *Zoo ete*: visch eten.

zòðvære, zweven van een voorwerp, afwisselend boven en onder het water, bij de golfbeweging.

zörrəge, zorgen.

zörrəgljn, zorglijn, reservelijn aan het roer, waarmee men, als de *koning* brak, nog kon sturen. Tegenwoordig worden ze in geval van nood aangebracht. Ook in B. 1790.

zös, zes.

zös-acht, de wacht, die om zes uur 's namiddags begint. Het einde is niet altijd precies om acht uur. Zie *kraej*.

zuid-an, zuidwaarts.

zuige, 1. gewone beteekenis, bijv. het zuigen van een pomp. 2. beweging, die het water en vastliggende schepen vertoonen, wanneer een betrekkelijk groot schip passeert.

zuiging, sterke strooming in het kanaal, waardoor een zeeschip vaart (bv. van IJmuiden naar Katwijk), zoodat daar vastgemeerde schepen soms losbreken.

zuij, (de), zuiden. *Noord of zuij. Om de zuij van ons*, in het Zuiden. Bijv. nw. *zuiər*: *'t Suiər skuitegat, 't suiər tij; 't suiər hòðfd*, pier. *Zuiərst*, zuidelijkst. *Zuiənaer*, bewoner van het Zuiden, vooral van de Zuidelijke visschersplaatsen. Ook in B. 1790.

zulləverskòðn, schoon als zilver, blank; bijv. het dek, als het gespoeld is.

Zundag, Sundəs, Zondag, Zondags.

zwaetje, *Zelder nimmendal zwaetje?*: kan er geen versnapering af?

zwaeneman, bomschuit met een zwaan als merkteeken op de neus.

zwaenshals, 1. haak, waarmee de zeileboom of gijk in een oog van de mast werd gepikt. 2. krom pijpje, waardoor de lucht uit een tank kan ontsnappen, omgebogen uitlaat.

Zwaentje (’t), Hôtel de Zwaan, waarschijnlijk een der oudste hôtels langs de kust. *Om halləf acht bij de Zwaen*, een rendez-vous. *Kees uit de Zwaen* was vele jaren een populaire badman in dienst van dit hôtel.

zwaer, omvangrijk, groot. 'n *Zwaer stik*, dik en zwaar touwwerk, zware tros. *Zwaere vang*, groote vangst. *Zwaer weer*, hevig onweer. *Zwaer skip*, zwaar gebouwd schip. *Zwaere jonge*,forsch gebouwd. *Die logger lâat swaer*, ligt diep geladen. *Die logger gaet swaer*, zakt spoedig weg. *Hij komt swaer*, de netten, eig. de *râep* worden met groote moeite gehaald. *Het werd zwaer dik*, erg dik van mist.

zwaerøghâaid, zorgen en bezwaren.

zwaert, zwaard, groot vlak houten voorwerp langs zij van een vaartuig zonder kiel, dat bij het zeilen aan lij loodrecht wordt afgevierd om het afdrijven te beletten. 't *Dorde zwaert*, reserve zwaard. Over *Manoeuvres met het zwaard* zie B. 1790, blz. 44/5.

zwalløke, zwerven, ronddolen, vertoeven: *Waere we toe ezwalløkt hebbe*, weet 'k *wårèndæg iet*. *Zwalløker*, dwaler, zonderling. *Zwalk*, {p.71} zwerm vogels; ook zwermpje haring, dat in de netten komt.

zwanelui, bommen met zwanen als reederijmerk op de boeg; enkelv. *zwaneman*; vgl. *man*.

zwang, *In zwang gaen*: *Toe ginge de lóggers in zwang*.

zwarreltje, een kleine school haring in de netten.

zwart, alles wat niet helder wit is. 'n *Zwart overhemd*, vuil. *Zwarte zoo-bennetjes*, van ongeschilde *tiente*. *Zwarte vleet!*, roep, als er geen haring in de netten zit; haring is wit. *Zwarte aaræmoe*, volslagen armoede. *Zwartvis*, tongen, tarbot, griet, tongschar enz., zie *onvis*. *Zwarte bekjes!*, benaming van de haring bij 't visschen in B. 1790. *De zwart zit er in*, het kan niet meer helder gewasschen worden.

zwelle, 1. in omvang toenemen, bijv. door vocht: *Houpels laete zwelle*, 'n *lekke ton laete zwelle*. 2. dreigend worden, wordt van de lucht gezegd: 't *Luchtje staet te zwelle om de Zuij*.

zwem, *de zwem gaet*, nu zwemmen de haringen.

zwemmer, op de bomschuit een matroos, die bij aankomst en vertrek de verbinding met het "droge" onderhield; hij droeg o.a. de bemanning op zijn schouders naar en van land. *Zwemme* is hier waden door het water. Gewoon zwemmen is *naekt-zwemme*.

zweve (verl. tijd zweef), rondslechteren; rondslingeren van voorwerpen: *Hij zweef gistere weer bij de Waetering*. *Weet jij nog waer me mes is? Dat sweef gistere in de kap*.

zwin, **zwinnetje**, geul tusschen de banken, waarin bij laagwater wat zeewater achterblijft. In B. 1790 *zwind*.

zwink (de), deel van de reep tusschen scheepsnet en schip. *Zwinkbrael*, breel, dat op de zwink wordt vastgemaakt. *Zwinkrâep*, de genoemde reep.

zwörrøve, zwerven, dwalen.

zij, 1. zijde van het schip. *Hij lâad op s'n zij*, overzij. 2. zijde van het dek naar den kant van de verschansing in het midscheeps: *De ton zauwt staed in de zij*. *D'r staed 'n zij mit haering*. *Hij hâad twie zijje haering*.

zijærkòòì, kooi in de zij van het schip, de bomschuit gelegen.

{p.72-p.79: AANVULLING, verwerkt in alfabetische deel.}

DEEL II.

{p.80} blanco

{p.81}

Deel II

VERHALEN EN GESPREKKEN VAN OUDE KATWIJKERS.

1.

P. Zoo kom je weer-is bauwe? Dirk Taet hâat-'r lestend òøk øris estierd. Ik hâai âest op 't këntoor met 'm eweest, maer Dirrøk Taet die zâai iet feul. Toe is-ie 'n vaertien daege

naederhand bij me an huis ekomme. Hij was overtollaker, zel 'k maer stelle. Hij was âandeløk lòdper.

X. Zòd; maer mag 't jou now nog heuge, datter 'n tól was?

P. Neen, 'n tol? Neen, dat mag mijn iet heuge. Neen dattæk 'k ezien heb, iet!

X. Maer hij wassør in jou tijd toch nog?!

P. Neen, wel dat 'k weet fan me vaeder, dat wel. Ik ben drie en tachøg. Maer Huig Grietje die zeld'r noch fan wete, die is al in de tnegentöch, jae effe tnegentöch.

X. Maer je ken toch dat huis fan Krijn Haezenote?

P. Van die kaptâain bedoel je? Jae, dat is fan Krijn Haezenote, recht sòò! Ik heb weldøris op dat huis elet! Maer iet dattæk daer 'n tolhuis ezien heb. Neen, 't staet mijn iet te-voor, dat-taer 'n tolhuis estaen hâat. Toe sting-'r nimmendal.

X. Jae maer dâer bedoel 'k iet. Waer nou de Batstraet is daer mot 't eweest hebbe.

P. Ooh, daer! Dat mòdie straetje, jae daer an de Noortkant lag-'r al. Daer waere wij weldøris ant knikkere. Azze-we nae Klaes Haezenote mosse, reene we zòd de laegte-n-in; mit chang! D'r sting 'n huis, op 'n duin. Dat hâat-taer allegaer duin eweest. Je liep sòd in 'n zandwoestijn, overal heen. D'r lag 'n slach, 'n rijslach dat ree dan zòd om nae Klaes Haezenote, jae.

2.

H. Ik ben sins 1904 van de zâe of; 'k heb 50 jaer evaere, 10 jaer van Geertje IJsbrande-n-estiert, in ien-in twintøg jaer van Klaes Haezenote. In toe ben ik nog zeuветien jaer op-te-dám eweest. Me vrau is nou elløf jaer dòd, me dochter al langer. Ik heb maer iene dochter ehâad. 'n Klâanzeun van me is er in de mijne ebleve; hè-je 'm iet ekend? Wullem van Wullem van Leen Teune.

X. Jae, 'k heb 'm wel ekend, hij was nog jong.

H. Jae, maer daer wier mittøn-òdøloch iet nae evraegd.

X. Vlak van te vore was-ie 'r nog ov-ekomme niet?

H. Jae, hij was bij Jaep Antjies al etorpedeert, daer benne ze toe allegaer ov-ekomme Dan benne-ze nog 'n kaer op-'t-lève-n-of mit størrøm weer in 't Nieuwediep in-elòdøpe, in kedaer! de dorde kaer mot-ie 't lòdtje legge!

X. Jae; jae, d'r is heel wat ov-espeuld in die jaere, daer weet 'k døk fan mee te praete.

H. Auwe Kneel Voois, hij is now-al dòd, verloor in ien slach s'n twie zeuns in twie skòdønzeuns. In IJs-tan? IJs fan Pâarøle daer? Die verloor z'n drie zeuns in z'n skòdønzeun. Allegaer jonge mense in flinke knappe zâelui, skippers waere-n-'t. Z'n vrau was 't te véul, 't mens is in d'r hòdfd eworde.

X. Jae; jae dat waere zwaere tije. Maer je weet fan de hâele auwe tijd døk {p.82} nog wel wat te vertelle, denk. Want dat weet 'k døk allegaer nog as-te dach fan gistere. Ik heb døk al die tijd evaere. – Weet-je nog dat 'r 'n tól was?

H. Nae Kattæk-binne die kant?

X. Neen, neen. Daer wat nou de Batstraet is.

H. Jae waereløk! Kees Nel was-taer altijd baes over; 't was waer now die winkel is, die winkel jae, d'r is fan allegerand te kòdøp; âest krijg je 'n hâaning, dan krijg-je-n-'n pet, in dan krijg-je weer 'n hâaning. Daer was 't. Kees Nel, die was straetwerrekør, in telder was-ie døk. D'r waere toe twie-drie straetwerrekørs, wè-jae! wat wou-je dan, 'r waere 4000 mense.

X. Jae, in now 17000. Maer weet je noch wat fan 'n môle hier op Kattæk? D'r mot 'n mole-n-estaen hebbe, is 't segge.

H. Op 't end van 'dørrøp hâad 'n mole-n-estaen, mit 'n stiene ... jae zòd 'n stiene torent! 'n Klâan endje in-'duin, ommenebij de Valstrik; 'n slag liep (d)æer de Noord-in: 'n endje van

't slag-of an de binnekant, daer sting-ie. In dan kwam je bij 'n dròdger, Jaepje Skuit nomde ze die.

X. Maer hadde die mole nog wat te doen dan?

H. Toe in mijn tijd waere d'r mâer boere-n-as dattør now benne hòør, jae hòør! De boere die reene altijd nae Lâaje toe mit 'n vrachte vis. Jaep Alt mit twie waeges altijd. De lòdsters die zatte d'r døk op. Op fan die plankies. De Voorstraet, wat now de Voorstraet is, in de Batstraet die was døk al bestraet in mijn jonge tijd; 't Wegje was allemael zand in waeter. Je mos soms swémme, kaerel, deur 't waeter heen, as 't eregend hâai.

3.

P. Toe 'k jonge was, toe leefde Sak fan Doorn nog, die was, zel 'k maer stelle, hier burrægemaester: Kees fan Sakke die z'n vaeder, die was altijd burrægemaester. Dat waere allegaer dròdgers. Vries fan Sakke døk. Auwe Sak, die man was 'k weet iet hoe aud-al, toe zee-die maer "'t dörøp låat mijn goed". Hij wou iet feul koste maeke, want 't mos betaeld worde. Jan van Doorn die z'n gròdtevaer was 't. Ik weet wel dat ie altijd nog skuite ehâad hâad, 'n stik of drie vier. Hij was altijd zòd opsiender, opsiender over 't dörøp. As-je wat te doen in hâai, dan mos je bij 'm weze. Zòd'n dikke zwaere man was 't; hij zat goed in z'n vlâais. Jae, toe die esturrøve-n-is, toe was'r ien in Katte-binne, 'n burrægemaester. Kees van Sakke, daer heb 'k noch fan estierd. Vijf jaer. Die hâai twie skuite. Nou, in toe weunde daer Piet de Knors døk. Ze weunde daer op 't Wegje. Wul-'k-øris zegge wie d'r in dat boeltje now weunt? Weduwe Hus. Kees fan Sakke, 't was pòdrt an pòdrt. Daer achter stinge toe allegaer hanke voor vis in-al-zòd-wat heen. Hij was nog jong toe ie störrøf. Dat was zoo'n vreemde man. Hij is foor z'n skrijftaefeltje-n-estörrøve. Je hep-er ien die is døk Kees fan Sakke, die is now in 't Gasthuis, die is 't iet.

4.

P. Toe skòd je mit vijf-in-dortig nette, faertich op s'n hoogst. Laeter toe benne de skuite gròdter eworde in toe istat allegaer gaen mâere tot 80 nette toe. Dat waere allegaer van die harde nette, mit-te hand emaekt, dat deeje de vrouwe, sommigte, manne-n-døk, die thuis waere. As je deur 'dörøp ging zag je overal brâaie.

H. Dat was foor booskoppe te betaele. Bij verskâaje raeders deeje-ze winkel. In vraue-n-døk, 't Biggetje hâad dikop ebrâaid. Dat klâane wijfje dat now in 't gasthuis is. Jae, ze is fan d'r verstand-of now.

P. Piet Guijt die hâai de âeste nette van katoen.

H. Ik gelòd fan Piet fan Nelles: twintøg fijne nette altijd maer. Die hâai {p.83} 'n Witneus fan Meerburrøge. Hij was toe de hòdste. Jae as-we deuze nette-n-ehâad hadde, dan hâaje-we-ze-n-iet thuis kenne brenge.

P. Jae, dat kos-je duideløk sien. Toe voer 'k as jongetje bij 'm. In wâervoor, denk je? Voor 'n halløf vierøndâelsje; 'k was toe nege jaer. As-je dan 'n beetje gròdter wier, dan wier je râepskieter in ofhauwer mædien. Dan verdiende je, kijk as 'r now zòd'n ofhauwer bij was, dan verdiende je halløf dâel, âors, as je 't allien doen mos, vijf-talf vierøndâels. Heulie liepe zòd over je hòdfeel heen. Mit je iene hand haude je 'm of, mit j'âore hand skòd je zòd'n râep wech, 't moss allemael netjies op skijf, 'r moch chien rimpeltje inkomme.

H. Bij de waegers ginge we-n-op, dat ching allegaer zòd netjies, net as je tauw van den baen-'n-krijgt. Aste kous te nauw wier, ginge we op na de waegers. Hij moch-iet besnije, want dan mos je anhauwe, in dat ching iet.

P. Die rijer skoot-je mâest op 'dek, op de bil, drie tauwe; twie tauwe op mekâar an stierboort, in ien an bakboor's-sij: an bakboort dat was mâest al 'n nieuw tauw-dat-taer lach.

Assèt sturrəmweer was, dan skoot je die d'r voor. Op-tie rijers, je zat 'r allegaer op, op-tie rijers. Laeter kregē we-n-'n bōdēt op-te bouch in toe ging de klijn mit s'n pōdēt in de kous fan 't tauw, 'n plank waer die pōdēt zōd teuge-n-an rustte. We waere zuinig, âarəch suinəch, want je mos alles betaele wat je verloor.

H. Mittən haering ginge we nae Skaerenburrəg in Vlamburrəg in het Hulsche Gat-in as 't chien weer en was. Op-te Hollandse wal was òdōk dik-op haering. Ik foer voor halləf man. Toe voere we nog əris om drie ure-n-off, in om vijf ure ginge we-n-an 't skot, in de âore ochent twaeləf grōdēt traeliede māon haering. De karrelui kon je an de strant makkelək sien, de wint uit-te wal. In Lāaistof kwam je-n-òdōk feul. Op 't Lāaistovvər-zand benne genoch chrōdēt skepe-n-ebleve. Ze volgde-n-ons hē? Zōd gāauw azze-we binne de banke bij 't land waere, hāaje-we-n-'n slechte zāe. D'r was feul skuring. We benne nog ris mit-te Oōsteləke wint uit Lāaistof egaen, toe hāaje-we 't iet fan hōdē zegge! Temēt op 't hōdēt zate we. Mit-te hauwbōdēme in rieme hēww' 'm vrij ehāauwe. Op-te ree mosse we blijve legge. D'r âaisch was, lōdōf 'k 'n dorde van de skuit: ze naeme-n-alles op watter an boort was. Ze brochte-n-'n klijn voor ons weg, in toe we toe goed-in-wel op-te klijn lagge, toe kwamme ze 'm an boort (voetnoot. of omboort.) Toe moss-te skipper mee nae de wal mit-te bōdēt. Toe stierde-n-ie van Gijs Doeze, 't was bij Wullem van Zijne.

P. In 'k weet òdōk nog dat we 's nass twie mael op 'n nacht haele-n-n mosse voor de haeje. Dan mosse-we-n-âest 'n unjermast opsette om d'r uit te komme. Soms hāai-je-n-'t om tien ure-n-al in. In haering òdōk. De leste nette hadde de haeje-n-al van egete. Vrouger waere d'r veul haeje op 't Engelse wal.

5.

P. Toe 'k fan Kees fan Sakke stierde, heb 'k nog əris 'n hōdēpe waeter ehāat, dat 't rijtuig mit alles weg egōdōid wier. In zōd'n hōdēp waeter heb-'k òdōk nog əris op-te Welbank ehāad. Alles weg op dek. De mast lag op te vellēg, die was uit-te mik egōdōit; de mik an stikkent. 's Nass benne-we vast verdaegt mit-te valle-n-om de braels: 't hāad net goed eweest, datte we vast wiere an die braels, âors hāai-je we zōd bove-n-op die Skevelinger edreve. We ginge 'n drijevēns voor de wind om, in toe ging alles wech; 't sāal in alles. Toe hēwwē 't kluifhaut in 't achtergat ezetted, in daer 'n taelie op, in toe zōd op-etaekelt. Toe hadde we ien grōdēt mikje vast ebonne ehāad in zōd in 't āauwe mikje. Toe de mast in die mik lag, toe hēwwē-'m zōd op sien te haele, in toe 'n fok achter de mast ezetted, in zōd thuis sien te komme. In toe we an de strant kwamme, toe hāaje-we gəniens 'n endje om toe te gōdōije. {p.84}

6.

P. De viktaelie, dat was mit kantfaere 'n panne gort. Altijt 'n tonne gort onder de bank. De kok-tie kookte somtijds die gort, as je nog an de strant sting. As 't tij om 'n uur of elləf kwam, ging de kok om negen ure al gort koke, an de wal ging-ie te vier. Zōd gong dat 'r langs hē? As we dan anzettōde an de strant, dan ging 'r 'n beet waeter overheen voor 't choet blijve, in as we dan weer ov-'n-voere, dan wier 't 'r weer ov-egōdōit. In dat was mit-te kaeremellək pərsies 't āage. Al stinge we dan acht daege an de strant, dan ging toch 't āage vatje kaeremellək maer weer mee. Dan gote z'r 't auwe waeter of, in vors 'r op. Middaēs dan kreeg je de man drie aerəpəle. Dat was in zōd'n wit romt zoo-bennetje. 'n Komme dōdōp in de midde, de vis an de kante. Meeldōdōp was-tat, 'n beetje meel in 'n beetje-n-əzijn. Somtijds 'n beetje groene olie die goed uit laete bakke.

H. Aōrs hāaj' iet om-boort. Weet je wat je nog wel an boort hāai, mostert. As-je dan 'n zootje at, van die grōdēt rogge, Huigo's nomde we die, dan bakte-je-n-'n beetje groen-olie, in dan maelde je mostert. Je mot 'r now nog om lache, hoe of je toe sjāuwde. Ien ging 'r bove

staen, in die stak 'n bôòm deur 't chat omlaeg. Daer zat 'r ien die de bôòm zòð vasthieuw in 'n kom: bove sting-ie te draeje. Laeter hâaje we-n-en mostertmolëtje. 't Was toe âarêch skrael, 'n snippertje vettêchhâaid was 'r iet. Hoe mâer kostchoed je hadde, hoe mâer we mosse betaele. Ok wat je verspeulde. Elke skipper onthaude hoeveul gaerent-ie gebruikte de winter. As je now uitspeulde mit-te koste, as je iet veul koste hâai, of as je overhâai, dan kreeg je dat om te dâele. In de leste jaere kreeg je twie pont spek in 'n paer pont bôðne. Dat was 'n Sundasmael van de vijf-foete. Toe ginge de loggers in zwang.

P. Die kost die mosse we zellêf betaele, dus zòð zuinêch fan belang. Dat was 'n guldetje of acht. Dat kwam 'ran, hoe'n zuinêge kok of je-'n hâai. De viktaelie (voetnoot. De oude H. zegt: "kostchoed"; vroeger ook: "kraemerswaer".) kwam altijd mit 'n gròðte kruisege, Jan Tak tie verkocht altijd kaeremellêk, in auwe Dirrêk Does òòk. Lekker zuur was-tie, die sting d'r 'n vaertien daege. Bij âuwe Kees fan Sakke (voetnoot (Als we) bij K. v. S. (voeren).) haelde we altijd booskoppe bij Pietje Skædeen (voetnoot. eig. Schadé van Doorn.). Daer ginge je Saeterdaes 't briefje-n-ophaele, in dan kreeg je zòð de sente mee van die booskoppe.

H. Dat moss de jonge allegaer an boort brenge. De jonge mit 'n hellêper. Maer die moss je zellêf betaele hòðr! Twie kwartjies; dat kwam 'r an wat fer 'n hellêper je'n hâai, 't was mâestal 'n jonge gast die nòðit en voer.

As je ov-eslege hadde, ginge je âest om waeter, vijf of zôs vaete waeter slaen. We slege altijd waeter waer now de weduwe Kees Kruijt weunt. Bij auwe Huig Plasse, in dan ginge we maer rolle-n-an heen. De kaeremellêk mosse wij altijd as jonge-n-an boor(d) doen. As we 't waeter bij de skuit erolt hadde, dan moss 't folk et an boort doen.

Stroop was 'r nog weldêris, 'n lepeltje stroop 'r in nog weldêris, bij allegaer gônîens.

Dan ginge we mit twie kruiseges om talhâauwte, ellêke kruisege zòð 'n drie hondert talhâauwte, dat kwam 'ran hoe lang je zâewerd-'n was: 't was ellêke zâewerd gien zòshondert talhâauwte in hondert harde turrêve! Die moss je allegaer an boort gòðie mit-te hellêper.

Vorders was 't kostchoed. 'n Beetje meel in zwaevelstokke, 'n bos of vier vijf nam je mee.

D'r kwam altijd 'n wijfje mit 'n kriel mit zwaevelstokke, Mietje nomde we d'r. Je maekte vier mit 'n tintelton, 'n dot aauwe lorre d'r in, in dan ginge we an 't slaen mit vierstene. As-tan dat tuig an was, dat in de tintelton zat, dan stakke we daer {p.85} zwaevelstokke-n-an op, dan hadde we licht: 'n kan of drie groene olie, dat was om te brande-n-òòk. 'n Hâele mocht j'iet 'n stok anviere om je pijp op te steke. D'r hing 'n aauwe holleblok op an 'n spijker, daer ginge de brokke weer in. In zallêf fan Takke voor de hande was 'r òòk.

X. Wat was-tat?

P. Van dat chele tuich, net butter zonder zâauwt. Laeter toe Kees Auwehand die winkel is gaan doen, die hâai òòk zallêf, òòk 'n beetje tuich fan tarrêpêtijn, krimmetant in zoet-n-olie.

X. Hê-je Heistekke nog ekend?

P. Now òv-'k! Dat was chien Kattêker. Die weunde waer nou Bas Does weunt, Bas fan Ys Doeze, die mellêk in allegerand verkòðpt.

X. Voer je daer van?

P. Bè-neent! Die hâat chien raeder eweest, nòðit hòðr! Neen, 'k heb fan auwe Piet Chuite-n-evaere. Piet Chuit was raeder in skipper mædien. Hij hâat âandelêk noch twie skuite-n-ehâat. Auwe Kees Leen hâat òòk noch fan 'm estiert, in Wullem van Gijze-n-òòk.

X. Piet fan Nelles hê-je die òòk nog weldêris hòðre nomme?

P. Die stierde van âuwe Meerburrêge. Andries fan Piet fan Nelles die leef(d) noch. Hij is fan z'n vrâu, ze benne ov-etrauwte. Die zit in 't auwe mannehuis op Aâimênt. Die kreepele die mit Janne-n-etrauwte is, mit Jan de mâoⁿmaekêre. Dat kleepeltje, kèn je die iet? Ze weunt daer bij de vörrewêr, bij van Skien. M'n âeste teelt hâad eweest bij Huig Plasse, die weunde hier net op-te wörrêf, daer dat mòðie huis staet, die 's zeumers thuisleggers hebbe, weunde-n-ie. De brák die sting daer. Dat nou die bròðwinkel is, dat hâat now âandelêk-te brak eweest. Bezuije de brak, daer weunde-n-ie, jae daer weunde-die bezuije van. Op 't âore end weunde

Hubrecht Maerel, dat was 'n voerman, in die weunde waar now dat chròòte eetskool staet, recht over de Zwaen.

X. Hè-je Heystekke nog ekend?

H. Jae zeker; jae best; in Sikkebekke-n-òòk, hael best. Die hâad winkel edaen daer IJs Does now weunt, 't was 'n vreemde. Jae, die heb 'k ekend.

In de brak weund' altijd àuwe mense-n-in, âarəm. Teunəsje But, Aerent Houk, in Seimo Sip. D'r sting 'n hâaning voor 't stuive, maer je kon d'r overheen kijke zòò van de wörrəf op-tie huissies; of huissies? ... 't was âandelək ien huis, maer toch ofsonderlək weunde ze daer allegaer in, 'n stik of vijf. Die huissies waere van 'dörrəp. Hier den íen, daer den âor. Ze weunde zòò kruiselings. Maer dat is allegaer auwerwess hòòr. Toe was 'k nog 'n kint, 'n jaer of zös-seuve. As je an de Straet toe komt, daer weunde altijd Hubrecht. In weet je wie 'r noch weunde bij de brak? Auwe Huig Plas. Die hâad 'r 'n tijd eweunt, 'n tijd!

X. Maer hè je nog ehòòrt-tat 'r in de Franse tijd 'n soldaet uit-te brak mee mos, as je offoer?

H. 'n Soldaet mee? Néəən, dat heb 'k iet ehoort. Wel dat je oppasse moss as-je an de wal was. Want as-te zon onder was, dan mocht je iet mâer buite. Dan hâaje, net iendər as now, jonges, jonges-tie twintəg, ien-in-twintəg jaer waere, die vreene, dan ginge ze 's aevəns graeg nae de mâaid. In dan mosse ze nae de skuit toe gaen slaepe. Nou, zagge-n-'t-te Franse, dan waere ze wech, want-tie reene overal langs-te-strant op 't losse paert. Dat heb 'k òòk in mijn jonge tijd hòòre vertelle, dat was 'n waesfaeder; dat hâat seker zòò eweest, dat se sente mosse haele op Kattəbinne of sòò, toe was-ie bij 't tol. Toe kwamme d'r òòk twie Franse nae 'm toe. Die zee: "Oflegge, wat je hep!" In hij zâad: "'k hép niks!" Hij pakt die Franse-n-an, 't mot 'n wonder stâarəke man eweest hebbe, in hij slaet-se zòò dòòd as 'n stien, teuge məkâar an. Jae vrouger hâai je stâarəke mense. {p.86}

7.

P. (H. PL.) dat was âandelək de vaeder van de Dorie; die z'n vaeder, die âauwe man. Hij is al jaere dòòd. Dət kè je wel begrijepe, 'k lòðf dat 'k nege jaer-n-was. In 'k foer voor 'n halləf vierən-dâeltje bij 'm. Hij hâa(d) iet lang mâer eleeft.

X. Weet je noch wat je toe toe-etrokke hep?

P. Hij (H. PL.) stierde mee van Piet Meerburrəge vaeder. Die klâane Leen, die is-taer òòk fan. Gríjze Leen, die z'n vaeder was 't òòk. – 't Waere altijd maer skuitjies, in die tijd. Wij mit-tie skuite lagge we somtjies wel acht, nege daege in Engelant, weldəris acht-nege daege in Grensbie. Dan stinge we daer an dat strantje, dat sel d'r nog wel weze?

X. Jae, dat is 'r nog altijd.

P. Nou, daer wast 't waeter zòò hard, as je 'n endje van de skuit of was, moss je maeke dat j'in de skuit kwam, anders kwam j'r iet mâer ín. Maer as 't ienmael hòòg waeter eweest was, vloog 't sòò weer wech òòk.

H. De skuitjies waere toe mâer klâan. Dortəch foet in twie-in-dortəch foet. Op lest zös-in-dortəch foet, in faertəch foet, hòòger hebbe ze-n-iet eweest.

Toe 'k taer foor 't âest mit of-ging, nam 'k 115 ton zaut mee. Toe waere we tien weke òf, in toe benne we mit 28 last binne-n-ekomme. Saeterdaes waere we nae huis egaen mit 400 ton haering in 20 ton steurhaering. Toe kregge-we-n-'n binne-zuije wint mid regen. In toe zâai de âauwe Turrək: "Wel âauwe, laete we gaen skiete! We hebbe noch vijf ton zâauwt!" Toe ginge we skiete, 'k seg "As jollie wulle!" We hadde Sundaes legge steke, maer we waere toch hâelemael uit-te vaertuige. Dingsdaes was 't nog 'n stijve kàu, 'k sech toe 't eve luiper wier, op-ten dag: "We zelle toch eve opwinne." Toe hēwe de âeste nette-n-ekeke, maer d'r zat iet feul in. Toe hēwe 't laete legge, want 't was toch in de wind (voetnoot. De koers was tegen de wind, dus men kon niet vorderen.). Toe komt in de nacht fan de Dingsdag op-te Weunsdag – 't was 's nass twie ure – komt te wacht omlaeg bij me kòòi, in zâat: "Aâuwe! slaep je?" 'k

Sech: “Dan weer slaepe in dan weer wakker legge, nou ben ’k wakker!” “Nou,” zâat ie, “’t is mòdi weer, de wind is uiteskote nae ’t Noordweste.” ’k Kom me kòdi uit in ’k sech: “Roupe! roupe! roupe!” net as ’k ’t now zech. Toe ginge we haele, in we vinge nog zöstach kantjies. Dus toe hadde we 400 kantjies pekelhaering in zös-in-tachtach kantjies steurhaering. Vijftienhondert vijf in dortach chulde beskouwde we as skoon gelt!

8.

H. Je lach soms wel mit ’n twiehhondert skuite, Kattakers, Skevølingers, Noortachers in allegaer te Lâaistof. As-te wint fan ’t Suidwest was bij ’t Waeterhuisje, as-te wint nae ’t Noorde liep mosse we achter de haeve. An de Zuidkant lag ’n bankje, lâat-’r dat noch? Dat sèl wel. Dan krope we-n-achter de haeve. Mit-tie skuite toe was ’k nog zellaf skipper, toe ben ’k nae Lerwick eweest mittat klâane skuitje van 120 kantjies in ’n paer keetjies steurhaering.

X. Was je daer al mâer eweest?

P. Wè jâe-ik! In Hul òòk! Ik hadde-n-’r bij âauwe Piet Molle al eweest, in bij Guite Van Piet Chuite waz-’k ’r al eweest.

X. Hadde jollie nog ’n lóos?

P. Neen, maer Jan Soeverein die ging âest mee as wegtwijzer. Guit fan Piet Chuite die hâad nog ’n Jan Soeverein ehâat. {p.87}

H. Mijn âeste teelt toe ’k foor ’t âest skipper was, toe benne we voor ’t âest nae Abberdeen eweest. Bij âauwe Jaep Bente was ’n wegtwijzer omboort. Die brocht ons toe in Abberdeen, voor ’t alderâest. (Nou laew’eris kijke: dat is òòk al ’n acht-in-zöstach jaer eleen!). Die nomde we-n-’t Beutje, (’t was sòd nou in dan ’n kofferdíjman). Want je nam toe gien hòdgte.

P. Je vaerde op ’n kompasje in op-te kleur van ’t waeter. Toe hadde we van die klâane kompassies, die lagge somtijns in de chortton.

H. ’n Gròòt hangkompas sting d’r in ’t fèrònder, dat kwam nòòit an dek. Maer ’t kompasje van ’n gulde dat zwòrròvde overal heen. As we dan ’t land zagge mit ’n gelegenhâaidje, dan ginge we weer an zâe hòdòr, om de Noort gunter. *Want we waere bang voor ’t lant.* Laeter toe ginge we snoffele, toe wier dat beter; toe ging je hîer ’s insnoffele, in daer ’s insnoffele, in zòd leerde je dat. Wullem Zuijerdin, ’t Beutje, was ’n rad ventje hòdòr, rad. Je weet wel, Dat ’k je al op enomt heb, dat-te sloupe kwamme bij de wal, mit ’t ijs? Dan waere dat altijd ’swinters de zâelui die ze loste. Die de vis fan de kòdopers ófhaelde mit-te bòdòt. Dan mosse ze ’n glow in het ijs maeke, daer voer de bòdòt-tan deur. In die d’r in zatte liepe d’r soms naest op ’t ijs, altijd sòd dicht da’s ’r æniens weer inkonne. Nou toe waere z’eris, die ’k je daer vertel in Jaekob van Knelis van Baele. Hè je Keetjies ekend, Keetje die altijd musse-n-emaekt hâad? Kom hoe hâat se-n-lével ehiete? Kee van Jaepe Gerritse. Nou die d’r man was ’t: ’t was ’n gròòte vent, in ’n stâarøke vent was ’t. Toe kregge ze ongenouge mit mækâar. Toe mos ’t Beutje ... nou Jaekob van Baele die was iens sòd gròòt as ’t Beutje, in die hadde van die gròòte wante in ’n boezee an, want se waere mit-tie sloupe ... toe wul ie Jaecob van Baele skiete: dat is zòd tussen z’n biene skiete, in dat wul die lappe, ’t Beutje, in hîj (nl. Jacob) pakt ’m zòd achter z’n gat, in hij skeert ’m ’n end weg, dat j’m omtrent iet mâer zien-n-ken. Zòd’n stâarøke man was-tat òòk. Daer bij de Zwaen wassæt, ’k was nog ’n skooljonge, ’n jaer of acht-nege. Hij hâad opte Engelse wal nog ’t ongemak ekregge, toe is ie ebleve, alles wech.

9.

P. Jae, 'k sel nou maer zegge, we waere altijd maer skuitjies, Nou, as-we in de wint hadde, deeje we d'r drie weke-n-over om thuis te komme, 'k Heb æræs 'n skuite haering helløpe hebbe op te week, in toe waere we toch noch drie weke wech. Ik heb nòdit verkaerd-eweest. Gerrit fan Knelizze die hâad-æris ferdwaeld eweest. Zòd zégge ze-n-altijt hòdr, 'k ben d'r iet bij eweest. Die lach chunter om de Noort an geune kant Aemelant bij Skimmelekòdög. Jae, dan ginge we maer lòdøpe-n-an bij Burrækom. In as-'t 's náss was, ín de starre skene fel, dan keke we nae de Noor(t)star, hoe of die Noor(t)star sting. Het jaegertje (we nomde-n-'t altijd 'n jaegertje) dat swurræf overal heen. Onder de stierstoel, in ' t achtergat, in overal.

Wel asse-we dan zòd'n week of drie in Aemelant laege, dan ginge we elløke dach sòd'n beetje marte om an de kost te komme. 'k Heb al van Aemelamt binnedeur nae 't Nieuwediep helløpe komme. As 't waeter viel, dan zette-n-we'm maer dròdög. Skimmelekòdög daer heb 'k òøk mennøgmael eweest. Astaer dan die Skevelingers in die Kattækers waere, dan lag je mekâar an boort, dan was't gulle kørremis. Den ien wis-tút in den âar wis-tat.

Bij Piet Haezenote, kijk toe was 'k selløf skipper, toe voere we-n-of mit 'n kəpotte stag, de fok sting al op. Toe hebbe we-n-'n bougtauw enome, in d'r 'n stag van emækt. Toe waere we-n-'n pòdsje-n-óff, in toe vloog 'r 'n zwaerd off. Maer 'n zwaert, jae 'n zwaert, dat konne we-n-iet mæke, maer we hebbe-n-'t iet nòdög ehâad. We hebbe-n-'t zwaerd over ehange, in toe benne we op 't Sand ekomme, mitte Zuijeløke wint. Toe zâat-'r nog 'n mætroos: {p. 88} Motte w'iet nae æmijje toe? 'k Sech: neen, azze-we gaen, dan gaene-we nae Engelant. Toe benne we gaen visse in in drie nachte hadde we-n-'n skuite haering. Toe kregge we-n-'n Oòsteløke wint. Toe hè-we 't swaerd an stierboord ehange in zòd mit íen zwaerd ginge-we wech. We hebbe-n-'t maer íene kaer over ehange, in toe hebbe we 't iet mâer over ehange, in toe kwamme we-n-an, dat was-tie âage zâewærd, toe we-n-ankwaeme vaere we bove-n-op Jaep Swaene, in zòd was 'r de steven off. Toe lach-'r 'n àuwe steve van 'n àuwe skuit op strant, in die kocht Piet Haezenoot foor nege stuivers. Die zettede d'r de timmerlui op. Toe stierde-n-'k van Piet de Knorse, 'k zeg 't maer zòd op z'n Kattæks. Hij verging van de kippe in de konijne, daer vergingie van. Jan (voetnoot. De zoon.) hâad 'r òøk nog lang in edaen, hòdr! Dat nou nog Jan is. Nou glòdøf 'k iet-tat-ie nou noch in die rommel doet.

10.

P. Azze-we ankwamme mit de skuit, wiere wij (voetnoot. de skippers nl.) d'r uit ehaelt mit 't paert, dan nam je zòd je zautbiljette mee. Zòd gauw as we an de wal waere, dan spronge we 'r of, in dan ginge we zòd mit-te baes mee nae 't kəmijze-huisje toe. Die teekende ze dan of. Jae, die brieve die bleve daer net sòd lang as-tat je weer offaerde. Jae, net zòd lang as-tat we inskepte, in dan ginge-we weer ofteekene. Azze-we an-ekomme waere, dan kregge we âest 'n kommetje koffie van de vrouw in dan 'n glaesje van zijn. Die mense hadde-n-altijt zòd'n vaetje-n-in huis, dat was foor ons òøk; azze-w'an waere, liete-we altijd 'n flesje of 'n halløf flesje haele bij de baes. Jae de drank was toe voor níet, 'n halløf flesje voor dortich sente, in nou kost 'n borreltje dortich sente. Toe hâai-je voor vijf sente 'n goed glas. 't Was toe beter tijd as nou. Je was ienzaemeløk mit məkâar. As-ten-ien 'n kwartje hadde dan zaai ze teuge den âor: "Buurvrouw! 'k heb weer 'n kwartje hòdr. Vandaag benne-we weer klaer." Nou benne ze allegaer vijandøg op məkâar, jae!

Ik weet 'r òøk noch fan, datte-we altijd talhaute haele mosse in Kattæbinne. Dat was in de âeste tijt; as-je dan egete hadde, dan zâai-je teuge de voerman: "We motte zòdøveul talhaute hebbe", in dan ginge d'r 'n partie jonges mee; optie waege zitte. Dat was asje-n-omhòdög sting. Laeter haelde je ze-n-as jonge mit-te kruiwaege. Dan mosse-we ze skeep doen, âest op dek gòdie, dan in 't feronder, in dan pas opbørrøge. In dan vier of vijf vaete waeter, dat mosse w' òøk doen. Saeterdaes 't ruim skòdøn mæke, 't feronder skòdøn mæke, in dan kwam de

skipper weldæris kijke, of 't wel skòòn was. Al de laene-n-an dek. Maer nou, nou hebbe de jonges 'n levetje. Nou, in as-je dan helløp hebbe wou, dan moss-je-n-'n stuiver of drie, vier laete verdiene van je bordgeld. Jae, dat moss-je zelløf betaele.

Kachels hâai-je nog iet, toe, om-boort, je hâai van die vuisters: dat was sòð'n romt fier, zòð'n romde pot in de stiene, die sting bij de auwe skuite zòð dwars van de springbank. D'r waere twee luikies, ien voor omlaeg te gaen, in 't âore nomde we-n-'t luchtluikje. As 't 'n beetje bâaisde, moss-ta(t) dicht. Onder 't âore was-te pal. Van de pal op-te springbank, in zòð op-te laene. Dan was'r bove-n-'t vuistertje 'n vierkante haute skòðrstien voor de ròðk, soms mit 'n brok zâaldouk d'r-onder. In 'n vierkante haute kachelpijp op dek; as-'t 'n beetje raeræg weer was dan lach-tie pijp t'r ellæk òðgenblik off. Dan spoelde die hier of taer over dek, in soms weldæris haelegaer over boort. Je mos 't fier mit zwaevelstokke-n-anmaeke. Onder die ròðster daer hâaije-we 't fier in, 'n treefje was-taer òðk bij, daer sting de potte bro(u)w soms op. 'n Vuister {p.89} hâai vier pòðte, de pot sting er op mit 'n skol of vijf, zøs. Toe ròðkte we weldæris skol in de skoorstien òðk; in skarre-n-òðk, in de zeumerdag, kaerel, die waere zòð lekker! Die waere net sòð bruin as haering. Ròðie pðan die vlekke-we. We spàuwde ze zòð ope, in dan ging daer 'n stokje-n-in, zòð binne-n-in âest dròðge, in zòð'n beetje in 't sàut! Azze-we-n-egete hadde dan ging er 'n turrøf ondere de as. Rekene nomde we dat. Dan bleef die turrøf glomme. As-te kok te vier mos, dan hâai-die øniens fier. Dan haelde-die die turrøf onder de as fandaen.

H. 't Beurde weldæris dat we gien tintelton hadde, dan ginge-we mit 'n talhàut zitte vijle op 'n kòðiplank, dat die talhaut over weerskante 'n end uitstak. Dan zat-je soms 'n uur te wijle, dat-tie talhaut gloeient wier, dan stakke-we d'r 'n zwaevelstok an op.

P. Ass-'t ete klaer was dan zee de kok: "t Ete is bâol. Ik ben bâol, hòðr!"

H. Mit kantfaere wier de pot op dek op-ewonne in 't witte zoo-bennetje. As-tan de vis 'r allegaer uit was, dan wier de pot om-ekaert. De opwinder was tegene die de vis uit de pot haelde. Dan wier 't bennetje op 't kasbakluik ezetted; uitsakke. 'n Jonge gast fan 'n jaer of zeuventien was altijd opwinder.

Stik-ete deeje-we 's ochens. 's Aevøns aete we-n-òðk stik. Die brouw, daer ging dan 'n paer lepeltjies stroop in, in in de bier òðk. Toe hadde-je twiebak, maer dat is al zòð gaendeweg verandert. Toe hè-we kaek ekrege, 's ochens twee in 's aevøns ien. De brokke, die raepde je-n-in 't zoo-bennetje. Die nou weer 'n groot huishàuwe hâai, die lâai van die twee kaekies lâai die 'r ientje neer.

Lengstik ete dat was sòð gàuw as-te vleet an boort was. Geweun bròðt mit kaes. Dan kreeg-je mellæk òðk bij. Azze-we nae 't overlòðpe ginge, dan zaai de skipper: "Jonges, we zelle vanaevend lengstik ete, hoor." Dan maekte de stiervrouw dat-se bròðt in mellæk in alles in huis hâai. In dan ginge we d'r 's aevøns 'n uur of zøs mit te vràuw nae toe. Is-'t datte-we íet en konne, datte-we de âore dag off-faere mosse, dan ginge de vràuwe zonder manne, maer lengbròðd hadde-we altijd. Op lest jae, is er dat allegaer ov-egaen. In as-'r dan wat overbleef, daer nam je dan 'n paer sneetjies mit butter esmeert mee nae huis, dat wier voor de kindere bewaert. Dat ging op de râeder z'n naem, dat was stiermansuitgaef. Dat bleef tot behàuwe teelt toe staen.

Dan hadde we nog 'n vles drank mit 'n kouk, azze-we de vleet in-stakke. 's Ochens om elløv ure wier die al ebrocht. Of anders zâai de skipper teuge de jonge: "Jo, gaet chauw om de vles in de kouk!" Dan brocht-je 'n sneetje kouk thuis, 'n striempje kouk voor huis, maer 't beetje dronk je-n-øniens uit. Dat was-tan mit-tie vleet in as-ie dan 's achtermiddaes klaer was dan zatte-'r zòð'n twintig kindere-n-op, mâaidæs in jonges, alles onder mækander. Dan zeeje de mætroze: "Jonges, op-te vleet, in zinge jollie, hòðr!"

In de tuin was 't fleet-insteke, dan zat 't fol mit jonges. In d'r waere d'r òðk die de vleet instakke op strand-òðk. In soms op 't felt as-'t mooi weer was in 'n vast luchtje. In mit-te teelt dan wiere die nette as je nae 't felt ging, op stokke-n-edròðgt. As-je gien demmæs kreeg, dan

hieuw je de hâele teelt je vleet om-boort. Je wís fan gien taene. Dat was in mijn jonge tijd, hòdr. Van de grond wiere ze op-ehange, dan hinge ze driftøg.

P. Aêst insteke, in dan lenge, íene lengte van maeke. Rijkløk deeje dat in de tuin. “Jonges,” zeeø we dan, “as jollie helløpe lenge, dan mag je op-te vleet zitte.” Nou dan kreeg je-n-’n troep jonges! De mætroze die waere dan nog an ’t insteke. ’n Kwaartel want ging d’r op ’n waege. Tot de skuit-toe zinge, in dan wachtte ze zòð lang tot-te waege leeg was.

H. Dan ging die leege waege zòð weer nae ’t felt. Dan ging de voerman mit-te paerde nae huis, zòð lang. Dan kwamme die gaste mit-tie leege waege mee. Toe kwaeme d’r mâaide die ’n jaer of zeuventien-achtien waere, òøk {p.90} mee helløpe lenge, mâaide-n-òøk zinge-n-op te waege, net sòð goed as-te klâane jonges. Kaerel, dan was ’t kørremis. De râep mosse-we-n-òøk selløf muize, speerøps òøk selløf klaer maeke, azze-we váertien daege-n-omhòðg stinge. Az-we ze klaer emaeht hadde, dan ginge we de skuit klaer maeke, teere-n-in smere. In az-we daer mit klaer waere, dan ginge we raepmuize op-te strant bezije de skuit in ’t mulle zant. Braels klaer maeke deeje we gelijk mit-te speerøps. De jonge teerde de braels altijd mit koolteer. Weet je watte-we dan òøk feulal mee hadde. Dobbers voor op-te vleet, ’n vloot of vier op makâar, maar dat was nogal rinneweerøg hoor! ’t Beurde weldæris azze-we op-te Engelse wal viste, da-we drijfwant maekte. Dan ginge we ’t jaspeer an-stikke zaegge, in daer maekte we dobbers fan. Wat je misse kon ’n raais. As-we in ’t díkke waeter skote, deene we dat, maer iet feul hòdr. We skote vrouger mâest mit zinkwant.

H. Kruistijt was altijd Valkenburgse mart. Bij de Zwaen daer sting ’t allegaer vol mit koessies. An weerszije tot-te Batstraet toe. Zie je toe was er mâer ruimte-n-as nou. Twaeløf September dat was Kruisiesdach. Dan voere de mâeste skuite-n-off. Dat ging allegaer vervolgens, nae ’t overlòøpe, nae Engelant. Altijt de zelløfde daetum ’n hael pertij ginge d’r dan. Gròðte skuite die ginge âer. Klâane skuitjies die gonge mâestal heen op Kruisiesdach. Maer d’r waere toe iet feul gròðte skuite. Toe stinge de kraeme bij Wullømsøs vandaen, de segaerewinkel, in daer van daen tot-te Batstraet toe.

We deeje de haele teelt saeme, de haering in íene skuit, al vangde den ien wat mâer, dat gaf iet. Dan hâa-je-we bækens, dat waere dinge datte-we makâar kosse kenne: “Dan zelle-we de mâoⁿ halløvær mast hijsche” sprakke-we-n-off. Of we hesche de sturrømfok halløværmast, in weet je watte-we-n-òøk deeje: ’t sâal driemael op-in-neer gijje.

As-je an-kwam, wier de haering allegaer eteld in kaekmâon. Ien sting’r an de kant fant boort, die skraeuwde: “Kørrøf!” Dan skreef-te hòðfdman, in die zâai: “Al ekørrøve!” Dat skreef-ie mit krijd-op ’n plankje. Je hadde twaeløf kaekmâon in twie toemâon, in ’n paer zwarte zoolbennetjes, ’t witte was om uit te ete, de zwarte voor de haering.

P. Die mâon die wiere toe zòð dier iet. Auwe Arent-te Jong die huurde die mâon uit. In d’r waere nog âore-n-òøk. Dan gavve we vier sente voor ’n mâo. Dat was mit kantfaere. Azze-we ’s saeterdaes of-slaen mosse, dan ginge we die mâon haele bij de mâonhuurders. Maer dat deene veul die àuwe mense, dat nomde we de mâonhaelders, àuwe peekies; die kregge dan ’n zootje. Wie-of-te vis kocht, die skreef-tat óp, fan die mâon. De mâonhuurders of die jonge maaides hadde, die ging ze haele bij de kòðpers. In ’t Mallegat ginge-ze die mâon uitboene. Wij ginge d’r zwemme, in ’t Wâarøme Nestje, ’k wort ’r nog kwaeløk fan azz-’k ’r om denk. Dòðie katte gòðide-ze d’r òøk in, alløgerand!

H. In zâe ginge-ze òøk mâonboene. As-’t mòði weertje was, mâest in zâe.

P. Dat Mallegat trok hier tot net bij de Blòðtjies.

H. Daer de Wijfies weune, daer was ’t end.

P. Daer nou die winkel is. Daer lagge de skilløphòøpe, die wiere allegaer nae ’t Mallegat ereen. Bij Auwe Râan van Gerræssøs, die weunde teuge de skilløphòøpe-n-an.

H. Elløke baggerder die hadde-n-’n skilløphòøp ampant. Daer lag ’n dijkje tusse. Toe hâai-je mâer baggerders as nou. Toe leefde de mense van de skilløpe. Dag-in-nacht op strant hòdr! Alwat-tat Mallegat smaller eworde-n-is, benne-ze daer op te Wâetering verdaegt. D’r

was wel plaes, maer dan mosse de mense nog verder rije innewerd an: 't Witte Hek, zòd vord was 't. Wulləm van Aaltjies in Teun Plas, die weunde òòk teuge de skilləphòøpe-n-an. 't Staesion dat staet âandelək op 't Mallegat. Nou weunt 'r 'n zeun van Gijs Plasse bij. {p.91}

D'r laege over weerszijje skilləphòøpe bij t'wâarəme nestje. Daer was 't leste huis. Vorder sting d'r gien huis over weerəs sijje-n-iet 't Mallegat-t'enne. An de Zuidkant daer hâai-je 't laege Mallegat, 't was maer 'n klâan endje. D'r kwam âors gien waeter in as 't regende. 't Hâad gien deurlòøp, as-tat 't Mallegat omtrent t'enne, onder de grond deur lag 'n pijp.

P. Daer was vaert in dat Auwe Mallegat. Onder 't breggetje deur ko-je vaere. Bij Piet-te kottebaiere daer wiere die skilləpe weer uit elost in 'n âore binneskuit. Die lag in 't Laege Mallegat. Dat deeje de mense die ze voere. Piet-te Skilləpflettere heb 'k goed 'ekend. In Piet-te Kottebaiere heb 'k òòk wel wete (te) weune: daer was-te bregge. Nou rijje-ze recht fan Katte-binne-n-off, tóe íet. Azze-we nou op-tat Mallegat waere, dan skote-we zòd over nae die gròdte bregge toe. Toe was 'r Ròðvers bregge-n-iet. Van 't Tol of kon je d'r nae toe komme. Zòd lang as mijn heuge mag; toe was 'k nog 'n klâan jongetje.

11.

H. Van dat auwerwesse zou 'k nog rijkelək op kenne geve, as 't maer in me gedachte skiete wul. Nou heb 'k nog sitte denke in me ienzaemhâaid: vrouger 's winters, as we behauwe teelt hadde – 'k spreek fan me jonge tijt hòd'r! – nou dan sting je gemiendelək zòd'n week of twaeləf-dortien op-te-rolle. Dan ginge we skietlòøte of kolfsklòøte: slaen mit 'n stok in daeran 'n vierkant stik hâuwt; die stok sting 'n beetje terzèt. Dan waere wij jonges, dan liepe we vooruit, in dan ginge we taite maeke: van die hoopies sand, daer mosse de kolve bove-n-op. Dan stinge-ze zòd net's 'k nou stae: dan namme ze de stok in slaege ze zòd die kloot 'n end weg over de strant. Ze slége vierkant over de Waetering heen; âer ie op-te grond kwam, zòd over de Waetering heen. Wij liepe maer vərruit, ammaer vərruit, maekte dat we de tâaite hadde zieje. Jonges sloege d'r in getrauwde-n-òòk. De kolləfsklòøte waere zòd gròd. Dan ginge we nae Nòortəch, Nòortəch-deur ging dat, maer dan ging 't op bòdme die daer stonge, van 't tol tot de baen toe. Dan kwamme we zòd bij de dorde sluis uit. Dan ginge we zòd Kattək-binne deur nae de Nieuwe Anleg, die sting òòk an de Noortkant. Dat was 'n hōrrebōrrəg hòd'r! Daer sting 'n deur waer je in kwam, in daer hâai-je 'n deur nae de kachel, dâer ging 't op heen, Maer was 't nou da-je doch: "Ik ken 't winne!" (die houfde-n-iet te betaele!) dan ging ie soms 't leste endje deur 't raem heen: die ruit tie wier tòch betaelt, da ching mit 'n snee in de neus, da begrijp je wel. Dan ginge we van Katte-binnen-n-of zingende-n-an, allemael mit-te snee in de neus, 'n beetje luchtəch, iet smoorlòøs hòd'r, zòd iet! – *Skietlòøte* dat was weer âors, zie je! Hier nou bij de Waetering off, dat was allegaer duin over weerssije. Dan ginge we bij de huize vandaen, bij Hâan van Râane an de Sluiswegt. Dan ginge we op 't Skilləppat, nae de twiede sluis hòd'r! Dat ching op stiene, 'n stik of seuve-acht stiene, daer ging 't op. Wie-'r 't âest op was, die won. Dat ching op-te Waetering-an, de weg-tie lâat 'r noch, jae over de Waetering dan hòd'r! Dat ching dan òòk zòd recht deur nae Kattəbinne, skietlòøtende-n-an. Dan kwamme-we-n-òòk weer op 't end van 't Mallegat, in dan weer op-te Nieuwe Anleg toe. Toe wierd'r wat mâer ebruikt as nou: 'n roemertje voor 'n stuiver, 'n hâele kruik voor vaertien stuivers. Dan ginge we òòk weer net iender as mit klòøte. Die teuge de bòdm an sloog, die won dat. "*Op 't felt*" nomde we dat. Nou praet 'k fan me jonge tijt hòd'r! *Op strant* ging 't op-te hòøpe. In 'durrəp slege-we-n-iet. As we buite Noortəch waere, tege-we weer an. Toe was 'k al in de twintig jaer. {p.92}

12.

(H. heeft het gehad over de Jodenbegraafplaats die nog altijd aan de zeekant van Katwijk Binnen wordt gevonden, en waar in zijn jongen tijd een schaap graasde): Ik sprak fan die skaepe: dan beurde 't weldæris dat we ons skietlòot over de muur heen gòide. Nou dan mosse-we weer zien, dat we die skietlòot kregen, we konne-n-'m daer iet laete leggen. As die skaepe ons in de gaete kregen, dan kwamme ze nae ons toe. Dan kwamme-ze ons doffe. 't Mos alles te ruifel gaen, in de stilte, want je moch 'r iet òp; de Jode wél.

K. (Een 89-jarige over 't "skietlòote"): Aêst ching 't op-te deur van de vierbòot, wat nou nóch-te deur van die viertorent is. In dan hâaie-we daer zòd'n gròote del. Romt fan duine, daer nou die nieuwe huize staen, waer Gijs van Aelee-n-eweunt hâad in Râan van Teune, daer wier op-egdòit. In zòd'n del lag 'n plaesje, in daer mikte we-n-op. In dan ginge we weer daer vandaen, 'n end vorder, daer lag òok weer 'n del mit sòd'n plaesje. As je 'r dichst bijlag of 'r óp lag, dan won je. Daer vandaen ging 't op-te-deur van 't kerkhof. In dan ging 't daer vandaen nog weldæris nae Kattebinne. *Van paelte op paelte*, an de bovekant van die paedjies stinge die. In dan hadde we jonges die droege de jasse. Die hadde we-n-òok: mijn jonge hâad 'r nog 'n kostelæk kèsjak (want toe droege ze nog 'n kèsjak) an verspeult. Dat hâad-ie 'r mit laete hange-n-op 'n paelte in nòoit wèrom ehâad. Toe was ie 'n jaer of tien-ellaf. – Dan ginge we nae de Roskam, in die 't tan won, die mos trakteere. In dan weer wèrom. In dan ginge we weer hier van daen langs-te-strant nae Nòortèch; dan ginge we nae Jannetje Vliete, dat was 'n klâan hørrebrægje. Dat was 'n slaegerij bedien. Die vrâuw slachtte vâarækas.

As-je nou mit s'n zösse was, hadde je drie balle. Je gòide beurt fêr *beurt*. Twie plouge! As je mit s'n achte was, hâai ellæke ploug twee balle. 't Ching om 'n paer sente, maer de ploug-tie-won trakteerde. (van de gewonnen pot).

Dat kòllave dat was weer âors. Bij de Zwaen hâad 'n kòllafbaen estaen. Maar ze deene 't òok op strant. Dan wier de bal op-te torent ezetted. Nou ging 't om de klappe nae de Waetering toe. In weet je wie daer de felste klapper van was? Keesje Leen. Die sloech 'm in iene klap drijvens in de Waetering. Hier bij de Wòrraf van daen drijvens in de Waetering. Dat wier altijd edaen as 't 'n harde strand was. Dat ching om beurte, man voor man.

13.

P. An de Zuidkant as-je daer vaerde, moss-je oppasse, dan kwam je-n-op aud-Kattæk. Jae, dan viste je-n-op die stiene van oud-Kattæk. Bezie de Auwe Kerræk, 't Skuitegat, daer nog bezie. In de Lek, op 'n vaem of acht, op drie duizent meter. Je haelde de stiene-n-op mitte nette. Van die gròote stiene hâai-je, bè jae. Dan zâaie we 't: Da's noch fan aud-Kattæk. 't Lag sòd tusse de âeste in tweede pael in. Daer hebbe altijd huize-n-estaen hòd. Allegaer nae de grond egaen. D'r zelle d'r nog wel staen, maer iet mâer zòdveul as vrouger. 't Is now maer per gelok in ze hebbe now zòd'n auwerwesse stien dæris. Auwe Jaep Bent die wisttat zòd goet fan belang.

H. Dat mot al hâel auwerwess weze, want toe ik 'n jonge was, heb ik 't òok hòdre zegge. Zellaf ophaele heb 'k iet mâer hellepe doen. Daer is now gien mensch mâer die van die huizen weet. In weet je hoe ze an aud-Kattæk ekomme benne? Deur 'n Kat: 't âest wat "'r op" was, was 'n kat. Ik heb 't huis op hòdre nomme-n-òok. Dat was-taer voor de auwe kerræk in zâe. Toe was te strant sòd brâed-iet.

Ik weet wel datter veul skepe an de strant stinge, 'n endje om de Zui kwamme d'r verskâaie paele voor d'n dach. Dat was òok fan 'n skip-tat-taer estrand was. Dat skip was in de tijt van de òorlog estrand: dat was rijk: daer {p.93} zat cheld in. Dat was-tan mit rouw weldæris, dat we paele of ginge hakke.

P. Je raekte weldæris vast. Auwe Jaep Bent die wist 't sòd goet fan belang! Jae, je mot telle, die was zòd veul auwer as ik. Jaep Bent die was bij Auwe Meerburræge. As kint in

huis bij auwe Meerburrøge. Hij hadde nog æris 'n skuit, hij was in eskeapt in toe mossie 's ochens off-faere, in toe gong-ie 's ochens gong-ie nae de skuit, in toe auwe Dirræk Taet, die zâai teuge-n-'m: "t Is wel je weertje maer je winnøtje is 't iet." Toe ging ie de wørrøf-off toe zee-die: "'k Heb noch-chien wind nòdøg." In toe die wech-ching, toe kreeg-ie wint. In 'n goeje wint, toe hâai-die 'm nòdøg toe-ie vlot wier. Jae, Jaep Bent, die hadde gelok. Een zeun van auwe Jaep Bente die haat noch fan Geertje Ysbrande-n-estiert.

H. Die skuit heb 'k ehâad toe-ie ziek lâai. Altijt op-tie køndiesies dat-ie beter wier, dán hij weer skipper. Pinkster kreeg 'k 'm. Hij is esturrøve. Ik sau 'r toch bij vaere voor skippers gaezie. Die zeun hiette òøk Jaecob Bent.

P. De dokter die hâad-'m (jonge Bentø) de haele nacht late lòøpe. Dat was om dat-tie man ijseløk fan de rimmetiek was. Die man die liep sòd krom, die kon z'n âage temet iet rechte. Die mos-toe de haele nacht in 'en stik lòøpe-n-op straet, dat hâai de dokter ezâat. 's Ochens mosse-z-'m van de straet of-haele. Hij is 'r niks mit aevenseert hòdø! Hij kon iet mâer lòøpe van stijfte. Zoo'n haele nacht op straet!

H. Dat waere gien dokters, dat waere oliekòdøpers. Ze kwamme met freemde spulle, mit doktersgoed. Je mot 'r om lache, hoe of 't toch vrouger toeging. Ze dee-n-'t òøk hòdø, om beter te worde. Hoe ienvaudich hebbe die mense toch vrouger eweest. Want wie zou dat now noch doen.

14.

P. Vijf mâon skol is 'n ton. D'r gonge toe tien van die gròdte skolle in zòd'n mâo.

H. Je zette d'r zøs op om of te slaen, ien voor de op-hòdø. De wijve-n-op strant hieløpe allegaer, wij mosse-n-omboort vis uitgeve. Om-boort waere d'r drie omlaeg an 't skol op-raepe. Dat ching allegaer in die toe-mâon. D'r was 'r ien die gaf die mâon op-te-bil off. Hij liet-se zòd zakke, dan liet-ie ien end valle. De vrâuwe die haelde-n-'m van d'n ander z'n skoer of, elk 'n dør. De vrâuwe die mosse allegaer die vis doen, de snaeze telle, uitlegge-n-òøk: alles. As-we 'n beetje onvis hadde, dan hadde-we-n-'n vóorzoodje. Daer ginge allegaer de gròdte tonge bij. Twie of drie snâes. Choe! da sel nóg wel weze. As-we-n-'n beetje tarrebot hadde, ging 'r dat òøk bij. De mâon allegaer zøs-an-zøs. In dat ken iet skele, as je róg hadde, levende rog, die wier òøk op-te strant uit-esprâaid. In vrouger hadde we veul van die ròdøje pøan òøk. Alles ofsonderløk, wat onvis was. Ofslach, da's fast, dan sting d'r 'n haele skâere mense rondom de vis allegaer. Choejen tijt: honderde! Net op sòd'n wijs as now mit-te pekelhaering. De skol die sting beneen: vrij van de ofslach, asser ofslach ching; 't voorzoodje. Kwamme-ze tekort voor de skol, dan mosse ze-n-'n mâo inbreke. D'r wier âest wat sand op-te-mâo echooid voor 't ofslie. D'r ginge mee nog al veul vis op hoor! Nou! Hoe hòdøger opestaepelt, hoe mâer sente!

P. We zâaje altijt aswe skol hadde. Zòd twintig of dortøg ton. Weldøris hadde-we van die gròdte skol daer vandaan. Bij auwe Jaep Chuite toe was 'k 'n jongetje, duizent chulde beskouwe-we. Maer dat spreekt, 't mos, mit sòd'n skuit, mos alles vleuge! Ik heb me vaeder hòdøre zegge: 's avons om nege-n-ure bij 't Flie ging ie visse, in om twaeløf ure haelde-die z'n net skeep. In toe hâai-die 15 ton skol; om twaeløf ure. In allegaer van die gròdte skol. Chien klâane net asse now hebbe. In 't bun hiette die sprâaiskol. Die wier uit-esprâaid in ov-eslege. Die skol die gòdide we zòd in 't bun achter 'n skot, twie stinge d'r in an weerskante-n-ien. {p.94}

H. 't Bun was ope. D'r lag 'n deke over 't bun heen, over weerszijje totte helløft.ASSE we chien nòdø-øn hadde, dan bleve die proppe-n-altijt ope: die proppe zatte d'r in de skuit. As we om de Noord sòd veul skol vinge, dan ginge de proppe-n-in. We hadde-n-'n los bun hòdø; 's seumers dan ging 't uit-te skuit van daen dan ging 't bij de baes op-te dam. Die proppe daer zat 'n romt ijzer ringetje-n-om, voor 't slaen, dat se iet en splete. Dat mos allegaer

səkuur gaen hòòr! We skote onze skol uit in viere: gròòte kantskol, klâane kantskol in braet. Sprâaiskol hinge we mitte kop nae de laegte in 't bun. D'r waere d'r weldəris die dòòd waere-n-òòk, as 't 'n beetje lang duurde. Maer die gòòide we d'r uit. Levend dat verkocht z'n âage. Dat was 'n aerdəg gezicht astie skol zòò lach te springe op te strant. In die ròòje lauwerénze in 't bun, van die gròòte kabbelau òòk. Al hadde w'r 'n stik of drie, want zòòveul hâaje-w-'r iet hòòr.

P. Azze-we gunter tonge vangde, dan lubde we ze, in dan gòòide we ze in 't saut.

H. Die tong heb 'k nòòit helləpe zaute. Weet je wat we wel dede? We verkochte ze an de Engelse-n-op sâe. De tongkòòpers kwaeme dan. In dan hadde die altijd de man twie kaekies, van die bollebuisies, nomde we die. Altijt, allienig asse dòòd waere. De levende-n-iet hòòr. De Engelse die lubte die dòòje tonge. Ik hep fan me leve-n-iet elubt, neen hòòr. Weet je watte we wel deeə? De skellevis die sneeə we de kop halləf of, in de skar òòk.

P. Vrouger dan zette we weldəris kop opperdan-op, om te losse. Vrouger as we nae de roze ginge. Nou hoor je 'r iet mâer van. Maer man! dan kon je d'r zâewers van daen haele van belang! Dan zâaje-ze: Waer heb je-n-evist? In de roosies! As je dieper kwam dan negentien vaem, dan kwam je-n-in de stiene. Jae, in 't ching allegaer op 't loodje heen. Dan gebeurde 't weldəris datte-we 't net zòò wechchòòide mitte stilte.

Tonge-n-in tarrəbot die sneeə we allegaer in 't saut foor óns. Dan hadde we toch 's winters 'n zolder vol dròòge vis! Dat was toe chien sent waert. Skol was dierder.

Dat beurde genoch dat we zòò'n dag of tien in Aemelant lagge. Nou dan gingewe de tong in tarrəbot allegaer snijje in zaute. Dan zâaje we: We motte maeke datte we-n-'n dròòg visje hebbe.

15.

D'r wier weldəris skalkeraesie edaen vrouger. Dat hâat in de Waeterwegt eweest. Toe benne ze in die wâai verdaegt, in toe hebbe ze-n-'n skaep mit 'n tauw, mit 't spil deur 't waeter ewonne.

H. 't Ken wel, want 't waere raere gaste vrouger. Want vrouger was 't skrael bik. Alles! Dus 't ken best plaets hebbe hòòr! Vooral in de Waeterwegt, das makkelək ənoch. Want je legt binne de tonne.

P. In de Waeterwegt gong je òòk weldəris bedele. Jae je stopje was leeg. Dat Ketoor, dat klâane Ketoortje, dat ching vraege. Toe kreech ie twie sneetjies bròòd bij 'n boer. Jae hij zat maer te beve. Toe wou-ie d'r ien bewaere, in toe zee die: dát bròòd is foor me vaeder. Toe zee die mense: Eet jij maer, jij krijg foor je vaeder òòk.

X. tot H. Ken je dat Ketoortje?

H. Wè jae 'k, wèjæ 'k...? Ik ken ze allegaer wel. Jae weet je az we dan in de Waeterwegt laege, in 't was te moeite iet om of te slaen, dan ginge we dat bij die boerderije verkòòpe. Maer bédele daer weet 'k iet fan hòòr.

P. Dat Ketoortje luste graeg 'n borreltje, in toe zâat-ie: 'k Sauw wel 'n slokje luste. Toe streek ie neer, in toe zeeə ze: Kijk, die âarəme man d'ris, die is in-ezege, zòò maer op te straet. Toe hebbe ze 'm op-epakt, in zòò in de hörrəbörrəch edroge bij de kachel. In toe kreech-ie twie slokkies. {p.95}

16.

Krepele Gerrət Chuit, da's Wullem Plasse gròòtfaeder, die voer veul van Aei van Knelis Duine, in die gong dan 's winters koeie-n-in skaepe vaere, binnewaers fan daen, in die vaerde die nae Engeland. In Piet Chuit die hâad òòk noch kaes evaere, in kiste beste bokkəm. Dat was Piet Chuite werrək, die was taer beknauwder in.

H. Die heb 'k òòk best ekend, Krepele Gerræt Chuit. D'r waere d'r wel mâer, hòòr! Maer mitte winterdag assæt hard vroom, asse binne-n-iet faere-n-n konne, dan wier dat an-enome. Die vracht van de romde kaesies, van die hòòvetjies. 't Beurde weldæris dat we ze viste-n-òòk, die ze overboord egòòid hadde mit rouw weer, lijfweer nomde we dat. Dan was alles op dek, behalve de jonges tan. Dat ching mâes nae Lonne, dat ching hier in de skuit voor Kattæk.

P. As-je je klijne òòk verspeuld en hadde, dan gòòide je-n-'n ijzere pot om te koke-n-over boord, mit 't rijtuig d'r op estoke. We vaerde-n-op part, in wat je verloor dat mos je betaele.

H. 't Beurde 'n òòk weldæris da-j-n-'n twintæg dortæg chulde overhauwde. De skipper die ging de koste-n-ophaele bij de smit, de timmerman. Je brocht je briefies bij je baes. Die gaf 't cheld uit te bent. As nou alles betaelt was, wat er sting, in d'r was over, dat overskot kreeg je. De skipper ging betaele-n-òòk. Dan kreeg je-n-'n fòòitje, zie je. Dat was s'n linker zakje zòò, daer kregde de wijve-n-iet fan, hòòr!

P. As-je nou hondert chulde beskouwde, dan bleef er vijftien gulde voor 't bent staan: 'n pot, die hauwde de baes in. Uit 't bent fandaen betaelde die dat. As je nou te kort kwam, wier 't fan je sente behauwe teelt ov-ehauwe. Onder de teelt hâai je chien bent. Assæt swaerd an de grond kwam, dan wassæt an stikkend. Dan wier 't uit je bent betaelt. De blokmaeker, voerman, alles moss-je uit-tat bentgeld betaele, vörræwer òòk, moss-je òòk betaele. In al brak je 'n roer, of al brak je 'n plank, je moss 'm betaele. In die tijd moss-je alles betaele. Piet Mol die hâad æris 'n hâele vleet verlore. Toe voer 'k 'r bij. Die hè-we motte betaele. Toe we weer is an eweest waere, mit chien volle skuit haering in toe hâad Hubrecht teuge Piet Molle-n-ezâad: Je mot 'm nou æris choet fol zien te vange.

Toe hadde we nog 'n ton of fier zaut an-boort, in toe doche we nae huis te gaen. Skieté! ... zâat Piet Mol. In toe kregde we rouw weer, in toe verspeulde we de hâele vleet. Wéch, teelt fan 9000! Toe hâaje we voor nîet evaere, de hâele teelt. Die râeder die gaf tie vleet wel, maer azze-we die nette verlore, moss je betaele. 't Geld bleef bij Hubrechte. Want as-je bove je koste was, hâai je vijf gulde van 't duizend. Weet je waar je vrouger vrij van was? As-je de pees in de speeræps had, dan houfde je de nette iet te beaele. As-je chien koste-n-en maekte, hâai-je óver. As-je 'n omhòòg sting, ging de skipper, ging rekeninge-n-ophaele in betaele. Nou weet de skipper 'r iet mâer van. Kees fan Sakke wou 'r nòòit chien halløve sent van hebbe hòòr!

H. (over het "zwaere stik"). 't Zat mit bande vast, dan zette-we dat overénd teuge 't skot an in de kee. As-we zagge dat onze voorganger te slecht wier. dan ginge we 't losmaeke. 't End ginge we dan klâen. Je hadde altijd twee tauwe in de bil legge; op 't end daer was 'n òòg in.

De jonge zat mit s'n regge, bij 't raepskiete, mit s'n regge teuge de koot an. 't Was ov-eskote hòòr! Er was 'n klâan gaetje-n-in waer wij 't ete deurheen haelde. Azze-we spillòòpte in de jonge hauwde vast, dan liepe we zòò over z'n hòòfd heen. Dat benne de klâane skuitjies eweest. Laeter mit-te gròòte skuite ging er veul in de kasbak. Daer ginge 'k weet iet hoeveul tonne-n-in.

Ass æt nou dòòs lief weertje-n-is, hauw je de mast op: anders laet j'm in de mik sakke. 't Seuventæg jaer eleen is Dirræk Mol an ekomme mit rouw {p.96} weer. Want 'k was twee in twintæg jaer. Toe die in 't slach was, zagge z'm nog op te mast zitte. Maer in 't slach is ie 'r ov-eslege. Toe is ie dòòd naest-te skuit an-ekomme. Te Noortæch. Hij was recht.

Dan is 'r nog 'n skuit an-ekomme, daer zatte noch 'n paar lijke-n-in. Maer dòòt hòòr! Wullem van Aeve is halløv-wege Skeveling an-ekomme, 'n paer ure buite land hebbe ze 't ongemak ekege. Ze lagge noch an de vleet of ten anker. Ze hebbe-n-'t ezien mitte kijker te Nòòrtæch. Vijf mænuite nae de skuit is ie dòòd an-ekomme. Da's wel naer as je zòò je leve laet... Mijn broer dan, die lâai bij Lâaistof onder de wal. Toe in 'n snæwbui – ze konne niks

sien – is ie ezâald deur 'n skip. De skuit weg, maer 't follæk allemael op 't skip. Hij hâat se te Harwick binne-n-ebrocht. Me broer was skipper. Die was 'r 't lest op. De skuit was æniens wech. Toe dee 't skip 'n hap in toe wier ie mit-te bouchspriet onder z'n fok æniens op 'dek egðòid.

Mit-te twiede is ie 'r zòð mòði niet ov-ekomme. Mit-te twiede Oktober störrøm is ie ebleve. Ik hep tan mee-emaekt tat 'r drie skepe gelijk stinge hier. In 'k hep 't òðk foor m'òðge-n-ezien: dat was 'n barræk, hij hadde kole-n-elaen. Dat was mit 'n hòðge wint; rouw weer. 't Waeter teuge de duin an. Je hâai niks âors iet as skepe, gulle skepe. Toe was 'k nog 'n skooljonge. 't Strande hallëve wege Noortæch. 'n Hòðp follæk! Toe komt 'r 'n hòðp waeter lòðpe-n-in zòð alle drie de maste gelijk over boort. De mense zie je zòð sparrøle! Toe zatte d'r drie op ien brok hauwt. De Kattækers die choet zwemme-n-en konne waere-n-ant swemme, om die mense te redde. Twie zwarte in 'n blanke zatte d'r op. In ze zelle ze net grijpe, de zwemmer, toe komt-'r 'n hòðp waeter lòðpe, in zòð slaet-te kaptaain 'r of; in wech òðk. Die twie zwarte benne hier wel 'n week of zös seuve-n-eweest; in de Zwaen. De mense zate-n-allemael in de mast âest. Maer de rest was allegaer wech. Dat hâad nae gedachte wel 'n Fransman eweest. De strant-tie lach fol mit bròðd. Allegaer van die vierkante bròðn. Dan sneene we zòð'n zak ope; in de midde waere ze lekker droog. Vierkante Franse kaek, elke aevænt 'n potte brokke-n-op.

17.

Nou zel 'k enkelt maer fan me moeder vertelle, waer 'k heugenskop fan heb. Vrouger toe hâaje we chien kachels: 'r lâai 'n vierkante plaet op-te gront, in daerover heen 'n driekante. Net 'n teeblad dat an iene kant ope-n-is. Daer gòðide we-n-in: dòðrøns. rijze in nolle, dat benne van die wortels onder de gront fandaen. In dan brandde we die s'aevøns; in dan vóor verbrande, in achter bevore we. In dan konne we mækâar iet sien van de ròðk. In as-je dan je raem ope-zettede, stierf je weer van de kauw. – Mijn moeder ging uit werrøke voor 'n skelling per dag, in zeuve stuivers. In as-se dan 's aevøns thuis kwam, dan ging ze zitte naeje in zitte stoppe voor 't huishauwe. In dan hâai ze zòð'n lampje, zòð gròðt (ongeveer 2 d.m.), in daer brandde we chroene olie in. Dat lampje zat 'n tuit in mit 'n kætøentje. As now die olie 'n beetje minderde, dan zette we dat lampje skeef, op s'n kant. Dan brandde-n-'t weer. We leefde toe uit-te duine in uit-te zâe: aerøpøle zouke, dròðge vis as me vaeder chien stee hadde. Laeter is-tat chaen aevenseere. Toe liep je iet mâer leeg. Ik hep nõðit leeg elððpe. Aerøpøle zouke! D'r waere genoch zâelui die de hakker in de kriel meenamme asse 's Maendæs of-foere. As je-n-'n koffietijdje hadde of assøt stilletjies was zette ze-n-'n tijtje halløvwege Skeveling an, in ginge bij 't slach, in daer overal aerøpøle zouke. As-je halløf-waeter anzette, voer je of assøt waeter ging wasse. As-je in de buite-lek viste – daer heb 'k 't over – op negen of tien vaem, in de binne-lek zeuve-n-in acht. Zâeweløker kwamme we-n-iet. Mitte Nooreløke wint ginge we opperdan tot Sanført toe. As tan 't tij kwam, ginge we visse op zeuve acht vaem heen. De hâele kust langs. Bij Skeveling strijke of soms halløfwege Skeveling dat {p.97} komt 'r an, hoe hard of we viste. 't Is bij mij ebeurt, toe ging de vloot allegaer an zâe. 's Maendæs toe voere we-n-of. We sjauwde-n-al opte kust, allegaer an zâe. 'k Sech teuge de gaste: Weet je wát? We zelle dæris passe in de binnelek 'n tij. Toe benne we daer ebleve in toe hadde we 's Weunsdæs-ochøns hondert zös in vaertøg chulde-n-an de wal. 's Weunsdæs kwam de hâele vloot an. Beskouwde allegaer vijftien in zøstien gulde. Toe allegaer in de binnelek, toe moss je æris ezien hebbe, wat al 'n vaertuige. Allømael bakse in de donker. Maerte Plug die leefde nog, die viste 'r de klamp bij ons of. Dat swaert doet s'n kusting an die klamp. Toe mosse we van nõðd øn deugt blijve staen, 's Weundæs 's ochøns, voor 'n nieuwe klamp. 'n Uur of fier buite land, voor Kattæk in Noortæch, daer bezuije hâai je net fijn! – Bij Wullem van Zijne benne we mit-te störrømfok op 'r deur ehaelt. Störrømweer!

de lijne stinge hòdger as te skuit sòò now in dan. 't Kon iet skele watje dee of wat je-n-iet ən dee: je kón 'm 'r iet uit-krijge, 't stel.

Bij Nieuwediep viste we-n-òòk, laeter an zâe van de Straet. Ik hep 'r mit stil weertje... 's Saetərdəs-aevəns hâaje we de klijn wech-egòòit mit-te stilte, niet te wete dat we in de Straet waere. De skuit dee gien kracht an de kaebel; die sleepte over de stiene heen. Op lest, Sundəs-middəs is-te kaebel ebroke, van de stilte. Assət 'n kauwtje eweest hadde, hâai 't iet ebeurt:

Dán hauw je je kaebel deun.

'n Tseuvəntəg jaer eleen – 't is al 'n hâele tijt eleen – tusse Lâaistoff in Yarmuije-n-in daer lâai 'n bankje, 'n uur buite-land. In dat was te vərzichtəgste Skevelinger van hâel Skeveling, “t Wâesje” nomde z'm. Die ging over 't bankje heen. Hij krijgt 'n hòp waeter, in de skuit óm! Alles wech! 'k Gelòòf dat 't mitte nacht beurde. Assət te stijf was om te skiete ginge we altijd om d'in; zâalde bij Haesburrəch, Winterduin, Krommer in Lâaistoff. Op-te Krommer brandde altijd twie viere nè 's op Aaimənt. De Leense banke, in mijn tijt raekte je 'r op mit-te skuit. Ik hep 'r zelləf wel op eraekt in de zeumer; 't was âarəg laeg waeter. We wisse-n-'t wel hòòr! We lâege mid al de zâale-n-op. 't Was nog in m'n mətroskop bij auwe Leen Duine. We hebbe-n-'m 'r over-ebòòmt mit-te bòòme, in zòò 't tij ov-estopt onder de wal. 't Was 'n rappe, radde man, auwe Leen Duin.

Nou kom 'k weer op-te winter. Toe hadde we iene zâewərd edaen in de maent fan Maert. In toe 't kostchoed omboort was, in w' alles edaen hadde – 't was 8 Maert – toe ginge we nae 't ijs. Van Kattək tot Lâaje sting 't toe vol tente. Je kon 'r mit fier paerde-n-op staen; 't ijs was stik-fol. 'n Stik of zeuvə acht, die al 'n beetje auwer waere, ginge op 'n ladder op 't ijs sitte, in 'n stik of drie trekke. Toe lach 't ijs dik an de strant. Daer hakte ze-n-'n glow in. Anders moss-je mit laeg-waeter anzette-n-in dan bleve we'r buite. 't Beurde genoch datte we geniens 't sâal weg-neme konne mit-te Oòste-bries. Ik heb ezien dat-te mense op-te zâe liepe. Vrouger hâai-je sloupe, die kwamme allegaer in 't Nieuwediep binne. Assət swaer evrore hâai, konne ze iet binne komme. Ze ginge dan de kust langs mit-te vlagge-n-op. Langs Aaimənt in de Wijk in zòò. Dan ginge d'r 'n pertij kòòplui hier in de bòòt 'r nae toe roeie. Ze ginge-n-an 't akkerdeere over de vissies, om ze te verkòòpe. Buite de bank gòòide ze-n-'t anker wech. Dan voer de bòòt deur de glow, de mense-n-an de kant 'r van. Asse hier iet kochte, ginge ze nae Skeveling. Ze waere zòò soms van Aaimənd ov-ekomme. Vlaerding ginge z'òòk nae toe.

Op-te skuit wier j'âest râepskieter. Ik ben əniens fan drie vierendâels op man ekomme. Ik was mit me achttien jaer spillòòper: mit-te borst hòòr! alles mit-te borst! De vleet moss 'r uit. Dan gòòide je de klijn wech, as j'iet onder de Engelse wal kon komme. Onder de Hollanse wal ging je nòòit, as-te wint fan 't West was. Bij 't Waeterhuisje te Lâaistof, om 't houkje, lagge dan wel twiehondert skuite: de hâele Skevelingse-n-in Kattəkse vloot; 't huisje {p.98} staed an de Noortkant. Om waeter ginge we daer veul, dat fan de bōrrəge-n òflòòpt.

Toe 'k foor mətros foer benne-we pas chaen kaeke. We wisse (voetnoot. Toen mocht men alleen op kielschepen kaken, niet op boomschuiten.) noch iet fan kaeke-n-of. 'n Kantje dat dâelde we as we-n-op te rolle stinge-n-in 't Skuitegat. Bè jae, 'k was 23 jaer, toe sneeə we ze de kop nog of. We deeə toe toch al rāaize van twie of drie daege. 's Weunsdəs of-vaere in 's Saetərdəs an, mit 100.000. Ze wiere allegaer eteld. Zeuve duizend op 'n waege. De stikke waere voor de telders. Maer 'k hep 't òòk fan me leve-n-ehâad: Op-te vaertien daege-n-'n skuite haering, in op-te zös weke-n-an. Vier weke onder weech. Ik stierde van Klaes Haezenote. Ammaer in de wind, in stijf. We konne iet ten anker komme van de skuite die allegaer an de vleet laege. Toe hē-we zòò maer de kaele râep weg-egòòid. We hadde gəniens mâer zauwt om-boort.

De twiede râais (mit-te nieuwe skuit) kwamme we binne mit fier honderd-in-zös-in tachtæg kantjies. Daer beskouwde we twie duizend gulde-n-an. We brochte wel an de wal: twaelëf honderd-in-zös in dortëch kantjies brochte we-n-an de wal. In daer beskouwde we-n-an zös-in-vaertæg honderd; vrij geld. – De âeste râais toe we offoere toe namme we 105 ton zauwt mee. Nou in die twiede râais toe hadde we zös-in-tachtæg ton steurhaering. 't Leste skot nog zös-in-söstæg kantjies haering. Toe waere we twie daege uit-te vlood. Toe ginge we skiete: gien vaertuigje bij ons; niks. In dik fan regen in alles; stik in de wind, in 'n hâele gelegenhâait. We hadde nog vijf ton zauwt; honderd ton verzauwte. Toe zâat 's Maendës zâat Dirræk de Turræk, "Motte we-n-iet skiete auwe?" 'k Seg: "As jollie wulle." 'k Sting an 't roer. Mid-'n skuit kon je toch iet vordere mit sòd'n kraemerij. Toe ben' we-n-an skot egaen. De gelegenhâaid bleef sòd. Dinsdësochëns kijke: niks in, bijskiete weer. 'k Seg: "We skiete tóch iet op." Toe in de nacht fan de Dingsdag opte Weunsdag toe komme ze me roupe (zie hiervoor blz. VII). Maetjies-haering hebbe we nog wel 'n ton of tien estortet in de gròtte kasbak om díe tonne òòk nog te gebruike. We mosse ze steure in de tonne. Hoeveul mense of 'r toe omboord eweest benne-n-om te kijke waer of-tie haering zat, dat was onnommelæk. Toe waere d'r zukke loggers nog iet nè's nou hòd'r! In we hadde nog 'n skip foor de zâe hòd'r! Toe we langs-te kant kwaeme, spronge we allemael uit-te skuit fandaen om te kijke hoe diep of we laaie! Jae; 400 pekelhaering in zös in tachtæg steurhaering.

De âeste râais toe beskouwde we vijftien-honderd-vijf-in-dortæg gulde skòon gelt. De twiede râais, fier weke, toe beskouwde we twie duizend gulde. In de dorde râais kwaeme we mit vierhonderd-in-twintæg an. We deeë die teelt drie râaize, maer deeje we-n-iet voor zös-in-vaertæg. Jae zös-in-vaertæg was die teelt. Dus-te haering was toe òòk goedkòdöp.

X. Was-te dorde râais an de strand?

J. Neen, in Mësluis. Ik heppër winterlaeg òòk elege mit me skuit, de leste râais. Toe hadde je daer zòd'n gat an de overkant, in 't chroen. An deuze kant kon je iet, daer hâai je huize. Ofslaeges tan brochte we twaelëfhonderd zös-in-dortëch kantjies haering an. Dat wil zegge buite ons braedje, dat tel 'k iet. Dat was ofslaeges 1236. We waere iet vroug evaere. Ik foor nõd'it iet froug; 'k heb iens me leve, zòd lang as 'k evaere heb, vroug evaere. Toe benne we om de Noord eweest bij 't âailant. Toe benne we 'r Pinkster uit-eskaaie. Toe stinge we buite vlote, toe zâad-te baes, nou zauw 'k 'r maer uitskaaie-n-òòk. Nou, we stinge gemiendelæk vaertien daege-n-op te rolle: râepmuize, braels klaer maeke, speerëps maeke, râeptere, insteke: we stinge gemiendelæk vaertien {p.99} daege onder de wörrëf. Kruistijje. Wè jae, je mos weldëris nae mekaer wachte mit te timmere. 't Ching allegaer op-te beurt. As je soms mit s'n vier of vijfde gelijk uitskee, in je hadde de leste beurt mit trekke, dan hâai je, as we gelijk optrokke de leste beurt mit timmere-n-òòk. Zòd ging dat. Al hâai je-n-'n nieuwe skuit, 'n timmerman mos je toch hebbe, as je 'r uitskaaide mit kantfaere.

Dat sel nou 'n vaertæg jaer eelen weze; vaertæg jaer. Drie in dortæg jaer ben 'k al van de zâe. Of nou? Ik hep 'r nog 'n jaer of zeuve mid-evaere. Dus 't is iet langer eelen.

De knecht haad weze vraege wellæke zâale 'k hadde altijd. Ik sech: gele, allegaer gele. In 'n vlerrek, 'n witte vlerrek in 'n prinsekop. Ik hep ròdie-n-ehâad, in 'k hep prinse-n-ehâad. Ròdd-wit-ròdd, in ròdje. Aëst prinse, in voor de rest ròdje. 'n Vaertæg-voeter was 't. De plaesknecht die is over 'n week of drie komme vraege, Diræk. Maer 'k wissæt al! Onze Aeltje die zâai, zòd z'm zag dreege: "da's me grootfaedersskuit!" Doe 'm droge die zâaie: "Hoe weet je dat?" "Wel dat sien 'k òniens" zâait se. Op sòd'n baertje dreegde z'm. Van die jaere, dat mot sòd in je gedachte opkomme, anders weet je 't iet. As 't dortæg, vaertæg jaer eelen is, dan weet je 't iet."

X. 'k Wet dat je noch fan j'âeste teeltje weet.

J. 'k Voer voor anderhallëf vierendâels mit s'n bâaje. Ik was râepskieter, in hij was ofhauwer. Anderhallëf vierendâels mit s'n bâaje: toe ging dit sòd. 'k Was achttien jaer, toe ben 'k foor mëtroos gaen vaere; spillòdöp. Toe mos je altijd de vleet opwinne, dat weet je

mit je borst. Nou toe maekte we altijt steurhaering. Assæt nou behaauwe teelt was, in we ginge nae huis, in we hadde nog 'n paer mâon haering, die kaekte we-n-om te dêele. We sneeæ ze de kop of, in 't sawt. Die dêelde we in 't skuitegat. As we ópetrokke stinge; in de winterlaeg. 'k Hep dortøg jaer estierd, in 'k heb iens 't allerlaegste-n-eweest, van de hâele vloot. Toe beskouwde we zeuve-n-in-dortøg honderd gulde. Ae j van Kniertjies die hadde vier duizend gulde. In Klaes fan Jaepje Hâane – dat is Jaekoppe vaeder wat nou nog Jaepje de Best is – die hadde drie in vaertøg. Dat is eleen, eleen... dat is vijv-in-vaertøg jaer eleen. Toe was-te hòogste twaeløf-duizend. Dat was wel wisgevalløg: allegaer zòð'n teelt, in dan ik de alderlaegste. Maer 't ken plaes hebbe!

X. Je kon vrouger wel goed praeje, wel goed skraeuwe, niet?

J. 'k Ben nog æris iens an ekomme van d' Engelse wal of. Toe bleve we op-te Mòðrbank staen, omdat 't laeg waeter was. In toe hoorde me vraauw me hâelemael skraeuwe-n-in huis. Waer Huig Mâai eweund hâad. 't Was aevønt. Ze stinge allegaer buite vlote, de vaertuige die an waere, allegaer. Voor rouw weer. Toe tege ze-n-an 't skraeuwe: Wie bè-jé?! 'k Skraeuwde wærom: Huig de Jong! Huich fan Grietjies. Toe hòørde me vrauw 't in huis. 'k Heb 'n broer ehâad: Kees de Jong, die nomde z'altijt Kees fan Grietjies. Die is ebléve op te 18de October. Nou benne we òøk temet 18 oktober. Toe mittie störrøm bléve d'r zeuve Skevelingers in twie Kattøkters in iene Nòørtæcher. Huich fan Huigies, die is fan Dubbeldamme. In weet je wel hoe lang of 't al eleen is? 't Is al vier-in-söstøg jaer eleen. 'k Ben nou 94 eweest. Me vader voer d'r òøk bij. Hij was skipper van Floor Pâarøle gròðtfaeder; van dikke Pâarøle die op 't Zuid-end eweunt hâat. Want-tør ben twie dikke Pâarøle-n-eweest. De Stijger die hâat-tie boel dæris ekocht. Wat nou nog de Stijger z'n dam is. Toe hadde die (nl. Floris P.) die boel allegaer. Want hi hâad kaptâain eweest. Toe ie bedankt hâad as kaptâain toe hâat-ie æniens zøs skuite, lødøf 'k, ekocht. Maer hij hâad hâel feul teuge-rampe-n-ehâad. Hij was op hòør! Me broer hâat twie skuite verlore van 'm. De æeste kaer benne z'r allegaer ov-ekomme. Hij hadde faertøg duizend Engelse haering omboort dat is 80(000) léveræs. 'n Vuilneus was 't.

X. Je hep seker veul mense-n-ehâad mit je verjaerdag. {p.100}

J. Neen, 't Was iet feul weer ook; regen in alles.

X. Kaauw hadde je-n-iet vrouger wel?

J. Neen, 'k ching zòð mit me naekte hande. Al lag te snow in ijs zòð dik. Toe 'k op-te Hòðgte was. In Wullem van Huig Leene (hè-je die ekend?) Die sting mit sukke wante-n-an. Toe mosse we 't want lichte van de snæuw. In 't froor hard hòør! Toe waz-'k al op-te Hòðgte. Toe zâat-ie: Kaerel, we motte d'r uitskâaje.

Skoeje? dat dee 'k altijt pas as 'k al nat was. In as-se me dan kwamme roupe: Dan as 'n sárrøl 'r uit! Dan steeg de kwalløm teuge dek an; die kwam onder de kombaers fandaen.

19.

J. Ik denk, wærover zel 'k nou beginne, toe 'k je daer zag komme, in nou heb je nog rijkelijk (voetnoot. nl. opgeschreven). As je ienmael bezig ben, komt 't iene mit 't andere.

X. Van störrømsweer weet je òøk hâel wat te vertelle?

J. Jae 'k heb hâel wat mee emaekt in die vijf-tøg jaer. Toe ben 'k mee egaen mit twaeløf ton haering mid 'n grondzâe. In gien visje op dek, in ik op dek. Maer an zwijm lâai 'k. In toe sting d'r 'n kljyn in de béting, 'n losse kljyn, in die zat onder an de taeræpe, an 't want. Scháf-t buite bòðrd, in nét-te poot in 'n ding, in 'n tâauw. Nou, in die grondzâe die brak net in de krebbe. Daer lâai tien ton haering in. In ik sting teuge de krebbe-n-an mit me knieæ. In heb je Dirrøke-n-ekend, Dirrøk... Dirrøk nou ken 'k 'r niet op komme... Dirrøk Harteveld, heb je die ekend? Die sting naest me in die laet 'm æniens in 't feronder valle. Dirrøk Harteveld die sting bezi je me. Maer voor mijn wass 't te laet. Want tie hing halløf in 't feronder; nou toe

kón ik taer iet. Nou toe ben 'k mit-te zâe mee egaen. In gien vísje an dek. We ginge op te vaertien daege nae huis, in 't was zös weke toe we ankwaeme. Ammaer rouw weer; binnezuije wint. Maer as 'k sòð maer zöo 'r in blijve zitte hadde, nèt 's tie haering, dan hâai 'k'r al jaere iet mâer eweest. Want, laet 'k æris kijke; want 't is sòð lang nog iet eleen! Wel 'k denk dat 't vijfåg jaer eleen is. 'k Lòðf dat 'k op me leste skuit foer. We lâaie zòð goed-as om. Toe ging de skuit rechte. Toe ging 't zâal skeure bij de haenepòðt, in toe ging de skuit rechte. In d'r stinge planke-n-in; dat nomde we de last. Toe sting d'iene plank sòð, van de last, in d'n ander zòð, in daer verdaegde-n-'k onder. Toe de skuit ging rechte, viel dat alles bove op me. Toe was 'k in zwijm. 'k Wis fan niks. 'k Heb seuve weke mit blaeuwe ooge-n-elòðpe. Nou die planke dat is me behaud eweest. Dan hadde-n-'k al vijfåg jaer weg eweest.

20.

J. Jan de Jong, Leenø vaeder, die hâad nog 'n bòòt ehâad om te beuge. Vòor die tijt hebbe-n-'t te skuite-n-òòk edaen. Maer daer weet 'k iet fan hòòr. De vrâauwe mosse de beug skòòn maeke, in dan ellæk 'n bak. Zòð 'n platte bak mit rande d'r om. De beug lach-taer in klaer, datte-ze zòð skiete konne. Die vrouwe die haelde de beug of, in brenge. Wat se nou daeran verdiende, dat mag 'k je-n-iet segge hòòr. Dat weet 'k iet. Dat heb 'k nòðit ewete, want tan had 'k 't nóg ewete. In dan mosse ze aes zouke d'r voor, Gaarent, kokkelekaene. Toe lâaie ze 'r dík hòòr. Die kokkelekaene die an kwaeme, in alles. Soms lach-te strant bezaejt. Dat sie je nou allegaer iet.

X. Jan Stroop hâad je skuit emaeht, niet?

J. Jae 'k hep fan de week nog bij 'm estaen. Hij zâai noch fan die zâale. 'k Seg, wij had' allegaer gele. De witneuze hadde ròðje zâale mit chele fokke. Jan hâad nog 'n râais kofferdij evaere. D'r waere vrouger hier 'n hòòp {p.101} kofferdijlui, 'n hòòp stierlui in kaptâains, Siem Aawehand, Jan Aawehand; nèstie man: Dikke Pâarel. Allegaer driemasters, barrøke.

X. Hè jij nòðit kofferdij evaere?

J. Neen. Ik kon wel al 'n logger ekrege hebbe, toe waer d'r pas drie op Kattøk. Maer 'k wouw 'm iet hebbe; 'k hadde-n-'n goeie baes; 'k hadde pas 'n nieuwe skuit.

X. Maer op-te skepe bè-je weldæris eweest seker?

J. Wel zeker! As we'r ien zagge komme uit Ostinje van daen, dan ginge w'm op legge wachte. Dan vrouge we of ie 'n zoodje (vis) hebbe moss. Dan krege we ete; asj'n goeie antrof, dan hadde je dik op ete. Asse binne waere. mosse z't toch allegaer wechgòðje. Uitgebrande olie was onze vettaghâaid. Neen dat ferskil is te gròòt hòòr! Jae, in toe voer 'k al voor mætroos, ginge we toe in dan stinge we de hâele nacht in de donker. Er lagge zwaevelstokke in d'r sting 'n luchterje op-te springbank. In asser dan 'n vaertuig kwam, dan mosse we-n-'n zwaevelstok op sien te steke, in dan hieuwe we-n-'t luchttertje zòð. (wees met de handen). As ie weg was: dan úit weer. 't Was alles âaræmoe wat 'r ombòòrt was. Altijt alles âaræmoe. 't Beurde-n-nóch dat 'r gien vier æn was. Dan namme we-n-'n talhauwt, in dan ginge we zòð (wees 't aan) over 'n kòðiplank zitte vijle totte we vier hâaije.

Maer zâalskepe hadde toe òòk chien ròðje in groene viere. Da's allemael laeter pas ekomme in de werelt. Toe 't foller eworde-n-is. Ze hadde mâest 'n wit fiertje op-te steve. De skuitjies waere dortåg foet. In stòrreme-n-uitlegge hòòr! Stòrræme Terdege! Dat 'k je vertelde van die Octoberstòrræm, dat was behalve de mense die van 'dek ovvehaelt benne. Bij Aerent de Jonge wel drie; mid 'n hòòp waeter. Jæroene vaeder òòk, die verlède jaer estòrræve-n-is op-te straet. Iene vreemde in twie Kattøk. Die ander was heur man die mit Jaecop Plasse-n-etraauwd eweest hâad. Jaecop fan Wullem Teuntjies hâat-'r mit etraauwd eweest. Mid 'n dochter van 'm dan hoor! Altijt.

V. Hè-je nòðit æris chien vleet helløpe verspeule?

J. Neen, 't hâat 'r nae gestaen, dat we-n-'n vleet verspeulde mit rouw weer. Mid 'n stombòt die voor anker lag. Hij zaauw ons net epakt hebbe in de drie kwaertel. Die kwaertel wech-tan. Toe ben' we ammaer gaen zitte staেকে. Toe hâat ie 't anker opehaelt. Jae in toe was ie net achter ons, net sòd'n endje achter ons, laet ie 't anker weer valle. Toe tege we allemael an 't skraeuwe. 'k Sech nou zelle we strak allemael weg weze. Toe hâat ie toch nog 'n endje-n-egaen. Dat weetje as-te mesiene wat an mækeert, dan motte ze dat doen; 't anker d'r voor.

De houkers die kaekte. Vrouger ginge ze-n-op te walløvisvangst òòk, die houkers; die gròòte. D'r waere d'ris (maer dat heb 'k al hoore vertelle toe 'k nog 'n klåane jonge was hòdòr! iet dat 'k 'r zelløf heugenskop fan heb) d'r waere d'r in 'n störrøm op 't sant. Toe is 'r ien ov-ekomme van de hâele vloot. Dat wéte ze nou iet maer. D'r leve d'r iet feul maer van mijn tijd.

21.

X. Weet je noch fan de Paesduin?

J. Bè jae-'k. Daer ging je nae toe assøt paese was. Allegaer. Teminste dik-op mense. De Paesduin dat was-tan bij de spinbaene. Da hâad altijd 'n sinkeltje-n-òòk estaen; zòd an 't paedje heen, allegaer van die klåane boompies. Altijd over de zâekant hòdòr, sting 't. Níet an de inkant; daer staet 't graf (de begraafplaats).

Assøt Paese was ging je daer altijd nae toe. Rijkeløk! Getraauwde in ongetraauwd. Rijkeløk. Nae Kattebinne. (op den weg naar K. B.).

De Zwaen; daerachter, dat hâad allegaer kolløfbaen eweest. Mit kolløve slaen. Maer dat was in mijn tijd iet hòdòr! Dat was foor mijn tijd. Maer 'k weet toch dat 'k 't ehoord heb. {p.102} Bezuije van 'm (nl. de Zwaen) lag 'n hòòge duin. Dan mos je deur 't mulle zand. Domønees òòk asse nae de kerrøk ginge preeke. Nou is álles straet, maer toe was 'r gien straet te beroeje-n-of te bezâale. D'r waere hâele twie straete-n-op Kattøk. De Voorstraet die wássør, in de Batstraet was 'n straet. Dat heb 'k j'alderøs vertelt-tat-taer 'n tol was. As je dan omtrent bij de bakker was dan was Kees Nel daer. Die was ande wegt, die was taer baes over. In dat was iet allienøg op Kattøk, maer overal, op Skevelink òòk. Op Nòòrtøk òòk. Overal. Alles zand in slik.

22.

Die skuite, daer hè-we ze léve wat mit deur ebrecht hòdòr! Dan zat je mit s'n stik op zösse-n-of achte, om de mast op te hâele. Dat mos je allegaer mit 't lijf doen. 't Is mijn ebeurt ('k sat altijd d'achterste) nou, 'n Noordewint; stijvøg; we hadde-n-'t ín; we mosse nae huis; mast op; dat was je wat; d'r geeft de skuit 'n pet. Zòd diep zattøk in 't waeter: achter over de velling heen. In je hòdòrde me leve-n-iet dut of dat, want 't was de mode (!). Je zaauw 't now beléve, as je 'n dag of nege of tien an de strant sting, in je moa-tan ammaer tij gaen. 't Was âest opgaen in mit falle van 't waeter was 't ófgaen, dan wier de kaebel om 't spil egdòid. Altijt twie man tij gaen. As 't rouw weer was, iet, hòdòr! Dan waere w' allegaer op strant hòdòr, as we gien tij hadde, om de kljn hòdògerop te brenge, da's fast. In op-te wörrøf te zette. 't Is bij mijn ebeurt, toe hadde de baes tie aauwe skuit ekocht op Skeveling. Toe hadde we vaertien daege an de strant estaen zonder bougtaw, zondere niks. Toe zâai me vrouw s'aevøns: Huig! ik hòdòr de wind, hòdòr! 'k Rijs op, 'k chae kijke; 'n Noordwestewind, 'n hâele bries. Ik nae de skuit, kljn uitegdòid, 'n partie bochte van de kaebel, ik-te kljn in zâe gaen zette, kat øran! Nou, toe 'sochøns, toe kwam 't folløk allegaer; nou toe in de skuit. Die kantfoere, (d'r voere d'r noch fier of vijf kant), die ginge øniens buite vlote. Toe wij an 't ofwinne, in toe 's aevøns weer 'n beetje laeger. Toe was 't Saetørdach, nou toe wou 'k 't folløk vrij laete. Toe ben 'k om spetørs egaen, aauwe lui, ofse tij wouwe gaen, 'n tal haering verdiene. We stinge kop in

de stâalte, teuge-n-'t waeter an. Nou, 't was mòòì weer nog. 's Maendàs ochèns skeepte we-n-in, in we vaerde-n-of! In 'n dag of twaelàf edaen! Vaertien daege dan, mit-te Zundaeg mee; toe we weer of-foere. Dat was gauw verdient: 'n dortøg of faertøg gulde voor de voerlui, in hauwt in rolle, want je mos-toe alles sellàf betaele. In as je-n-'n vizel nòddæg hâai òòk. Dan kwam 'r 'n man òòk mit mee, die daer nae keek. Aêst achter opvizèle in 't roer ofneme voor onder de pan te legge; die twiede rol ging tot de mast toe, d'achterste rol die lâai gemiendelæk onder 't ruim, bij 't bos; vóor. Want je hadde drie gaete-n-in 't bun. In de openbâere zâe hòðr, stinge die gaete! Dan hâai je drie proppe; as je veul vis hadde, dan sleege je ze-n-in. Anders sting 't waeter op 't deke as je skuit dieper ging zakke. Die gaete stinge ope; daerom slege we die proppe in. Want 't eburde genoch, datte we 'n hòðpe vis vinge hòðr! 'k Hep 't ehâad dat we Saeterdàs sochèns hallàf twaelàf ginge visse. We hadde achttien ton skol ombòòrt. Toe kwamme we teuge de dijk an. D'r bleve we pal op legge. Toe hadde we twee nette mit gulle skol. Dat was sòò'n dijk mit alløgaer vis. In as je die dijk epasseerd was, dan ving je niks. 't Beurde weldàris dat we hallàf tij bleve legge, dattøwe 't 'r iet deur haele en kosse. Dan bleve we legge van de vis. In as we dan 't net wéer wech chòòide, dan hadde we gemiendelæk 'n zoodje. Nòòit iet. Altijd die dijk, d'r naest iet, die bleef maer legge. Daer bij 't Aâiørgat, bij de Straet, daer lâai die, 'n uur of vijf buite land, of zøs! In gien vijffoete, gien tong, gien pøon! Enkelt gulle skol! Viergerand. In al was 'r nóg sòðveul wind ... 't beurde dat we mit-te störràmfoek óp fiste, in as je bleef legge, dan kon je 't 'r toch maer iet deur haele (nl. door die "dijk" van visch). Maer wat 'k je daer {p.103} vertel, d'r was chien luchje ontrent. Nou toe ginge ze 's ochèns verplichting doen in alles. Nou toe we omlaeg ginge, toe zâai de skipper, nou we viste mit-te ep fiste we, "We zelle d'r 't twiede net bij gòðje." Deur 't tij ginge we nog 'n beetje voort. Toe ze an de hand waere mit ferplichting doen in alles toe kwamme ze bove, in toe was 't nog wèl zòð stil as 't eweest was ('k foer toe voor jonge). Toe haelde we-n-'t achternet op, want "we haele-n-'m 'r maer weer uit", zâai de skipper. In wat denk je datter toe in 't achternet sat? Zøs hondert skolle! allegaer eteld! Dat waere twee vast ruimgaenders. Nou daer dat bun sting daer laefde je. Dan lâai je mit je buik sòð op te kant fan 't bòòrd. Toe waere d'r verskaaje die te borste waere hòðr. Dan sting 'r ien, sting 'r te laeve, 'n jonge gast. 'n Ander haelde-n-'t net nae vorøne, de kuul nae achtere, ope teuge de skuit an. In dan maer laeve-n-an heen. De mætroze die ginge vis leze, de skipper die pakte-n-'t roer. In de jonge die maekte de boel skòðn; 'n bakje-n-opsette, in al zòð wat heen. Dan voere w'altijt mit s'n zösse. overlòðpe mit s'n negene. Maer dan hâai je twee jonges hòðr!

X. Ko-je dan mit kantfaere mit s'n zösse de mast ophaele?

J. Jae, maer dat deene w'iet makkelæk hòðr! Mit s'n viere om 't spil liep je dan. In gevaerlæk òòk. Die haerâep hadde 'n hâele haauw. Nou as sòò'n haerâep breekt, dan bè-je alløgaer te plettøre. Maer we stakke druk 'n nieuwe-n-in hòðr! Ellæk jaer 'n nieuwe as sòð goet.

23.

Haasnoot aan 't woord, oud 81 jaar.

Vrouger ginge ze mit-te vleet te vette. Dan vinge ze vethaering. 'n Gulde-n-'n haering. As te visserlui 'n haering kregede dan kregede z'm mit te kop of, datte z'm iet verkòðpe-øn konne. 'k Heb nog jaere bij me vaeder evaere. Wel zeker. In me trauwdag heb 'k nog wel bij 'm evaere. Neen. Dat was tóch effe aer. Maer wel töt me trauwdag toe hebbæk toe' bij 'm evare bij Kees Leene.

As j'in de lâai-elløve voer dan voere we 's Maendàs of in azze we dan 's Saeterdàs weer an kwaeme dan konne de vissies in 't soobennetje onder 't dorde zwaert. Iet evange! Dus we vinge niks die tijd in as j'iet øn ving dan ko' j'iet ofslaen in dan hadde je niks. Soms 'n enkælde stuiver. 't Is øris eweest dat me vrouw me Maendàs wegbrocht in toe ze me stop

klaeremaekt hadde (je weet de vrouwe dreegde altijd je stop) toe zâa se zòò onder 't lòòpe: Waer denk je dattæk nou de week mit in mot? 'k Seg 'k weet-iet. Toe zâa se: mit iene sent! Nou hebbæk nog iene sent over. Dus dat is òòk iet te ruim as je daer 'n hâele week mit 'n paer kindere van komme mot. Dat ching dan allemael te bõrræg. Dat wier dan allegaer laeter asje-n-'n teeltje hâai betaelt. Want te mense waere toe aereleker as nou, hòòr! Me vrouw is zonder iene sent skuld 't graf in egaen. Jae, in as 'k me hòòfd neer kom te legge, hoop 'k òòk chien ander nòòdæg te hebbe. De mense waere toe mit minder tevreen in ze konne mit minder doen. Daer hâad segen op erusted. Kees Leen hè-je die nog ekend? Dat was 'n vroomme man. 'k Heb bij de man evaere. In azze we dan voor 't âest ofvoere dan zâai die: Laete we nou nog æris evetjies hier zitte op de barreling. Nou benne we-n-iet bij mekâar voor aerse goedere-n-allien, zâai die dan.

Maer we hebbe-n-'t die teelt vernóme-n-òòk hòòr. Klamp van de skuit, als te braels te boom in. In gien naegels. Toe hè-we naegels emaeft fan de hâauw-boom. In we mosse 'n end 't land in om die hâuwt naegels uit-te klamp fandaen te slaen. Mit-te kruin van 'n bijl deene ze dat, âars hadde z'iet. Dat was bij de viere van Spurn. Op 't end hòòrde 4 ijzere naegels. Toe ben d'r nog mit ter bâaje 'n paer ure weg eweest, nae 'n smid. Toe mosse d'r òòk haute naegels in op 't end. Anders gebruikte ze nog weldæris 'n mik op te {p.104} skuit waer; 't swaerd op drukte, dattet swaerd 'n beetje gelijk droog. Maer dat was 'n skuit van Meerburræge, 'n Skâaræpe skuit.

Zòò'n drie of viermael soms per nacht mos j'r uit. Dat nomde dan 'n kwarrælnacht. Dan dut mit de zâale, in dan dat. In kreeg je dan 'n sners, dan kruip je maer onder de kombaers. 'n Bos stròò op ons gat voor 't deur-drukke.

Dan was 't weer: D'r komt taer 'n skuit visse in die wul iet bakse! Dan allegaer nae bovene om te kijke hoe of tat of *lòòpt*, mit-tie skuit. Dat beurde dan hiervoor, dan daervoor, da'-je eroope wier. De wõrræf was vrouger zòò smal dat 'r gien skuit op staen æn kon. Op 't hekje van de Zwaen mos je springe as we nae de kerk ginge, van 't waeter. 'n Klâan lòòpje was 'r. Toe hadde we hòòger tije waeter as teugewòòrdæg. Toe hadde we geregæld winter in zeumer òòk. Vaster weer. IJs in snâeuw op s'n tije. We hadde-n-òòk wâaræmte op z'n tije.

Anspreke deene ze de voerlui in 't volk, de skipper dan. As je méegaen mos of sòò. De hellæpers die hilløpe dan neergaen in 't zaut 'r in doen, je mos laeg staen om te vloote. As 't zwaerd ienmel onder zij sting dan hiel je louf. As 'r 'n vors vat bier opsleege mos worde mos je dat de stierman âest vraege om 'n vat an te slaen of in te steke. De bierman moch allien tappe, dat dee maest te jonge. D'r wier toch nog weldæris 'nbeetje achter de hand edronke. Stinge we buite vloote dan dolløve die skuit uit. Aêst an de iene kant weg delløve, dan an de andere kant delløve totte we in 'n hâele haeve stinge.

As je vrouger haele mos dan wier je eroope: leeræje!! (uithaal). Alles is nou nieuwerwesser eworde. Al dat auwerwesse dat fin je noch bij de Urrækers in de Marækers. Die doele daer nog zòò'n beetje op. Dat klinkt al vreemd om ónze òòre, 'k hep tie Urrækers al van kinsbeen of zòò ekend mit-tie klaere-n-an. In-n-'n lutte golløf, of in 'n kauwe golløf; altijd benne ze maer eveliëns. Stropdas om, soms in 't haetst van de zeumer; dikke brouk an.

24.

As we Saeterdæs 'n Zaetærdagaevænds-kootje-n-edaen hadde dan was ienmael staekle sâalgaen, in twie mael of we-n-'t anker weg zauwe gòdie. Auwe Jaep Bent was altijd onze kras. Toe voer 'k bij me òòme Paeræle dat was 'n skuit fan Meerburræge.

Ze zegge weldæris "nae 't lek luistere", maer bij Kees te Haeze hòòrde we 't lek goed. Toe waere we op 'n wærak ezâalt. Ik ging voor 't aest mee. 'k Was in evalle voor ien die was thuis ebleve voor 'n ziek kind. 'k Hadde bij Dirræk fan Leen Duine op te skuit evaere. We ginge om zeuve-n-ure-n-uit, in om drie ure zaalde we-n-optat wærak. 't Was zòò'n 20 mijle van emuij-

n-off. Om drie ure beurde-n-'t, in we waere-n-om 8 ure binne. De Kattøk honderd drie in vijftæg was 't. "Dwael, 'k wacht u," sting 'r achter op. We ginge mit-te gròdte fok op uit, in toe al zòd lessender wijs mosse we de zâale mindere; al zòd lessender wijs 't kauwtje mâere. Ik in die zeun van Wullem de Brieze kregde de âeste wacht. 'n Zeun van Wullem de Brieze die etrauwd is mit-'n dochter van Sien van Aegt Meele in Jaekob fan Jaekop fan Kiete. 't Was in de wind, 'n Westeløke wind in Engelse-wal-tijd. Toe was Dirrøk de Haes, die was fan 't âage kòntoor die was al ewent toe onze wacht of was. Wij Kees te Haeze-n-eroope: Hebbe w'al noot fan de wal? Zâait-tie. Neen zeg 'k. We zien nog niks gien viere. Dan zelle we nog 'n kertiertje gaen, zâat ie. Toe benne we over ewend, an zâe. Toe hebbe we onze klâne fok op ezetted. Toe lagge we weer zòd 'n paer ure-n-in de kooi, in daer hâai'-'t. Ik bleef âest nog effe legge maer an de andere kant daer hòdte ze 't waeter 't skip in stròdme; die tege-n-ant skraeuwe: we zinke! we zinke! Ik lag op me kusse maer 'k hòdte-n-'t toch òøk. De mense die over de kant lagge waer we raekte, die vloge æniens nae bovæne. Ik doch zauw 't zòd âaræg weze. Toe {p.105} gae 'k nae de hel kijke in toe sting 'r al 'n ton onder waeter. Zòd hard liep 't waeter toe. Nou toe was 't: hael puzzæs, hael emmers! In âer Kees te Haes 't donkje op estookt hadde, liep 't waeter al in 't fier. Ik sting sòd lang in 't færonder puzzæs onder waeter te douwe tot 't waeter over me hòdte sleeg. Aâest Wullem van IJsies, in Bas Dubbelaar die haelde die gròdte dinge van waeter op. Dat zag 'r iet-te mòdi uit hòdte! Dik fan regen, stijf weer. Skeppe-n-in pompe op 't leve! In 'n gelok dat we lege tonne allegaer hadde, âars hadde we nog weg-eweest. Tien voet van de zandstròk was 'r esplete. Tien voet van vorene vandaen nae achtere an stierboord. Dat kwam laeter uit toe we-n-in 'dok stinge. Dat was 'n bange nacht! Wel man, 'n bange nacht was 't. Om drie ure beurde-n-'t. Nou toe benne we-n-æniens ovvehauwe nae Emuije. Te ach ure stinge we-n-opte zandbank, s'achæns. In æniens mosse we 't want uitskeere in zòd 't want op te paele an de wal zette âars hadde we an zâe óver evalle (met het zinkende schip).

De jonge kos zòd op s'n kniee op 't marrækeltje uit 't achterin vandaen hooze. Dat hadde iet langer motte dure. In azze we haering an boord ehâad hâaie dan hadde we allegaer wegeweest.

Nou toe allegaer an 't skarrøle om dròg choed. Ik ben 'r uit ezwomme in nae de binnewaetering, de binnehaeve-n-egaen. Daer lag Aerent die mid onze Jannies etrauwd eweest is (met zijn schip). Daer ben 'k toe omboord egaen om dròg choed. Kombaers, dekes, tebak alles lag in dat chat. Alle nat.

Vrouger hadde je van die vreemde mense. Maerte Niesje die skopte-n-'t kompasje vrouger weg, omdat 't in de wind was. 't Is Zuid Oðst in 't blijft Zuid Oðst! zâat ie in zoo skopt ie 't kompasje over boord. Toe 't fier iet wou, gòdide die de skoorstien over boord. Van die naere auwe mense! Op Burrøkom waere ze estrant; toe zauw ie z'n âage dood laete stuive hebbe in 'n bamboe, in zòd 'n ebrâaide mâo. Wullem van Huig Leene die is 'r nae toe egaen met rolle-n-in planke; in 'n kaepstand. Die skuit die 't brocht die ging an 't waeter staen, die sting dròg; daer zette ze 't jijn op. D'r hebbe der is vier skuite in Yarmuije bij 't waeterhuisje-n-òøk omhoog estaen. Toe is 'r òøk 'n skuit mit rommel nae toe egaen. Jaekob Sak die hâat taer toe òøk nog bij evaere, net tie teelt. Dat was tie Sjacherie z'n vaeder, die altijd tie figure-n-uithaelde mit tie feesies in zòd; zòd 'n opskikker was tie. Zòd 'n kaepstander he-je nog weldæris ezien hier om 'n skuit-uit-te dam van daen te haele bij Mearburrøge. Dat was foor de verzichtighâaid dat 'r chien anvaering zauw komme op te straet. De kaepstander sting dan op de haelende part. Die zette ze in de straet vast, in bij die skuite mit klijne in ankers.

De buitelek dat nomme ze nou alles de kust. Daer ving je veul grovve skol; buitelekskol; kanjers. As j'r drie bakte dan haddej-n-'n mael. Allegaer van die vette krappe. Jae d'r hebbæk mienøg râaisje van daen helløpe haele. Je ving 'r 'n vijfvoetje-n-òøk. 'k Weet nog eris van honderd in tien gulde enkeld an vijfvoete. Kantskol in middelskol, die vinge we toe soms dik in de put, gunter om de Noord. As je daer in viel ... 'k Weet van 'n skuite vis daervan daen,

daer wier deur ons over de duizend gulde, wel elləf honderd gulde, wel elləf honderd gulde lōd'k an emækt. We zettede kop opperdan an. Dan heb je daer evetjies beōdōste Kijkduin 'n diep steetje, dat nomde we-n-'t Kampergaetje. Daer ko-je weldəris vis in hebbe, maer 't was iet lang. In de daelies hāai je òōk weldəris vis. In de vaertien vaem. In daer in 't Kampergaetje was 't zōstien. Teuge de daelies an.

Daer bij de Straet heb 'k 't ehāad bij me vaeder: Vrijdəs nog niks in 's Saeterdəs 'n skuite skol. Toe beskouwde we goed 500 gulde. 'k Gelōd' 'n dag of tien elləf waere we-n-off. 't Diepe gat bij Kijkduin das 'n vaem of elləf twaelləf; eve an de Zuidkant fan de Straet. Maer rog dat je daer vange kon bij de Straet! Man as-je die stiene hadde, zat je vol mid rog. {p.106} Bij Jaep Molle hebbe we 't ehāad dat we gunter om de Zui viste, in datte w-n-'n net vol rog hadde; gulle rog, in dat ter māer buite hinge as binne; an 't laefnet. An die stekels bleve z'allegaer an 't net hange. Toe viste we bij de Maesvlakte. Daer zat toe zōd veul rog. 't Laefnet lag over de speen (Dat was 'n balləkje), dat 't iet over dek egōdōid worde. Beneen de 10 vaem dan viste we-n-op 't hart. Dat is land in 't zicht. Daer viste je-n-al die kneukels op. Op dat hart ving je gien visje. Da's 'n wonder: op de zachte grond, 'n endje an zāe d'r van nog wel. Maer as je daer op kwam, op 't hart in zāe, zeeē we dan, dan was 't əniens ovvelōdpe. Dat is op te 9 vaem, dan zit je-n-'n endje an zāe van de lek van de Skokkers. De grond was zōd hard as te klippe.

P. Van de Vijftiene (een vischplaats op een diepte van 15 vaem) dat he-je zeker òōk nōdīt ehōrd. Da's taer foor Mongster. Da's 't land zōd even zien. Dan praeide we de Skevelingers: "Me benne mit de vèēftiene-n ekomme!" (Dit is Scheveningsch). Daer was 't 15 vaem. In de Brae-vaertien, dat nomme ze nog sōd.

H. Ik ben mit me 10 jaer voor 't āest chaen vaere. 'k Wier van de skoolbanke ovvehaelt. Dat skauwde zōd nauw iet, toe. Dat hing 'r iet in. Me āeste jaer ben 'k bij Wullem van Dirrək Plasse mee egaen. 'n Skuitje van Gijs Doeze. Leen van Aegt Husse; in Keesje Donnetje; Bauwe, klāane Bāauwetjies vrauws vaeder, die voere toe al zōd bij ons.

X. Hadde Gijs Does maer skuite?

H. Jae. Oppetje-n-ōdōk. Jaekoppe vaeder. O neen Jaekop was weer van Kees van Oppeze. Dat was s'n grōd'faeder.

X. Hoe is tie man an die naem ekomme?

H. Dat weet 'k echt iet. Neen, Neen, dat ken 'k je iet segge. Maer die man was òōk āarəg skis. In z'n praet-n-ōdōk. Hij praete soms 'n beetje kromtongəg.

Brammetje Proep die was rāepskieter, in 'k was ofhauwer. O ja! weetje wie 'r òōk nog bij voer? 't Beutje. 's Winters ging 'k weer nae skool dat āeste jaer. 't Andere jaer ben 'k kant gaen vaere-n-ōdōk. Dat was bij auwe Parəle. Daer heb 'k zōs jaer achter mekāar bij evaere. IJs fan Parəle voer toe voor halləf dāel, 'k voer voor vierendāeler. Toe mosse we nog əris op 'n pinkster vaere. In die jonge gaste die hadde gien zin. In toe op 't lest vaeder in zeun teuge mekāar an 't trekke an de hoze. Om d'r weer uit te gaen. (De zoon wilde zijn "hoze" aantrekken, om door 't water naar de wal te gaan). Maer we voere-n-off. D'r voer toe temet chien mens māer òf mit te pinkster. Die jonge gaste die wouwe bij gien mens temet māer. Toe zag IJs, die zag toe al die jonge gaste-n-achter de skuit omlōdpe in die flote-n-'m in wenkte 'm. Op tat roupe wou die 'r toe weer uit. Nou toe mos ie de hoze weer an want hij wis wel dat ie chien drōdōg goed van z'n moeder kreeg. Maer dat lokte-n-iet. Die teuge man voere, die vréene, die 'n māaid hadde, die wulde die Pinkster an blijve. Dat is tan al lessenderwijs zōd eworde. Maer me āeste jaere bij me òdōme Parəl voere we 'n altijd mit-te Pinkster of.

X. Je òdōme Parəl droeg altijd 'n hōdōge hoed. Droeg ie die nou op zāe òdōk altijd?

H. Neen hij iet. Maer d'r waere d'r wel. Auwe Jan de Vreugd in Piet Teun die droege-n-'m altijd, op zāe òdōk. M'òdōme Parəl dreegde-n-'n petje-n-op zāe; maaer zōd gauw as ie an de wal was, zette die 'n hōdōge hoed op. Auwe Piet Guijt droeg 'r òdōk altijd ien.

X. Maer was tat iet lastəg op zāe?

H. Wel neent. 't Was iet zòd'n hâele hòdige. D'r was 'n end ovvesneen in daer de boom in enaeid!

Toe benne die drachte allemael gaen verandere. Vrouger hadde we-n-'n baetje-n-an. Zòd'n jasje mid 'n punt achter. Je zie ze nou mit-te zeumer òòk weer van die ròdige jassies dreege. Van die baetjies. Nae de baetjies benne {p.107} de kesjakke-n-ekomme; âest mit tientjies, laeter benne de knòdpe-n-ekomme, toe we-n-'n beetje gròoser wiere. 's Zundæs hadde we dan laeter 'n boezeroen an mit tie zullòvòre knòdpe. Zòd vort kwaeme je kesjak mauwe tot je nelleboge. De mâasies droege korte skoemankeltjies met fan die kuifjes op. Die nomde we kèpotjies, genien musje. D'r ginge ze mit nae skool. In de week is laeter weer de dracht fan blòdshoofs ekomme. In toe benne d'r weer mussies ekomme, dørnae. In mijn tijd: asse 16, 17 jaer wiere, dan ginge ze mopmussies drege. 's Sundæs 'n ijzer. Van datte ze achteróm begonne te kijke nae 'n jonge, begon dat al mit-tie ijzers. De-n-ien wat âer as ten âar, dat hing d'r an, of s'al sente hadde jae of neen. In die tijd droeg 'n ellæk 'n slaepmus. Wij hadde-n-'n slaepmus op omboort.

25

Nu volgt P. 85 jaar oud.

Driemæl op 'n nacht mosse we haele van de haeje. Maer, maer twie in dortæg netjies hòdr. As je dat nòu hadde ... Dan zeg 'k zòd mennegmæl: wete nou gèniën 's wat werke-n-is? Bij me vaeder kwamme we twie mael per week an. Dat was 'n hòdpe haering naedat 't 'n klâan skuitje was. Kaeke deene we temet iet. Alles steure, in telle as j'an kwam. Hier was 'n tal atijd twie honderd twintæg in in Engeland kregge we twie honder dortæg. Daer steurde we zòd maer recht neer in d'òdost. Wat midde in de skuit was, dat nomde we d'òdost. Effe achterlæker as dwors. Dat was 't gròdoste gat. Aêst 't wantruim; dan kreeg je d'òdost. Daer steurde we zòd maer in.

As we de mast lâaije dan slege we âest te stoffok of in rege-n-'m teuge de stag. Je reeg zòd die rijglijn nè's tat je weldæris 'n bonnet van 'n zâal of zòd anrijgt. Mit rouw weer dee je 't mit s'n bâaje; je hielòp mækander. Achterop waere de spillòopers. Je hadde wel vast spillòopers; dat waere maest te jongste mætroze. Hoe mâer kauw, hoe mâer spillòopers. Mit-te stilte in mit haeringvange weldæris ien man iene spillòoper an de spaek. Ik hep 't eris hellòpe beléve mit-'n stijve kauw datter vier spillòopers mosse weze. Toe mosse we mit s'n bâaje an 't want; in 120 kantjies! Toe denk 'k die leste zòs nette, die konne we mit chien mogelækhâaid mâer krijege, die zelle wel uit-te pees lòdpe. Maer neen, de âare dag zatte ze vol rotte haering. Jae 't want was glòdf 'k twie honder in tachtæg diep. Toe is 't naederhand 300 eworde; 'k gelòdf dat de lengte 320 was.

De uitsetbòdm was foor 't net, in de hauwbòdme waere van die dunne lange bòdme mit 'n knop er op. Die kon je gebruike as je mit stil weer an kwam, om de skuit om te douwe. Hauwbòdme hadde je 'n stik of vier, in twie rieme hâaije we òòk. Die ko-je temet iet manne. Je hadde vierkante in romde twiebak. Ien voor ons part kregge w'r. Dan weer is hâaije zòd'n striepje kaes 'r op. 's Vaeterdæs kregge we anderallòve twiebak. Twie mit s'n drie, omdatte we 's aevòns haele mosse. As w'm dan deur midde spauwde, zeeë we 't hommetje in 't kuitje. 't Hommetje was onder in 't kuitje was bove. Wat mo jij? zeeë we dan teuge onze maet, 't hommetje of 't kuitje? Bove was 't geel van de zemæle. Dat was mit-te haringvisserij. Je haelde ze bij 'n bakker. Mit kantfaere nam je j'âage stop mee. Dan nam je anderallòve tuimelaer in je stop. Anderallòve tuimelaer in anderallòve hallòve voor vaertien dage. In as je râais tan 'n beetje lang duurde, dan zatte die jonges, die hâaie daer iet genog an.

Van middag ben 'k op begraefnis verzocht, bij Jan Maerle hier in de straet. Uit buurskop. In 't was nog 'n beetje in 't geslacht òòk. Ant Klink in Mij Klink dat waere zusters. Daer hadde

Jan Maerel 'n vrouw van, van Mij Klinke. In dat zelle z'r nou nog zòd'n beetje bij ehaeld hebbe, dat me vaeder mit Ant Klinke-n-etraud was. 't Was noch in't bloed.

{p.108} blanco

{p.109}

INHOUDSTAFEL.

	Blz.
Voorbericht	5
<i>Eerste deel.</i>	
Woordenboek	7
Aanvulling	72
<i>Tweede deel.</i>	
Verhalen en gesprekken van oude Katwijkers	81